AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÇOCUK DOSTU KENTLER: ANTALYA ÖRNEĞİ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE ÇOCUK DOSTU KENTLER: ANTALYA ÖRNEĞİ

Danışman
Prof. Dr. Ferhunde HAYIRSEVER TOPÇU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2024

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Hüsniye AKILLI	(İmza)
Üye (Danışman)	: Prof. Dr. Ferhunde HAYIRSEVER TOPÇU	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Senem ATVUR	(İmza)
Üye	: Doç. Dr. Ahmet YAZAR	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadriye OKUDAN DERNEK	(İmza)

Tez Başlığı: Küreselleşme Sürecinde Çocuk Dostu Kentler: Antalya Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 27/06/2024
Mezuniyet Tarihi : 25/07/2024

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum "Küreselleşme Sürecinde Çocuk Dostu Kentler: Antalya Örneği" adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

19 / 07 / 2024

TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN
Öğrenci Numarası	20175219003
Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı	Doktora
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Ferhunde HAYIRSEVER TOPÇU
Doktora Tez Başlığı	Küreselleşme Sürecinde Çocuk Dostu Kentler: Antalya Örneği
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2273305381
Rapor Tarihi	19.07.2024
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %11 Alıntılar dahil: %12

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 164 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır.
Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:
(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise:
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım.
( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise:
Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

Prof. Dr. Ferhunde HAYIRSEVER TOPÇU

İmza

İ Ç İ N D E K İ L E R

İ Ç İ N D E K İ L E R ..... **İ**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **İV**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **Vİ**
GRAFİK LİSTESİ ..... **Vİİ**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **Vİİİ**
ÖZET ..... **İX**
SUMMARY ..... **Xİ**
TEŞEKKÜR ..... **Xİİİ**
ÖNSÖZ ..... **XİV**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK KÜRESELLEŞME, KENT VE ÇOCUK DOSTU KENT

1.1. KÜRESELLEŞME 8
1.1.1. Ekonomik Küreselleşme 11
1.1.2. Teknolojik Küreselleşme 13
1.1.3. Sosyal ve Kültürel Küreselleşme 14
1.1.4. Siyasal Küreselleşme 15
1.2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE KENT 17
1.2.1. Üretim Kentinden Tüketim Kentine 23
1.2.2. Artan Yoksulluk ve Azalan Gelir 24
1.2.3. Kent Sakinlerinin Dışlanması 26
1.2.4. Kutuplaşma ve Sosyal Eşitsizlik 27
1.2.5. Kentiçi Ulaşım ve Yürünebilirliğin Zorlaşması 28
1.2.6. Sokak Kültürünün Azalması, Güvenlik Sorunu ve Değişen Oyun Anlayışı 29
1.2.7. AVM'ler Yeni Sosyalleşme Alanları 31
1.3. ÇOCUK DOSTU KENTLER 31
1.3.1. Küreselleşme Sürecinde Kentte Çocuk 32
1.3.2. Çocuk Haklarının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi 37
1.3.3. Habitat Toplantıları ve Çözüm Önerileri 39
1.3.3.1. Habitat I 39
1.3.3.2. Habitat II 42
1.3.3.3. Habitat III 44
1.3.4. Çocuk Dostu Kent Kavramının Ortaya Çıkışı 46
1.3.4.1. Dünyada Çocuk Dostu Kent Girişimleri ve Uygulama Örnekleri 50
1.4. TÜRKIYE'DE KENTLEŞME VE KÜRESELLEŞME 66
1.4.1. 1980 Öncesi Dönem 66
1.4.2. 1980 Sonrası Dönem 68
1.5. TÜRKİYE'DE ÇOCUK DOSTU KENTLER 72

1.5.1. Türkiye'de Çocuk Hakları ve Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Çocuklara Yönelik Hizmetler ... 72
1.5.2. Türkiye'de Çocuk Dostu Kent Girişimleri ve Uygulama Örnekleri ... 74
1.6. KÜRESEL'DEN YERELE ANTALYA'YA GENEL BAKIŞ ... 82
1.6.1. Antalya İli Coğrafi Durumu ... 82
1.6.2. Antalya'da Demografik Yapı ... 83
1.6.3. Antalya'da Ekonomik Yapı ... 87
1.6.4. Antalya'da Kentleşme Ve Kent Planları ... 90
1.6.5. Antalya'da Yeşil Alanlar ve Ulaşım ... 94
1.6.6. Antalya'da Yönetsel Yapı ve Kamusal Hizmetler ... 99
1.6.7. Antalya'da Kent Güvenliği ... 107

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ ... 110
2.2. EVREN, ÖRNEKLEM VE ÇERÇEVE ... 111
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI ... 117
2.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları ... 117
2.3.1.1. Veli Anket Formu (ÇDVAF) ... 117
2.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları ... 118
2.3.2.1. Ebeveyn Görüşme Formu (EGF) ... 118
2.3.2.2. Çocuk Görüşme Formu (ÇGF) ... 119
2.3.2.3. Belediyelerle Görüşme Formu (BGF) ... 119
2.4. VERİLERİN ANALİZİ ... 119
2.4.1. Nitel Verilerin Analizi ... 119
2.4.2. Nicel Verilerin Analizi ... 120
2.4.3. Ölçme Araçları Kategori ve Düzey Belirleme ... 120
2.5. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİLİĞİ VE GÜVENİRLİĞİ ... 120
2.5.1. Nicel Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği ... 120
2.5.1.1. Normallik Analizleri ... 120
2.5.1.2. Ölçek Güvenirlik Bulguları ... 123

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. ANKET KAPSAMINDA ELDE EDİLEN NİCEL BULGULAR VE YORUMLAR ... 124
3.1.1. Mahalle Seçimine Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 124
3.1.2. Serbest Zaman Etkinliklerine Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 125
3.1.3. Antalya'da Güvenlik Konusuna Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 126
3.1.4. Mahallede Güvenlik Konusuna Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 127
3.1.5. Ulaşıma Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 128
3.1.6. Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımına Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri. 129
3.1.7. Oturulan Mahallede Kentsel Mekan Kullanımına Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 130
3.1.8. Çocuklara Yönelik Belediye Hizmetlerini Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 131
3.1.9. Çocuk Hakları ve Katılımlarına İlişkin Ebeveyn Değerlendirmeleri ... 132
3.1.10. Cinsiyet, Okul Türü, Çocukların Bilgisayar ve Çocuk Odası Sahiplik Durmu ve Ebeveynlerin Araba Sahiplik Durumuna İlişkin Bulgular ... 132

3.1.11. Okul Türüna Göre İl ve Mahalle Güvenliği ve Ailenin Gelir Durumuna İlişkin Bulgular ……134
3.1.12. Yaşa, Okuların ve Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Güvenliğe İlişkin Bulgular ……135
3.1.13. Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Anket Puanına İlişkin Bulgular 136
3.1.14. Ebeveynlerin Eğitim Dumumlarına İlişkin Bulgular 137
3.1.15. Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Bulgular 138
3.2. NİTEL ARAŞTIRMALARDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR 139
3.2.1. Çocuk Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular 139
3.2.2. Veli Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular 142
3.2.3. Belediyelerle Yapılan Görüşmeler ve Elde Edilen Bulgular 146
3.2.3.1. Kepez Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bugular 146
3.2.3.2. Muratpaşa Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bugular 148
3.2.3.3. Konyaaltı Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bulgular 150
3.3.3.4 Antalya Büyükşehir Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bulgular 152

SONUÇ 155

KAYNAKÇA 164

EK1: ANKET FORMU 188

EK 2: VELİ GÖRÜŞME FORMU 193

EK 3: ÇOCUK GÖRÜŞME FORMU 195

EK 4: BELEDİYE GÖRÜŞME FORMU 197

EK 5: MİLLİ EĞİTİM ONAY YAZISI 198

Ö Z G E Ç M İ Ş 199

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1 Dünyada Çocuk Dostu Kent Süreci 65
Tablo 1. 2 2020 Yılı Kişi Başına Gelir Karşılaştırılması 70
Tablo 1. 3 1980-2020 Yılları Arası Kişi Başına Gelir Karşılaştırması 70
Tablo 1. 4 Yıllara Göre Antalya Nüfusu 83
Tablo 1. 5 Antalya'da Çocuk Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı 85
Tablo 1. 6 Antalya'da Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları – 2019 Yılı 85
Tablo 1. 7 Antalya'da Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları – 2022 Yılı 86
Tablo 1. 8 Türkiye ve Antalya Ekonomisi Büyüme Oranları % (2018-2022) 87
Tablo 1. 9 İhracat Hacmine Göre En Yüksek Paya Sahip Sektörler (Bin Dolar) 88
Tablo 1. 10 Antalya'da Yabancı Şirketlerin İlk 5 Sektörel Dağılımı 89
Tablo 1. 11 Antalya 'da 2022 Yılı İlçe Nüfusları 99
Tablo 1. 12 Sosyo-Gelişmişlik Sıralamasına Dahil Edilen Önemli Veriler Antalya-Türkiye Kıyaslaması 100
Tablo 1. 13 Antalya'da 2017-2020 Yıllarında Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumundan Çıkan Hükümler 109
Tablo 2. 1 Üç İlçedeki Ortaokul Mevcut Sayısı ve Örneklem Dağılımı 113
Tablo 2. 2 Üç İlçede Uygulanan Anketlerin Dağılımı 113
Tablo 2. 3 Anketler İçin Tanımlayıcı İstatistikler 114
Tablo 2. 4 Görüşülen Çocukların Demografik Bilgileri 115
Tablo 2. 5 Görüşülen Ebeveynlerin Demografik Bilgileri 116
Tablo 2. 6 Görüşme Yapılan Belediyelerin Bilgileri 117
Tablo 2. 7 Ölçek Değerlendirme Kategori ve Düzey Belirleme Tablosu 120
Tablo 2. 8 Ebeveynlerin ÇDVAF Tanımlayıcı İstatistikleri 121
Tablo 2. 9 ÇDVAF Toplam Tutum Puanı Normallik Test Değerleri 121
Tablo 2. 10 ÇDVAF Toplam Tutum Puanın Cinsiyet, Yaş Gibi Değişkenlerin Alt Kategorileri Ayrımında Normallik Test Değerleri 123
Tablo 2. 11 ÇDVAF Formu İç Tutarlılık Güvenirlik (Cronbach alfa) Değerleri 123
Tablo 3. 1 Mahalle Seçimi Maddelerine İlişkin Madde İstatistikleri 124
Tablo 3. 2 Serbest Zaman Etkinliklerine İlişkin Madde İstatistikleri 126
Tablo 3. 3 Antalya'da Güvenlik Konusuna İlişkin Madde İstatistikleri 127
Tablo 3. 4 Mahallede Güvenlik Konusuna İlişkin Madde İstatistikleri 127
Tablo 3. 5 Ulaşıma İlişkin Madde İstatistikleri 129

Tablo 3. 6 Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Madde İstatistikleri 129
Tablo 3. 7 Mahallede Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Madde İstatistikleri 130
Tablo 3. 8 Çocuklara Yönelik Belediye Hizmetlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Madde İstatistikleri 131
Tablo 3. 9 Çocuk Haklarına İlişkin Madde İstatistikleri 132
Tablo 3. 10 ÇDVAF Değerinin Cinsiyete, Okul Türüne, Bilgisayar/Tablet Sahiplik Durumuna, Araba ve Çocuk Odası Varlığına Göre İlişkisiz t Testi Sonuçları..... 133
Tablo 3. 11 Okul Türü ve Ailenin Gelir Durumuna İlişkin İlişkisiz t Testi Sonuçları 134
Tablo 3. 12 Okulların Bulunduğu İlçeye Göre Güvenliğe İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları..... 135
Tablo 3. 13 Okulların Bulunduğu İlçeye Göre Güvenliğe İlişkin İlişkisiz POST HOC Testi Sonuçları..... 136
Tablo 3. 14 Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Anket Puanına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler 136
Tablo 3. 15 Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Anket Puanına İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları..... 136
Tablo 3. 16 Evlerin Bulunduğu İlçeye İlişkin İlişkisiz POST HOC Testi Sonuçları 137
Tablo 3. 17 Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler..... 137
Tablo 3. 18 Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları 138
Tablo 3. 19 Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler 138
Tablo 3. 20 Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları 138
Tablo 3. 21 Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin İlişkisiz POST HOC Testi Sonuçları..... 139

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1 Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar 44
Şekil 1. 2 Woonerf sistemine göre yeniden düzenlenen Cambridge Hudson Sokağı..... 57
Şekil 1. 3 Almanya Rhineland Woonerf Örneği..... 57
Şekil 1. 4 Hollanda Rijswijk Woonerf Örneği 58
Şekil 1. 5 İngiltere'deki ilk "home zone" örneği Stainer Street, Manchester 58
Şekil 1. 6 West End, Tameside ve Normanton Home Zone Uygulamaları 59
Şekil 1. 7 Okula Güvenli Rotalar..... 60
Şekil 1. 8 Yürüyen Okul Otobüsü..... 61
Şekil 1. 9 Melbourne-Shared Zone Örneği ve Tokyo-Side Street Örneği 62
Şekil 1. 10 Dünya Çapında Çocuk Dostu Kentler Girişimleri 62
Şekil 1. 11 Nüfus Pramidi 2007-2023..... 71
Şekil 1. 12 25 Yaş ve Üstü Nüfusun Bitirilen Eğitim Seviyesine Göre Oranı 2008-2022 72
Şekil 1. 13 Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi 76
Şekil 1. 14 İzmir Çocuk Belediyesi 78
Şekil 1. 15 Lüleburgaz Yıldızları Bisiklet Akademisi (LYBA) Parkuru ve Bisiklet Festivali Görüntüleri..... 79
Şekil 1. 16 Esenler Belediyesi Çocuk Sokağı 79
Şekil 1. 17 Antalya Güven Çemberi 81
Şekil 1. 18 Antalya Konum Haritası 83
Şekil 1. 19 Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu ilk 5 il, 2022 84
Şekil 1. 20 Antalya'da Bulunan Alışveriş Merkezlerini Gösteren Harita..... 90
Şekil 1. 21 Antray 1, 2, 3 Etap ve Nostalji Güzergah Haritası 97
Şekil 1. 22 Antalya kent merkezindeki mevcut bisiklet yolları (a) (ABB 2017a) ve ANTBİS istasyonları (b) 98
Şekil 1. 23 2018 yılında Antalya'daki bazı bisiklet yolları ve özellikleri..... 98
Şekil 2. 1 Antalya İlçe Haritası..... 111

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. 1 2023 Yılı Antalya'da Kurulan Toplam Şirket Sayısı 88
Grafik 1. 2 2023 Yılı ATSO Yabancı Şirket Kayıtları 89
Grafik 2. 1 ÇDVAF Normalliği için Histogram ve Kutu Grafikleri 122

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ASSİM	Abdullah Sevimçok Sivil Toplum ve İnovasyon Merkezi
ATABEM	Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk Bilgi Eğitim Merkezi
ATASEM	Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk Sanat Eğitim Merkezi
AVM	Alışveriş Merkezi
BGF	Belediyelerle Görüşme Formu
BM	Birleşmiş Milletler
BM IGME	Birleşmiş Milletler Çocuk Ölümleri Tahmini Kuruluşlar Arası Grubu
CPC	Childrens Play Council
ÇDVAF	Çocuk Dostu Kent Veli Anket Formu
ÇGF	Çocuk Görüşme Formu
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
DAMPO	Dampo Danışmanlık Araştırma Mimarlık Limited Şirketi
ENCFC	Avrupa Çocuk Dostu Kentler Ağı
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
IMF	Uluslararası Para Fonu
ISO	International Organization For Standardization
İRAP	İl Afet Risk Azaltma Planı
KONSEM	Konyaaltı Sanat Eğitim Merkezi
KOSHİM	Konyaaltı Sosyal Hizmet Merkezi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	United Nations
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UTTA	Utta Planlama Projelendirme Danışmanlık Limited Şirketi
VGF	Veli Görüşme Formu
WALD	Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı

ÖZET

1990 ve 2000'li yıllarda anahtar sözcük haline gelen küreselleşme, etkisini en çok kentler üzerinde göstermiştir. Üretimin merkezi olan sanayi kentlerinden tüketimin ve uluslararası sermayenin merkezi haline gelen küresel kentlere geçiş yaşanmıştır. Yaşanan toplumsal, ekonomik ve siyasal değişimler, kentlerde de değişimlere sebep olduğu gibi, kentte yaşayan kentlileri farklı şekillerde etkilemiştir. Değişim genel olarak sermayenin istekleri doğrultusunda devlet eliyle gerçekleştirilmiş ve kentlileri çoğunlukla olumsuz yönde etkilemiştir. Kentte yaşayanlara yönelik hizmetler önceliğini kaybetmiş, uluslararası sermayeyi kentlere çekmeye yönelik yatırımlar önem kazanmıştır. Kentteki bu olumsuz değişimlerden en çok dezavantajlı gruplardan olan çocuklar etkilenmiştir. Bu nedenle özellikle çocuk haklarının gelişmesi ve Habitat II toplantısında çocuk dostu kentler ifadesinin kullanılması ile çocuğun eğitim, sağlık, barınma, oyun ve kültürel aktivite gibi yaşamını ve gelişimini etkileyecek ihtiyaçlarına öncelik tanıyan ve kararlara çocukların da katılabildiği şehirler oluşturulması bir gereklilik haline gelmiştir.

Bu tez çalışması çocuk dostu kent kavramını küreselleşme sonrası kentlerin değişimi bağlamında ele almaktadır. Çalışmanın amacı, küreselleşmenin kentler üzerindeki etkilerini inceleyerek, değişen kentlerde dezavantajlı gruplardan olan çocuklar için bir çözüm önerisi olarak çocuk dostu kentleri analiz etmek, yapılan uygulamalardan örneklere yer vermek, Antalya'da yaşayan 10-14 yaş grubu çocukların ve bu yaş grubu çocukları olan ebeveynlerin istek ve ihtiyaçlarını ortaya koymak, Antalya'da yerel yönetimlerin çocuk dostu kent kapsamında yaptığı ve yapmayı planlanladığı çalışmaları incelemektir. Antalya özellikle 1980 sonrası dönemde turizm teşvik yasalarının uygulanmaya başlanması ile hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Turizm sektöründeki gelişmelerle birlikte iş imkanları artmış böylece kente olan göç hareketleri hız kazanmıştır. Günümüzde hem nüfus artışı hem de turizmin kente olan etkileri nedeniyle Antalya Türkiye'nin 5. büyük kenti olarak küreselleşmenin etkilerinin en çok hissedildiği kentlerden biri olmuştur. Çocuk dostu kent konusunda Antalya'da yaşayan çocukların ve ebeveynlerin istek ve ihtiyaçları ile yerel yönetimlerin yaptığı çalışmalar bu anlamda önem kazanmaktadır. Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Öncelikle literatür taraması yapılarak teorik çerçeve oluşturulmuştur. Ardından anket uygulaması ve derinlemesine görüşme yöntemleri uygulanarak veriler elde edilmiştir. Anket sonuçları SPSS 23 programı kullanılarak istatistiksel olarak analiz edilmiş ve tablolaştırılmıştır. Anketlerin güvenilirlik ve geçerlilik testleri uzman bir istatistikçiden yardım alınarak yapılmıştır. Bunun için Annova ve Post Hoc. testleri kullanılmıştır. Görüşme sonuçları

ise betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, küreselleşme, kentleşme ve çocuk dostu kentler, Türkiye'de küreselleşme ve kentleşme, Türkiye'de çocuk dostu kentler, Antalya'nın coğrafi, demografik ve yönetsel yapılanması; ikinci bölümde, araştırma modeli, evren, örneklem ve çerçeve, nicel ve nitel veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik bulguları; üçüncü bölümde, Antalya'da gerçekleştirilen alan araştırmasının bulguları ve değerlendirmeler ortaya konulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kentleşme, küreselleşme, çocuk hakları, dost kent, çocuk dostu kent.

SUMMARY

CHILD-FRIENDLY CITIES IN THE GLOBALIZATION PROCESS: ANTALYA EXAMPLE

Globalization, which became a keyword in the 1990s and 2000s, showed its impact mostly on cities. There has been a transition from industrial cities, which are the centers of production, to global cities, which have become the centers of consumption and international capital. The social, economic and political changes have not only caused changes in cities, but also affected the citizens living in the city in different ways. The change was generally carried out by the state in line with the wishes of the capital and affected the citizens mostly negatively. Services for city dwellers have lost their priority, and investments to attract international capital to cities have gained importance. Children from disadvantaged groups were most affected by these negative changes in the city. For this reason, especially with the development of children's rights and the use of the phrase "child-friendly cities" at the Habitat II meeting, it has become a necessity to create cities that give priority to the needs of the child that will affect their life and development, such as education, health, shelter, play and cultural activities, and where children can participate in decisions.

This thesis examines the concept of child-friendly city in the context of the change of cities after globalization. The aim of the study is to examine the effects of globalization on cities, to analyze child-friendly cities as a solution proposal for children from disadvantaged groups in changing cities, to give examples of the applications, and to meet the wishes of children aged 10-14 living in Antalya and parents of children in this age group. and to reveal their needs and to examine the work done and planned to be done by local governments in Antalya within the scope of a child-friendly city. Antalya entered a rapid urbanization process, especially with the implementation of tourism incentive laws in the post-1980 period. With the developments in the tourism sector, job opportunities have increased, thus migration movements to the city have accelerated. Today, due to both population growth and the effects of tourism on the city, Antalya, as the 5th largest city in Turkey, has become one of the cities where the effects of globalization are felt the most. The wishes and needs of children and parents living in Antalya and the work carried out by local governments regarding the child-friendly city are gaining importance in this sense. Quantitative and qualitative research methods were used together in the study. First of all, a theoretical framework was created by conducting a literature review. Then, data was obtained by applying survey and in-depth interview methods. The survey results were statistically analyzed and tabulated using the SPSS 23 program.

Reliability and validity tests of the surveys were carried out with the help of an expert statistician. For this, Annova and Post Hoc. tests were used. The interview results were evaluated using the descriptive analysis method. The study consists of three parts. In the first part, globalization, urbanization and child-friendly cities, globalization and urbanization in Turkey, child-friendly cities in Turkey, geographical, demographic and administrative structuring of Antalya; In the second part, the research model, population, sample and framework, quantitative and qualitative data collection tools, data analysis and validity and reliability findings of the research; In the third section, the findings and evaluations of the field research conducted in Antalya will be presented.

Key Words: Urbanization, globalization, children's rights, friendly city, child-friendly city

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının ortaya çıkmasında bana destek olan ve beni sabırla dinleyen tez danışmanım Prof. Dr. Ferhunde HAYIRSEVER TOPÇU'ya,

Tez yazma sürecim boyunca hem akademik olarak hem de psikolojik olarak desteklerini esirgemeyen Tez İzleme Komitesi üyesi Doç. Dr. Senem ATVUR ve Dr. Öğr. Üyesi Kadriye OKUDAN DERNEK hocalarıma,

Tezimin sonuçlanmasında değerli fikirleri ile katkı sağlayan Doç. Dr. Hüsniye AKILLI ve Doç. Dr. Ahmet YAZAR hocalarıma,

Beni yetiştiren, bana her zaman destek olan ve "oku kızım" diyerek beni hep teşvik eden, sevgili annem Güner SALİM ve sevgili babam Kadir SALİM'e,

Çok çalışmam gereken zamanlarda beni çalışmaya teşvik eden ve bazen benden çok heveslenen canım oğlum Kaan ÇELİKKALKAN'a,

Bu tez çalışmasının ve hayatın her aşamasında hep yanımda duran, desteğini hiç eksik etmeyen sevgili eşim Erkan ÇELİKKALKAN'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖNSÖZ

Çocuk Dostu Kentler, 1996 yılında Birleşmiş Milletler Habitat II toplantısı sırasında ortaya çıkmıştır. Günümüzde dünyanın pek çok yerinde uygulanan Çocuk Dostu Kent uygulamaları "çocuğa dost kent herkese dosttur" mantığıyla geliştirilmiştir. Çocuk haklarının en küçük yerleşim birimlerinden en büyük kentlerde hayata geçirilmesi ile oluşacak olan Çocuk Dostu Kentler hem yönetsel, hem hukuksal, hem de mekansal düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenlemeler ile küreselleşmenin merkez üssü olan kentlerde ortaya çıkan ve kentlerde yaşamayı zorlaştıran kentsel sorunlar için bir çözüm yolu oluşturulabilir. Böylece yalnızca çocuklar için değil herkes için daha güvenli ve yaşanabilir kentler oluşturulmuş olacaktır.

Bu tez çalışması çocuk dostu kent kavramını küreselleşme sonrası kentlerin değişimi bağlamında ele almaktadır. Çalışmanın amacı, küreselleşmenin kentler üzerindeki etkilerini inceleyerek, değişen kentlerde dezavantajlı gruplardan olan çocuklar için bir çözüm önerisi olarak çocuk dostu kentleri analiz etmek, yapılan uygulamalardan örneklere yer vermek, Antalya'da yaşayan 10-14 yaş grubu çocukların ve bu yaş grubu çocukları olan ebeveynlerin istek ve ihtiyaçlarını ortaya koymak, Antalya'da yerel yönetimlerin çocuk dostu kent kapsamında yaptığı ve yapmayı planlanladığı çalışmaları incelemektir. Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak anket ve derinlemesine görüşme yapılmıştır. 10-14 yaş arası okula devam eden çocuğu olan ebeveynlerle anket ve derinlemesine görüşme, 10-14 yaş arası okula devam eden çocuklarla derinlemesine görüşme, Antalya Büyükşehir, Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa belediyelerinden yetkili kişilerle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Anket verilerinin analizi için SPSS 23 kullanılarak tablolar oluşturulmuş ve sonuçlar ortaya konmuştur. Derinlemesine görüşmeler ise betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

GİRİŞ

Küreselleşme özellikle 1980'li yıllardan itibaren teknoloji ve iletişim alanında meydana gelen gelişmelerle birlikte tüm dünyada kullanılan anahtar sözcük haline gelmiştir. Giddens (1994) küreselleşmeyi modernitenin devamı olarak değerlendirmektedir. Robertson, Giddens'ın bu düşüncesine karşı çıkarak küreselleşmenin bir sonuç değil süreç olduğunu ve dünyanın mekansal anlamda küçülmesini ifade ettiğini öne sürmektedir. Hirst ve Thompson (2000: 27), küreselleşme diye bir şeyin olmadığını aslında bunun eski zaman dilimlerinden beri var olan bir durum olduğunu öne sürmektedirler. Robert Cox (1986: 204), genel olarak küreselleşme söyleminin iktidara hizmet ettiğini ve küreselleşmeyi, sürecin merkezinde bulunan Batı'nın tek tiplileştirmesi ya da modernitenin tüm dünyaya yayılması olarak tarif edilen bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir. Marshall McLuhan (2001) "küresel köy" kavramsallaştırmasıyla iletişim ve teknoloji alanında gerçekleşen ilerlemeler ile dünyanın her yerinde insanların aynı haberleri ve programları izlemesi ile dünyanın küçük bir topluluk haline gelmesinden bahsederken, Ohmae (1995) küreselleşme konusunda sınırları olmayan dünya ve sınır aşan medeniyet tanımlamalarıyla küresel bir kültürün oluşmasına dikkat çekmektedir (Balcı, 2006: 26-27). Genel olarak tanımlara bakıldığında küreselleşmenin başlarda ekonomik olarak meydana gelen değişimleri ifade etmek için kullanılmasına karşın zamanla siyasal, mekansal, sosyal ve kültürel değişimleri de içerdiği görülmüştür.

Farklı açılardan küreselleşmeyi tanımlayan bu yaklaşımlar ile küreselleşmeyi olumlu ve olumsuz değerlendiren grupların olduğu görülmüştür. Küreselleşme bazılarına göre, dünyada devletleri ve insanları birbirine yaklaştıran, demokrasi, insan hakları gibi kavramların tüm dünyaya yayılmasını sağlayan, olumlu yönleri ağır basan ve özendirilmesi gereken, kaçınılmaz bir sondur. Bazılarına göre ise, ülkeler ve bireyler arasında gelir adaletsizliğini artıran, tüketimi özendiren, yararlarından daha çok zararları olan kapitalizmin tüm dünyada hüküm sürmesini sağlayan, olumsuz bir süreçtir.

Sınırların kalkması, mesafelerin kısalması, demokratik hareketlerin hız kazanması, insan haklarının tüm dünyaya yayılması, sermayenin serbest dolaşımı ve ulus devletlerin eski gücünü yitirmesi gibi çeşitli çıktıları olan küreselleşme sürecinin etkisini en çok hissettirdiği mekanlar kentler olarak görülmektedir. Kentler bu süreçte yönetsel, sosyal ve kültürel, ekonomik ve mekansal anlamda değişimin ve dönüşümün merkezi haline gelmiştir. Kentlerin uğradığı bu değişim ve dönüşümler kentte yaşayanları doğrudan etkilemektedir. Değişime ayak uydurmaya çalışan kent sakinleri içinde bu değişimlerden en çok etkilenen grupta olan çocuklar ne yazıkki istek ve ihtiyaçlarını duyurma konusunda pek çok sorun yaşamaktadır. Günümüzde

gelişen demokrasi ve artan katılım oranlarına rağmen kentte çocukların istek ve ihtiyaçları büyükler tarafından belirlenmeye devam etmektedir. Artan tüketim alışkanlıklarını destekleyen alışveriş merkezleri, restoran, kafe, lüks konutlar, iş merkezleri, plazalar gibi yapıların çoğalması ve dolayısıyla yeşil alanların azalması; artan göç ve işsizlik gibi nedenlerle güvenlik sorunu yaşanması ve sokak kültürünün kaybolmasıyla çocukların evlere hapsolması; gelir dağılımında yaşanan uçurumlar nedeniyle yoksulluğun artması ve çocukların çalışmak zorunda kalması ya da zorla çalıştırılması; değişen ve genişleyen yollar, alt ve üst geçitler, otobanlar ve artan trafik nedeniyle ulaşımın zorlaşması ve yürünebilirliğin neredeyse yok olması gibi pek çok etken çocukların kent yaşamı içinde kaybolmasına neden olmaktadır. Bu süreçte sermayeyi kente çekmek isteyen yöneticilerin sermaye odaklı planlamaları nedeniyle, kentte yaşayanların, özellikle de çocukların istek ve ihtiyaçlarının planlamada göz ardı edildiği söylenebilir.

Çocuk Dostu Kentler 1996 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II toplantıları sırasında ortaya çıkan bir girişimdir. Yürütücülüğünü Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) üstlendiği girişim başlarda Avrupa ülkelerinde uygulanmış zamanla dünyanın farklı yerlerinden bu girişime katılan kentler olmuştur. Çocuk Dostu Kent, en genel tanımıyla çocuk haklarını gerçekleştirmeyi amaç edinen ve bu konuda çalışmalar yapan yerel yönetim sistemidir. Çocuk dostu kentler çocukların yaşadıkları kent ile ilgili kararlara katılabilmesini, yerel yönetimlerin sunduğu en temel hizmetlerden yararlanabilmesini, şiddet ve sömürüden korunmasını, kendi başına sokakta yürüyebilmesini ve arkadaşları ile oyun oynayabilmesini, temiz ve sağlıklı bir çevrede büyümesini, sosyal ve kültürel etkinliklere katılabilmesini ve tüm bunlara hiç bir ayrıma maruz kalmadan eşit bir şekilde erişebilmesini kapsamaktadır (Sivri Gökmen, 2013: 821).

Küreselleşme süreciyle ortaya çıkan kentsel sorunlara hem bir çözüm önerisi olan hem de küreselleşme sürecinde meydana gelen demokratikleşme hareketlerinin ve hak temelli yaklaşımların bir ürünü olan çocuk dostu kentler bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, küreselleşmenin kentler üzerindeki etkilerini ortaya koymak, değişen ve dönüşen kentlerde yaşanan sorunlara yönelik bir çözüm önerisi olarak çocuk dostu kentleri incelemek, bu konuda yapılan örnek uygulamalara yer vermek ve tarım, ticaret, özellikle de turizmin teşvik edilmesi ile küreselleşme sürecinden Türkiye'de en çok etkilenen kentlerden biri olan Antalya'yı çocuk dostu kent konusunda değerlendirmektir. Bu amaçla Antalya'da yaşayan çocukların ve ebeveynlerin istek ve ihtiyaçları nicel ve nitel yöntemlerle sorgulanarak belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca çocuk dostu kent kapsamında Antalya'da belediyelerin yaptığı çalışmalar incelenmiş, yapmayı planladığı çalışmalar yarı yapılandırılmış yüzyüze görüşmeler ile sorgulanmıştır.

Araştırmanın ana problemi;

- Antalya'da yaşayan çocukların çocuk dostu kent konusunda istek ve ihtiyaçları nelerdir?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin çocuk dostu kent konusunda istek ve ihtiyaçları nelerdir?
- Antalya'da belediyelerin çocuk dostu kent konusunda yaptıkları ve yapmayı planladıkları çalışmalar nelerdir?, şeklinde özetlenebilir.

Antalya'nın çocuk dostu kent olarak değerlendirilmesine ilişkin yapılan anket çalışmasında; mahalle seçimi, serbest zaman etkinlikleri, güvenlik (mahallede ve Antalya'da), ulaşım, kentsel mekan kullanımı (mahallede ve Antalya'da), çocuklara yönelik belediye hizmetleri, çocuk hakları ve katılım ile çocuk dostu kent olmak üzere 8 ana tema yer almaktadır. Çocuk dostu kent konusunda bu 8 ana tema ile ilgili ebeveyn görüşlerinin ebeveynlerin, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, yaşadıkları mahalle ve gelir durumunu kapsayan sosyoekonomik farklılıklarına göre değişeceği düşünülmektedir.

Alt problemler ise bu farklılıklardan yola çıkarak şu şekilde sıralanmıştır;

- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin, mahalle seçimi konusunda görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin ve çocukların, serbest zaman etkinlikleri konusunda görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin ve çocukların, güvenlik konusunda görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin ve çocukların ulaşım konusundaki görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin ve çocukların kentsel mekan kullanımı konusundaki görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin ve çocukların çocuklara yönelik belediye hizmetleri konusundaki görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin ve çocukların çocuk hakları ve katılım konusundaki görüşleri sosyoekonomik farklılıklarına göre değişir mi?
- Antalya'da yaşayan ebeveynlerin yaş, cinsiyet, gelir durumu, yaşadığı mahalle gibi sosyoekonomik farklılıklarına göre çocuk dostu kent konusundaki istek ve ihtiyaçları değişir mi?

- Antalya'da yaşayan çocukların yaş, cinsiyet, gelir durumu, yaşadığı mahalle gibi sosyoekonomik farklılıklarına göre çocuk dostu kent konusundaki istek ve ihtiyaçları değişir mi?

Antalya özellikle 1980 sonrası dönemde turizm teşvik yasalarının uygulanmaya başlanması ile hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Turizm sektöründeki gelişmelerle birlikte iş imkanları artmış böylece kente olan göç hareketleri hız kazanmıştır. 2022 yılında ise, Rusya-Ukrayna savaşında artan çatışmalar nedeniyle ülkesini terk eden Rus ve Ukrayna asıllı yabancılar ülkemizde İstanbul'dan sonra en çok Antalya'ya göç etmiştir. Bu durum Antalya'da yerleşik durumda olan yabancı nüfusunun çok büyük oranda artmasına ve kentsel yaşamın değişmesine etki etmiştir. Nüfus yönünden Türkiye'nin 5. büyük kenti olan Antalya; yurtiçi ve yurtdışından gelen göç, hızlı nüfus artışı ve turizmin kente olan etkileri sonucunda, küreselleşmenin yarattığı değişim ve dönüşümlerin en çok hissedildiği kentlerden biri olmuştur. 2006 yılında Antalya Valiliği tarafından yapılan açıklama ile Antalya'da çocuk dostu kent konusunda UNICEF ile ortaklaşa çeşitli çalışmaların yapılacağı ve Antalya'nın UNICEF tarafından çocuk dostu kent adayı gösterildiği duyurulmuştur. Ardından 2016 yılında "Çiçek ve Çocuk" teması ile gerçekleştirilen EXPO 2016 ve 2018'de Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Vestel işbirliği ile gerçekleştirilen "Güven Çemberi" projesi çocuk dostu kent çalışmalarının devam ettiğinin göstergei olmuştur. Hem küreselleşmenin etkilerinin yoğun yaşandığı bir kent olması hem de 2006 yılında başlayan çocuk dostu kent çalışmalarının günümüzde nasıl devam ettiğinin arştırılması amacıyla bu tez çalışması için Antalya seçilmiştir. Çocuk dostu kent konusunda Antalya'da yaşayan çocukların ve ebeveynlerin istek ve ihtiyaçları ile yerel yönetimlerin yaptığı çalışmalar bu anlamda önem kazanmaktadır.

Çalışma kapsamında nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Öncelikle literatür taraması yapılarak, küreselleşme, kent kuramları, küreselleşmenin kentler üzeerindeki etkileri, çocuk hakları ve çocuk dostu kentler konusunda teorik çerçeve oluşturulmuştur. Ardından alan araştırması için anket soruları hazırlık aşamasına geçilmiştir. Anket soruları için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiş, bir soru havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşü alınarak anket formuna son hali verilmiştir. Bu haliyle 10 ebeveyn ile pilot uygulama yapılarak sorular tekrar gözden geçirilmiştir. İki ana bölüm ve 8 alt bölümden oluşan ankette; Mahalle Seçimi ile ilgili 15, Serbest Zaman Etkinlikleri ile ilgili 12, Güvenlik ile ilgili 20, Ulaşım ile ilgili 7, Kentsel Mekan ve Hizmetlerden Yararlanma ile ilgili 21, Çocuklara Yönelik Belediye Hizmetleri ile ilgili 3, Çocuk hakları ve Katılım ile ilgili 3 ve Çocuk Dostu Kent ile ilgili 1 soru olmak üzere toplam 71 soru vardır. Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı belediyeleri sınırları içinde gelir ve eğitim durumları farklı sosyoekonomik grupları içeren 12

okulda toplam 377 ebeveyn ile anket yapılmıştır. Ankete katılan ebeveynler 10-14 yaş arası okula devam eden çocuğu olanlar arasından seçilmiştir. Anket soruları hazırlandıktan sonra Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik kurul onayları alınmış, anketlerin daha kolay ve güvenli uygulanabilmesi için ise Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak anketler okullarda uygulamıştır. Anket sonuçları SPSS 23 programı kullanılarak istatistiksel olarak analiz edilmiş ve tablolaştırılmıştır. Anketlerin güvenilirlik ve geçerlilik testleri uzman görüşü alınarak yapılmıştır. Bunun için Annova ve Post Hoc. testleri kullanılmıştır.

Nitel araştırma kapsamında ilk aşamada 10-14 yaş arası okula devam eden çocuğu olan ebeveynlerle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu kapsamda Kepez'de 7, Muratpaşa'da 8 ve Konyaaltı'nda 7 ebeveyn ile rastgele seçim yöntemi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. İkinci aşamada Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerinde 10-14 yaş arası okula devam eden 5'er çocuk ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Böylece çocukların istek ve ihtiyaçlarını daha detaylı sorgulama fırsatı oluşmuştur. Hem ebeveyn hem de çocuk görüşmelerinin sonuçları betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Üçüncü aşamada, çalışmanın yapıldığı Antalya İli Büyükşehir Belediyesi ile Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa İlçe Belediyelerinden çocuk dostu kent konusunda belediyelerin yaptığı çalışmalar ile ilgili bilgi alabileceğimiz birim müdürleri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde belediyelerin konu ile ilgili yaptıkları ve yapmayı planladıkları çalışmalar sorgulanmıştır.

Yapılan anketlerin ve görüşmelerin sonuçları değerlendirilerek ihtiyaç ve istekler ile yapılan ve yapılması planlanan çalışmaların ne derece örtüştüğü irdelenmiştir.

Bu çalışmada konunun tarafları olan çocuklar, ebeveynler ve yerel yönetimler ayrı ayrı değerlendirilmiş ve konu üç koldan incelenmeye çalışılmıştır. Böylece konunun asıl muhattabı olan çocukların da istek ve ihtiyaçları sorgulanarak görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. İstek ve ihtiyaçları belirlemek amacıyla hem kentsel mekana hem de katılım ve yerel yönetimlere ilişkin yöneltilen sorularla kentte yaşayan çocukların kentsel yaşamın tüm alanlarıyla ilgili görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylece bu çalışmada konu tüm tarafları ile değerlendirilirken, hem mekansal olarak hem de hak temelli bir yaklaşımla ve yönetsel olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

Nicel araştırma aşamasında anketler, Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak okullarda yapılmış olsa da, hatalı doldurulan ve geçersiz olanlar olduğu gibi ankete katılmak istemeyen ebeveynler de olmuştur. Nitel araştırma bölümünde yine gönüllülük esasına dayalı yapılan görüşmelerde ne yazık ki gönüllü görüşmeci bulmak oldukça zorlayıcı

olmuştur. Özellikle çocuklarla yapılan görüşmelerde onları sıkmadan gerekli bilgileri alabilmek için çaba sarfedilmiştir. Araştırmanın nicel ve nitel bölümlerinde Antalya'nın Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinde yaşayan 10-14 yaş arası okula devam eden çocuklar ve ebeveynleri ile anket ve görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Diğer yaş grupları ve diğer ilçelerde çalışma uygulanmamıştır. Nitel araştırma bölümünde ayrıca Antalya Büyükşehir Belediyesi, Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı İlçe Belediyeleri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada çocuk dostu kent kapsamına giren çalışmaların eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel aktiviteler gibi pek çok bölüme dağılması nedeniyle doğru bilgiye ulaşabilmek için bir çok bölümden bilgi almak gerekmiştir.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kavramsal olarak küreselleşme, kent, çocuk dostu kentler, Türkiye'de küreselleşme, kentleşme ve çocuk dostu kentler, Antalya ile ilgili coğrafi, demografik, ekonomik, mekansal, yönetsel vb. bilgiler aktarılmıştır. Küreselleşme tanımları, farklı küreselleşme yaklaşımları, küreselleşme sürecinin kentler üzerindeki etkileri, çocuk hakları, Habitat toplantıları ve çocuk dostu kentler, Türkiye'de 1980 öncesi ve sonrası kentleşme, Türkiye'de çocuk hakları ve çocuk dostu kentler ile alan araştırmasının yapıldığı Antalya ile ilgili genel bilgiler ve küreselleşmenin kent üzerindeki etkileri birinci bölümde incelenmiştir.

İkinci bölümde tez çalışmasının yöntemi anlatılmıştır. Araştırma modeli, evren, örneklem ve çerçeve, nicel ve nitel veri toplama araçları, verilerin analizi ve araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik bulguları ikinci bölümün konularıdır.

Üçüncü bölümde ise, Antalya'da yapılan nicel ve nitel alan araştırmaları aşaması, bulguları ve değerlendirmeleri ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle okula devam eden 10-14 yaş grubu çocukların ebeveynleri ile yapılan anket çalışması ve sonuçları değerlendirilmiştir. İkinci olarak yine okula devam eden 10-14 yaş grubu çocukların velileri ile yapılan yüzyüze görüşmeler ve bu görüşmelerin sonuçları, üçüncü başlıkta 10-14 yaş grubu çocuklar ile yapılan yüzyüze görüşmeler ve bu görüşmelerin sonuçları, son olarak, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı İlçe Belediyelerinde çocuk dostu kentler konusunda yapılan çalışmalar ile ilgili bilgi alabileceğimiz yetkililerle yapılan görüşmeler ve sonuçları betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde ise yapılan tüm çalışmalar ve küreselleşmenin Antalya üzerindeki etkileri değerlendirilerek, Antalya'da çocuk dostu kent konusunda çocuklar ile ebeveynlerin istek ve ihtiyaçlarının neler olduğu; bu istek ve ihtiyaçların sosyoekonomik durumlara göre farklılık gösterip göstermediği; yerel yönetimlerin çocuk dostu kent konusunda yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmaların neler olduğu; çocuklar ile ebeveynlerin istek ve ihtiyaçları ile

yerel yönetimlerin çalışmalarının paralellik gösterip göstermediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma ülkemizde çocuk dostu kentler konusunda yapılan çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışmada, Antalya'da Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı İlçelerinde yaşayan 10-14 yaş grubu okula devam eden çocukların ve ebeveynlerinin istek ve ihtiyaçları değerlendirildiği için, çalışma çoğunlukla kentsel mekan kullanımı, çocuk hakları, kentsel ulaşım, çocuk katılımı gibi mekansal ve hak temelli konular çerçevesinde işlenmiştir. Örneklem grubumuzun okula devam eden çocuklar arasından seçilmesi ve anketleri uyguladığımız alanın okullar olması nedeniyle çocuk işçiliği konusunda veri elde etme durumumuz olmamıştır. Ayrıca çocuk yoksulluğu konusunda yapılmış olan pek çok akademik çalışma olması ve konunun başlı başına bir tez konusu oluşturabilecek derinlikte olması nedeniyle bu konu detaylı olarak bu tez içinde işlenmemiştir. Çalışma 0-18 yaş grubu tüm çocukları kapsaycak ve çocukların tüm kentsel sorunlarını içerecek şekilde geliştirilerek devamı yazılabilecek niteliktedir. Bu çalışmanın, ülkemizde çocuk dostu kentler konusunda hem bilimsel bilgi birikimine katkıda bulunacağı hem de bu konuda yapılacak olan çalışmalara örnek oluşturacağı düşünülmektedir. Konuyu konunun tarafı olan çocuklar, ebeveynler ve yerel yönetimler bağlamında ele alması ve pratik olarak konu ile ilgili sorunlara yönelik çözüm üretme sürecine katkısı açısından özgün bir çalışma olarak literatüre katkı yapacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL OLARAK KÜRESELLEŞME, KENT VE ÇOCUK DOSTU KENT

1.1. Küreselleşme

İlk olarak 1960'lı yıllarda ortaya çıkan küreselleşme kavramı, 1980'li yıllarda sıkça kullanılmış ve 1990'lı yıllarda anahtar sözcük haline gelmiştir. Dünyanın tek bir yer olduğu, politik sınırlar olsa bile ekolojik olarak sınırların olamayacağı düşüncesinden hareketle küresel bir dünyadan söz edilmeye başlanmıştır (Bozkurt, 2000: 18).

Küreselleşme özellikle 1980'li yıllarda meydana gelen ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimleri ifade etmek için kullanılmaktadır. Neoliberal politikalar ile birlikte çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması ve böylece paranın, malların ve hizmetlerin uluslararası hareketliliği küreselleşme olarak tanımlanabilir (Bozkurt, 2000; Yetim, 2002).

Keleş (2004: 53) küreselleşmeyi, sosyalist bloğun dağılmasından sonra, kapitalizmin ortak bir yaşam biçimi olarak yaygınlık kazanması ve uluslararası sermayenin tüm dünyadaki egemenliğini güçlendirmesi şeklinde tanımlamaktadır.

Kongar (2024), küreselleşmeyi siyasi, ekonomik ve kültürel boyutları olan bir kavram olarak açıklamaktadır. Dünyanın tek kutuplu bir hal alarak siyasi olarak Amerika Birleşik Devletlerinin dünya üzerinde siyasal egemenliğini artırması küreselleşmenin siyasi boyutunu, uluslararası sermayenin egemenliğini tüm dünyada artırması ekonomik boyutunu oluşturmaktadır. Küreselleşmenin kültürel boyutunda birbirine zıt iki sonuçtan bahsedilebilir. İlki en küçük kültürel farklılıkların bile vurgulanması ve bu farklı kültürlerin medya aracılığı ile tüm dünyaya duyurulmasıdır. Kültürel farklılıkların korunması temek hak ve özgürlüklerin ayrılmaz bir parçası olmuştur. İkinci sonuç ise farklılıkların aksine, özelikle tüketici davranışlarının yönlendirilmesi sonucu dünya üzerinde bir örnekliğin artması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sassen'e (1991) göre ise küreselleşme, kentlerde toplumsal ve ekonomik yollarla gerçekleşmektedir. Bilgi ve sermayenin rahat dolaşımı ile ülkeler arasındaki sınırlar kalkmakta, yerele ait olan evrenselleşmekte ve ortak küresel bir dil yaratılmaktadır.

Kanadalı McLuhan küreselleşmeyi açıklarken köy kavramını kullanmaktadır. Tüm dünya insanlarının bir kabile gibi yaşadığını belirten McLuhan, bu nedenle uzakta yaşanan olayların bile herkes tarafından bilindiğini belirtmektedir (Aslanoğlu, 2000: 138). McLuhan'ın bu açıklamasıyla özellikle kültürün küreselleşmesiyle ilgili ipuçları verdiği söylenebilir. McLuhan zaman ve mekan değişikliğiyle ilgili konuları Harvey'in analizleriyle açıklamaktadır. Zaman ve mekan sıkışması küreselleşmenin temelini oluşturur diyen Harvey, üretimin yerel

koşullara bağlı kaldığını ancak tüketimin küresel olarak gerçekleştiğini vurgulamaktadır (Sarıoğlu, 2005: 8).

Giddens (1994: 67-68), dünyanın küçülmesi olarak tanımladığı küreselleşmenin modern toplumlarda dünya düzenini değiştiren ana siyasal güç olduğunu belirtmiştir. Giddens'a göre, zaman ve mekan olarak birbirinden uzakta olan olayların yerel oluşumları etkilemesi küreselleşmedir.

Pek çok tanımın yapıldığı küreselleşme kavramının, sınırların giderek önemini yitirmesi ve ortadan kalkması ile birlikte dünyanın tek bir yer olarak algılanması, bunun sonucunda ekonomik, kültürel ve siyasal açıdan farklı toplumların birbirlerini her anlamda etkileyerek değiştirebilmesini kapsayan bir süreç olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu süreç, teknoloji alanındaki gelişmelerle birlikte, bilgi paylaşımının ve uluslararası ticaretin kolaylaşması nedeniyle, tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılmıştır. Özellikle 1980'li yıllardan sonra bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler dünyada mesafe kavramını ortadan kaldırmıştır. Bu durum ilk olarak ekonomi ve finans alanında etkisini göstermiş olsa da zamanla bu etki farklı alanlara yayılmıştır. Teknolojik gelişmelerle tüm dünyada etkili olan küreselleşmenin olmazsa olmaz koşulunun teknoloji olduğunu söyleyebiliriz (Bozkurt, 2000: 7).

Held ve McGrew (2014:10) küreselleşmenin farklı yönlerine yapılan farklı vurgular nedeniyle pek çok farklı küreselleşme tanımının olduğunu belirtmişlerdir. Bu farklı yaklaşımlara rağmen küreselleşme ile yaşanan toplumsal değişimin derin ve çarpıcı olduğu, bu hızlı değişimin tüm dünyayı etkilediği ve küreselleşmenin çok boyutlu olduğu konusu tüm yaklaşımların ortak noktalarındandır. Küreselleşme konusunda; küreselleşmeyi kaçınılmaz bir son olarak gören "küreselleşmeciler", küreselleşme sürecinin bir yanılsamadan ibaret olduğunu ve hatta emperyalizmin ürettiği bir kavram olduğunu öne süren "şüpheciler" ve tüm bu iki kutup arasında orta yollu bir çözüm öneren "dönüşümcüler" şeklinde üç gruptan bahsedilebilir (Kökalan Çımrın, 2020: 1209-1215).

Küreselleşmeci yaklaşımın temelinde egemenlik fikri yer almaktadır ve 1945'ten sonra oluşan yeni toplumsal süreç bu yaklaşıma göre yeni egemenlik biçimi şeklinde yorumlanabilir. Bu görüşe göre ulus devletler yeni sistem olan küreselleşme ile birlikte egemenliklerini ulusötesi kurumlara ve anlaşmalara devretmişlerdir. Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların kurulması ile yeni bir ulusötesi örgütlenme ortaya çıkmış ve ulus devletlerin egemenliğine darbe vurmuştur. İkinci olarak çok uluslu şirketlerin tüm dünya üzerinde hakimiyet kurmaları ile birlikte, hem ulusötesi kurumların hem de çok uluslu şirketlerin, devletlerin ekonomilerine müdahale etmeye başlamaları ile ulus devletlerin egemenliği tartışmalı hale gelmiştir. Liberal küreselleşmeci yaklaşımın savunucularından olan

Rodrik'e (1997) göre özellikle 1945'ten sonraki süreçte devletler ulusüstü aktörler olmadan küresel alanda hareket edemez duruma gelmiştir. Bu yüzden küreselleşme sürecinde devletler ekonomik ve siyasal sorunları tek başlarına çözebilen siyasi otoriteler olmaktan çıkmış ve piyasalar devletten daha güçlü hale gelmiştir. Aşırı küreselleşmeciler bu süreçte aslında tüm dünyada refahın ve zenginliğin yayıldığı görüşünü savunmaktadırlar. Refah düzeyinin artması beraberinde istikrar ve barış ortamını da sağlamaktadır (aktaran: Kökalan Çımrın, 2020: 1212).

Şüpheciler küreselleşmecilerin devletin otoritesini kaybettiği görüşünü çok abartılı olarak kabul ederler. Küreselleşme sürecine yönelik üç temel itirazları vardır. Bunlardan ilki devletin iddia edildiği gibi asli görevlerini yapmadığı konusundadır. Held ve McGrew'e (2014) göre, devlet aslında küresel sistemin getirdiği oluşumlara direnmek için her zamankinden daha güçlü hale gelmiştir. Burada devletin ulusüstü piyasalara uyum sağlamak için dönüşüm geçirerek uluslararası bir nitelik kazandığı söylenebilir. İkinci iddia, tüm dünyada ekonomik küreselleşmenin olmadığı ancak bölgesel gelişmelerin olduğu konusudur. Hirst ve Thompson (2000), tüm dünyada ekonomik küreselleşmeden söz edilemeyeceğini ancak bölgesel ekonomik alanların olduğuna işaret ederler. Şüphecilere göre aslında Avrupa, Amerika ve Asya Pasifikten oluşan üç ana merkezde ekonomik faaliyetler yoğunlaşmıştır. "NAFTA, AB, OPEC gibi oluşumlar da" bölgesel ekonomik faaliyetlerin göstergeleri olarak ortaya çıkmıştır. Üçüncü olarak, şüphecilere göre, tüm dünyada artan yoksulluk ve eşitsizliklerin nedeni bu yeni dünya düzenidir. Bu konuyu en sert eleştirenlerden biri olan "Stiglitz'e (2018) göre, sermayenin küreselleşmesi, her geçen gün çok daha tehlikeli ve şiddet dolu bir dünya yaratmaktadır" (aktaran: Kökalan Çımrın, 2020: 1214). Şüphecilere göre yoksulluk, şiddet ve eşitsizlik dolu olan bu yeni dünya düzenini düzeltmek ancak ulus devletlerle mümkündür.

Dönüşümcülere göre ise küreselleşme süreci artık başlamıştır ve buna karşı koymak mümkün değildir. O nedenle bu süreçle yaşamayı öğrenmek ve bu süreçten en fazla faydayı sağlamaya çalışmak en doğru yaklaşım olacaktır. Bu yaklaşımın en önemli teorisyenlerinden biri olan Giddens aşırı küreselleşmeciler ve şüpheciler arasında ikisini dengede tutan üçüncü bir yol olduğunu savunur. Dönüşümcüler her iki görüşün faydalı olan yanlarını değerendirmekten yanadırlar. Bu açıdan dönüşümcüler, küreselleşmenin uluslararası işbirliği ve dünyanın her yerinden erişilebilirliğin artması gibi yönlerine odaklanmak gerektiğini savunmaktadırlar (Kaya, 2009: 10-12).

Küreselleşme başlarda çoğunlukla ekonomik etkileşimi içeren bir kavram gibi görülmüştür. Ancak zamanla birbirinden farklı kültürlerin, siyasal yapıların ve ideolojilerin sınırları aşarak dünyanın her köşesine yayıldığının ve etkileşim içinde olduğununun anlaşılmasıyla küreselleşmeyi yalnızca ekonomik olarak açıklamaya çalışmanın yetersiz

olacağına kanaat getirilmiştir (Kayan, 2015: 274). Bu nedenle küreselleşmeyi açıklarken ekonomik küreselleşme, sosyal ve kültürel küreselleşme, siyasal küreselleşme, mekanın küreselleşmesi, teknolojik küreselleşme gibi kavramları da incelemek gerekmektedir.

1.1.1. Ekonomik Küreselleşme

Küreselleşme konusunda çalışanların bir teorisine göre bu kavramın ortaya çıkışı 15. yy'a dayanmaktadır (Cebeci, 2011: 360). Baharat yolu, İpek yolu gibi ticaret yollarının açılması ile başlayan ülkeler arası ticaret ile küreselleşmenin ilk adımları atmıştır. Daha sonra teknolojinin gelişmesi, ulaşım imkanlarının artması gibi nedenlerle artan ülkeler arası ticaret küreselleşmenin hız kazanmasına ve tüm dünyaya yayılmasına neden olmuştur.

Ulusal sınırların eski önemini kaybetmesi sonucu ülkeler arasındaki üretim faktörlerinin akışkanlığı artarak ekonomik ilişkilerin yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. Tüm bu süreç ekonomik küreselleşme olarak tanımlanmaktadır (Aytekin, 2013: 126).

Sermaye sahiplerinin üretim ve karın yanında pazarı da küresel düzeye çıkarmaları (Aktel, 2001: 197), 1980'lerden itibaren neoliberal politikaların uygulanmaya başlanması ve temel iktisadi politika haline gelmesi (Ayhan Gökcek, 2023: 149), Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşların neoliberal politikalarla etkinliğini artırması (Görgen, 2013: 125) gibi nedenlerle ülkeler arası ticaret hız kazanmış ve ekonomik anlamda küreselleşme diğer boyutların önüne geçmiştir.

Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası uygulamaya konan ve 2. Dünya Savaşı nedeniyle durma noktasına gelen ticareti ve zayıflayan ekonomik gelişmeyi tekrar canlandırmaya yönelik çalışmaları içeren Brenton Wood sistemi ile uluslararası ticaret büyümeye başlamıştır. Sonrasında uygulanan gümrük ve ticaret anlaşmaları ile vergiler, tarifeler ve kısıtlamalar düşürülerek özellikle Hong Kong, Singapur, Brezilya ve Meksika gibi gelişmekte olan ülkeler de uluslararası ticaretten faydalanmaya başlamıştır. Ancak 1973 yılından itibaren yaşanan uluslararası ekonomik kriz nedeniyle dünya ticaret hacmindeki artış düşmüştür. 1980 ve 1990'lı yıllarda yeniden yükselmeye başlayan dünya ticaret hacmi 2000 yılında %12,5 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2001 yılında %0,1 ile ciddi bir gerileme yaşayan dünya ticaret hacmi bu yıldan sonra yeniden yükselmeye başlamış ve 2005 yılında %6.6'ya ulaşmıştır. (Aslan ve Terzi, 2007: 218).

İkinci dünya savaşından önce de bazı şirketlerin uluslararası faaliyetlerinin olduğu bilinse de asıl savaş sonrası dönemde çok uluslu şirketlerin giderek büyüdüğü ve dünya ticaretinde etkisini artırdığı bilinmektedir. Geleneksel ulus devlet temelindeki yapının aksine üretim faaliyetleri küresel boyut kazanarak üretimin farklı aşamaları dünyanın farklı yerlerinde

gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte çok uluslu şirketler doğrudan yabancı yatırımlara, uluslararası ticarete ve turizme kadar pek çok ekonomik alanda faaliyet göstermektedir (Bayar, 2008: 28). Öyle ki, son yıllarda bazı şirketlerin toplam satışlarının gelişmekte olan ülkelerin birçoğunun gayri safi milli hasılasını geçtiği görülmüştür. Örneğin 2009 yılında Royal Dutch Shell şirketinin geliri 458,361 milyon dolarken Polonya'nın Gayri Safi Yurtiçi Hasılası 430,076 milyon dolar ile dünyada 21. sırada yer almaktaydı (Dura ve Kılıçarslan, 2011: 86). Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansının 1998 yılındaki raporuna göre, 1997 yılında tüm dünyada 53.000 çok uluslu şirket bulunmaktadır (Aytemiz, 2009: 192-193). Bu sayı 1976 yılında 11.000, 2008 yılında 82.000'dir (Dura ve Kılıçarslan, 2011: 86). Bu şirketlerin kendi bulundukları ülkenin dışında en az 448.000 şubesi bulunmaktadır ve 200 en büyük çok uluslu şirket tüm dünyadaki mal ticaretinin yarısını kontrol etmektedirler. Bu şirketler elektronik, kimyasallar, otomobil, ilaç ve makine sektöründe yoğunlaşmaktadır (Aytemiz, 2009: 192-193).

Görüldüğü gibi ekonomik küreselleşmenin hızla gelişmesi sonucu dünya üzerinde çok uluslu şirketlerin sayısı artmıştır. Güçlü sermayeleri, gelişmiş teknolojileri ve faaliyet gösterdikleri alanların genişliği ile uluslararası pazarda rekabet üstünlüğünü elinde bulunduran çok uluslu şirketler, bir çok ulus devletin gelirinden daha fazla gelire sahip olmuş ve dünya ekonomisine yön veren en önemli aktörlerden biri haline gelmişlerdir (Kıvılcım, 2013: 11).

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın "Ticaret ve Kalkınma 1997" başlıklı raporunda küreselleşmenin yedi günahı başlığında küreselleşme sürecinin dünya ekonomisine verdiği zararlar ortaya konmuştur. Sayılan günahlardan bir tanesine göre "1965 yılında dünya nüfusunun en zengin %20'lik bölümünün ortalama geliri, en fakir %20'lik bölümün ortalama gelirinin 30 katı kadarken 1990 yılında bu oran 60 katına yükselmiştir." Bu açıklamaya göre küreselleşme, 25 yıllık bir zaman diliminde dünyada refah farkının iki katına çıkmasına neden olmuştur (Aydın, 2000: 23).

2000 yılında Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen "Binyıl Kalkınma Hedeflerinin" ilki açlık ve yoksullukla mücadele kapsmında günde 1 dolardan az parayla geçinmek zorunda olan ve açlık çeken nüfusu yarıya düşürmek olarak belirlenmiştir. Ancak 15 yıl sonra Birleşmiş Milletler (United Nations, 2015) raporuna göre, 1990-2015 yılları arasında günlük 1,25 doların altında bir gelirle geçinmek zorunda olanların oranının en yüksek olduğu Sahraaltı Afrika bölgesinde en az gelişmenin sağlandığı görülmüştür. Bu veriler doğrultusunda küreselleşmeden en çok yararlanması gereken en yoksul ülkelerin en az yararlandığı sonucu çıkmaktadır. Küreselleşme az gelişmiş ülkelerde fırsatlar sunduğu gibi mevcuttaki sorunların büyümesine ya da yeni sorunların çıkmasına da sebep olabilmektedir. Örneğin 2020 yılında Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün hazırladığı Yolsuzluk Algı İndeksi'ne göre, Gine ve Dominik

Cumhuriyeti 137., Uganda ve Angola 142., Nijerya ve Mozambik 149., Güney Sudan ve Somali 179. sırada yer almaktadır. Türkiye 86. sırada, Yeni Zelanda, Danimarka ve Finlandiya ise ilk üç sırada yer almaktadır. Görüldüğü gibi yoksullukla mücadele eden ülkeler aynı zamanda en çok yolsuzlukların yaşandığı ülkeler durumundadır (Ertürk, 2021: 226-227).

Uluslararası sermayenin serbestçe dolaşımı, emeğin güçsüzleşmesi ve özellikle gelişmekte olan ülkelere dayatılan bir ekonomik sistem olarak ekonomik küreselleşme, bu açıdan bakıldığında bazılarına göre emperyalizmin yerini alan yeni kavram haline gelmiştir (Sarıoğlu, 2005: 10).

1.1.2. Teknolojik Küreselleşme

Küreselleşmenin etkisinin tüm dünyada yayılmasının en büyük sebebi teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik küreselleşme iletişim, ulaşım ve güvenlik gibi konularda sınırları ortadan kaldırmış, etkileşimi artırmış ve zaman, mekan, güç ilişkisini değiştirmiştir.

İçinde bulunduğumuz küreselleşme süreci ile gelişen teknoloji sayesinde bilgi toplumu kavramı ortaya çıkmıştır. İnternet, büyük bir kütüphane, dev bir alışveriş merkezi, dünyanın en büyük okulu ve en sık kullanılan tanımıyla sanal dünya olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde bilgi, internet aracılığıyla büyük kitlelere kolay ve ucuz bir şekilde ulaştırılabilmektedir. Dünyanın herhangi bir yerinde herhangi birinin interenet ve bilgisayar kullanarak ulaşabileceği kaynakların sayısı oldukça fazladır. İnternet ve bilgisayara erişimi olan herkesin neredeyse aynı kaynaklara ulaştığı düşünülürse bilgiye erişme konusunda eşitlik sağlandığını söylemek doğru olacaktır. Örneğin gelişmekte olan ülkelerde yaşayan kişiler dünyanın en iyi üniversitelerinin verdiği eğitimlere internet yolu ile uzaktan eğitim yöntemi ile katılabilmektedirler. Bu durum belli bir bilgi seviyesinde herkesin kendini geliştirebilmesine imkan sağlamaktadır (Yılmaz ve Horzum, 2005:109-111).

1999 Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Raporu'na göre New York'tan Londra'ya 3 dakikalık telefon görüşmesi 1930 yılında 245 dolarken 1998 yılında bu rakam 35 cent olmuştur. Günümüzde ise internet kullanımı ile hem kolay hem de neredeyse bedavaya görüşme sağlanabilmektedir (Altıntaş, 2002: 63).

Teknolojik küreselleşmenin ekonomi üzerinde de etkileri olmuştur. Örneğin üretimde teknolojinin kullanılması ile daha düşük maliyetli ve daha çok üretim yapılabilir duruma gelinmiştir. Bu durum tüketiciler açısından ürün çeşitliliği ve farklı fiyat seçenekleri gibi bir avantaj oluştururken, işgücüne olan ihtiyacın makineler ile karşılanması işsizliğin artması sonucunu doğurmaktadır.

1.1.3. Sosyal ve Kültürel Küreselleşme

Kültür bir toplumda zaman içinde oluşturulan ve o topluma özgü maddi ve manevi değerler bütünü olarak tanımlanabilir (Bayar, 2008: 30). İletişim alanındaki gelişmelerle dünyada herkes birbirinin hayat tarzı, zevkleri ve tüketim alışkanlıkları hakkında bilgi sahibi olmaya başlamıştır. Dünyanın farklı coğrafyalarındaki insanların aynı tarz konuşmaları, aynı tarz eğlence anlayışıyla vakit geçirmeleri ve aynı tarz kıyafetler giymeleri kültürel küreselleşmeyi anlatmaktadır (Sarıoğlu, 2005: 10). İnsanlar giderek birbirine daha çok benzemekte ve ülkeler arası uzaklıklar ne kadar fazla olursa olsun aynılıklar artmaktadır (Aslanoğlu, 2000: 126). Benzerliklerin artmasına vurgu yapan tanımların yanında yerel kültürlerin dünyada yayıldığını savunan görüşler de vardır. Farklı tanımlardan yola çıkarak kültürel küreselleşme ile ilgili tek tipleştirme, yerelleştirme ve melezleştirme kavramları çerçevesinde farklı görüşleri açıklamak mümkün olacaktır (Holton, 2013: 61).

Giddens'a (1994: 68) göre zaman ve mekanda oluşan dönüşümler tek bir merkezden yayılarak tüm küreyi kaplamaktadır. Günümüzde gelişen toplumsal ilişkiler ile küreselleşme şekillenmekte, yerelde gerçekleşen bir olay tüm dünyayı etkileyebilmektedir. Giddens (2000: 15-27), modernliğin sonu olan küreselleşmenin itici gücü olarak Batı'yı ve özellikle de Amerika'yı işaret etmektedir. Küreselleşmenin en göze çarpan ifadelerinin Batı'lı olduğunu belirten Giddens'ın düşüncelerini incelediğimizde Amerika'nın küreselleşme sürecinde tüm dünyayı etkileyerek şekillendirmekte olduğu sonucuna varabiliriz.

George Ritzer'de, McDonaldslaştırma kavramı ile toplumların aynı şeyleri aşırı miktarda tüketerek gittikçe birbirine benzediğini öne sürmektedir (Taşkın, 2016: 7). Giddens gibi Ritzer'de bu kavram ile tek bir merkezin tüm dünyayı şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

Küreselleşmenin kültürel ve sosyal boyutunun farkı, ekonomik ve siyasi boyutunun aksine her bölgede farklı ve o yerele özgü ilişki kurması olarak açıklanmaktadır (Taşkın, 2016:7). Kültürler arası etkileşimin eskiden beri var olan bir durum olduğunu gösteren çalışmalara kıyasla günümüzde yaşanan kültür aktarımı hacim ve kapsam olarak oldukça artmıştır (Steger, 2013: 100). Yerelleştirme, küreselleşmeyi Batı modernitesinin sonucu olarak gören yaklaşıma karşı çıkarak, farklı kültürler arasında gerçekleşen bir süreç olarak değerlendirmektedir. Bu görüşü savunanların başında gelen Robertson'a göre, gelişmiş iletişim olanakları sayesinde farklı kültürler birbiriyle karşılaşmakta ve yanyana akmaktadır (Aslanoğlu, 2000: 160). Ronald Robertson, küreselleşmenin sağladığı kültür alışverişi ve ilişki ortamı sayesinde yerel olanın etkileşim içine sokularak benzersiz kültürel alanlar yaratıldığını savunmaktadır (Taşkın, 2016: 7). Robertson'a göre küreselleşme kavramı, küresel ile yerelin etkileşimidir. Yani aslında karşılıklı bir iletişim ve etkileşim söz konusudur. Bu nedenle

Robertson tek bir kültürün tüm dünyayı etkilemesini ve mutlak bir homojenliği kabul etmez. Tek tipleşme görüşüne karşı çıkan bu görüşe göre hakim Batı'nın tek bir dünya kültürü yaratamayacağı ve farklı kültürlerin küreselleşme sürecinde bir arada olacağı düşünülmektedir (Bülbül, 2009: 277-278).

Son olarak Öncü ve Weyland'a göre (2005: 24) ise, medya ve iletişim teknolojileri tüm dünyada yaygınlaşmaya başlayınca melez kültürel formlar ortaya çıkmaya başlamış ve çoğalmıştır. Melez kültür, yerel ile küreselin harmanlanması yoluyla oluşmaktadır.

Görüldüğü gibi kültürel küreselleşme konusunda tek bir kültürün tüm dünyaya yayılacağı, farklı kültürlerin çatışma alanı olarak yerelleşmenin önem kazanacağı ya da küreselleşme süreciyle tüm kültürlerin bir arada akacağı görüşleri ortaya çıkmıştır. Her ne kadar tüm dünyada farklı kültürlerin bilinirliğinin arttığı görülsede Amerikan kültürünün tüm dünyayı etkisi altına alacağı fikri hala tartışmalı bir konu durumundadır.

1.1.4. Siyasal Küreselleşme

Siyasi küreselleşme günümüzdeki otorite, siyasi güç ve yönetim biçimlerindeki değişim ve dönüşümleri kapsamaktadır. Küresel siyaset ve küresel yönetişim kavramı ile etki alanı tüm dünyaya yayılan ve ulus devletler, çok uluslu şirketler ve uluslararası kuruluşlar gibi devletler üstü kurumları, yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarını da kapsayan çok aktörlü bir siyaset ortaya çıkmıştır. Güncel siyasal sorunların sınırları aşan bir boyut kazanması ile geleneksel yönetim anlayışının bu sorunlara çözüm bulma konusunda giderek yetersiz hale geldiği görülmektedir. Örneğin dünyanın askeri bakımdan süper güçlerinden biri sayılan ve yüksek güvenlik teknolojilerine sahip olan Amerika Birleşik Devletleri, kendi ülkesinde düzenlenen 11 Eylül saldırılarına engel olamamıştır (Bayar, 2008: 28).

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi küreselleşmenin siyasal alanında öne çıkan kavramı ulus devletler olmuştur. Ulus devletlerin eski etkisini ve gücünü yitirip yitirmediği tartışmaların merkezine oturmuştur. Ayrıca değişen zaman içinde ulus devletlerin piyasalar üzerindeki müdahaleci kararları da bir diğer tartışma konusu haline gelmiştir (Aktel, 2011: 199).

Birleşmiş Milletler, Dünya Ticaret Örgütü, IMF gibi uluslararası kuruluşların kararları, ISO gibi standartları belirleyen kurallar, uluslararası mahkeme kararları, uluslararası sivil toplum kuruluşlarının etkisini artırması gibi durumlar devletler üstü bir alanın oluştuğuna dikkat çekmekte ve siyasal küreselleşmenin göstergeleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Şen, 2008: 156).

Siyasal küreselleşme ulus devletlerin gücünü sorgulatırken yerel yönetimlerin gücünün ve etkinliğinin arttığı görülmüştür (Olgun, 2007: 113). Yerelleşme, küreselleşme konusu ile

ilgili yapılan çalışmalarda en dikkat çekici kavramlardan biri haline gelmiştir. Küreselleşme-yerelleşme ilişkisi birbirinin karşıtı olan kavramlar olarak birbirinin varlık nedeni ve tamamlayıcısı şeklinde açıklanmaktadır (Altıntaş, 2002: 177; Koçak, 2009: 134). Yerellik bir yere ait ekonomik, kültürel, siyasal kimlik ve değerlerin öne çıkarılmasını amaçlayan, o yerin kimliğini tanımlayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Altıntaş, 2002: 178).

Küreselleşme sürecinde ulus devletler egemenliğini ulusüstü, uluslararası, bölgesel ve kentsel güç odakları ile paylaşmak durumunda kalmıştır. Küresel nedenlerle ortaya çıkan ekonomik, siyasi, çevresel ve kültürel sorunların çözümü için yerel kaynakları ve dinamikleri de çözümün bir parçası olarak sürece dahil etmenin gerekliliği zamanla anlaşılmıştır (Koçak, 2009: 135). Bu anlamda yerelliği küreselleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak görmek mümkündür. Yerelliğin en önemli etkisi, demokrasi ve temsil sisteminde ortaya çıkan değişimlerle, merkezi yönetimlerin yerini güçlü yerel yönetimlere ve demokrasiye bırakmak durumunda olmasıdır (Görmez, 2005: 13-17). Bu açıdan bakıldığında demokrasi kavramı ile yerel yönetimler arasında sıkı bir ilişki mevcuttur. Yerel yönetimler, insanların özgürleşmesinde, demokrasi konusunda bilinçlenmesinde ve demokratik haklarını kullanma konusunda birincil kuruluşlardır (Görmez, 1997:62).

Yerellik; saydamlık, katılım, özerklik gibi kavramları da beraberinde getirerek daha demokratik, daha katılımcı bir sistemin kurulmasında etkili olabilecek bir sistem olarak görülmektedir (Koçak, 2009: 141). Katılım, kişilerin kendilerini ilgilendiren kararlara danışma, bilgi alma, eyleme geçme ve karar alma gibi faktörlerle dahil olmaları şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca vatandaşların toplumsal karar alma süreçlerinde sergilediği demokratik bir davranış olarak da katılımdan bahsedilebilir (Aydemir Uslu ve Yılmaz, 2018: 118). Merkezi yönetimlerin mali ve idari yetkilerinin bir kısmını yerel yönetimlere devretmesi ayrıca demokrasi ve katılımcılık ekseninde yerel yönetimlerin etkinliğini artırması ile yerellik yükselen bir değer haline gelmiştir (Olgun, 2007: 113).

Yerel yönetimlerin öne çıkmasının bir diğer nedeni ise küreselleşme sürecinin lokomotifi olarak görülen kentlerin artan değeridir. Kentler ve bölgeler güç kazanarak ulus devletlerin önüne geçmiş, ülkelerden çok kentler tanınır hale gelmiştir. Bu durum kent yönetimlerinin güçlenmesi ile sonuçlanmıştır.

Küreselleşme sürecinin etkileri incelenirken, ekonomik gelişmeler sonrası artan refah düzeyi ile demokratikleşme hareketlerinin tüm dünyaya yayılmaya başladığı söylenebilir. Küreselleşme sürecinde etkileri ve sayıları artan uluslararası aktörlerin ve sivil toplum kuruluşlarının demokrasi ve insan hakları gibi toplumsal taleplerin güçlenmesinde etkisinin büyük olduğu görülmektedir (Dağı, 1999: 269). Katılımın artması, şeffaflık, yerel yönetimlerin

etkinliğinin artırılması gibi demokrasinin güçlenmesine etki edecek yeni değerler küreselleşme sürecinde ortaya çıkmıştır.

İletişim ve bilişim teknolojilerinde meydana gelen değişim ile tüm dünya birbirinden haberdar olmaya başlamış, böylece baskıcı ve otoriter rejimlerin etkisi giderek azalmaya başlamıştır. Örneğin 2010 yılında Ortadoğu'da yaşanan Arap Baharı süreci sosyal paylaşım siteleri üzerinden organize edilmiş ve talepler bu platformlarda paylaşılarak duyurulmuştur (Erdağ ve Peker, 2014: 217). İletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmenin bir diğer etkisi kamu hizmetlerinin internetin yaygın kullanımı sayesinde internet üzerinden verilmeye başlanması şeklinde olmuştur. Bu süreç ile bürokrasi azalmakta ve halkın yönetime doğrudan ulaşabilmesine imkan sağlanmaktadır (Çukurçayır ve Çelebi 2009: 66).

Uluslararası örgütler küreselleşme sürecinde aldıkları kararlar ile demokrasinin tüm dünyada gelişmesine katkı sağlamaktadırlar. Örneğin Türkiye Avrupa Birliği (AB) üyeliği için gerekli şartları sağlayabilmek adına çeşitli değişiklikler yapmaktadır. Uyum yasaları adı altında demokrasi ve insan hakları konusunda önemli düzenlemeler yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir (Erdağ ve Peker, 2014: 217).

1.2. Küreselleşme Sürecinde Kent

Kentler günümüzde yaşamın merkezlerini oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler'in "Dünya Kentleşme Olasılıkları" raporuna göre, 1950'li yıllarda dünya nüfusunun yalnızca %30'luk bir kesimi kentlerde yaşamaktayken, bu oran 2011 yılında %54'lere ulaşmış ve 2050 yılında ise %66'ya ulaşması beklenmektedir (UNFPA, 2023). Kentte yaşayan kişi sayısının her geçen gün artması kentlerin kontrolsüz bir şekilde büyümesine neden olmaktadır.

Kentler tanımlanırken nüfus ölçütü, ekonomik, yönetsel, siyasal, toplumsal ve kültürel ölçütler kullanılmaktadır. Bu ölçütlerin tümünü kapsamayan tanımlar kent diye adlandırılan fakat kent özelliği taşımayan yerleşim yerlerinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Keleş ve Mengi, 2017: 19-20). Ruşen Keleş, Kentbilim Terimleri Sözlüğünde kenti "sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük topluluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi" olarak tanımlamaktadır (1998: 75).

Mübeccel Kıray (1998: 17) ise kenti, "… tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış yerleşme biçimi" olarak tanımlamıştır.

Kentlerin kırsal alandan farklı olarak öncelikle belli bir nüfus büyüklüğüne sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Ancak bu büyüklüğü net bir şekilde ifade etmek mümkün değildir. Çünkü dünya üzerinde nüfusu 3.000 olan kentler olduğu gibi on milyonları aşan nüfusu olan kentler de vardır. Örneğin ülkemizde de 442 sayılı köy kanununa göre nüfusu 20.000'in üzerinde olan yerler kent olarak kabul edilmektedir (Keleş ve Mengi, 2017: 21).

Kentler, içinde bulunduğu çevrenin ekonomik, toplumsal, kültürel ve fiziksel koşullarının mekansal yansıması olarak görülebilir. Bu yaklaşıma göre kentler yaşamın devamlılığı için gerekli olan fiziksel mekanları oluşturmaktadır. Kent kavramı açıklanırken, kentin yönetsel sınırları, nüfusu, ekonomik ya da toplumsal yapısı ölçüt olarak alınarak farklı tanımların yapıldığı görülmektedir.

Klasik kent kuramlarına bakıldığında Marks ve Engels'in çalışmalarında kente dair bir dizi önemli açıklama olmasına rağmen kenti ayrı bir çalışma konusu olarak ele aldıkları söylenemez (Şengül, 2001: 10). Kentleşme konusunda ekonomi politik yaklaşımın öncüsü olan bu yazarlar, kenti feodalizmden kapitalizme geçişte önemli bir basamak olarak değerlendirmektedirler. Kır ve kent arasındaki çelişki ve kapitalizmin gelişmesi açısından kentin rolü, üzerinde çalıştıkları konular olmuştur (Güllüpınar, 2012: 4). Engels (1997: 73) "İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu ve Konut Sorunu" adlı çalışmasında 19. yüzyılda işçilerin oturduğu mahallelerin ve evlerin ne kadar kötü şartlarda, sağlıksız koşullarda ve yaşanılmaz durumda olduğunu tasvir etmiştir. Bu durum sanayi devrimi sonrası kentlerde işçi sınıfının hem çalıştıkları fabrikalarda ve atölyelerde hem de yaşadıkları mekanlarda toplu olarak sömürüye uğradığının göstergesi niteliğindedir. Marks ve Engels, bu durumun aslında işçi sınıfının biraraya gelerek örgütlenmesi ve bilinçlenmesi açısından olumlu bir süreç olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymuşlardır (Şengül, 2001).

Weber'e göre de feodalizmden kapitalizme geçişte önemli bir basamak olan kentte, ekonomik ve ticari ilişkiler görece daha hakimdir; istihdam, pazar ekonomisi, bağımsız bir mahkeme, yönetsel form ve kent sakinleri tarafından seçilmiş bir yerel yönetim mevcuttur (Tellan: 2008: 35). Weber bu anlamda kentlerin yalnızca Avrupa'da olduğunu Doğu'daki kentlerin özerk, siyasi gücü elinde bulunduran, kendi kanunlarını çıkaran mahkemelerin olduğu bir yapıda olmadığını savunmuştur (Aslanoğlu, 2000: 50).

Simmel'e (1996: 87) göre kentler en üst düzeyde iş bölümünün olduğu mekanlardır. Kenti para ekonomisinin egemen olduğu bir yer olarak gören Simmel, kentleri, hem ekonomik süreçlerin yaşandığı hem de pek çok insanın birbiriyle yoğun sosyal ilişkiler yaşadığı alanlar olarak tanımlamaktadır. Simmel'e göre kentte yaşayan insanlar için her şey sayılabilir, ölçülebilir ve hesaplanabilir olmuştur (Güllüpınar, 2012: 8).

1970'li yıllardan sonra sermayenin uluslararası niteliğinin ortaya çıkması ve ekonomik krizlerden sonra sermayenin yeniden üretiminin önem kazanması gibi konular nedeniyle kenti kapitalist birikim süreçlerine göre açıklayan yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Türk, 2015: 50).

Lefebvre (2007) kenti tarımsal üretimin ikinci planda kaldığı endüstrileşmeye dayalı bir yapı olarak tanımlamaktadır. Kenti mekan, günlük hayat ve kapitalist ilişkiler kavramlarıyla açıklayan Lefebvre, mekanın kapitalist toplumda meta haline geldiğinden bahseder. Lefebvre'ye göre sosyal ilişkiler kentlerde üretilmektedir. "Kent, üretim ilişkilerinin insanların gündelik hayat deneyimlerinden yeniden üretildiği yerdir ." (Aslanoğlu, 2000: 66-67).

Castells'e göre kent, eğitim, sağlık, altyapı, ulaşım, konut, dinlenme gibi kollektif tüketim hizmetlerinin ve işgücünün yeniden üretiminin sağlandığı mekanlardır. Emeğin yeniden üretimi için sayılan kollektif tüketim hizmetlerinin devlet tarafından yapılan müdahalelerle karşılanması gerekmektedir (Castells, 1977; Gottdiener, 2001). Castells'in yaklaşımına göre kentler kollektif tüketimin yapıldığı ve işçilerin ertesi güne hazır olabilmesi için gerekli ihtiyaçlarını karşıladıkları mekansal bir birimdir. Castells'e göre kentsel sorunlar, kollektif tüketimin sağlanamaması ya da aksamasından kaynaklanmaktadır. Kapitalist toplumlarda emek güçleri ve sermaye arasında ortaya çıkan sorunlar toplumsal hareketlere neden olacaktır. Bu toplumsal hareketlerin yıkıcı etkilerini ortadan kaldırmak için devletin ortak tüketim süreçlerine müdahelesi önem kazanmaktadır (Castells, 1977).

Harvey'e göre karları azalan sermaye sahipleri karlarını tekrar artırabilmek için üretim süreçleri dışına çıkarak kentlerin yapılı çevrelerine yönelmişlerdir. Harvey sermayenin birikim süreçlerini üç aşamada analiz etmiştir. Birinci döngüde yatırımlar üretim ve tüketim alanındadır. Birinci döngüde çalışma saatlerinin uzatılması ve üretim araçlarına yatırım yapılması sermayenin fazla birikimini sağlayarak artı değer birikimine neden olmaktadır. Harvey'e göre kentte, çoğu kaynak aynı zamanda her yerde bulunmamaktadır. Bu nedenle bu kaynakları elde edebilmek onlara erişilebilir ve yakın olmaya bağlıdır. Bu anlamda kent bölgesel olarak konumlandırılmış bir kaynaklar sistemidir (Harvey, 2003). Harvey'e göre kentler toplumsal artı ürünün önemli bir miktarının coğrafi olarak belirli bir bölgede yoğunlaşması sonucu oluşmuştur ve kentlerin büyümesi ve gelişmesi kapitalizmin sermaye birikim süreçlerinin sonucudur. Bir yerden ve birileri üzerinden elde edilen bu artı ürünün nasıl kullanılacağına karar veren ve denetimini sağlayan her zaman küçük bir toplumsal grup olmuştur. Bu nedenle kentleşme Harvey'e göre her zaman sınıfsal bir süreç olmuştur (Harvey, 2015: 45). Kapitalizm doğası gereği artı değer üretmeye çalışır, bu üretilen artı değerler zamanla fazla birikime neden olarak kar oranlarının düşmesine sebep olabilir. Böyle durumlarda sermaye üretim krizini çözmek için ikinci döngü olarak adlandırılan kentsel

alanlara yapılan yatırımlara yönelmektedir. Harvey, fabrikalar, gökdelenler, alışveriş merkezleri, lüks konutlar gibi inşa edilmiş çevreye yapılan yatırımlarla sermayenin kendini yeniden üretebileceğini öne sürmektedir. Toplumsal ihtiyaçların dışında kar amacıyla yapılan yatırımlar kentlerde mekansal eşitsizliği artırmaktadır. Gelir düzeyi yüksek olanlar kentte yaşamak için kendilerine en uygun yerleri seçerlerken, gelir durumu düşük olanlar kentin mekansal olarak en kötü ve gelişmemiş bölgelerinde yaşamak zorunda kalmaktadırlar (Akın, 2007: 266). Harvey'e (2008) göre, sermayenin yarattığı bu ışıltılı alışveriş merkezleri, kafeler ve moda endüstirisi gibi tüketim alanları kentsel kaynakların yeniden tüketimini sağlamaya yönelik uygulamalardır. Harvey mekanı kapitalist üretim koşullarının devamlılığını sağlayan bir araç olarak tanımlamaktadır. Yani kentler kapitalizmin sermayeleri olarak adlandırabilir. Fabrikalar, alışveriş merkezleri, okullar ve tüm mekan kapitalizmin istediği yönde şekillenmektedir. Devlet mekanın şekillenmesi konusunda ya sessiz kalmaktadır ya da sermayenin iş birlikçisi olarak hareket ederek bu durumu desteklemektedir (Bıçkı, 2006: 117).

Görüldüğü gibi kent tanımları öncelik verilen kavramlara göre değişebildiği gibi, kapitalizmin kent mekanı algısı ve tanımı da dönemsel olarak değişmektedir. Erken modernite döneminden kalkınma ekonomisi dönemine kadar kent, kapitalizm tarafından emeğin yeniden üretiminin mekanı olarak ele alınmıştır. Bu dönem kentleri sanayi faaliyetleri tarafından şekillenmiş ve öncelik sanayinin yer seçiminde olmuştur. Küreselleşme sürecinde ise kent kavramı değişmiş ve kentler, sermayenin yeniden üretildiği mekanlar haline gelmiştir. Bu süreçte sermaye kentlerde yükselen yeni bir kavram olmaya başlamıştır ve kentler sermayeyi kendilerine çekebilmek için birbirleriyle yarışan mekanlar haline gelmiştir (Sert, Karpuz ve Akgün, 2005: 102).

Küreselleşme sürecinde yaşanan değişim ve dönüşümler sosyoekonomik anlamda tüm dünyayı etkilemektedir. Mekansal anlamda küreselleşme sürecinin yaşandığı alanlar öncelikle kentler olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte ulus devletler önemini kaybederken, küresel kent olarak adlandırılan kentler, karar alma ve yönetme mekanizmalarının konumlandığı merkezler haline gelmiştir. Bu süreçte küresel kentler, başkentler kadar ve hatta onlardan daha çok, siyasal ve ekonomik anlamda karar alma merkezleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 136). Küreselleşme ile birlikte giderek önem kazanan kentler, küresel kent niteliğini kazandığı taktirde tüm dünya ülkelerini ve politikalarını etkileyebilme gücüne ulaşmaktadır.

1966 yılında Peter Hall kentleri tüm dünyada sahip oldukları rollere göre incelemiş ve kentleri ticaret merkezleri, finans merkezleri gibi profesyonel işlerin yoğunlaştığı alanları dünya kenti olarak tanımlamıştır. Hall ile başlayan kapitalizmin büyük kentlerine ilişkin bu çalışmalar Friedmann ile devam etmiştir (Birol Özerk ve Akgün Yüksekli, 2011: 83). John

Friedmann 1986 yılında kullandığı dünya kenti söylemi ile literatürde ün kazanmıştır. Friedmann'a göre dünya kenti, uluslararası sermayenin hüküm sürdüğü ekonomik alan ve yaşam arasında şekillenen çok uluslu bölgelerdir. 1980'li yıllardan sonra ulaşım, teknoloji ve iletişim alanındaki gelişmelerle birlikte mal, sermaye ve bilgi akışı tüm dünyada hız kazanmıştır. Bu süreçte bazı kentler ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal anlamda ön plana çıkarak bilgi, sermaye ve mal akışının küresel ölçekte merkezi haline gelmiştir. Ulusal sınırlarının ötesine geçen ve küreselleşen dünyada önemli roller üstlenen bu mekanlar dünya kenti olarak tanımlanmaktadır. Dünya kentleri, özellikle küresel ekonomi ile bütünleşmeleri nedeniyle hem ülke içinden hem de ülke dışından yoğun göç alan, tüm dünyadan insan, mal, sermaye ve bilgi akışının olduğu küresel merkezler halini almışlardır (Güllüpınar, 2012: 20).

Saskia Sassen ise dünya kentlerini sadece kontrol ve yönetim merkezi olarak değil aynı zamanda ticaret ve hizmet sektörünün ve finansal yeniliklerin üretim merkezi olarak tanımlamıştır. Sassen'in küresel kent olarak adlandırdığı bu mekanlar, küresel ulaşım ve iletişim ağlarına sahip, uluslararası finans ve sermayenin yoğunlaştığı, uzmanlaşmış hizmetlere sahip olan kentlerdir (Güllüpınar, 2012: 21). Sassen'e (1991:3) göre, küresel kentlerin; dünya ekonomisinin örgütlenmesinde komuta merkezi haline gelme, finans ve uzmanlık gerektiren önemli mekanlar haline gelme, önde gelen sektörlerde yeniliklerin üretim merkezi olma ve üretilen ürün ve hizmetlerin piyasaları durumunda olma gibi dört yeni özelliği vardır. Sassen'e göre küresel kentler; donanımlı, iyi eğitim almış, işinde uzman ve yüksek ücret alan profesyonel bir işgücü profilinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Küresel kentlerin yeni elitlerini de bu yeni işgücü oluşturmaktadır. Sassen ayrıca küreselleşme süreciyle birlikte küresel kentlerde meydana gelen uluslararası insan dolaşımıyla birlikte üçüncü dünya göçmenleri olarak adlandırabileceğimiz yeni bir toplumsal sınıfın daha ortaya çıktığını belirtmektedir. Sassen (1991) küresel kentlere örnek olarak, New York, Londra ve Tokyo'yu göstermektedir. Finans ve ekonomi konularında uzmanlık gerektiren bu kentler; dünya ekonomisine yön veren, önemli sektörlerde öncü, yenilikçiliğin merkezi, tüm ürün ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve pazarlama merkezi konumunda olan yeni kent tipine örnek olarak gösterilmektedir.

Kent, küreselleşmenin en önemli düşünsel metaforlardan biri olan "mekana" sahiptir, onu tanımlamakta, onunla şekillenmektedir. Öncü ve Weyland'a göre, küresel ilişkileri "coğrafya, harita, ağlar, örgüler, doku vb. gibi mekan metaforlarına başvurmadan anlatmak" mümkün değildir. Küreselleşmeyi ele alan yazarlar, dünya üzerinde sermaye, ticaret, nüfus, tüketim malları ve kültürün akışkanlığının ve dolaşımının arttığına değinirler. Bu akışkanlığı anlatmak için hepsinin kullandığı ortak sözcük mekandır (2005: 13-14). Kenti düşünmek

mekanı düşünmek olduğundan, küreselleşme–mekan ilişkisi sadece etki-tepki ilişkisinden öte, küreselleşmenin paradigmasını anlamak için de bir araca dönüşebilmektedir (Taşkın, 2016: 19).

Küreselleşme sürecinin merkez üssü olan kent mekanı, sürecin etkilerinin en çok gözlendiği alanlar olmuştur. Kentte yaşayanlardan çok sermayenin mekanı haline gelen kentlerde mekansal planlama ve kentsel alan kullanımı da bu yönde değişime uğramıştır. Kentsel mekanın yeniden üretimi sermayenin planları doğrultusunda gerçekleşmiş ve kent yeniden şekillenmiştir.

Günümüz kentlerinde gökdelenler, kentleşmenin, sermayenin bir yere toplanmasının, kentsel toprağın değerinin yükselmesinin, gelir dağılımındaki adaletsizliğin ve insanın doğayı denetim altına alma isteğinin bir göstergesi olmuştur (Duru, 2001: 333).

Kent yönetimleri küresel sermayeyi kente çekmek için gökdelenler, rezidanslar, çok katlı ihtişamlı binalar gibi çok uluslu şirketlerin tercih ettiği yapıların yapılmasına izin vermekte ve hatta teşvik etmektedir. Bu yapılar kent estetiğini bozduğu gibi çevreye zarar verebilmektedir (Kayan, 2015: 281).

Küreselleşmenin en büyük etkisi uluslararası sermayenin mekanı haline gelen kentlerde yaşanmıştır. Daha önceleri gelişmiş ülkelerde yığılmış olan sermaye kendine yeni yerler seçerek dünya üzerinde yatırımın daha karlı olacağını düşündüğü bölgelere doğru kaymıştır. Sermayenin bu hareketliliğini fırsata çevirmeye çalışan devletler birbirleriyle yarış haline girerek sermayeyi çekmeye çalışmışlardır. Devlet politikaları ve yatırımları sermayenin istediği yönde yapılarak kentlerin asıl sahibi olan kentte yaşayanlar ikinci plana atılmıştır.

Küreselleşme sürecinde sermayenin serbest dolaşımı söz konusudur. Yani sermaye uluslararası alanda kendine neresi karlı gelirse o alanda yatırımlarını yapmakta ve orayı üs olarak kullanmaktadır. Böylece sermayenin yatırım yaptığı ve toplandığı alanlar gelişmekte diğer alanlar ise bu gelişimleri yakalayabilmek için sermayeyi kendilerine çekmenin yollarını aramaktadır. Küreselleşme süreci içerisinde yaşanan değişim ve dönüşümler kentlerin bazılarının giderek daha önemli hale gelmesine, bazı kentlerin ise, eski önemlerini kaybetmesine neden olmaktadır. Bu anlamda günümüzde pek çok ülkede merkezi ve yerel yönetim birimleri küresel süreçlere aktif olarak katılabilmek ve kentlerini küresel kent haline getirebilmek için politikalar üretmekte ve projeler geliştirmektedir. Bu durum zaman zaman yöneticileri ve hatta kentleri bir yarış ortamına sokmakta ve kentler küresel anlamda cazip hale gelebilmek için yeniden yapılandırılmaktadır. Ne yazık ki, kentleri cazip hale getirme çalışmaları zaman zaman o kentte yaşayanlar açısından dışlanma ve ayrışma gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 136). Küreselleşmenin sonucu olarak ortaya çıkan bu yarış kentin fiziksel mekanlarına da yansımaktadır. Büyük plazalar ve gökdelenler,

lüks oteller ve konutlar, lüks alışveriş merkezleri, çok katlı geçitler, otoyollar kentlerin görünen yüzü olurken, gecekondular ve yoksul mahalleler giderek artan gelir adaletsizliğinin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent yönetimleri sermayenin bu gösterişli yapılarına izin verirken kentin kendi kültürel yapısı ve kente özgü mimari özelliklerini gözardı etmektedir.

Neoliberal politikalarla birlikte sorgulanmaya başlayan devletin ekonomiye müdahalesi, devletin küçülmesi ve egemenliğin yerel yönetimlerle paylaşılması gibi fikirleri doğurmuştur. Küreselleşmeyle birlikte ekonomik konularda karar verici olan ulus devletin yerini yerel yönetimler almıştır. Ulus devlet anlayışı giderek değişmiş ve uluslararası sermaye ekonomik, siyasal ve politik olarak etkili olmaya başlamıştır. Devletin küçülmesi anlayışıyla birlikte hizmetlerin yerine getirilmesinde ya özel sektör mantığı kullanılmış ya da pek çok hizmetin sorumluluğu doğrudan özel sektöre devredilmiştir. Merkezde özelleştirme çalışmaları yerelde ise, ihale ve yap işlet devret yöntemi gibi yöntemlerle kamu hizmetleri özel sektöre ve çoğu kez çok uluslu şirketlere devredilmiştir. Buna bağlı olarak, hizmetlerin mal oluş bedeli yükselmiş, istihdam oranı azalmış, ücretler düşmüş ve çalışma şartları kötüleşmiştir. Özetle, küreselleşme döneminde ulus devlet fonksiyonlarını kaybetmeye başlamış, ekonomik konularda uluslararası sermaye karar verici duruma geçmiştir. Yerel yönetimler etkisini artırmış gibi görünse de, pek çok kamu hizmetini özel sektöre devrettiği için kamu faydasından çok bireysel fayda ön plana çıkmıştır (Sarıoğlu, 2005: 30-36). Küreselleşmenin kentler üzerindeki etkileri aşağıda farklı açılardan değerlendirilmiştir.

1.2.1. Üretim Kentinden Tüketim Kentine

Küreselleşme süreciyle birlikte artan tüketim toplumu alışkanlıkları tüm dünya üzerinde etkisini göstermiştir. Gerek medya aracılığıyla gerekse kamu ve özel sektör politikalarıyla tüketim özendirilmeye çalışılmış ve tüketerek yaşamak alışkanlık haline getirilmiştir. Tüketim bir yaşam biçimi haline gelince yaşadığımız kentler de bu yaşam biçimine uygun olarak şekillenmeye başlamıştır. Bir zamanların "üretim mekanı" olan sanayi kentleri birer birer "hizmet ve tüketim mekanı" haline gelmişlerdir (Türkün, 2012). Kentlerde oluşan yeni ilişkiler ağı ve buna göre üretilen kentsel politikalar genellikle paranın nasıl kazanıldığından çok nasıl harcanacağı üzerine yoğunlaşmış ve bu durum kent içi alanların mekansal dönüşümüne de yansımıştır. Kentlerdeki kamusal alanlar, tüketim toplumunun gereksinimlerine göre yeniden örgütlenmekte, bu durum gündelik hayatta sosyal ve mekansal pratiklerin dönüşümüne yol açmaktadır. Günümüzde kentli bireyler sosyal sınıflar yerine hayat tarzlarına göre kimlik kazanmaktadır (Baudrillard, 1997). Bireyler kamusal alanda daha fazla görünür hale gelme isteği taşımakta, alternatif yaşam tarzlarına yönelmekte ve bu durum da gösterişli tüketim

mekanlarına olan ilgiyi arttırmaktadır. Kentler artık üretim alanları olarak görülmekten çıkıp tüketim alanları haline gelmektedir.

Kentlerin küreselleşme ile birlikte tüketim merkezlerine dönüşmeleri kentlinin gündelik yaşamının da değişmesi anlamına gelmektedir. Bu noktada "gündelik yaşam" kavramı ve Lefebvre'nin fikirleri ortaya çıkmaktadır. Lefebvre gündelik yaşamın sıradanlığından bahseder çünkü insanlar doğar, büyür ve ölürler. Gündelik hayatımızda her şey bir birimle ölçülebilmektedir. Sıradanlığının yanı sıra gündelik hayat bir o kadar da çok yönlüdür çünkü "Ekonomik, psikolojik ve sosyolojiktir… beslenmedir, giyinmedir, eşyadır, barınmadır, komşuluktur, çevredir…" (Lefebvre, 2007: 32) yani temel ihtiyaçlardır. Gündelik hayat üretim ve tüketim anlamında kentle bütünleşmiştir. Küreselleşmenin etkisi ile tüketim odaklı örgütlenmiş bir gündelik hayattan bahsedilebilir. Daha çok malın kentliye sunulmasına imkan tanıyan örgütlenme biçimiyle kent tüketimi yönlendirmektedir. Her şeyin metalaştırıldığı bu süreçte Harvey'in bahsettiği yapılı çevreye yatırım devreye girmekte ve kent merkezlerinde alışveriş merkezleri, tiyatro ve sanat merkezleri, kafeler, restoranlar, spor merkezleri gibi alanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu kentsel mekanlar reklam ve toplumsal prestij göstergeleri olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu kentsel mekanlar sadece tüketimi tarif etmek ve sınırlamak ile kalmayıp, aynı zamanda gündelik yaşamın içeriğini ve yönünü de belirlemektedir (Engincan, 2016: 245).

Şık bir restoranda yemek yemek, markalı kıyafetler giymek, lüks bir evde oturmak, spor araba kullanmak ve daha pek çok pahalı tüketim alışkanlığı statü ve prestij göstergesi olarak kabul edilerek imrendirilmektedir.

1.2.2. Artan Yoksulluk ve Azalan Gelir

Türk Dil Kurumuna göre yoksulluk, "yoksul olma durumu, yoksuzluk, sefillik, sefalet ve fakir olma halleri" olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2023). Bu tanımlamada yoksulluğun yalnızca maddi yönü ve gelir durumu ile ilgili bir saptamasının yapıldığı görülmektedir. Ancak yoksulluk ile ilgili çalışmalara bakıldığında yoksulluk üzerinde ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal pek çok etken olduğu söylenebilir. Üretimin yetersiz olması, gelir dağılımının adaletsiz olması, işsizliğin artması, yüksek enflasyon, savaşlar, iç ve dış göçler ile ülkede yaşanan sosyoekonomik krizler yoksulluğun sebepleri arasında sayılabilir. Temel insani ihtiyaçlarını karşılamanın dışında suç oranının yüksekliği, konut ve sağlık koşullarının kötü olması, kent imkanlarından uzakta olmak gibi etkenler yoksulluğun farklı boyutları olarak değerlendirilebilir (Tekeli, 2000: 145). Her ne kadar yoksulluk kavramı,

ülkelere ve hatta bölgelere göre değişiklik gösterse de, ister az gelişmiş olsun ister gelişmiş olsun yoksulluk tüm dünyada görülen evrensel bir sorundur (Sidney, 2017: 326).

Yoksulluk ile ilgili mutlak ve göreli yoksulluk şeklinde iki temel tanımlama yapılmaktadır. Mutlak yoksulluk, kişilerin hayatta kalmalarını sağlayacak minimum fiziki ihtiyaçlarını karşılayamaması olarak tanımlanmaktadır. Göreli yoksulluk ise, kişilerin yalnızca biyolojik olarak değil aynı zamanda sosyal olarak da asgari ihtiyaçlarını karşılayamama durumunu ifade etmektedir (Tekeli, 2000: 142).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının (UNDP) 1998 yılında yayımladığı İnsani Gelişme Raporu ile insani yoksulluk kavramı tanımlanmıştır. İnsani yoksulluk, insanların insanca yaşama imkanlarından mahrum olması olarak ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletler, insani yoksulluğu belirlemek için yaşam süresi, eğitim hizmetlerinden yararlanma ve ekonomik ve sosyal imkanlara sahip olma düzeylerini hesaplayarak insani yoksulluk endeksini kullanmaktadır (UNDP, 1998:14).

Görüldüğü gibi yoksulluk farklı açılardan tanımların yapıldığı, geçmişten günümüze gündemde yerini almış ve halen araştırmalara ve tartışmalara neden olan bir kavramdır. Günümüzde küresel süreçlerin etkisi ve uygulanan neoliberal politikaların yansıması ile yoksulluk tüm dünyada etkisini göstermektedir. Yoksulluğun bir diğer tanımı kırsal ve kentsel yoksulluk ayrımı ile yapılmaktadır. Kırsal yoksulluk yeterli düzeyde iletişim, ulaşım, temiz su, sağlık ve eğitim hizmetlerinin bulunmaması olarak tanımlanırken; kentsel yoksulluk yeterli gelire sahip olamamak ve sonucunda yeterli tüketim harcamalarını yapamamak olarak tanımlanmaktadır (Üzümcü ve Korkat, 2014: 140). Kırsal yoksulluk kentlere göç sonucunu doğururken kentsel yoksulluğun dışlanma ve suça karışma gibi sonuçları olabilmektedir. Küreselleşme sürecinde kentler bir yandan çekim merkezi olabilme yarışına girmişken diğer yandan yoğun göç ve kentleşme hareketleri ile yoksulluk sorununun yaşandığı merkezler haline gelmiştir. Kentlerin sunduğu imkanlar ile kentte yaşayan nüfusun temel ihtiyaçlarının karşılanamaması kentsel yoksulluk sorununun temelini oluşturmaktadır. Küreselleşme özünde zenginliği artırmaktadır ancak zenginliğin bölüşümü konusunda yaşanan adaletsizlik ve eşit olmayan dağıtım nedeniyle zenginler daha zengin yoksullar daha yoksul hale gelmektedir (Yılmaz, 2012: 259-263). Zengin ve yoksul arasındaki uçurumun en fazla hissedildiği alanlar ise kentlerdir. Bu nedenle kırsal alanlarda da yoksulluk olmasına rağmen, günümüzde yoksulluk kentsel yaşama ve varoşlara ait resimlerle ilişkilendirilmektedir. Küresel ölçekte yoksul insanların büyük kısmı hala kırsal kesimde yaşamaktadır. Ancak kentlerde yaşayan yoksulların oranı her geçen gün artmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) önümüzdeki yıllarda kırsal ve kentsel yoksulluk oranının yarıyarıya olacağını tahmin etmektedir. Ayrıca kentsel

yoksulların kırsal yoksullardan daha iyi durumda olması halinin günümüzde geçerli olmadığı ve kentsel yoksulların sosyal, ekonomik ve siyasal anlamda yoksulluğu farklı boyutları ile yaşadıkları BM raporlarında aktarılmaktadır (Sidney, 2017: 323-324).

BM raporlarında da belirtildiği gibi, kent yoksulluğunu yalnızca ekonomik olarak düşük gelire sahip olmakla ölçmek eksik bir tanımlama olmaktadır. Güvenlik, sağlık, eğitim, altyapı hizmetlerine erişiminin yetersiz olması; kültürel, sosyal ve ekonomik haklara sahip olamama; politik sistem içerisinde reddedilme ve mevzuat tarafından korunamama gibi durumlar da kentsel yoksullukla bağlantılıdır (Tekeli, 2000: 145).

1.2.3. Kent Sakinlerinin Dışlanması

1980 sonrasında karşı karşıya kalınan yoksullaşma önceki dönemlerden farklı olarak yalnızca yoksulluk olmaktan öte aynı zamanda kentsel ve toplumsal olarak dışlanma şeklinde ortaya çıkmıştır. Ortak sorunları yaşayan ve benzer özelliklere sahip gruplar kent içinde yakın yerde yaşamaya başlamışlar, böylece kent mekanı parçalı bir hal almış ve bölünmüştür. Bu bölünme ekonomik, toplumsal ve etnik özelliklere göre şekillenebilmektedir. Örneğin iş bulmak için kente göç edenler çoğunlukla yakın yerlerde yaşarlar. Böylece kente yeni gelenler, iş ve ev bulma, çocuk bakımı gibi konularda bir gruba dahil olmanın avantajlarını yaşarlar. Ancak genellikle bu yoksul kesimin bir arada ve yoğun olarak bulunması, bu grupların tümünün dışlanması sonucunu doğurmaktadır (Özbek Sönmez, 2002: 35-40).

Küreselleşme sürecinde ulus devletler büyük oranda önemini yitirmiş, karar alma ve yönetme mekanizması olarak küresel kentler siyaset sahnesinde yerini almıştır. Küresel kentler ekonomik ve siyasal anlamda etkilerini artırmaya başlayınca bir çok ülkede merkezi ve yerel yönetimler küresel süreçlere eklemlenebilmek ve küresel piyasalarda etkin birer aktör olabilmek için kentlerini küresel kent yapmaya çalışmışlardır. Bu amaçla, kent merkezlerinin sermayenin var olabilmesi ve gelişebilmesine yönelik düzenlenmesine ilişkin yeni politikalar üretilmiş ve kent merkezleri bu politikalalar doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 136).

Kentsel mekanın yeniden yapılanma süreci kentlerde iki farklı açıda kendini göstermiştir. İlk olarak; kentlerde zengin ve yoksul gruplar arasındaki uçurum artarak ekonomik ayrışma mekana yansımıştır. Kendilerini ötekilerden “korumak” isteyen zengin gruplar kent merkezinden uzaklaşarak güvenlikli, kapalı sitelere çekilmişlerdir. Böylece kentte yaşayan zenginler ile yoksullar arasındaki duvarlar giderek yükselmiş ve iletişim azalmıştır. Sonuç olarak toplumsal bölünme, mekana etki ederek kendini mekansal olarak göstermiştir. Ortaya çıkan ekonomik dengesizlik bir tarafta lüks konut siteleri diğer tarafta gecekondu

alanları olarak kendini göstermiştir. İkinci olarak ise; küreselleşme süreci ile artan tüketim toplumu felsefesinin mimari ve kentsel tasarım alanına yansımasıdır. Böylece aynı tarzda, aynı malzemeler kullanılarak yapılan çok katlı binalar, alışveriş merkezleri, iş merkezleri gibi yapılar dünyanın pek çok kentinde yaygınlaşmıştır (Yaylı, 2012: 340-341).

Bu düzenlemeler çoğunlukla çok katlı binaların, iş ve ticaret merkezlerinin kent merkezinde konumlanmasına imkan vermiştir. Kent merkezinde kendine yer bulamayan kentliler ise kent çeperlerine doğru kaymışlardır.

Küreselleşme ile birlikte kentin sosyal, fiziksel ve siyasal yapısı değişmiş kentte yaşayanlar bu değişimden çoğunlukla olumsuz olarak etkilenmiştir. Kapitalist sistemin küreselleşme ile birlikte tüm dünyaya hakim olması, üretim, bölüşüm ve özellikle tüketimin merkezi olan kentlerin her türlü çelişkinin de odak noktası olmasına sebep olmuştur. Uluslararası sermayenin beğenisine sunulan kentlerde yapılan yeni düzenlemeler kent sakinlerinin kent merkezinden uzaklaşmasına ve kent içinde bölünmelere neden olmuştur. Kent merkezleri çoğunlukla iş ve ticaret merkezi olarak düzenlenerek alışveriş merkezleri, çok katlı yüksek binalar, gökdelenler, rezidanslar ve ihtişamlı binalar inşa edilmiştir. Üretimin merkezi halindeyken tüketimin merkezi haline gelen kentlerde tüketim toplumunun etkileri kentin mekansal bölünmesine ve mimari yapısına da yansımıştır.

1.2.4. Kutuplaşma ve Sosyal Eşitsizlik

Kentler ekonomik açıdan zengin ve fakir insanların bir arada yaşadığı yerleşim yerleridir. Ancak farklı sosyoekonomik gruplar kent içinde farklı alanlarda yaşadığı için mekansal olarak bölünmeler ortaya çıkmıştır. Kentsel yaşamın yoğunluğu ve insanların birbirine yakın alanlarda yaşaması nedeniyle, toplumsal eşitsizlikler ve tabakalaşma kentlerde görünür hale gelmiştir (Sidney, 2017: 323).

Hızla büyüyen kentler farklı nüfus hareketlerinin merkezi haline gelmiş, hem eğitimli ve gelir seviyesi yüksek, hem de daha az eğitimli ve dar gelirli kesimden yoğun bir şekilde göç almıştır. Bu hareketlilik sonucunda kentlerin nüfusu kısa zamanda artmış; hızlı ve kontrolsüz büyüme kaçınılmaz olmuştur. Kente gelen dar gelirli kesim konut ihtiyacını kaçak yerleşim alanları ile çözerek hayatlarına oralarda devam etmiştir. 1980'li yıllarda kentte yaşayan orta ve yüksek gelirli kesim ise bu durumdan rahatsız olup kent merkezi dışında kendileri gibi olanlarla birlikte yaşayabilecekleri yalıtılmış alanlara doğru kaymıştır (Taşkın, 2016: 27). Böylece ekonomik ve sosyal farklılıklar mekana da yansımış, zengin ve yoksul arasına güvenlikli sitelerin kalın ve yüksek duvarlarından oluşan sınırlar çekilmiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde ise durum biraz farklılaşmış kent merkezi artan yatırım değeri nedeniyle eski önemine kavuşmuştur. Hem iş merkezlerine yakın olması hem de şehrin tarihsel dokusunu daha fazla yansıtması nedeniyle bu defa lüks yaşam gelir durumu yüksek kesim için kent merkezine taşınmıştır (Taşkın, 2016: 74). Kent merkezlerinde soylulaştırma projeleri şeklinde yürütülen bu mekansal dönüşümler ile dar alanlar lüks yaşam alanlarına evrilmiştir ve yeni yaşam alanları oluşturulmuştur. Bu gelişmeler sonrasında artan kiralar sebebiyle kent merkezi artık dar gelirlilerin yaşaması için imkansız hale gelmiştir.

Elitlerin bir kısmı kent çeperinde yer alan lüks konut alanlarında hayatlarını sürdürürken diğer kısmı kent merkezinde yeniden değerlenen yaşam alanlarına taşınarak kente mekansal olarak hakim olmuş ve dar gelirlerin kentte yaşamasını oldukça zorlaştırmışlardır.

Sermayeyi çekmek isteyen kent yönetimleri, çevreye verdiği zararları göz ardı ederek yapılan mekansal çalışmaları teşvik etmektedir. Neoliberal politikalar ve küreselleşmenin etkisi ile kentler, toplumsal ve ekonomik eşitsizliğin mekansal yansıması haline gelmiştir. Bir tarafta lüks içinde yaşayan ayrıcalıklılar, iki arka sokağında ise elindeki telefondan takip ettiği o ayrıcalıklı yaşama sahip olmak için iç geçiren ötekiler, kentin iki kutubunu oluşturmaktadır.

Özellikle küreselleşme eğilimiyle gündeme gelen dünyadaki fırsatların değerlendirilmesi ve yeni toplumsal dinamiklerin yerelleşmeyi desteklemesi ile bütüncül planlama anlayışından uzaklaşılarak proje ağırlıklı bir bakış açısı geliştirilmiştir (Eraydın, 2006: 28). Söz konusu bakış açısı ile kent mekanları ayrıştırılmakta ve ayrışan mekanlar farklı kent sakinlerine hizmet eder hale gelmektedir. Bu durumu Bauman (2018: 8) "Küreselleşme ne kadar birleştirirse o kadar böler; birleştirirken böler; yerkürenin tek tipliğini teşvik etme nedenleriyle bölme nedenleri özdeştir." şeklinde ifade etmektedir. Küreselleşme süreçlerinin ayrılmaz parçası olan mekan giderek bölünmekte, insanları ayırmakta ve dışlamaktadır. Bu nedenle giderek daha fazla küresel ve yurtsuz hale gelen elit kesimle geride kalan 'yerelleşmiş' kesim arasındaki iletişim kopukluğu endişe verici hale gelmiştir (Bauman, 2018: 9-10).

1.2.5. Kentiçi Ulaşım ve Yürünebilirliğin Zorlaşması

Küreselleşme süreciyle birlikte kent, sermayenin yeniden üretiminin mekanı haline gelmiştir. Artık sınır tanımaz hale gelen sermayeyi kendine çekebilen kentler küreselleşme sürecinde önem kazanıp değeri yükselirken, tersi durumda olan kentler ise geri kalmaya mahkum olmuşlardır. Bu nedenle kentler için anahtar kelime sermaye haline gelmiş ve kentler arasında cazibe merkezi olabilmek için bir yarış başlamıştır (Karakurt Tosun, 2007: 35).

Bu yarışı kazanmak için kentlerin sermayeye en iyi sosyoekonomik ve mekansal faktörleri sunmak, en iyi alt yapı, ulaşım ve iletişim imkanlarını sağlamak amacıyla kendilerini ön plana çıkarmaları gerekmiştir (Yaylı, 2012: 339).

Tüketimin merkezi olan Alışveriş Merkezleri (AVM), zengin-fakir ayrımının mekana yansımasının örneği kapalı-güvenlikli lüks konutlar, sermayenin gösterişli plaza ve gökdelenleri, artan trafik ve ulaşım sorunu nedeniyle yapılan otoban, viyadük ve köprüler kentlerin yeni resmi olarak kendini göstermektedir.

Büyüyen kentlerin ulaşım sorununu çözmek için yapılan yollar, köprüler, viyadükler, üst ve alt geçitler yürünebilirliği azaltmıştır. Şahsi araçlar ya da metro, otobüs, dolmuş, taksi gibi toplu taşıma araçları şehiriçi ulaşımında kullanılırken; yürüyerek ya da bisikletle bir yerden bir yere gitmek sorun haline gelmiştir. Gerek artan trafik yoğunluğu gerekse sokakların yeterince güvenli olmaması, özellikle dezavantajlı grupların (çocuklar, kadınlar, engelliler, vb.) şehir içinde yalnız seyahat etmesini ve yürümesini zorlaştırmaktadır.

1.2.6. Sokak Kültürünün Azalması, Güvenlik Sorunu ve Değişen Oyun Anlayışı

Geçmişten günümüze kentin temel birimlerinden olan mahalleler, mekan ve insanın bütünleşmesinin, hayatın ve mekanın birbirini tamamlamasının ve biçimlendirmesinin örneğini oluşturmaktadır. Güvenlik, dayanışma, komşuluk, yardımlaşma, benzerlik, yakınlık gibi kavramları çağrıştıran mahalle hayatın belli bir kültür, değer, inanç ve gelenek içerisinde örüldüğü, kendine özgü yapısı ve kimliği olan bir ortamdır (Alver, 2010: 116-117).

Önceleri birbirine benzer özellikleri olan kişilerin birlikte yaşadıkları, sosyal ilişkilerin güçlü olduğu kendi içinde kendine yeten ve dışa kapalı yerleşim yerlerini ifade etmek için kullanılan mahalle, zaman içinde derinlik kazanmış ve kentin özü, çekirdeği olarak kabul edilmiştir (Turan ve Aytaç, 2020: 194). Yalnızca yönetsel bir birim olarak değerlendirilmemesi gereken mahalle, aynı zamanda içinde bulunduğu coğrafya ve toplumun, kültür ve tarihinin anlam kazanmasını sağlar. Esnafıyla, komşularıyla, çocuklarıyla, sohbetleriyle, yardımlaşmasıyla, tartışmalarıyla, aidiyet duygusuyla mahalle yaşayan bir organizma gibidir.

Ancak günümüzde birleştiren, farklılıkları yoksayan kapsayıcı mahalle kavramı değişerek ikili sosyal yapıların bulunduğu, komşuluk ilişkilerinin sekteye uğradığı mekanlara dönüşmüştür. Kent yaşamının koşturmasına ayak uydurmaya çalışan kentliler, komşuluk ilişkilerini unutmuş, yaşam mücadelesi denilen döngünün içinde evlerine kapanmışlardır. Değişen mahallelerle birlikte sokak algısı da değişim göstermiştir. Geleneksel dönemde sosyalleşme alanı olarak görülen sokaklar zamanla güvenlik ve trafik gibi sorunlar nedeniyle

terk edilmiştir. Bu durumdan kentte yaşayan herkes etkilenmiştir ama en çok etkilenenler oyun alanları elinden alınan ve evlere hapsolmak durumunda kalan çocuklar olmuştur.

Oyun en basit haliyle iyi vakit geçirmek ve mutlu olmak için yapılan ve kuralları olan bir etkinlik veya eğlence olarak tanımlanabilir (TDK, 2024). Bebeklikten itibaren bebeğin kendi kendine oyun oynamasıyla başlayan oyun ihtiyacı, ilerleyen yaşlarda başka çocuklarla birlikte oynamaya dönüşerek şekil değiştirerek devam etmktedir. Çocuk gelişiminde önemli bir yere sahip olan oyun kültürü ile çocuklar öncelikle toplumsal rollerine hazırlanmaktadırlar. Çocuk, oyun oynayarak gerçek hayattaki rolünün provasını yapar; arkadaşları ile oynarken işbirliğini, paylaşımı öğrenir, kendi duygularını ve karşısındakinin duygularını anlayarak sosyalleşmeye başlar (Biricik ve Atik, 2021: 446). Ayrıca oyun, çocuğun yaratıcılığını geliştirirken, kendine güvenen, sorumluluk sahibi, başladığı işi kendisi tamamlayabilen bir birey olarak gelişmesine destek olur (Sevinç, 2009: 50).

Günümüzde kentleşmenin artması, büyüyen kentlerde oyun alanlarının azalması, trafik, ebeveynlerin sokağı tehlikeli bulmaları nedeniyle çocuklarını dışarıya çıkarmak istememeleri gibi nedenlerle geleneksel sokak oyunları neredeyse yok olmaya yüz tutmuştur. Sokakta arkadaşları ile oyun oynayan çocukların yerini artık dijital ekran başında oyun oynayan çocuklar almıştır. Teknolojik küreselleşmenin etkisi ile bilgisayar, tablet ve telefon gibi kitle iletişim araçlarına sahip olmak ve internet hizmetlerine erişim daha kolay hale gelmiştir. Hem güvenli ev ortamında olmaları hem de dijital oyunlara daha kolay ulaşabilmeleri günümüz çocuklarının yüzyüze oyunlar yerine dijital oyunlara yönlenmesinde etkili olmuştur. Akran ilişkilerini geliştiren, çocuklar arasında etkileşimi sağlayan, problem çözme becerisi ve yaratıcılık gibi yeteneklerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olan sokak oyunları giderek azalmakta dijital oyunlara rağbet artmaktadır (Biricik ve Atik, 2021: 451).

Çocuklar belki de daha önce hiç tanışmadıkları kişilerle dijial ortamlarda, dijital oyunlar oynayarak sosyalleşmeye çalışmaktadır. Bu oyunların, güvenli görülen ev ortamında oynanabilmesi ve çocukları yabancılarla dolu sokaktan koruması ebeveynler için önemli bir husustur. Ancak, dijital oyunlara erişim imkanı olan milyonlarca yabancının bu oyunlar aracılığı ile çocuklarla iletişim kurabileceği ve bu durumdan ailelerin haberinin bile olamayacağı unutulmamalıdır. Çocukların sosyalleşmesine engel olmasının yanında, uzun vadede fizyolojik olarak göz hastalıkları, duruş bozuklukları gibi zararları olan dijital oyunların en büyük zararı ise kontrol edilebilirliğinin kısıtlı olmasıdır denilebilir.

1.2.7. AVM'ler Yeni Sosyalleşme Alanları

İnsanlar tarih boyunca sosyalleşebilmek, ürün takası yapmak, bilgi paylaşabilmek gibi amaçlarla belirli alanlarda toplanmışlardır. Bu açıdan bakıldığında alışveriş kavramı ekonomik ve ticari olduğu kadar sosyal bir kavram olarak da karşımıza çıkar. Ticaret sosyalleşme ile desteklenerek farklı kentsel mekanların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Zamanla içerik ve şekil olarak değişime uğrayan alışveriş olgusu alışveriş mekanlarının da değişimini zorunlu kılmıştır (Şentürk, 2012: 64-65). Geçmişte pazar alanları en çok tercih edilen ticaret ve alışveriş alanlarıyken günümüzde alışveriş merkezleri hem alışveriş hem de sosyalleşme alanı olarak tercih edilmektedir.

20. yüzyılda banliyölerin ihtiyaçlarını karşılaması için kurulan ve banliyölerdeki konut alanlarının çekiciliğini artırma amacına yönelik hizmet eden alışveriş merkezleri tüketim toplumunun gelişmesiyle birlikte değişim göstermiştir. Zamanla başlı başına kazanç getiren yatırımlar haline gelen AVM'ler kent içine de kurulmaya başlamıştır (Özaydın ve Özgür, 2009).

Alışveriş merkezleri, insanların tüm ihtiyaçlarını karşılayabildikleri ve aynı zamanda iyi vakit geçirebildikleri mekanlar olarak tanımlanabilir. Gelişmiş ülkelerin maddi ve manevi kültürünü, az gelişmiş ülkelere kolaylıkla transfer etmelerinin en etkili yolu olan alışveriş merkezleri bu özellikleriyle küreselleşmenin simgesi haline gelmiştir (Erdoğan, 2016: 2).

Zamanın mekanlar arasında hızla aktığı bir dönem olan küreselleşme sürecinde alışveriş merkezleri kentte yaşayanlar için bir çok aktiviteyi ve ihtiyacı aynı anda karşılayabilmesi açısından önem kazanmıştır. Özellikle çalışan kentliler, iş çıkışı çocuklarıyla birlikte yemek yiyebilir, mutfak, giyim, kozmetik ve hatta yapı market alışverişini tamamlayabilir; üstüne çocuklarının oyun alanlarında sosyalleşmesini sağlayarak günü tamamlayabilirler. Böylece hem zamandan tasarruf ederler hem de tüm işlerini halledip, ihtiyaçlarını karşılayabilirler.

1.3. Çocuk Dostu Kentler

Ulusal ve uluslararası düzenlemelere bakıldığında, 18 yaşın altındaki her insanın çocuk sayıldığı görülmektedir. (Çocuk Hakları Sözleşmesi 1.md.; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 3.md.; 5237 Türk Ceza Kanunu 6.md.).

Çocukluk yalnızca bedensel büyüme ile ilgili bir süreç değil aynı zamanda zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi de içeren karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle çocuk ve çocukluk kavramlarını açıklarken farklı yönlerden ele almak gerekmektedir. Sosyolojik açıdan çocukluk geleneksel toplumlara göre çabuk bitirilmesi gereken gereksiz bir dönemken modern toplumlarda bu dönem, çocukların yetişkinlerden farklı ihtiyaç ve beklentilere sahip oldukları özel bir aşama olarak görülmektedir (Mamur Işıkçı ve Karatepe, 2016: 71).

Psikolojik açıdan ise çocukluk, 0-2 yaş arası bebeklik dönemi (oral dönem), 3-6 yaş arası ilk çocukluk dönemi (okul öncesi dönem), 6-12 yaş arasını kapsayan son çocukluk dönemi (okul çağı) ve 12-18 yaş arasını kapsayan ergenlik dönemi olarak dört grupta incelenmektedir (Ateş ve Hızlı Sayar, 2023: 231).

Hukuksal olarak farklı görüşler olmasına karşın modern hukuk sistemlerinde fikir olgunluğuna ulaşmış olmak çocukluğun bitişi olarak kabul edilmiştir (Mamur Işıkçı ve Karatepe, 2016: 71).

Görüldüğü gibi çocuk ve çocukluk, farklı açılardan farklı tanımlamaların yapıldığı karmaşık bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluğun ne zaman başladığı ve ne kadar sürüp hangi yaş aralıklarını kapsadığı ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Ancak en genel tanımıyla 0-18 yaş arası tüm bireylerin çocuk olarak sayıldığı görülmektedir.

Değişen tanımlarda ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve hukuki sistemlerindeki gelişmelerin etkili olduğu söylenebilir (Mamur Işıkçı ve Karatepe, 2016: 71). Çocuğun içinde bulunduğu toplum için neyi ifade ettiği de değişen çocukluk tanımlarından anlaşılabilmektedir.

"Çocukluk, hem evrensel bir deneyimdir hem de kültürlere özgüdür. Her toplumun varlığını sürdürebilmesi için çocuklarının olması, onları yetiştirmesi gerekir ve her birinin de çocukları korumaya yönelik kendine özgü yöntemleri vardır" (Ahioğlu, 2004, 142).

1.3.1. Küreselleşme Sürecinde Kentte Çocuk

Sanayileşme sonrası başlayan hızlı kentleşme hareketleri özellikle 1980'den sonra küreselleşme süreci ile birlikte hızını artırmıştır. Hızlı büyüme ve yoğun nüfus artışı beraberinde alt yapı yetersizliği, hizmetlere erişimde sıkıntı, trafik, konut sorunu, işsizlik gibi pek çok ekonomik ve sosyal sorunu da getirmiştir. Artan hizmet yükü altında ezilen kentlerde kamusal alanlar daralmakta ve yaşanabilirlik hali giderek azalmaktadır.

Küreselleşme sürecinde daha önceki başlıklarda bahsedildiği gibi, kentlerde yaşanan eşitsizlikler ve gelir dağılımındaki dengesizlikler artmış, ulaşım ve yürünebilirlik zorlaşmış, sokakların güvenliği önemli bir sorun haline gelmiş, mahalle kültürü yok olmaya başlamış, AVM'ler herkes için yeni sosyalleşme alanları haline gelmiş, teknolojik gelişmeler sayesinde en uzaktakiler yakın olurken en yakındakiler de uzak olmaya başlamıştır. Küreselleşmenin yarattığı bu durumlardan en çok etkilenenler kuşkusuz dezavantajlı gruplar içinde yer alan çocuklardır. Çocuklar bu süreçte; eğitim, sağlık ve beslenme konusunda yeterli imkana sahip olamama, şiddete maruz kalma, zorla çalıştırılma ve sokaklarda yaşama gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya gelmektedir (UNICEF, 2012: 7).

2022 yılı Birleşmiş Milletler Dünya Nüfus Beklentilerine göre dünyada çocuk nüfus oranı ortalaması %30 olmuştur. 0-17 yaş arası çocuk nüfus oranları incelendiğinde %55,8 ile Orta Afrika Cumhuriyeti en yüksek çocuk oranına sahip ülke olurken, onu %55,6 ile Nijer ve %54,3 ile Çad izlemiştir. Çocuk nüfus oranının en düşük olduğu ülke ise % 14,2 ile Kore Cumhuriyeti, %14,3 ile Japonya ve Singapur, % 14,2 ile İtalya ve Monaco olmuştur. Avrupa Birliği üyesi 27 ülke içinde %23, 6 ile İrlanda, %21,1 ile İsveç en yoğun çocuk nüfusuna sahipken; %15,3 ile İtalya, %15,6 ile Malta ve %16,2 ile Portekiz en düşük çocuk nüfus oranına sahiptir (TÜİK, 2023a).

Yine aynı raporda bir kadının doğurgan olduğu dönem olarak kabul edilen 15-49 yaş aralığında doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade eden toplam doğurganlık oranları da dünya ülkeleri arasında istatistiksel olarak belirlenmiştir. Dünyada 2021 yılında toplam doğurganlık hızı 2,38 çocuk iken 2022 yılında bu oranın 1,62'ye gerilediği görülmektedir. Toplam doğurganlık hızının en yüksek olduğu ülke 6,75 çocuk ile Nijer olurken, 6,22 çocuk ile Çad ve 6,20 çocuk ile Somali bu ülkeyi izlemiştir. Doğurganlık hızı en düşük olan ülkeler ise; 0,87 çocuk ile Kore, 1,04 çocuk ile Singapur ve 1,14 çocuk ile Andorra ve San Marino olmuştur. AB üyesi ülkeler içinde ise 1,79 ortalama ile toplam doğurganlık hızı en yüksek olan ülke Fransa olurken onu 1,76 çocuk ile İrlanda ve 1,74 çocuk ile Romanya izlemektedir. Malta 1,20 çocuk ile toplam doğurganlık hızı en düşük olan AB üye ülkesi olurken onu 1,29 çocuk ile İspanya ve İtalya, 1,31 çocuk ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi izlemektedir. (TÜİK, 2023a).

Dünyada çocuk ölüm oranları incelendiğinde geçmişten günümüze bu konuda oldukça yol katedildiği söylenebilir. Bu oranlar dünyanın en zengin bölgelerinde çok düşük olmakla birlikte, ülkeden ülkeye çok fazla değişmektedir. 2020 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Ölümleri Tahmini Kuruluşlar Arası Grubu (BM IGME) tarafından yapılan araştırmaya göre 15 yaşına kadar olan ölümlere ilişkin verilere bakıldığında dünyada oranın %4,3 olduğu görülmektedir (IGME, 2023). Bu her yıl 5,9 milyon çocuğun 15 yaşına gelmeden öldüğü anlamına gelmektedir. Pek çok gelişmiş ülkede ise bu oranın %0,3'e kadar düşmektedir. Buna karşın Somali'de yeni doğan ölüm oranı %14'tür. AB, çocuk ölüm oranlarının en düşük olduğu dünya bölgesidir. AB'de doğan çocukların %99,55'i çocukluk çağında hayatta kalabilmektedir. 2022 yılında San Marino, İzlanda, Norveç, Singapur ve Slovenya'da çocukların %99,7'den fazlası hayatta kalmıştır. Bu oran ile San Marino, İzlanda, Norveç, Singapur ve Slovenya çocuk ölüm oranının en düşük olduğu ülkeler olarak belirlenmiştir (Roser, 2023).

2000 yılında Brezilya'nın Rio kentinde toplanan Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi'nde ele alınan konulardan birisi de, 2030 yılına kadar "Evrensel İlköğretimin Gerçekleştirilmesi" ve kız ve erkek çocuklarının ücretsiz, kaliteli ilköğretim hakkına kavuşması olmuştur. Ancak

2022 yılında UNESCO'nun yapmış olduğu araştırmada dünyanın bir çok bölgesinde 6-18 yaş arasında 244 milyon çocuğun okula gitme imkanından yoksun olduğu ortaya çıkmıştır. Yine aynı rapora göre Sahra Altı Afrika ülkeleri toplamda okula gitme imkanı olmayan 98 milyon çocuk ile bu konuda en kötü durumda olan bölge konumundadır. Orta ve Güney Asya ülkelerinde ise bu rakamın 85 milyon civarında olduğu görülmektedir (Euronews, 2022). Bu konuda en kötü durumda olan Sahra Altı Afrika ülkelerinin durumu ile ilgili UNESCO'nun 2014 raporunun tahminlerine göre, bu ülkelerde zengin ailelerin erkek çocukları arasında ilkokulun yaygınlaşması 2021 yılında, yoksul ailelerin kız çocukları arasında ise 2086 yılında mümkün olacaktır. Bu tahmine göre her şey yolunda giderse Sahra Altı Afrika'sında ilkokulun yaygınlaşması için üç neslin geçmesi gerekmektedir (Ertürk, 2021: 228).

Dünya üzerinde 0-19 yaş arasında kentlerde yaşayan nüfusun oranı her yıl artmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Bölümü'ne göre, 2005 yılında %43 olan bu oran 2025 yılında her 10 çocuktan 6'sı şeklinde olacaktır (UNICEF, 2012). Daha önceki başlıklarda aktarılmaya çalışıldığı gibi hızla büyüyen ve değişen kentlerde çocuklar pek çok açıdan bu değişime ayak uydurmak zorunda kalan dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. Kent yaşamı içinde çocuklar bir çok haktan mahrum kalmaktadırlar. Bunun temelinde yatan sebep kentlerin çocuklar için değil yetişkinler için tasarlanmış olmasıdır (Özbay, 2019: 179).

Kentlerde meydana gelen mekansal, yönetsel ve ekonomik değişiklikler pek çok açıdan doğrudan çocukları ilgilendirmektedir. Kentsel mekanda meydana gelen değişiklikler ile artan trafik ve gelişen yollar, alt geçitler , üst geçitler, tüneller vb. nedeniyle kent içinde yürünebilirlik azalmış ve kentler kent sakinlerinden çok araçlar için kullanılabilir hale gelmiştir. Özellikle çocukların bu koşullar altında tek başına kent içinde seyahat edebilmesi neredeyse imkansız hale gelmiştir. Örneğin çocukluğumuzda yürüyerek gittiğimiz okulumuza şimdiki çocuklar ya servis kullanarak ya da anne-babaları ile gitmektedirler.

"Çiçeksiz parklarımız gibi çocuksuz kentlerimiz var" diyen Mutlu'nun da (2018) belirttiği gibi Modern kentleşme yetişkinlerin ihtiyaçlarına öncelik veren bir kent inşasıdır. Sokakta yetişkinler için olmayan ne varsa çıkarılıp yerine ekonomik ve teknolojik öncelikler konmuştur. Kaldırımlar ve parklar daralmış, kahveler ortadan kalkmış, sokakta oynayan çocuklar evlerine hapsolmuştur. Buna karşıklık araç trafiği, kalabalık ve koşuşturan meşgul insanlar günümüz kent sokaklarının gerçeği haline gelmiştir. Sokaklar çocukların buluşma, eğlenme ve sosyalleşme noktası olmaktan uzaklaşmıştır. Geçmişte çıkmaz sokaklar çocukların yabancı ya da araç korkusu olmadan güvenle oyun oynayabildikleri, hava kararıncaya kadar arkadaşları ile kalabildikleri sosyalleşme alanları olarak görülmekteydi. Sokak hiç kimseye ait değil herkese ait bir yerdi, bu nedenle herkes kendi kapısının önünü süpürerek sokakları temiz

tutardı. Bugün ise durum tamamen farklıdır. Sokaklar çocuklar ya da insanlar için değil araçlar için düzenlenmektedir. Sokağın kime ait olduğu günümüzde belli olmadığı için sokakta yaşanan sorunlar için de kimse bir şey yapmak istememekte ve konuyla ilgili kamu sorumlularının gelmesi beklenmektedir. Günümüzde sokaklar o mahallede yaşayanların değil suçun, kavgaların, korkunun hakim olduğu alanlar haline gelmiştir. Bu tehlikeler nedeniyle aileler, çocuklarını sokağa yalnızca okula giderken ya da ihtiyaç durumunda çıkarmakta ve hemen eve dönmeleri için uyarmaktadırlar (Mutlu, 2018: 36).

Sokakların yeniden çocuklar ve orada yaşayanlar için güvenli olabilmesi için düzenlemeler yapılabilir. Ancak yalnızca fiziksel olarak güvenli ve insan odaklı sokaklar inşa etmek sorunu çözmek için yeterli değildir. Aynı zamanda sokak kültürünü yani sokağın ruhsal inşasını da yapmak gerekir. Günümüz kentlerinde yaşanan göç ve konut rantı gibi sorunlar nedeniyle kişilerin bir semtte oturma süreleri sınırlı olmakta, çevresiyle ilişki kurması ve o semti benimsemesi mümkün olmamaktadır. Bu nedenle devletin geliştireceği göç ve konut politikaları ile uzun süre o sokakta oturan ve sokağı sahiplenmiş kişilerin olmasını sağlaması; sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda fayda sağlayacaktır. "Sokak ve çocuk odaklı bir kent tasarımı, şüphesiz ki kentte yaşayan herkes için iyilikler doğuracaktır" (Mutlu, 2018: 36-37).

Mekansal değişimin başka bir yüzü alışveriş merkezleri ile gerçekleşmiştir. Değişen alışveriş algısı çocukların oyun ve eğlence anlayışını da etkilemiştir. Önceden mahalle arasında ya da parkta oynayarak sosyalleşen çocuklar için artık alışveriş merkezleri ve oradaki oyun alanları sosyalleşme ve eğlence mekanı haline gelmiştir. Aileleri ile birlikte haftasonu etkinliği olarak AVM'ye gezmeye gitmek ya da AVM'deki oyun alanlarında çocukların arkadaşları ile buluşması günümüzde en yaygın eğlence anlayışlarından biri haline gelmiştir. Gerek kapalı, güvenlikli bir alanda olmanın rahatlığı, gerekse kısa zamanda pek çok iş ve aktiviteye zaman ayırabilme olanağı nedeniyle AVM'ler pek çok yaş grubu tarafından tercih edilmektedir.

Bir diğer konu yönetsel anlamda katılım konusunda ortaya çıkmaktadır. Çocukların katılımı, kendileri ile ilgili durumlarda karar alma sürecine dahil olabilmesi olarak tanımlanabilir. Aile içinde, okulda, sosyal yaşantı içinde, yönetimsel konularda çocuğun söz hakkının olması ve isteklerini ifade edebilmesi çocuğun katılım hakkının göstergesidir.

Vatandaşlar katılım hakkı ile yaşadıkları sorunlara çözüm üretmeye çalışırlarken hem kendi geleceklerini hemde yaşadıkları kentlerin geleceklerini şekillendirme konusunda söz sahibi olmuş olurlar. Aynı şekilde çocuklara verilecek katılım hakkı imkanı ile çocuklar da kendileri ile ilgili konularda söz sahibi olma ve düşüncelerini ifade etme imkanı bulacaklardır (Çakırer Özservet, 2014a: 62). Çocuk katılımı çocukların kişisel düşüncelerini oluşturmasına,

istek ve kararlarını ifade edebilmesine ve karar verebilmesine imkan tanıyan bir süreçtir (Erbil, 2016: 108).

Çocuklar da görüşlerini ifade etme ve hayatlarını etkileyecek konularda söz sahibi olma hakkına sahiptirler (Özbay, 2019: 187). Bu hak Çocuk Hakları Sözleşmesinin (ÇHS) 12. maddesinde düşünce ve ifade hakları başlığında *"taraf devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını, bu görüşlere, çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özeni göstererek tanırlar"* şeklindeki ifade ile güvence altına alınmıştır. UNICEF ise çocuk katılım hakkını, "yetişkinler kendileriyle ilgili kararları verirken, çocuklar düşüncelerini ifade edebilme özgürlüğüne ve düşüncelerine değer verilmesi hakkına sahiptir" şeklinde yorumlamaktadır (UNICEF, 2010: 18).

Ancak uygulamalara bakıldığında çocukların bu haklarını yeterince kullanamadığı, kararları yine onlar yerine yetişkinlerin aldığı ve hatta pek çok uygulamada fikirlerinin dahi sorulmadığı söylenebilir. Çocukların kent içinde söz hakkının olmaması aslında belirli bir süreçle ilişkilendirilebilecek bir durum değildir. Geçmişten günümüze ne sosyal ne de siyasi konularda çocuklar için katılım hakkının gözetildiğini söyleyemeyiz. Ulusal ve uluslararası uygulamalara bakıldığında pek çok hak gibi katılım hakkı da 18 yaşını doldurmuş olan kişilere tanınmıştır.

Kent yaşamı içinde de çocuklar katılım haklarını kent içinde yaşayan ve hatta büyük bir çoğunluğu oluşturan grup olarak kullanamamaktadır. Kent meclisleri içinde kurulan ve çocukların istek ve ihtiyaçlarını dile getirmesini hedefleyen çocuk meclislerinin işlevini tam olarak yerine getiremediği araştırmalarda görülmüştür.

Küreselleşme süreci demokratik anlamda olumlu etkilerini ÇHS'nin dünyada yaygınlaşması, çocuk meclislerinin tüm ülkelerde oluşturulması ve kent yönetimlerinde çocukların da kendi fikirlerini ve ihtiyaçlarını söyleyebilmesi gibi noktalarda göstermektedir.

Ancak tüm demokratik girişimler gibi bu çabaların da ne yazık ki uygulama anlamında özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yeterince işlevsel olmadığı görülmektedir. Özellikle belirtilen ülkelerde yerel yönetimlerin kısıtlı bütçelerinin öncelikli olarak görülen altyapı sorunları gibi alanlara aktarıldığı bir gerçektir. Ayrıca küresel sermayeyi kentine çekmek isteyen yöneticilerin asıl hedefinin çocukların ihtiyaçlarından çok sermayenin taleplerini karşılamak olduğunu söyleyebiliriz.

Çocuk kulüpleri, çocuklar arasında oluşturulacak ağlar, çocuk konseyleri ve çocuk meclisleri gibi yöntemlerle çocuk katılımı artırılabilir ve özendirilebilir (Özer, 2013: 249-250). Ayrıca hem sivil toplum kuruluşlarının hemde diğer kurum ve kuruluşların proje, kampanya ve

yeni oluşturulacak politikaların çeşitli aşamalarında çocuk katılımı sağlanarak örnekler oluşturulabilir (Ergin, 2019: 16). Çocukların katılım sürecinin etkin bir şekilde işleyebilmesi için öncelikle çocukların bilgilendirilerek kendileri ile igili konularda fikirlerinin alınması gerekir. Bunu yaparken onlara uygun yöntem ve ortamın sağlanarak doğru bilgilerin alınması önemlidir. Son olarak, çocukların fikirlerinin önemli olduğunu göstermek için sistem tarafından verilen geri bildirim ve bilgilerden çocukları haberdar etmek gerekmektedir (Kılıç ve Durmuş, 2016: 150).

1.3.2. Çocuk Haklarının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

Çocuklar da insan olarak tüm insanların sahip olduğu haklara sahiptir. İnsanın doğumu ile birlikte var olan, ekonomiden, kültürden, zamandan ve mekandan bağımsız olarak gelişen hakları içeren İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 10 Aralık 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararı ile kabul edilmiştir. Geleneksel hak ve özgürlükleri içeren birinci kuşak haklar, ekonomik ve sosyal hak ve özgürlükleri içeren ikinci kuşak haklar ile barış, sağlıklı çevre ve sürdürülebilir gelişme gibi hakları içeren üçüncü kuşak haklar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin içeriğini oluşturmaktadır. Ülkemiz, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini 6 Nisan 1949 yılında onaylamıştır. Çocuklar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde belirtilen haklar ile birlikte bir çok ek hakka sahiptir (Yalçın vd., 2008: 430-431).

Çocuk hakları, dünya üzerindeki tüm çocukların yasal ya da ahlaki olarak, doğuştan sahip olduğu yaşama, barınma, eğitim, sağlık, fiziksel, psikolojik ya da cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının hepsini birden tanımlayan geniş kapsamlı ve evrensel bir kavramdır. Çocukların yetişkinlerden farklı haklara sahip olması gerektiği ve bu hakların ayrıca güvence altına alınması gerektiği ile ilgili çalışmalar 20. yy'ın başlarında ortaya çıkmıştır. Çocuk hakları ile ilgili ilk çalışma 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'dir. Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bu bildiri, 20 Kasım 1959 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi olarak güncellenmiş ve 20 Kasım 1989 yılında daha kapsamlı olan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile değiştirilmiştir. Bu sözleşme, Birleşmiş Milletlere üye Amerika Birleşik Devletleri ve Somali dışındaki tüm ülkeler tarafından onaylanarak kabul edilmiştir (Atatanır, 2022: 213).

54 madde içeren ve 193 ülke tarafından onaylanan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme dört temel üzerinde çocukların karşılaştığı ve karşılaşabileceği tüm sorunları barındırmaktadır. Bunlar; yaşama-gelişme, eşitlik-ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı ve çocuk katılımıdır (UNICEF, 2023; Erbay, 2013: 38).

Sözleşmenin 6. maddesinde yer alan,"Yaşamak, her çocuğun temel hakkıdır ve herkesin ilk görevi çocukların yaşamını korumaktır" ibaresi ile çocukların yaşama hakkını açıkça dile getirmiştir. Ayrıca 24. madde ile çocukların sağlık hakları, 28-29 ve 30. maddeler ile de eğitim hakları düzenlenmiştir (Çocuk Hakları Sözleşmesi). Çocukların yaşamını korumayı ilk görev kabul eden bu sözleşme, yaşamı korunan çocukların eğitim, sağlık ve gelişimlerinin sağlanması gibi haklarla hayatlarına devam edebilmelerini amaçlamaktadır.

Tüm bu haklardan dil, din, ırk, cinsiyet gözetmeksizin bütün çocukların eşit faydalanabilmesi önemlidir. Bu nedenle hakların bütün çocukları kapsadığı "bütün çocuklar" ya da "her çocuk" gibi ifadelerle pekiştirilmiştir. Sözleşmenin 2. maddesinde bu hakların tüm çocuklar için olduğu belirtilmiş ve 23. maddesinde engelli çocuklara özel olarak yer verilerek daha çok farkındalık sağlanmaya çalışılmıştır (Çocuk Hakları Sözleşmesi 2. Md ve 23. Md.).

Çocuğun yüksek yararı ilkesi Çocuk Hakları Sözleşmesinde sıkça bahsi geçen konulardandır. 3. Maddenin ilk paragrafında "Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir." ifadesi ile konu net olarak açıklanmıştır. Ayrıca; aileden ayrılma (Madde 9), ana-babanın sorumlulukları (Madde 18), ailesinden yoksun çocukların korunması (Madde 20), evlat edinme (Madde 21), özgürlükten yoksun bırakılma (Madde 37) ve suçla karşılaşan çocuklara yönelik hükümler (Madde 40) ayrı olarak düzenlenmiştir (Çocuk Hakları Sözleşmesi).

Katılım hakkı, çocuğun kendini etkileyecek kararlara dahil olmasının cesaretlendirilmesini ve teşvik edilmesini içeren bir süreçtir. Çocuğun katılım hakkı, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. Maddesinde "Her çocuk, kendisini ilgilendiren bir konu ya da işlem sırasında görüşlerini serbestçe ifade etme, görüşlerinin dikkate alınmasını isteme ve katılma hakkına sahiptir." şeklinde ifade edilmiştir (Çocuk Hakları Sözleşmesi).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, genel politikaların belirlenmesinde, aile ortamında, çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınmada, medyada ve okul ortamında özellikle çocuğun katılım hakkının teşvik edilmesi gerektiğini belirtmektedir (Erbay, 2013: 40). Çocuğun katılım hakkı ile ilgili en büyük sorun çocukların ve gençlerin etkin birer yurttaş olarak görülmemesidir. Aslında çocuk katılımının nasıl gerçekleşebileceğine dair çözüm yolu bulamayan yetişkinler katılımın önüne çeşitli engeller koymaktadırlar. Ayrıca yeterince şeffaf olmayan yapılar da çocuk katılımını engellemektedir (Karataş ve Acar, 2008: 37-38).

1.3.3. Habitat Toplantıları ve Çözüm Önerileri

Dünya İnsan Yerleşimleri Konferansı olarak tanımlayabileceğimiz Habitat toplantıları; kentleşme, konut sorunu, kent hakkı, konut hakkı, kent sağlığı ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi gibi konularda farkındalığı artırmak ve uluslararası işbirliklerini geliştirmek amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından 20 yılda bir düzenlenen konferanslardır. Birleşmiş Milletler kendi çatısı altında oluşturduğu birimlerle, çocuk hakları, kadın hakları, gıda sorunu, konut sorunu, biyolojik çeşitlilik ve ekolojik sorunlar gibi küresel konularda çözüm bulmaya çalışmaktadır (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 872). Habitat toplantıları küreselleşme sürecinde kentlerde yaşanan değişimlere ve bu konuda alınması gereken önlemlere ilişkin en önemli çalışmalardan biridir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde artan kentleşme oranları ve büyüyen şehirlerde ortaya çıkan sorunların nedenlerini ortaya koymak ve çözümüne yönelik politikaların oluşturulması konusunda diğer ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak Habitat'ın işlevleri arasındadır (Açıkgöz, 2006:166). Habitat toplantıları, Birleşmiş Milletlerin gelişmekte olan ülkelerdeki hızlı kentleşme hareketleri sonucu ortaya çıkabilecek olan sorunları "sürdürülebilir şehirleşme", "sürdürülebilir insan yerleşmeleri", "yaşanabilir şehirler" gibi hedeflerle dünyanın ortak geleceğini güvence altına almaya yönelik müdahalelerde bulunmasına imkan tanımaktadır (Açıkgöz, 2006:161)

Küreselleşme sürecinin olumlu yanlarından olan, şeffaflık, hesap verme, katılım gibi kavramlar bir taraftan demokratik uygulamaları beraberinde getirirken, uluslararası kuruluşların gelişmekte olan ülkelere siyasi anlamda daha fazla etki etmesine ve kontrol altında tutmasına imkan tanımaları açısından eleştirilmektedir (Kayan, 2015: 288). Gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen hızlı kentleşme ve ortaya çıkan etkileri Batı toplumları tarafından bir çeşit tehdit olarak algılanmıştır. Bunun sebebi gelişmekte olan ülkelerde küresel işlevler kazanan kentlerin bütün dünya düzenini etkileyebilecek potansiyeli barındırma ihtimalidir. Bu açıdan bakıldığında, gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşen hızlı kentleşmeyi kendi haline bırakmak gelişmiş ülkeler için ciddi bir risk barındırmaktadır. Dünyanın askeri, siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal değerlerini sarsabilecek olan bu gelişmenin küresel bir yaklaşımla kontrollü bir şekilde yürütülebilmesinin Habitat toplantıları ile sağlanacağı yönünde düşünceler mevcuttur (Açıkgöz, 2006:158).

1.3.3.1. Habitat I

Habitat toplantılarının ilki, 31 Mayıs - 11 Haziran 1976 yılları arasında 134 ülke ve 9.000 delegenin katılımıyla Kanada'nın Vancouver şehrinde yapılmıştır. Toplantıda kırdan kente göç hareketinin tarihin en büyük oranlarına ulaştığı ve aynı zamanda ilaç sektöründeki

gelişmeler ile birlikte kentsel nüfusun hızla arttığı belirtilmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023). Toplantıda "İnsan Yerleşimleri Deklerasyonu" ve "Eylem Planı" şeklinde iki belge düzenlenmiş ve üç ana konu üzerinde durulmuştur. İlk konu barınma sorununun insan hakkı olarak kabul edilmesi olmuştur. Toplantılarda insanların barınma sorununun temel hak ve ihtiyaçlardan biri olduğu kabul edilmiş ve yeterli konut imkanının sağlanması için insan onuruna yakışır çalışmaların yapılması gerektiği şeklinde ortak karar alınmıştır. İkinci gündem barınma sorununun çözümünde devletin birinci derece sorumlu olduğudur. Buna göre merkezi hükümetler konunun çözümü için en yetkili aktör olarak belirlenmiştir. Üçüncü gündem ise, merkezi hükümetlerin konunun çözümünde yetersiz kalması durumunda uluslararası yardımların sağlanması olmuştur (Açıkgöz, 2006:167)

Konferans sonunda barınma ve kentleşme konularının ortak değerlendirilmesi gereken küresel konular olduğu belirlenmiştir. Bu konuları küresel bir düzlemde araştırmak ve çözüm üretmek için ulusüstü bir kurum olarak Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi kurulması kararlaştırılmış ve 1978 yılında bu merkez kurulmuştur (Açıkgöz, 2006; T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023; T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

O dönemlerde kentleşme ve buna bağlı sorunlar günümüzdeki kadar bilinir olmadığı için ilk Habitat toplantısında düşük destek sağlanmıştır (T. C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023; T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023).

1987 yılında BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından sürdürülebilir kalkınma kavramının tanımlandığı "Ortak Geleceğimiz" başlıklı Brundtland Raporu yayınlanmıştır. Bu raporda, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme yeteneğinden ödün vermeden şimdiki neslin ihtiyaçlarının karşılanması sürdürülebilir kalkınma olarak tanımlanmıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 873). Bu tarihten sonra, küreselleşmenin kentler üzerindeki olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için sürdürülebilirlik kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda tüm bireylerin insan onuruna yakışır bir şekilde yaşaması ve kendini geliştirebilme hakkına sahip olması için adil paylaşım, fırsat eşitliği, demokrasi, hukuk güvencesi ve toplumsal dayanışma gibi ögelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ekonomik anlamda gelişme sağlanırken gelecek kuşakların da düşünülmesi, çevre değerlerini koruyacak biçimde üretim yapılması, kısaca üretim ve tüketim sürecinin sürdürülebilir bir şekilde işletilmesi sağlanmalıdır. Ekolojik olarak kaynakları dikkatli kullanmak, biyolojik çeşitliliği korumaya yönelik çalışmalar yapmak, zararlı madde kullanımını en aza indirmek, doğal ve kültürel çevrenin korunması gibi tedbirler ile sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılabilir. Sürdürülebilir kent kavramı da kentlerin; ekonomik, ekolojik ve toplumsal ilkelere göre katılımcı bir şekilde yönetilmesi ve yapılandırılmasını ifade etmektedir (Keleş ve Mengi, 2017: 45-46).

1992 yılında Rio De Janeiro'da kentlerde yaşanan sorunların çözümü için daha somut adımların atılabilmesine yönelik "Yeryüzü Zirvesi" adı verilen BM Çevre Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir. Konferans, o güne kadar yapılan en yüksek katılımlı konferans olma özelliğini taşımaktadır (Açıkgöz, 2006: 169). Konferansta mevcut kalkınma ve çevre konuları ile birlikte Habitat I'de alınan kararların sonuçları ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Kentleşme, konut ihtiyacı ve yerleşimler gibi konularda hedeflerin gerisinde kalındığı, çevre kirliliğinin arttığı ve insan sağlığını tehdit ettiği görüşüne varılmıştır. O dönem BM raporlarında, dünyada kentlerde yaşayan 500 milyon insanın evsiz ya da çok kötü durumda yaşadığı saptanmıştır (Türkçü, 1996: 13). Konferans sonucunda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için gerekli ilke ve eylemleri ortaya koymayı amaçlayan "Gündem 21" başlıklı bir eylem planı hazırlanmıştır. Gündem 21 "İnsanlık tarihsel bir dönüm noktasındadır" cümlesiyle başlarken tüm dünyada hem uluslararası hem de ulusların kendi içinde artan yoksulluk, açlık, hastalık, eşitsizlik, eğitim ve çevre sorunları gibi konulara dikkat çekmektedir. Çözüm yolu olarak tüm bu konularda yapılacak çalışmalarda küresel ortaklık kavramını gündeme getirmektedir. Gündem 21 bir yandan günümüzün sorunlarına çözüm bulmaya odaklanırken diğer yandan dünyayı 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamayı hedeflemektedir. Bu programın başarıyla uygulanmasından öncelikle hükümetler sorumlu tutulurken halkın ve hükümet dışı örgütlerin etkin katılımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Gündem 21'in temel yaklaşımı, yeni kaynakların oluşturulması, finansman politikalarının belirlenmesi, yerinden yönetim ilkesinin etkin kılınması, hükümetler arası ve hükümet dışı kuruluşlar arası işbirliklerinin geliştirilmesi ve halkın yönetime etkin bir şekilde katılması gibi konular üzerine inşa edilmiştir (Emrealp, 2005: 16).

Gündem 21'in 28. bölümünde belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için yerel yönetimlerin katılımının ve işbirliğinin önemli olduğu belirtilerek "Yerel Gündem 21" kavramı getirilmiştir. Sivil toplum kuruluşları (STK) ve tüm ilgililerin katılımıyla kentlerin kendi sorunlarını ve önceliklerini saptaması kararlaştırılmıştır. Böylece her yerel yönetim halkın, özel sektörün ve yerel kuruluşların katılmıyla kendi Yerel Gündem 21'lerini gerçekleştirecektir. Bu süreçte özellikle kadınların ve gençlerin katılımını sağlayacak programların yapılması ile uluslararası topluluklar ile yerel yönetimlerin işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik adımlar atılması gerektiği belirtilmiştir (Emrealp, 2005: 19-20).

1993 yılında BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi içinde "Sürdürülebilir Gelişme Komisyonu" kurulmuştur. Komisyonun amacı; Rio Zirvesi'nde alınan kararların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, çevre ve gelişme konularında uluslararası işbirliklerini artırmak, hükümetlerarası karar verme mekanizmasını geliştirmek, Gündem 21'in tüm

kademelerde uygulanmasına yönelik gelişmeleri takip etmek olarak belirlenmiştir (Bozlağan, 2005: 1021).

1993 yılında Viyana'da BM Dünya İnsan Hakları Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta Avrupa ülkeleri ile Asya ülkeleri arasında insan haklarının tanımı ve kapsamı konusunda tartışmalar yaşanmış bu nedenle konferans sonunda yayınlanan Viyana Bildirgesi ve Eylem Programı'nın bazı maddelerine çekinceler konmuştur. Aşırı yoksulluk ve kalkınma sorunlarının insan haklarının uygulanmasına engel olduğu belirtilmiş ve insan hakları konusunda STK'lar ile işbirliğinin önemine vurgu yapılmıştır. Konferansta özellikle kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik konulara ağırlık verilmiştir (Emrealp, 2005: 21).

1994 yılında ise düşen doğurganlık oranlarına dikkat çekilmiştir. Dünya Bankası verilerine göre, 1960 yılında 4,9 seviyesinde olan toplam doğurganlık hızı 2020 yılında 2,4 seviyelerine düşmüştür. Bu durumun gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında değiştiği, gelişmiş ülkelerdeki oranların daha düşük olduğu saptanmıştır (Coşan, 2022: 600). Aynı zamanda bu süreçte kentlerde nüfus artarken kırsal kesimde nüfus azalmıştır. Tüm bu nüfus problemlerinin sonucunda nüfus kontrolü konusunda farklı düşünceleri paylaşmak ve kalkınmada nüfusun rolünü artırmak üzere 1994 yılında Kahire'de BM Nüfus ve Kalkınma Konferansı düzenlenmiştir (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 874).

1.3.3.2. Habitat II

İlk Habitat toplantısından 20 yıl sonra nüfus, çevre, kalkınma konularında devam eden sorunları sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde değerlendirmek amacıyla ikinci Habitat toplantısının yapılması gündeme gelmiştir. Bu 20 yıllık sürede dünyada hakim olan Keynesyen politikalar terkedilmiş, 1989'da sosyalist sistem çökmüş, 1991 yılında Sovyetler Birliği dağılmıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 875). Neoliberal politikaların uygulanmaya başlamasıyla ulusal sermayelerin yerini çok uluslu şirketler almış, siyasi olarak tek kutuplu bir dünya düzeni oluşmuş, sosyal olarak ise tek tipleşmenin hakim olduğu alt yapısını küreselleşmenin hazırladığı yeni dünya düzeni ortaya çıkmıştır (Açıkgöz, 2006: 146-147).

Habitat II'de "Herkese Yeterli Konut" ve "Sürdürülebilir İnsan Yerleşmeleri" iki ana gündem maddesi olmuştur (Türkçü, 1996: 14). Bu amaçları gerçekleştirebilmek için fakirlikle mücadele, ailenin güçlendirilmesi, hemşerilik bilinci oluşturma, adil olma, yaşanabilirlik, yapılabilir kılma, sürdürülebilirlik ve yönetişim ilkelerini takip etmek gerekmektedir. Sürdürülebilirlik gibi insan yerleşimlerinin niteliğini belirleyen bir madde olan yaşanabilirlik ilkesi ilk kez bu konferansta Türk heyetinin önerisi ile gündeme gelmiştir (Açıkgöz, 2006: 173).

1996 yılında İstanbul'da yapılan Habitat II, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin toplantılara tam söz hakkına sahip olarak katılabilmeleri nedeniyle diğer Birleşmiş Milletler konferanslarından farklı olmuştur. Devletlerin ortakları olarak tanımlanan, sivil toplum kuruluşları, üniversite mensupları, işçi ve işveren temsilcileri ve yerel yönetimler toplantılara katılarak tekliflerini tartışabilmişlerdir. Böylece Habitat II, dünyada ve Türkiye'de sivil toplumun ve demokrasinin dönüm noktası olmuştur (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023). Konferansın sonunda müzakereler sonucunda hazırlanan İstanbul Deklarasyonu ve Habitat Gündemi karar ve sonuç belgeleri olarak gelecek beş yılı kapsayacak eylemleri içeren belgeler şeklinde hazırlanmıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 875). Bu konferansta dünya liderleri, kentleşen dünyada herkes için yeterli konut ve sürdürülebilir insan yerleşmeleri oluşturulması konusunda bir eylem planını kabul etmişlerdir. Kentlerin küresel büyümenin dinamikleri olduğu, kentleşmenin bir fırsat olduğu, yerel yönetimlerin daha etkin olması gerektiği ve katılımın gücünün farkedilmesi gerektiği kabul edilmiştir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023). BM konut raportörünün ABD'de artan evsizler konusuna değinmesiyle birlikte ABD temsilcilerinin konut hakkının uluslararası düzeyde kabul edilmiş bir insan hakkı olmadığı konusunda yaptıkları çıkış dikkat çekici olmuştur. Eğer Habitat II toplantı metinlerinde bu haktan bahsedilirse ABD karşı oy kullanacağını bildirmiştir. Bu konuda ABD'yi Güney Kore ve Japonya desteklemiştir. Ancak sonrasında Habitat II Eylem Planının uluslararası alanda bağlayıcılığının olmadığı anlaşılınca ABD imza atmakta bir sakınca görmemiştir (Açıkgöz, 2006: 179).

1997 yılında Johannesburg'da Rio+5 toplantısı yapılarak 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Zirvesi'nde görüşülen ve sürdürülebilir kalkınma konusunda başarısız olunan konuların saptanması ve başarılı uygulamaların devreye sokulması hedeflenmiştir (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 876).

Eylül 2000'de Newyork'ta 147 devlet ve hükümet başkanı ile 189 temsilcisinin katıldığı BM Bin Yıl Zirvesi düzenlenmiştir. Yoksulluk kavramı küresel anlamda gündem maddesi olmuş ve 2015 yılına kadar küresel anlamda yoksulların ekonomik, çevresel ve sosyal şartlarında önemli iyileştirmelerin yapılması konusunda fikir birliğine varılmıştır (Eşkinat, 2015: 267).

Rio konferansından 10 yıl sonra ise, 10 yılda yapılan çalışmalarla ilgili genel bir değerlendirme yapmak ve geleceğe dönük strateji oluşturmak için Johannesburg Zirvesi toplanmıştır. Bu toplantının en önemli özelliği toplumun tüm kesimini temsil eden aktörlerin katılımının sağlanmış olmasıdır. Böylece sorumluluk bilinci ile her kesimden katılımcının kararları sahiplenmesi amaçlanmıştır (Özmehmet, 2008: 1863).

Rio Konferansı'nın 20. yılı ve Johannesburg Konferansı'nın 10. yılında yeniden Rio'da BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı Rio+20 düzenlenmiştir. Sürdürülebilir kalkınma konusunda devam eden politik kararlılıkla toplanan zirvede yoksulluğun ortadan kaldırılması ve yeşil ekonomi gibi başlıklar üzerinde durulmuştur. Ayrıca konferans sonunda yayınlanan "İstediğimiz Gelecek" isimli bildirge ile Bin Yıl Kalkınma Zirvesi düzenlenerek 2015 yılı sonunda Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılacağı karara bağlanmıştır (Kıymaz, 2016: 5).

25 - 27 Eylül 2015'te New York'taki BM Genel Merkezi'nde "İstediğimiz Gelecek" bildirgesinde geçen hedeflerin belirlenmesi amacıyla 2030 Bin Yıl Kalkınma Hedefleri imzaya sunulmuştur. 2030 yılına kadar yoksulluğun azaltılması, suya ve sağlıklı koşullara erişim, çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının korunması gibi konuları içeren 17 başlıkta toplanan hedefler 193 ülkenin imzası ile kabul edilmiştir (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 878). Yoksulluğun azaltılması, demokrasi ve yönetişimin hayata geçirilmesi, barış ortamının sağlanması, iklim değişikliği ve ekonomik eşitsizliklere çözüm stratejileri üretmek BM Kalkınma Programının kalkınma hedefleri ile ilgili stratejik planının içerdiği temel alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1. 1 Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar
Kaynak: UNDP, 2024.

1.3.3.3. Habitat III

2016 yılında Quito'da gerçekleştirilen Habitat III konferansında ise, sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut ile ilgili konularda gelecek 20 yıla dair politika ve hedefler katılımcı ülkelerle birlikte belirlenmiştir. Kalkınma Hedefleri 2030 konferansı öncesi ilk büyük küresel konferans olan Habitat III'de, gelecek 20 yılda küresel hedefleri gerçekleştirmek için neler yapılacağı ve sürdürülebilir kentsel gelişme ve konut sorunu ile ilgili çözüm önerilerinin nasıl hayata geçirileceği konuları gündemi oluşturmuştur. Toplantı hükümet temsilcileri, devlet

adamları, STK'lar, özel sektör temsilcileri, üniversite temsilcileri gibi kentlerin yapılandırılması ve yerleşme konularında ilgili tüm tarafların katılımıyla gerçekleşmiştir. Habitat III toplam 30.000'i bulan katılımcı sayısı ile Habitat toplantıları arasında en kalabalık ve en çok temsilcinin bulunduğu, yönetişim anlamında en etkin olan Habitat olma özelliğini taşımaktadır. Toplantı sonunda Yeni Kentsel Gündem adlı Quito Deklerasyonu yayınlanmıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018: 879).

Habitat III'de sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için küresel kentleşmenin yönetilme ve yönlendirilme şeklinin etkisi vurgulanmış, büyümenin içsel kaynağı olarak kentleşmeye odaklanılmıştır. Bu konferansta, kentleşmenin sosyal entegrasyonun ve eşitliğin aracı olduğu ancak 2010 yılında, Habitat verilerine göre 827 milyon insanın gecekondu benzeri koşullarda yaşadığı belirlenmiştir. 2050 yılına kadar iki katına çıkması beklenen dünya nüfusu ile birlikte eşitsizliklerin, sosyal dışlanmanın, ekolojik bozulmanın ve ekonomik sorunların artacağı bu problemlerin aşılabilmesi için ise sürdürülebilir kentsel gelişmenin bir fırsat olacağı Quito Deklerasyonunda belirtilmiştir (UN, 2017: 8).

Demografik konular, arazi ve kent planlaması, çevre, kentsel yönetişim, kent ekonomisi ve konut, temel hizmetler Quito Deklarasyonunda kentsel gelişme için ön plana çıkan konular olmuştur. Ayrıca eşit haklara, fonksiyonel fiziki ve sosyal sistemlere sahip, yeterli konutun olduğu, herkesin eşit görüldüğü, mekansal açıdan bütünleştiren "herkes için kentler" olarak tanımlanan insan yerleşmeleri dikkat çeken bir diğer konu olmuştur. Bazı ulusal ve yerel yönetimlerin şehir hakkı olarak anılan bu vizyona mevzuatları, siyasi beyanları ve şartnamelerinde yer verme çabaları önemli bir gelişme olarak görülmektedir (UN, 2017: 11).

Habitat III insanların temel özgürlüklerinin yanında eşit hak ve fırsatlara sahip olduğu kentleri oluşturmayı hedeflemektedir. Bu anlamda Yeni Kentsel Gündem, İnsan Hakları Beyannamesi ve uluslararası insan hakları anlaşmalarını kılavuz olarak almıştır. Bu vizyonu hayata geçirebilmek için; yoksulluğu tüm şekilleriyle ortadan kaldırmak, herkesi kapsayacak kentsel refahı sağlamak ve herkes için ekonomik olarak sürdürülebilir fırsatlar sunmak, sürdürülebilir kentsel gelişmeyi sağlamak, eko sistemleri ve biyolojik çeşitliliği korumak ve dayanıklı kentsel yapılar kurarak afet rikslerini en aza indirmek gibi ilkeler benimsenmiştir (UN, 2017: 13-14).

Görüldüğü gibi Birleşmiş Milletler bünyesinde Habitat konferansları ile 1970'li yıllardan beri kentleşme ve insan yerleşmeleri üzerine çalışmalar yapılmaktadır. İlk toplantıda kırdan kente göçün artması ile kentsel nüfusun tarihin en yüksek oranlarına ulaştığı ve dünyada kentsel nüfusun %37,9 olduğu görülmüştür (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023). Bu dönemde henüz kentsel sorunların günümüzdeki kadar etkili olmadığı ve dikkate alınmadığı

belirtilmiştir. İlk toplantıdan 20 yıl sonra gerçekleştirilen Habitat II konferansında, katılımın önemi vurgulanmış ve sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimlere de konferansta söz hakkı verilmiştir. Ayrıca ikinci konferansta sürdürülebilirlik gündeme gelmiş, sürdürülebilir kent ve insan yerleşmeleri kavramları kullanılmıştır. Dünya nüfusunun %45,1'inin kentlerde yaşadığı bu dönemde gelecek kuşaklara kendi gereksinimlerini karşılayabilecekleri bir dünya bırakma endişesi doğmuştur. 2016 yılında gerçekleştirilen Habitat III konferansında ise, artık dünya nüfusunun %54,5'inin kentsel alanlarda yaşadığı görülmektedir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023). Bu konferans ile sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebilmesinin ancak iyi yönetilen bir küresel kentleşme politikası ile gerçekleşeceği kabul edilmiştir.

1.3.4. Çocuk Dostu Kent Kavramının Ortaya Çıkışı

Dost sevilen, yakın arkadaş, iyi anlaşılan kişi ve düşman karşıtı olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). Dost kent dediğimizde ise, insana yakın olarak tasarlanmış, yaşanabilir ve sürdürülebilir bir kent anlayışından bahsedilmektedir. Kentler, farklı etnik, dini, toplumsal grupların bir araya geldiği, ekonomik, siyasal ve toplumsal açıdan bir yaşam kültürü ve mekansal form oluşturdukları alanlardır. Bu açıdan bakıldığında, dost kentler, içinde yaşayan çok farklı düşünce ve ihtiyaçtaki insanları düşünerek tasarlanmış olan kentlerdir denilebilir (Kaypak ve Uçar, 2018: 21).

Dost kent düşüncesinin temelinde kentlerin insanlara uzak, yapılara dost olmasından kaynaklı sorunlar yatmaktadır. Günümüzde kentler, arabalara, binalara, yollara ve farklı bir çok yapıya göre planlanmaktadır. Ulaşım alanları, iş ve yerleşim alanları öncelikli olarak düşünülmekte, kentler bu yapılara uygun olarak oluşturulmaktadır. Kentlere baktığımızda kaldırımlara çıkmış arabalar, yüksek binalar, yeşilliksiz ve insansız alanlar hemen göze çarpmaktadır. İnsan olmazsa o kentin olmayacağı ve kenti kent yapan asıl öğenin insan olduğu unutulmaktadır. Bu anlamda canlıları düşünen yaşanabilir kentlere ihtiyaç her geçen gün artmaktadır (Kaypak ve Uçar, 2018: 21).

Özellikle 1980'li yıllar sonrası neoliberal politikaların uygulanmaya başlaması ve 2000'li yıllarda küreselleşme kavramının tüm dünyaya hakim olmasıyla birlikte kentin değişen yüzü kentte yaşayanları kente düşman, sokağa çıkmaktan korkan, komşusunu tanımayan yabancılar haline getirmiştir. Daha önceki başlıklarda anlatmaya çalıştığımız gibi sermaye odaklı kentsel planlamalar ve sermayeyi kentlere çekmeye yönelik yapılan değişiklikler ile kentin asıl sakinleri olan kentliler unutulmuş; kentlere tamamen yatırım ve kalkınma hedefi olan uygulamalar getirilmiştir. Böylece kentte otoyola dönüşen yollar, otoparka dönüşen sokaklar, yüksek katlı binalar arasında sıkışıp kalan göstermelik oyun alanları, tüketerek

sosyalleşmek için inşa edilen alışveriş merkezleri gibi sayabileceğimiz pek çok yapı kentin sahibi haline gelmiştir. Tüm saymış olduğumuz olumsuz koşullar kentlerde yaşayan herkesi etkilemektedir ancak bu etki çocuklar üzerinde daha fazladır. Çünkü genel olarak kentsel düzenlemeler yapılırken varlığı en az göz önüne alınan grupların başında çocuklar gelmektedir (Birol, 2009: 10).

Çocuk dostu kentler, çocuğa dost bir yerleşimin herkese dost olabileceği görüşünden hareket etmektedir. Bu alanda ilk olarak 1991 yılında, İtalya'nın Fano kentinde "Çocukların Şehri Labaratuvarı" açılmış ve altı sene sonunda "Çocukların Şehri" anlayışı ülke çapında hızla yayılmıştır. Bu hareket ile çocukların bilme, öngörme, planlama, önerme, tartışma, karar verme ve uygulama kapasitelerini kullanarak yaşadıkları kenti değiştirmeleri amaçlanmıştır (Çakırer Özservet, 2014b: 123).

1996 yılında Habitat Konferansı ile "…Sağlıklı, demokratik bir toplumun ve iyi yönetişimin öncelikli göstergesi çocukların refahıdır, çocuk dostu kentler, herkese dosttur…." şeklindeki açıklama ile dünya çapındaki kentleri çocuklar için daha yaşanabilir hale getirmeyi amaçlayan çocuk dostu kent girişimi resmi olarak gündeme gelmiştir (Chan vd, 2016: 2). Hızlı kentleşmenin ortaya çıkardığı olumsuzluklara çözüm yolları sunmaya çalışan ve çocukları ayrı bir kentsel grup olarak değerlendiren yaklaşımlar çocuk dostu kent girişimi olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım Habitat II toplantılarında UNICEF'in atölye çalışmaları sırasında şekillenen politikalar bütününden oluşmaktadır (Özcan Bucley ve Türkoğlu, 2022: 312). Çocuk dostu kent girişimi aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle de uyumludur. Örneğin, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin 11. hedefi kentlerin ve yerleşim yerlerinin daha güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir olması konusunda çağrıda bulunmaktadır. (UNICEF, 2024a).

Çocuk Dostu Kent inşa etmenin yol gösterici ilkeleri BM ÇHS'nin genel ilkeleri olan; yaşama-gelişme, eşitlik-ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı ve çocuğun görüşlerine saygı (çocuk katılımı) ile paralellik göstermektedir. Çocuk dostu kentlerin hayata geçirilebilmesi için bu yol gösterici ilkelerle birlikte iyi bir yönetişim sağlanması gerekmektedir. İyi yönetişim için ise aşağıdaki ek ilkeler uygulanmalıdır.

- **Eşitlik ve katılım:** Tüm çocuklar için eşit fırsatlar sunmak ve tüm çocukların katılım konusunda karşılaştıkları engelleri belirleyip bunları ortadan kaldırmak çocuk dostu kentlerin amaçları arasında yer alır.
- **Hesap verebilirlik ve şeffaflık:** Çocuk dostu kent inşa etmek için uygulamalardan sorumlu olanların açıkça belirlenmesi ve gerektiğinde onları görevleri gereği sorumlu

tutmak gerekmektedir. Ayrıca karar alma süreçlerinde net ve açık olunması gerekmektedir.

- **Halkın katılımı:** Çocuk dostu kent inşa etmek için, halkın karar alma süreçlerine etkin bir şekilde katılımını sağlayacak bir sistem gerekmektedir. Böylece çocuk hakları konusunda yerel hesap verilebilirlik teşvik edilmiş olacaktır.
- **Etkililik ve yanıt verebilirlik:** Çocuk dostu kent inşa etmek için hükümetlerin, çocuk haklarını en üst düzeyde gözetmeleri ve uygulamaya koymaları gerekmektedir. Hatta uluslararası işbirlikleri ile kanunlarla belirlenmiş idari ve diğer gerekliliklerin oluşturması ve yerine getirilmesi beklenir. Bu uygulama, çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına göre şekillenmeli ve uygulanabilir olmalıdır.
- **Uyarlanabilirlik ve sürdürülebilirlik:** Çocuk dostu bir şehir inşa etmek için değişen koşulları öngörebilmek, bunlara yanıt verebilmek geremektedir. Sürdürülebilir olabilmek ise esnek bir yönetim yaklaşımı gerektirmektedir (UNICEF, 2023).

Çocuk Dostu kentlerin kurulmasını ve yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla, İtalya'nın Floransa kentinde bulunan araştırma merkezi UNICEF Innocenti liderliğinde Eylül 2000'de uluslararası bir sekreterlik kurulmuştur. Çocuk Dostu Kentler Uluslararası Sekreterliği (CFC Secretariat) olarak adlandırılan bu sekreterlik, çocuk dostu kentlerin kurulmasını sağlayacak politika ve strateji yöntemleri, araçlar, örnekler, bilgiler ve verilere ulaşmak için bir veri tabanı oluşturmuştur (Ayataç ve Genç, 2015: 22). Ayrıca bu sekreterlik 2004 yılında dünyadaki tüm toplulukların yönetişim sistemlerine uyarlanabilen bir Çocuk Dostu Eylem Çerçevesi oluşturarak çocuk haklarının hayata geçirilmesi için gerekli düzenlemeleri sağlamıştır (Tandoğan, 2011: 46).

Bu düzenlemelerle çocuk dostu kentlerin hayata geçirilebilmesi için izlenecek temel dokuz kuralı CFC Secretariat şu şekilde sıralamaktadır:

1. Çocukların Katılımı: Çocukların kendilerini ilgilendiren konularla ilgili kararlara aktif katılımlarının sağlanması ve fikirlerinin alınması,

2. Çocuk Dostu Hukuki Çerçeve: Yasalar ve düzenleyici hukuki çerçeve ile çocuk haklarının korunmasının sağlanması,

3. Kent Ölçeğinde Çocuk Hakları Uygulama Stratejisi: Çocuk hakları sözleşmesini gerçekleştirmeye yönelik çocuk dostu kentlerin inşası için bir strateji ve takvim oluşturmak,

4. Çocuk Hakları Birimi ya da Eşgüdümü Sağlayan Bir Mekanizma: Yerel yönetimler içinde çocuk bakış açısına öncelik veren birimler oluşturmak,

5. Uygulanan Çocuk Politikalarının Etkilerinin Değerlendirilmesi: Çocuk dostu politikaların uygulaması sırasında ve sonrasında etkilerinin her aşamada değerlendirilmesini sağlamak,

6. Çocuk Bütçesi: Çocuklar için hem merkezi hem de yerel yönetimlerin gerekli bütçeyi sağlaması,

7. Düzenli Olarak Kentteki Çocuklara İlişkin Durum Analizlerinin Tespiti: Kentteki çocukların durumları ile ilgili olarak düzenli bilgi akışı için gerekli analizlerin yapılmasını sağlamak,

8. Çocuk Hakları Bilincinin Yerleştirilmesi: Çocuk hakları konusunda tüm halkın bilgilendirilmesini sağlamak,

9. Çocuklar İçin Bağımsız Hukuksal Birimlerin, Gönüllü Kuruluşların Desteklenmesi: Çocuk haklarının gerçekleştirilmesini sağlamak için sivil toplum kuruluşlarını desteklemek ve geliştirmek (Tandoğan, 2011: 47-48; UNICEF, 2004: 4).

Çocuk dostu kent uygulamaları kapsamında UNICEF bünyesinde önce çocuklar ilkesi doğrultusunda çalışmalar yapılmaktadır. UNICEF'e göre çocuk haklarını uygulamaya kendini adamış yerel yönetimler ve belediyeler çocuk dostudur. Bu yerel yönetimler çocukların ihtiyaçlarını, seslerini ve haklarını; kamu politikalarının, kararlarının ve programlarının bir parçası olarak ele alıp uygulama üretirler. (UNICEF, 2023).

Çocuk dostu kent olmak için çalışan belediyelerin özellikle şu konularda çalışma yapması gerekmektedir: Çocukların yaşadıkları kent ile ilgili kararlarda etkili olabilmelerini ve nasıl bir kentte yaşamak istediklerini ifade edebilmelerini sağlamak; aileye, topluma ve sosyal yaşama katılımlarını desteklemek; sağlık ve eğitim gibi temel gereksinimlere erişmelerine, temiz su ve sağlıklı besine ulaşmalarını sağlamak; şiddete ve kötülüklere karşı korumak; kendi alanlarında güvenli bir şekilde yürümelerine, arkadaşlarıyla buluşmalarına ve oyun oynamalarına imkan tanımak; yeşil alanlara erişimi olan temiz ve güvenli bir çevreye sahip olmalarını sağlamak; kirliliğin olmadığı bir çevrede yaşamalarına imkan vermek; kültürel ve sosyal etkinliklere katılmalarına destekleyici ortamlar oluşturmak; hiç bir ayrım gözetmeden tüm çocukların hayatta adil bir şansa sahip olmalarını sağlamak (UNICEF, 2023; Çakırer Özservet, 2015: 54).

Çocuk dostu kent, çocuğun gelecekte kentine sahip çıkan yetişkin bir birey olabilmesini sağlamak açısından önem taşımaktadır. Çocuk dostu kent kavramını yalnızca nicelik olarak çok oyun alanı olan bir kentsel çevre ile ilişkilendirmek hatalı olacaktır. Çocuk oyun alanlarının sayısı kadar, çocuğun bu alanlara ulaşımının kolay olması, çevresinde trafik tehdidinin olmaması, ortamın fiziksel koşullarının çocuklara göre ayarlanması gibi pek çok özelliği de

barındırması gerekmektedir. Ayrıca yalnız oyun alanları değil, çocuğun içinde bulunduğu tüm fiziksel yapılar (yollar, parklar, yeşil alanlar gibi) çocuğun keşfetmesi, merak etmesi, o çevreyi anlaması, o çevrede sosyalleşebilmesi kısaca birey olabilmesi için uygun olarak tasarlanmalıdır (Birol, 2009: 12). Tüm bu çalışmalar yapılırken çocuğun fiziksel ve sosyal gelişiminin kent içinde gerçekleştiği unutulmamalıdır.

1.3.4.1. Dünyada Çocuk Dostu Kent Girişimleri ve Uygulama Örnekleri

1949 yılında kurulan Hollanda merkezli Van Leer Vakfı, sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı durumda olan çocukların imkanlarını iyileştirmeye yönelik çalışmalar yapan bir sivil toplum örgütüdür. Bugüne kadar 50'nin üzerinde ülkede erken çocukluk dönemiyle ilgili destek veren Vakıf küresel programı ile birlikte Brezilya, Türkiye, Fildişi Sahili, Hindistan ve Hollanda gibi farklı ülkelerde kaliteli erken yaş eğitimi, şiddeti azaltma ve sağlıklı çevre oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır (The Van Leer Foundation, 2024a; Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, 2020). Vakıf 2018 yılında Kent95 adlı girişim ile "95cm boyunda olsaydınız ve kentinizi bu gözle görseydiniz neleri değiştirirdiniz?" sorusuna cevap aramaktadır. 95 cm yaklaşık olarak 3 yaşındaki bir çocuğun boy uzunluğuna denk gelmektedir. Vakıf bu amaçla sosyal ve mekansal olarak kentlerde yaşanan zorlukları ortaya koyarak, çocukların öğrenebileceği, yaratabileceği, hayal edebileceği, oynayabileceği ve güvenle büyüyebileceği alanlar yaratmayı teşvik etmeyi hedeflemektedir. Vakıf, kent yöneticileri ve kent planlamacıları için yol gösterici nitelikte fikirler veren Kent95 Başlangıç Kiti'ni 2018 yılında yayınlamıştır. Kitte kamusal alan, hareketlilik, erken çocukluk dönemi hizmetleri ve veriye dayalı yönetim olmak üzere dört kategoride fikirler yer almaktadır (The Van Leer Foundation, 2024b).

Kentsel mekan ve çocuk ilişkisi ile ilgili 1971-1975 yılları arasında UNESCO'nun desteği ile Kevin Lynch adlı şehir plancısı tarafından yürütülen "Growing Up In Cities (Kentlerde Büyümek)" adlı proje literatürde karşılaşılan ilk çalışmadır. Arjantin, Avustralya, Meksika ve Polonya'da gerçekleştirilen proje ile çocukların ve gençlerin fikirlerini ifade edebilmelerinin yanında çocuklara yaşadıkları çevrede çeşitli değişikliklere katkıda bulunacak eylemleri ifade etme ve uygulama olanağını sağlamak gerektiği vurgulanmıştır (Malone, 1999: 18). Bu proje; BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, Habitat II sonuçları ve Çocuk Dostu Kent Girişimi ile genişletilmiş ve çocuk dostu kent yaklaşımı için öncü bir çalışma olmuştur (Özcan Bucley ve Türkoğlu, 2022: 315).

1994 yılında Kentucky Üniversitesinde profesör olan çevre psikoloğu Louise Chawla, Lynch'in projesini yeniden hayata geçirmiştir. Katılımcı projeler yoluyla kentsel tasarımı

geliştirmek ve kentlerde yaşayan çocukların ihtiyaçları konusunda ulusal ve yerel yönetimleri bilgilendirmek Lynch'in projesinde tamamlanmayan iki hedef olarak Chawla tarafından yeniden ele alınmıştır. 1999 yılına kadar UNESCO'nun ana sponsor olduğu proje kentsel kalite ve çocukların öncelikleri konularında pek çok kentte olumlu değişiklikler yapmak için çalışmalar yürütmüştür (Chawla, 1997: 250).

Çocuk Dostu Kent girişimi ile ilgili gerçekleştirilen en önemli örnek olarak 1990 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamış olan İtalya'daki Fano şehri gösterilebilir. Fano şehrinde 1991 yılında "Çocukların Şehri Labaratuvarı" açılmış böylece yerel yönetimler çocuğu dinlemeye ve çocukların ihtiyaçlarını fark etmeye başlamışlardır. Hem çocuğun kendi haklarını elde etmesini hem de yerel yönetimlerin çocuğu keşfetmesini sağlayan bu uygulama zamanla tüm ülke çapına yayılmış ve 2001 yılında başkent Roma da bu harekete katılmıştır.

1997 yılında İtalya'da ÇHS'de yer alan çocuk haklarına yönelik "Çocuk ve Gençler İçin Eylem Planı" hazırlanmıştır. Yine bu dönemde Çevre Bakanlığı "Çocuklar İçin Sürdürülebilir Şehirler" projesini desteklemiştir. Bu proje ile çocuklar için uygun bir kent planlanması ve yeni bir yönetim kültürü oluşturulması amaçlanmıştır. Proje, kentlerin çocuklar için sürdürülebilir olmasına yönelik göstergeleri değerlendirip en iyi olanının ödüllendirilmesini, deneyim ve pratiklerin yayılmasının sağlanmasını ve her yıl "Çocuk Dostu Kentlere Doğru" adlı bir konferans düzenlenmesini amaçlamıştır. Böylece, 1998 yılında 80'den fazla kentin katılımıyla ilk çocuk dostu kent değerlendirmesinde 15 kent ödül almış ve Fano kenti birinci olmuştur. Fano kenti sonraki yıl yine birinciliği almıştır (Çakırer Özservet, 2014b: 123).

Fano'da, 1998 yılında eski bir çiftlik arazisinde çocukların oynaması ve kullanması için "Çocuk Evi" açılmasına karar verilmiştir. Çocuk evinin yapılması aşamasında çocukların istekleri değerlendirilmiş; tasarıma yönelik çalışmalar için kent konseyine bir grup çocuk temsilci olarak gönderilmiştir. Böylece toplantılarda hem çocuk evinin hem de kentte çocuklara yönelik mekanların tasarlanması konusunda fikirler geliştirilmiştir. Yine 1998 yılında kent konseyi çocuk kurulu deniz kenarında kendileri için bir oyun alanı istemiş ve belediyenin planlama birimi onlar için bir alan belirleyip çocuklar için teras oyun alanı hazırlamıştır (Çakırer Özservet, 2014b: 124).

Tüm bu projelerden sonra Fano'da, 23 Nisan 1999 yılında Kent Konseyinin almış olduğu bir karar ile çocukların yerel yönetim kararlarına katılımı konusu resmiyete bağlanmıştır. Böylece çocuklar yaşadıkları kent için alınan kararlarda söz sahibi olarak kentlerine sahip çıkan birer kentli olmaya yönlendirilmiştir. Kent Konseyinde oluşturulan Çocuk Kurulu özel toplantısında çocuklar 1998 yılında açılan "Çocuk Evinin" çevresinde bulunan açık ve kapalı alanlarda, deney odaları, bahçecilik faaliyetleri, yemek yapma alanları,

oyun oynama alanları, kütüphane, labaratuvar ve tiyatro faaliyetleri istemişlerdir (Aydoğan, 2020: 102).

Çocukların Şehri Labaratuvarı'nın bir diğer projesi, "Okula Yalnız Başımıza Gidiyoruz"dur. Çocukların okula yalnız gidebilmelerini ve ailelerinin de bu konuda tedirgin olmamalarını sağlamak için hem mahalle düzeyinde hem de trafik açısından düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede mahalle sakinleri, zabıtalar, yaşlı gönüllüler ve sivil savunma ekipleri ortak çalışmıştır. Öğretmenler de çocukların çantalarının ağır olmaması için fazla kitap taşımamaya yönelik programlar hazırlamıştır. Ayrıca okul yoluna, çocukların okula yalnız gittiğini belirten uyarılar yazılmıştır, yollar çocukların tanıması için süslenmiş ve işaretlenmiştir (Çakırer Özservet, 2014b: 124-125).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin yerine getirilmesi için, 2001 yılında Avrupa Çocuk Dostu Kentler Ağı (ENCFC) kurulmuştur. 2002 yılında Antwerf-Belçika'da, 2004 yılında Londra-İngiltere'de, 2006 yılında Stuttgart-Almanya'da, 2008 yılında Rotterdam-Hollanda'da, 2010 yılında Florance-İtalya'da, 2012 yılında Zagreb-Hırvatistan'da, 2014 yılında Odense-Danimarka'da, 2016 yılında Ghent-Belçika'da, 2018 yılında Viyana-Avusturya'da, 2022 yılında Dublin-İrlanda'da ve 2023 yılında Brüksel-Belçika'da *"*Child In The City*"* konferansları düzenlenmiştir. Pandemi döneminde ise "Child In The City" web seminer olarak düzenlenmiştir. (Child In The City, 2024; Sivri Gökmen, 2013: 822).

2002 yılında Jan van Gils (Belçika) ve Johan Haarhuis (Hollanda) tarafından kurulan Child In The City Vakfı'nın temel amacı, kentlerde çocukların konumunu güçlendirmek, haklarını teşvik etmek ve korumak, çocukların oyun oynamalarını, sosyal ve kültürel olarak gelişimlerini sağlamak için alan ve fırsat yaratmaya yönelik çalışmalar yapmaktır. Çocuk hakları alanında çalışan akademisyenlere ve uygulayıcılara araştırmalarını ve iyi örnekleri aktarabilecekleri platformlar sağlayarak bunların yaygınlaştırılması ve çocuk dostu kent uygulamalarının artması hedeflenmektedir. Bu amaçla her iki yılda bir en güncel bilgileri paylaşmak üzere bilim insanları, şehir plancıları ve yerel yönetimlerin katıldığı uluslararası konferanslar düzenlenmektedir. Kar amacı gütmeyen bu vakıf, etkinlik ve konferanslar için maddi yardım ve sponsorluk başvurusu yaparak finansal destek sağlamaktadır. Vakfa üye kentlerin oluşturduğu Avrupa Çocuk Dostu Şehirler Ağı ise, bütünsel, tamamlayıcı ve nesiller arası yaklaşım; çocuklar ve gençler için katılımın önemi; dinamik ticaret ve sürekli mücadele gibi genel kurallar çerçevesinde yerel yönetimlerin çocuk dostu kent oluşturma konusunda yürütecekleri politikaları kendilerine uyarlamalarını teşvik etmektedir (Child In The City, 2024).

22 - 24 Eylül 2002 tarihinde Belçika'nın Brugge kentinde düzenlenen konferansta çevresel tehlikeler ve oyun alanlarının güvenliği, çocukların barınması, nesiller arası çatışma, çocukların ihtiyaçları, çocuk oyun alanlarının planlanması, çocuk katılımı, güvenli ve sürdürülebilir kentler gibi atölyelerle çocuk dostu kentlerin hayata geçirilmesi için gerekli konular tartışılmıştır (Child In The City, 2024).

20 - 22 Ekim 2004 tarihleri arasında İngiltere'nin Londra kentinde düzenlenen 2. Child In The City konferansında çevresel tehlikeler, sokak şiddeti, trafik tehlikesi, toplum güvenliği ve suç gibi çevresel ve sosyal konular ile çocukların refahını etkileyen oyun oynama ve öğrenme gibi sosyal ortamların kalitesi gibi konulara yer verilmiştir. Konferansta ayrıca çocuk dostu kentlerin hayata geçirilmesinde önemli bir konu olan yerel yönetimler ve topluluk süreçleri arasında yaşanan ikilemlerin çözümüne yönelik eleştirel düşünme teşvik edilmiştir. Bu anlamda; kentte yaşayan çocukların refahını etkileyen sorunlar ele alınırken nasıl politikalar üretilmesi gerektiği, çocukların günlük yaşam işlerine dahil olması için neler yapılması gerektiği, çocuklar, yerel yönetimler ve diğer kentliler arasında bağlılığı ve sosyal sorumluluğu artıracak politikaların neler olduğu, güvenli oyun alanları için neler yapılması gerektiği ve kentte kamusal alanlarda nesiller arası kullanımında çocuklar için neler yapılması gerektiği gibi sorular tartışılmış ve çocuk dostu kentlerin hayata geçirilmesi için yol gösterici ilke ve uygulamalar belirlenmeye çalışılmıştır (Child In The City, 2024).

16 - 18 Ekim 2006 tarihleri arasında Almanya'nın Stuttgart kentinde 3. Child In The City konferansı 20'den fazla milletten yaklaşık 180 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Konferansta çocukların hareketliliği konusuna odaklanılmış ve çocuklara bu konuda düşünme ve katkıda bulunma imkanı sunan katılımları sağlanmıştır. Ayrıca sunumlarda her kentin kendi oluşturdukları farklı uygulamalar ve iyi örnekler paylaşılmıştır. Ayrıca çocukların otonom hareketliliği konusunda ebeveynlerin trafik ve güvenlik endişeleri olduğu bu nedenle okula tek başına bisikletle gidemeyen çocuklar olduğu tartışılmıştır. Avrupa'nın her kentinde çocukların sokaklarda daha güvenli ve keyifli bir şekilde hareket edebilmeleri için çözüm önerileri tartışılmış, çocuk dostu kamusal alan örnekleri gösterilmiş ve çocukların toplu taşımaya daha kolay erişebilmeleri için fikirler sunulmuştur (Child In The City, 2024).

3 - 5 Kasım 2008 tarihleri arasında Hollanda'nın Rotterdam kentinde düzenlenen 4. Child In The City konferansının gerçekleştiği sırada henüz çocuk dostu kent olmanın kriterlerini belirleyen bir yönerge yoktu. Bu nedenle birçok kent çocuk dostu kent oluşturmaya yönelik çeşitli yönergeler sunan araçlar geliştirip uygulamışlardır. UNICEF çocuk hakları akademisyeni Roger Hart ile birlikte, kentlerin kendi öz değerlendirme araçlarını geliştirmelerine yardımcı olmak için bu yönergeleri incelemiş ve yeni yönergeler ve temel

göstergeler oluşturmak için çalışmalar başlatmıştır. İkinci olarak katılımcılar, çocuk odaklı kentlerin planlanabilmesi için kentsel alanların çocuk oyun alanına dönüştürülmeden nasıl eğlenceli hale getirilebileceği ve kentsel tasarımın çocukların hareketliliğini nasıl etkileyeceğini tartışmışlardır (Child In The City, 2024).

27 - 29 Ekim 2010 tarihleri arasında İtalya'nın Floransa kentinde 38 farklı ülkeden katılımcıyla 5. Child In The City konferansı düzenlenmiştir. Konferansta çocuk dostu kentlerin çocuk dostu olma derecesini değerlendirmek üzere UNICEF Innocenti Araştırma Merkezinin geliştirdiği değerlendirme araçları incelenmiştir. Çocuk haklarının ve katılımının gerçekten hayata geçirilebilmesi için basit, nicel ve nitel anlamda göstergeler sunabilecek ve bu alanda çalışma yapacak kentlere rehberlik edecek küresel bir gösterge setine ihtiyaç olduğu saptanmıştır. Katılım ise gençlerin ve çocukların kendilerini gerçek birer vatandaş ve toplumun aktif üyesi hissedebilmeleri için önem taşımaktadır. Bu nedenle tüm yerel yönetimlerin çocukların ve gençlerin katılımını teşvik etmeye yönelik çalışmalar yapması konusunun üstünde durulmuştur. Çocuk yoksulluğunun yalnızca az gelişmiş ülkelerin değil tüm dünyanın sorunu olduğu ve tüm çocukları etkilediği vurgulanmıştır. Her türlü dışlanmayı ortadan kaldırmak, eşitlik ilkesini gerçekleştirmek, yoksulluğu ortadan kaldırabilmek için siyasi irade ve cesarete ihtiyaç olduğu ve çocuklara yapılan yatırımın sürdürülebilir bir toplum oluşturabilmek için gerekli olduğu konusunda hem fikir olunmuştur. Son olarak, çocukların oyun hakkının çocuk olmanın bir sonucu olduğu ve oyun oynayabilmeleri için hem gerekli serbest zamanın hem de güvenli alanın sağlanması gerektiği, bu amaçla medya ve kamusal kampanyaların kullanılabileceği belirtilmiştir (Child In The City, 2024).

26 - 28 Eylül 2012 tarihleri arasında Hırvatistan'ın Zagreb kentinde 6. Child In The City konferansı düzenlenmiştir. Nesiller arası etkileşimi sağlamak; hem fiziksel hem de ruhsal olarak çocukların sağlıklı ve refah içinde olmalarını desteklemeye yönelik çalışmalar yapmak; kentte yaşayan farklı sosyoekonomik ve sosyo kültürel gruplardan çocukların ihtiyaçlarının belirlenmesini sağlamak; karmaşık politik ve kurumsal yapıların işbirliği içinde çalışarak çocuk dostu politikaların gerçekleştirilmesi için çalışmak; yapılan çalışmalara kenti, aileyi ve çocuğu dahil etmek; çocuk haklarının insan haklarının bir parçası olduğunu hatırlatmak ve çocukların seslerini duyurabilmesi için daha fazla çaba sarf etmek; çocuk dostu bir kent için politikalar oluşturmak ve bu konuda yetişkinlere eğitim vermek; dünyanın farklı yerlerinde çocuk dostu kent kavramının nasıl yorumlandığını ve iyi uygulamalar için neler yapıldığını araştırmak; politikacıların, planlamacıların ve tüm insanların dikkatini çocukların oyun hakkına çekmek ve kentin farklı yerlerinde çocuk dostu alanlar yaratmak; çocukların kent içinde bağımsız ve

güvenli bir şekilde hareket edebilmelerini teşvik etmek; çocukların oyun hakkını her durumda ve koşulda mümkün kılmak konferansın ana konuları ve sonuçlarıdır (Child In The City, 2024).

29 Eylül - 1 Ekim 2014 tarihleri arasında Danimarka'nın Odense kentinde düzenlenen 7. Child In The City konferansında 35 farklı milletten katılımcı yer almıştır. 100 farklı konuşmacı oyun, katılım ve çocuk dostu kent kapsamında farklı temalarda sunumlar yaparken saha gezileri ile gerçek hayatta uygulanan projeleri de görme imkanı olmuştur (Child In The City, 2024).

Kasım 2016'da Belçika'nın Gent kentinde düzenlenen 8. Child In The City konferansı 300 katılımcı ile gerçekleşmiştir. Çocukların alanı ve hareketliliğine yönelik konular; oyun hakları; sağlık ve refahlarını etkileyen konular; kent ortamının ve hizmetlerinin belirlenmesine yönelik konulara çocukların katılımının teşvik edilmesi konferansın ana temasını oluşturmuştur (Child In The City, 2024).

24 - 26 Eylül 2018 tarihleri arasında Viyana'da düzenlenen 9. Child In The City konferansına 350'den fazla uluslararası gençlik temsilcisi, politika yapıcı ve planlamacı katılmıştır. Bu konferansta; kentsel gelişme ve dönüşümde çocuk hakları, çocuklar, gençler ve medya, çocuk dostu şehirde eşitlik ve çeşitlilik, hareketlilik ve çocuk dostu şehre erişim başlıklı dört ana tema üzerinde durulmuştur (Child In The City, 2024).

5 - 7 Ekim 2022 tarihleri arasında Dublin'de düzenlenen 10. Child In The City konferansına 130'un üzerinde konuşmacı katılmış ve araştırmalarını sunmuşlardır. Kentleri gerçekten çocuk dostu hale getirmeye yönelik fikirlerin sunulduğu ve çözüm önerilerinin paylaşıldığı konferansta sadece çocuklar ve kentler arasında değil farklı disiplinler arasında da bağlantı kurulması hedeflenmiştir. Kentlerin olması gereken hale gelmesini sağlayan iyi örneklerin olduğu farklı disiplinlerden araştırma bulguları incelenmiştir. Konferansta "Bağlantı Kurmak" ana teması kapsamında; geçmişte çocukların kentlerde durumunu incelemek üzere şimdiyi geçmişle bağlamak; özellikle kötü durumda yaşayan mahallelerdeki çocuklar için yeşil alanlar inşa etmek üzere yeşille bağlantı kurmak; gençlerin ve çocukların hem fiziksel hemde ruhsal olarak daha sağlıklı büyümeleri için çocukların sağlığı ile oyun arasında bağlantı kurmak; özellikle sürdürülebilir gelecek inşa etmek için çocukların katılımını kentsel politikalarla ilişkilendirmek; Covid-19 karantinasından sonra çocukların toplumla yeniden bağlantı kurması konularına odaklanılmıştır (Child In The City, 2024).

20 - 22 Kasım 2023 tarihleri arasında Brüksel'de düzenlenen 11. Child In The City konferansı 100'den fazla uluslararası konuşmacıyı, şehir planlamacılarını, çocuk uzmanlarını, sosyal hizmet uzmanlarını, akademisyenleri, tasarımcıları ve politika yapıcılarını biraraya getirmiş ve tüm dünyada kentlerde yaşayan çocukların çıkarları için neler yapılabileceği

konusuna odaklanılmıştır. Konferansta "Geleceği İnşa Etmek" ana teması kapsamında; çocukların ve gençlerin yaratıcılığını geliştirmek; nesiller arası uyumun sağlanabileceği mekanlar yaratmak; dünyanın farklı bölgelerinde ve zor koşullar altında büyüyen çocuklara destek vermek için uluslararası dayanışmayı geliştirmek; çocukların seslerini duyurabilmelerini sağlayacak katılım imkanları vermek; çocuklar için kentsel yeşil alanlar ve hareket özgürlüğü sağlayan mekanlar inşa etmek şeklinde beş konuya odaklanılmıştır (Child In The City, 2024).

Child In The City vakfı, 2 yılda bir düzenlenen konferansların yanında yılda bir kez düzenlenen seminerler ve sosyal medya bültenleri aracılığıyla çocuk haklarının hayata geçirilmesi, çocuk dostu kent uygulamalarının ve iyi örneklerin çoğalması, çocukların ve gençlerin karar alma ve uygulama süreçlerine katılımının teşvik edilmesi, çocukların oyun haklarının ebeveynler ve politika yapıcılar tarafından kabul edilerek uygun oyun alanlarının ve kamusal alanların düzenlenmesi gibi faaliyetleri teşvik etmek için yapılan çalışmaları ortaya koymakta, konunun uzmanları ve yerel yöneticiler ile atölye çalışmaları düzenlemektedir.

Çocuk haklarının tüm dünyada tanınması ve 1996 yılında gerçekleştirilen Habitat II toplantısında çocuğa dost kentler vurgusu, Çocuk Dostu Kentler alandaki çalışmaları hızlandırmıştır. UNICEF, Çocuk Dostu Kentler Girişimi ile Arnavutluk, Andora, Avusturya, Belarus, Belize, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Kolombiya, Kosta Rika, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Yunanistan, İzlanda, İran, İsrail, İtalya, Japonya, Ürdün, Kazakistan, Kırgızistan, Malezya, Lüksemburg, Malawi, Moğolistan, Mozambik, Norveç, Paraguay, Polonya, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Romanya, Hollanda, Slovenya, İspanya, Sri Lanka, İsveç, İsviçre ve Lihtenştayn, Türkiye, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Vietnam olmak üzere dünya üzerinde kırk dokuz ülkede çocuk dostu kent projeleri yürütmektedir (UNICEF, 2024b).

ÇDK hayata geçirilmesi konusunda özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika başta olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı mekansal düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin bir çok Avrupa ülkesinde çocuklar için sokakların önemi farkedilerek bu alanda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. "Woonerf" ve "Home Zone" adı verilen bu düzenlemelerle sokaktaki trafik ya da trafik hızı azaltılmakta, çocuklar için oyun alanları geliştirilmekte, dinlenme ve oturma mekanları oluşturulmaktadır. Bu uygulamalar sokakların çocuklar için güvenli hale gelmesini sağlarken aynı zamanda o sokakların güzelleşerek değer kazanmasını sağlamaktadır (Ergen, 2000: 34; Tandoğan, 2014: 21).

Woonerf uygulaması çocukların sokaklarda özgürce oynaması için 1960 yılında ilk defa Hollanda'nın Delft kentinde uygulanan bir sokak düzenleme sistemidir. Bu sistemin uygulandığı mekanların girişinde taşıt sürücülerine orada misafir olduklarını hissettiren

levhalar ve uyarıcı işaretler yer alır; taşıt sürücülerini yavaşlatmak için viraj ve dönemeçler kullanılır; yayalar için sokak mobilyaları, bitkisel tasarım ve döşeme malzemeleri kullanılır; yaya yolu ile taşıt yolu zemileri farklılaştırılıp yükseklikleri aynı düzleme getirilerek taşıt hızı engellenir; sokakta park eden araçlar arasındaki mesafeler genişletilerek sokağın yayalar tarafından kullanımı teşvik edilir (Tandoğan, 2014: 21; Collarte, 2012: 3). Bu uygulama sokakların insanlar tarafından daha etkin kullanılmasına imkan vermektedir. Woonerf ile çocukların evlerinin önünde güvenle oyun oynayabilecekleri ve yetişkinlerin mahalle sakinleri ile sosyalleşebilecekleri alanlar sunulmaktadır (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 232). Bu sistem ile konut alanlarının bulunduğu sokaklarda yalnızca taşıtlar için değil insanlar için düzenlemelerin yapılmasıyla mahalle sakinlerinin yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Avrupa'nın pek çok kentinde uygulanan Woonerf sistemi, Avrupa sokaklarını insanların kullanımına yönelik kamusal alanlar olarak yeniden tasarlamasıyla başarılı olduğunu ispat etmiştir (Collarte, 2012: 2-3).

İngiltere Cambridge'deki Hudson Sokağı, Almanya Rhineland ve Hollanda Rijswijk'da uygulanan woonerf örnekleri aşağıdaki görsellerde yer almaktadır.

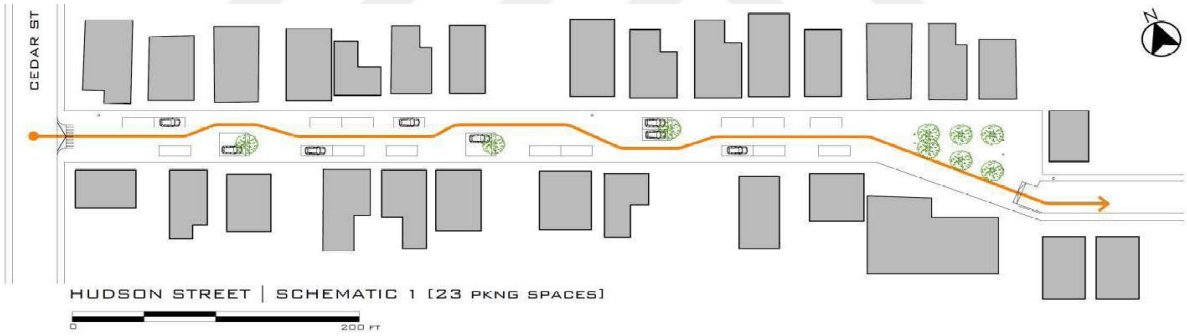

Şekil 1. 2 Woonerf sistemine göre yeniden düzenlenen Cambridge Hudson Sokağı
Kaynak: Collarte, 2012: 15.

Şekil 1. 3 Almanya Rhineland Woonerf Örneği
Kaynak: Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 232.

Şekil 1. 4 Hollanda Rijswijk Woonerf Örneği

Kaynak: Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 232.

Çocuk gelişiminde oyunun öneminin anlaşılması ve her çocuğun daha iyi ve yeterli oyun alanlarına ve olanaklarına erişiminin sağlanması amacıyla 1998 yılında Childrens Play Council (CPC) olarak adlandırılan organizasyon tarafından İngiltere'de Home Zone uygulaması başlatılmıştır. Araçlardan çok insanlara öncelik verilen konut alanları için geliştirilmiş bir kentsel tasarım uygulaması olan Home Zone aynı zamanda market, okul gibi konut dışında yer alan etkinlik alanlarını da kapsamaktadır. İnsanların ve taşıtların eşit şartlarda paylaştıkları kamusal alanlar ve sokaklar olarak tanımlanabilen Home Zone sisteminde insanlar yürümeye, bisiklete binmeye teşvik edilmekte; sokakta oturan insanların sosyalleşebilmelerini destekleyecek çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır (Tandoğan, 2014: 24; Aydoğan, 2020: 104). Trafiği hafifletmeye ve kazaları azaltmaya odaklanan Home Zone sistemi Woonerf gibi çocukların oyun oynamaları ve sosyal aktiviteleri için alanlar oluşturmayı amaçlamaktadır (Collarte, 2012: 4). Home Zone alanların girişinde bu alanın diğer sokaklardan farklı olduğunu hissettiren işaretler ve düzenlemeler bulunur. Zeminde yaya, bisiklet ve araçlar için ayrı renkler kullanılırken yeşil renk ve kent mobilyaları ön plana çıkmaktadır (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 234).

Şekil 1. 5 İngiltere'deki ilk "home zone" örneği Stainer Street, Manchester

Kaynak: Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 233; Tandoğan, 2014: 24.

Şekil 1. 6 West End, Tameside ve Normanton Home Zone Uygulamaları

Kaynak: Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 234.

Bu uygulamaların yanı sıra, çocuğun okul ve ev arasındaki ulaşımının güvenli hale getirilmesi amacıyla Danimarka, İngiltere ve Kanada başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesi ile Amerika'da çeşitli uygulamalar dikkat çekmektedir. Bu uygulamalardaki amaç çocukların okula bisikletle ya da yürüyerek gitmelerini sağlamak ve özellikle okul gidiş-gelişlerinde meydana gelen ölümlü kazaları azaltmaktır. Uygulama kapsamında çocukların, öğretmenlerin, ebeveynlerin ve pedogogların ortak çalışmalarıyla okul ve ev arasında güvenli rotalar oluşturulmaktadır. Çocuklar projeye dahil edilerek sahiplik duygusu yaratılmakta ve projenin başarı şansı artırılmaktadır (Tandoğan, 2014: 28).

"Safe Routs to Scholl (Okula Güvenli Rotalar)" projesi 1970'li yıllarda Danimarka'nın Odense kentinde okula yürüyerek ve bisikletle giden çocukların güvenliğini sağlamak ve trafikten korumak için başlatılmıştır (Report Of The National Safe Routes To School Task Force, 2008: 8). Güvenli bisiklet ve yürüyüş yollarının geliştirilmesi ile birlikte Odense'de 1980 yılında okula gidiş gelişlerde meydana gelen kazaların %82 azaldığı (Osborne, 2005), 1994-1999 yılları arasında ise çocuk trafik kazalarında ölen ya da yaralanan çocukların sayısının %24 azaldığı tespit edilmiştir (Report Of The National Safe Routes To School Task Force, 2008: 8). Danimarka özellikle bisikletle ulaşım konusunda 1980'li yıllardan bu yana çeşitli çalışmalar yapmıştır. Kopenhag Belediye Konseyi 2011 yılında başkent Kopenhag'ı dünyanın en iyi bisiklet şehri haline getirmek için "İyi, daha iyi, en iyi- Kopenhag'ın Bisiklet Stratejisi 2011 - 2025" adlı yeni bisiklet stratejisini kabul etmiştir. Avrupa'nın en önemli bisiklet ülkesi olan Danimarka'da bisiklet yolları ülke çapında 12.000 km'yi bulurken Kopenhag'da 400 km ayrılmış bisiklet yolu vardır. Danimarka'da okula gidiş gelişlerin yarısından fazlası bisikletle yapılırken, Kopenhag'da 2016 yılında işe ve okula bisikletle gidenlerin oranı %41'dir. Bu oranlar ile Danimarka trafikte bisikletlerin bir ulaşım aracı olarak en çok kullanıldığı ülke durumundadır (Çetinkaya, 2018: 8).

Almanya'nın Brühl Belediyesi hazırladığı bir rehber ile çocukların okula yürüyerek gidip gelmesinin hem bedensel hem de sosyal gelişim açısından çocuklara fayda sağladığını açıklamıştır. Rehberde çocukların okula yürüyerek gidip gelebilmesi için güvenli rotaların oluşturulması gerektiği, çocukların bu yolları tanıyabilmeleri için farklı işaret ve levhaların kullanılması gerektiği, güvenli yolların çocuklar için eğlenceli ve cazip olması gerektiği ve bu rotaların çocuklara öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir (Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 236).

Şekil 1. 7 Okula Güvenli Rotalar

Kaynak: Demirel Etli ve Yamaçlı, 2015: 236; City of Penticton, 2004.

İngiltere'de 2003 yılında hükümet tarafından her okul için okula geliş gidiş planı hazırlanmak üzere "Travelling to School Initiative (Okula Ulaşım Girişimi)" adlı bir girişim başlatılmıştır. Ulaştırma Bakanlığı ile Çocuk, Okul ve Aile Dairesi tarafından 2010 yılına kadar yürütülen girişim, çocukların okula gidiş gelişlerinde sağlıklı ve sürdürülebilir ulaşım yöntemlerinin kullanılmasını ve gidiş gelişlerdeki trafik sıkışıklığını azaltmaya yönelik planlar içermektedir. Okul seyahat planlarının geliştirilmesi için okullarla birlikte çalışılması önemli bir odak noktası olmuştur. Program ile okula yürüyerek ve bisikletle gitmeyi teşvik eden girişimlere yer verilmiştir. Bu girişim sonrasında 40 adet okul ile yapılan bir araştırmaya göre araç kullanım oranının %23 azaldığı ortaya çıkmıştır (Tandoğan, 2014: 28; Taylor, 2010: 7). Okul taşıtlarına trafikte farkındalık yaratmak için özellikle ABD'de uygulanan ve daha sonra İngiltere'de de uygulanmaya başlanan "Yellowschool Buses (Sarı Okul Otobüsleri)", yürümeyi ve bisiklet kullanmayı teşvik eden "Healthy Schools (Sağlıklı Okullar)" programları ile ev ve okul arasındaki güvenli rotalarda verilen bisiklet eğitimleri çocukların okula yürüyerek ya da bisikletle gitmesini teşvik etmek için uygulanan diğer projelerdir (Osborne, 2005).

Çocukların okula yürüyerek gidiş gelişlerinde belirlenen rotalarda yetişkinlerin çocuklara eşlik etmesiyle ortaya çıkan "Walking School Buses (Yürüyen Okul Otobüsleri)"hem çocukların fiziksel aktivitelerini artırmaya yardımcı olmakta hem de trafik yoğunluğunun azalmasını sağlamaktadır. 1990'larda Auckland/Yeni Zelanda'da ortaya çıkan Walking School Buses yolcuların alınıp bırakıldığı belirli durakları ve güzergahı olan, iki yetişkin tarafından

çocukların okula gidiş gelişlerine eşlik edilen bir sistemdir (Gleeson ve Sipe 2006 aktaran: Aydoğan, 2020: 112). Şekil 1.8'de Walking School Buses örnek uygulamaları görülmektedir.

Şekil 1. 8 Yürüyen Okul Otobüsü

Kaynak: City Of Vancouver, 2024; Siouxland DistrictHealth Department, 2024.

ABD'de çocukların okula yürüyerek ya da bisikletle gitmesini teşvik etmek için "Frequent Walker/Rider Programı" uygulanmıştır. Bu programda çocuklara önceden kartlar verilmiştir. Çocuklar okula yürüyerek ya da bisikletle geldiklerinde kartlara bir delik açılmıştır. Tüm kart delindiğinde ise çocuklara küçük hediyeler verilmiştir. Bu uygulama ile en sıcak aylarda bile okula yürüyerek ya da bisikletle gelenlerin oranı %90-95 arasında olmuşur. Yine ABD'de East Cleveland, Ohio'da çocukların okula güvenli bir şekilde yürüyebilmesi için çeşitli trafik işaretleri ile sokak ve caddeler düzenlenmiştir (Osborne, 2005).

İsveç Stockholm'de 2003 yılında okula güvenli rotaların oluşturulması ve okul çevresinin trafik açısından daha güvenli olmasını sağlamak için çeşitli projeler uygulanmıştır. Okul ve ev arasında daha güvenli ve daha eğlenceli rotalar oluşturulması amaçlanmış; ayrıca Walk Buses hakkında film yapılıp broşürleri dağıtılarak tanıtımı yapılmıştır. Walk Buses'ların uygulandığı ilk iki yılda katılım o kadar yoğun olmuş ki Walk Buses sayısı %500 artırılmıştır. Bu projelerle hem çocukların okula gidiş gelişlerinde hem de ailelerin işe gidiş gelişlerinde otomobil kullanma oranlarının ortalama %60 düştüğü görülmüştür (Tandoğan, 2014: 29-30).

Sokakların güvenli ve çocuklar için daha etkin kullanımını sağlamaya yönelik uygulamalardan biri de Avustralya'da "Shared Zone (Paylaşılmış Alan)" adıyla bilinen Tokyo'da "Side Street" olarak adlandırılan uygulamadır. Bu uygulamlarda sokaklar yayalar, bisikletliler ve motorlu araçlar tarafından ortak kullanılmaktadır. Ancak özel kurallar ve hız limitleri ile bu alanlarda yayalar her zaman önceliklidir. Genellikle ana cadde ile kesişen ve orada biten ikincil yollar olarak tarif edilebilecek olan bu sokakların yakın çevresinde konut bölgesi vardır. Paylaşımlı alanlar, trafik güvenliği konusunda bireyin trafikteki davranışlarının,

trafik işaretlerinden ve düzenlemelerinden daha etkili olduğu görüşünden yola çıkarak yapılan bir çalışmadır (Gülay Taşçı, 2010: 65).

Şekil 1. 9 Melbourne-Shared Zone Örneği ve Tokyo-Side Street Örneği

Kaynak: Reddit/Melborne, 2024; Reddit/Tokyo, 2024.

Yukarıda bahsi geçen mekansal ve ulaşım boyutundaki çalışmaların yanısıra UNICEF'in, ÇDK girişimi kapsamında tüm dünyada 49 ülkede çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Daha önceki başlıklarda da aktarıldığı gibi ÇDK çalışmaları Avrupa ve Amerika'da yoğun olarak başlamış ve devam etmektedir. Ancak aşağıdaki haritadan da anlaşıldığı üzere dünyanın farklı kıtalarında ve ülkelerinde de ÇDK konusunda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Şekil 1.10'da koyu mavi ile gösterilen yerler çocuk dostu kentlere sahip olan ülkeleri, sarı ile gösterilen yerler geçmişte çocuk dostu kentler girişimine katılmış ülkeleri, açık mavi ile gösterilen yerler ulusal hükümet programı uygulanan ülkeleri, mor ile gösterilen yerler çocuk dostu kentler tasarımına sahip ülkeleri ve renksiz olan yerler hiçbir girişimde bulunmayan ülkeleri göstermektedir.

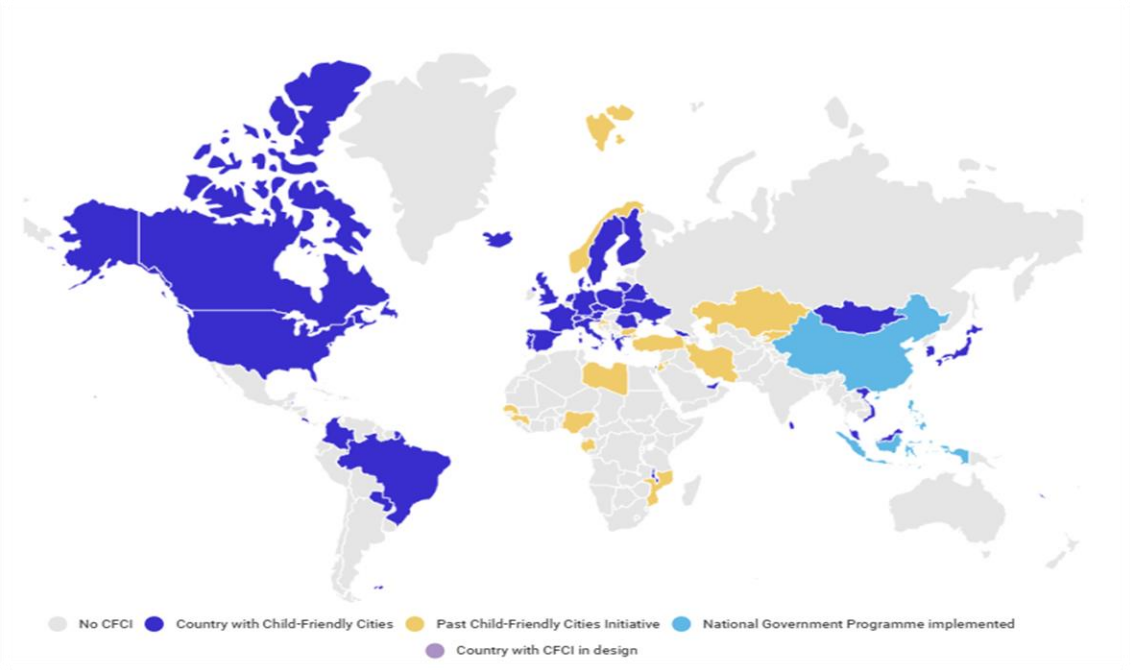

Şekil 1. 10 Dünya Çapında Çocuk Dostu Kentler Girişimleri

Kaynak: UNICEF, 2024b.

Haritada yer alan, Ürdün'de 2005 yılında Büyük Amman Belediyesi, çocuklara sunulan hizmetlerin kalitesini artırmak için Çocuk Dostu Kentler Yürütme Ajansı'nın kurulmasına karar vererek Çocuk Dostu Kent girişimine katılmıştır. Belediye çocuk dostu kentler çerçevesinin 9 yapı taşını benimsemiş ve politikaların ugulanmasını denetlemek üzere Çocuk Dostu Kentler Yürütme Ajansı'nı görevlendirmiştir. Bu kapsamda; sağlık, yaygın eğitim ve okul terklerinin azaltılması, çocuk güvenliği ve korunması, yapılı çevre ve kültür olmak üzere beş ana tema altında çocuk katılımı, cinsiyet ve ergenlikle ilgili proje ve etkinlikler ile eğitim, beslenme ve çocuk koruma konularında farkındalık yaratmaya yönelik çeşitli girişimler desteklenmektedir. Ayrıca çocuk dostu kentlerin hayata geçirilmesinin ana konusu olarak Çocuk Belediye Konseylerinin kurulması çalışmalar arasında yer almaktadır. Demokratik olarak seçilen bu konseylerde 12-15 yaş arası çocuklar kendilerini etkileyen konularda planlama ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılma imkanı bulabilmektedirler. 2006 - 2017 yılları arasında Amman'ın 22 ilçesinde 100.000 çocuğa ulaşan 4 Çocuk Belediye Konseyi kurulmuştur. Bu girişim kapsamında belediye meclis üyelerine ve belediye çalışanlarına çocuk hakları konusunda eğitim verilmiş ve girişim Belediye Gündemi ile Master Planı'na eklenmiştir (UNICEF, 2024b).

Mozambik'te 2017 yılında yedi belediyede Sürdürülebilir Çocuk Dostu Kentler Girişimi başlatılmıştır. Girişime, UNICEF'in, BM-Habitat'ın, İtalya'dan Milano ve Reggio Emilia belediyelerinin teknik desteği bulunmaktadır. Girişimin ana amacı, başta çocuklar olmak üzere tüm vatandaşların refahını destekleyen yerel politikaların gerçekleştirilmesi konusunda belediyeleri desteklemek ve çocuk hakları konusunda tüm sorumlu kurumları bilinçlendirmektir. Erken çocukluk eğitimi, beslenme, katılım ve yönetişim alanlarında yapılacak çalışmalarla çocuk refahını artıracak eylem planları ve kaynaklar tasarlanmıştır. Sürdürülebilir çocuk dostu kent olabilmek için UNICEF'in hazırladığı Kılavuzda tanımladığı eylemlerden en az ikisinin uygulanmış olması gerekmektedir. Mozambik bu amaç için çalışmalarını sürdürmektedir (UNICEF, 2024b).

Çin 2016 yılından itibaren Çocuk Dostu Kentler Girişimine büyük ilgi göstermiştir. Bu bağlamda UNICEF'in çocuk dostu kent projesini benimseyen bazı Çin şehirleri yerel kalkınma planlarını bu yönde oluşturmaya çalışmışlardır. Shenzhen, Şanghay ve Changsha gibi bazı şehirler ise çocuk dostu kent oluşturmaya yönelik stratejik eylem planları oluşturmaya başlayarak bu konuda öncü olmuşlardır (Nan, 2020; Holmes, 2021). Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonunun 2021 yılında Danıştayın onayıyla yayımladığı "Çocuk Dostu Kentlerin İnşasını Teşvik Etme Rehberi"nde çocukların sağlıklı gelişimi için güvenli ve uygun sosyal çevrenin oluşturulması, çocuk haklarının korunması ve etkin bir şekilde uygulanmasının

sağlanması, çocuk katılımının teşvik edilmesi ve çocuk dostu uygulamaların tüm toplum tarafından benimsenmesi için örnek olunması gibi pek çok öneri yer almaktadır. Çocukları ülkenin geleceği olarak gören Çin hükümetine göre çocuk dostu uygulamalar ile gelecek daha aydınlık olacaktır. Bu kapsamda Komisyon nüfusu 1 milyonun üzerinde olan yaklaşık 100 kentte çocuk dostu kent planlarının pilot uygulamalarının başlayacağını ve 2035 yılına kadar nüfusu 1 milyonun üzerinde olan kentlerin yarısından fazlasının çocuk dostu kent olmasını hedeflediklerini açıklamıştır (National Developmant and Reform Commission, 2021). Tüm bu hedefler doğrultusunda Çin'de boş alanlarının yenilenmesi, göçmen çocukların topluma entegrasyonunun sağlanması ve çeşitli atölye çalışmaları ile çocuk katılımının sağlanması ve çocuk dostu kent uygulamalarının hayata geçirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

Görüldüğü gibi dünyada çocuk dostu kentler kapsamında çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Tablo 1.1'de dünyada çocuklara yönelik yapılmış olan çalışmalar kronolojik olarak gösterilmektedir. 1924 yılında Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi ile dünyada başlayan çalışmalar, BM ve UNICEF'in çalışmaları ile devam etmiştir. Tüm bu çalışmaların çocuk dostu kent girişimleri için zemin hazırladığı ve Çocuk Dostu Kentler Girişiminin yolunu açtığı söylenebilir.

Tablo 1. 1 Dünyada Çocuk Dostu Kent Süreci

DÜNYADA ÇOCUK DOSTU KENT SÜRECİ	
1924	Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi
1946	UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Yardım Fonu) kuruluşu
1948	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
1949	Bernard Van Leer Vakfi'nın kuruluşu
1959	BM Genel Kurul Teşkilatı'nın Çocuk Hakları Bildirgesi kabulü
1971-1975	Kevin Lynch'in UNESCO destekli "Growing up in Cities" projesi
1972	BM İnsan ve Çevre Konferansı (Stockholm Konferans)ı
1976	BM İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat I) - Vancouver
1979	1979 BM Uluslararası Çocuk Yılı ilna edilmesi
1987	Dünya Çevre ve Kalnınma Komisyonu tarafından Brundtland Raporu ile "SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK" kavramının ortaya çıkması
1989	BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin kabulu
1990	BM Çocuk Zirvesi - BM New York
1992	BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio Konferansı) - Yerel Gündem 21
1992	BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi - BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
1994	Louis Chawla'nın "Growing Up in Cities" projesini yeniden gündeme getirmesi
1994	BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin TBMM tarafından kabulü
1996	Habitat II Konferansı - İstanbul
1996	UNICEF Çocuk Dostu Şehirler Girişimi'nin kuruluşu (CFCI)
1997	Rio+5 Konferansı
2000	BM Binyıl Zirvesi - Binyıl Kalkınma Hedefleri
2000	UNICEF Çocuk Dostu Şehirler (CFC) Sekreteryası kurulması ve 5 maddelik çerçevesinin yayınlanması
2001	İstanbul+5 Konferansı
2002	Rio+10 Konferansı
2008	Çocuk Dostu Şehirler Konferansı - Rotterdam
2012	Rio+20 Konferansı
2015	Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin kabul edilmesi
2016	Habitat III Konferansı (Yeni Kentsel Gündem) - Quito
2018	UNICEF tarafından yayınlanan Jens Aerts'in yazdığı çocuk duyarlı kentsel planlama el kitabı "Shaping a Sustainable Urban Future For and by Children" (Çocuklarla Çocuklar İçin Sürdürülebilir Bir Kentsel Geleceği Şekillendirme)
2018	2018 Van Leer Vakfi'nın Kent95 adlı programı ile yayımladığı çocuk dostu kentler oluşturmak için ölçütler içeren Kent95 Başlangıç Kiti

Tablo Çocuk Hakları ve Habitat toplantıları bilgileri derlenerek oluşturulmuştur.

1.4. Türkiye'de Kentleşme ve Küreselleşme

Türkiye'de kentleşme sürecini 1980 öncesi ve 1980 sonrası olarak iki başlık altında incelemek mümkündür. Çok genel olarak tarihsel bağlamda yapılan bu ayrım ile ekonomik, siyasi ve toplumsal değişimlerin kentleşme süreci üzerindeki etkilerini görmek mümkün olacaktır.

1.4.1. 1980 Öncesi Dönem

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren benimsenen ithal ikameci sanayileşme modeli çerçevesinde kentlerin gelişmesi ve kentsel alanlara yatırım yapılması konusunda devlet minimalist politikalar uygulamak durumunda kalmıştır. Mevcut kaynakların sanayileşmeye aktarılması nedeniyle kentlere yeterli kaynak aktaramayan devlet orta sınıfların bireysel çıkarlarına göre kentsel gelişmelere yön vermek durumunda kalmıştır. Orta sınıfın bireysel çıkarlarına göre kentsel mekanı belirleme çabalarının yanında İkinci Dünya Savaşı sonrası kırdan kente göç eden yoksul kitleler de kent mekanında otoritesini kurmakta zorlanan devletin karşısında yeni bir sorun olarak ortaya çıkmıştır (Şengül, 2001: 75).

Türkiye'de 1980 öncesi kentleşme hareketleri incelendiğinde özellikle 1950'li yıllarda başlayan kırdan kente göç olgusu en dikkat çekici konuların başında gelmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kentlerde yaşayanların sayısı ülke nüfusunun ancak %25'lik kısmını kapsarken; 2022 verilerine göre il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı %93,4, belde ve köylerde yaşayanların oranı ise %6,6 olmuştur (TÜİK, 2023c). Kırdan kente göç hareketlerinin 1950'li yıllarda başlamasının ardında yatan esas neden Marshall yardımlarıyla birlikte tarımda makineleşmenin artması ve modernleşme sonucunda kırsal alanda fazla nüfusun ortaya çıkmasıdır. 1950 ve 1980 yılları arasında köylülerin büyük şehirlere yoğun bir şekilde göç etmesiyle şehirlerde oluşan fazla işgücü bu dönemin en belirleyici özelliği olmuştur (Şengül, 2001: 76).

Kente göç eden kitleler ilk olarak yaşamlarını devam ettirecekleri bir ev ihtiyacı hissetmişlerdir. Böylece Türkiye'nin yıllardır yaşadığı en önemli kent sorunlarından biri olan gecekondu sorunu ortaya çıkmıştır. Kente gelen yeni yoksullar konut sorununa, kentin dışında kalan ya da kent içinde gelişmeye uygun olmadığı için boş bırakılan alanlara, kendi imkanlarıyla, kendi yaşamalarına uygun olarak inşa ettikleri gecekondularla çözüm bulmuşlardır (Şengül, 2001: 77-78). Kentleşmenin ilk dönemlerinde ortaya çıkan bu gecekondular kullanıcıları tarafından kendileri için yapılan konutlardır. Yani bu gecekondular değişim değeri için değil kullanım değeri için üretiliyorlardı. Bir süre sonra alt yapı hizmetlerinin de bu bölgelere ulaşması ile "gecekondu alanları, neredeyse orta sınıf

banliyölerini andıran bir görünüme kavuşmuştur.” Devlet kendi çözemediği konut sorununu mevcut boş arazilerine kullanıcılarının izinsiz olarak konut yapmasına göz yumarak çözüm bulmuştur. 1980 öncesi dönemde gecekonduların hem toplumla hem de kendi içlerinde kurdukları barışık ilişki 1980 sonrası dönemde ortaya çıkan kaçak yapılaşma örneklerinden çok farklıdır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2018: 113-118).

Kentin yeni yoksulları konut sorununu gecekondu yoluyla çözerken, orta sınıflarda apartmanlaşma yoluyla kenti şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Apartmanlaşma gecekondu ile tamamen zıt özellikleri içermektedir. Gecekondu kaçak, apartmanlar ruhsatlıdır, gecekondular plansız, apartmanlar planlıdır, gecekondularda kente göç eden marjinal kesim yaşarken apartmanlarda modern orta sınıf yaşar. Orta sınıfın bu konut ihtiyacını çözmek için ortaya çıkan yöntem ise yapsatçılıktır. Yüksek arsa fiyatları nedeniyle alamadığı arsayı kat karşılığı hiç nakit ödemeden alan yapsatçı henüz üretmediği konuttan pay vererek ödeme yapmış olmaktadır. Bir süre sonra arsa sahibinin yapsatçıya istekleri nin bir çoğunu yaptırabildiği avantajlı bir konum kazandırsa da bu sistem her kesim için fayda sağlamıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2018: 102-105).

Arsa sahibi açısından bakıldığında arsa ücretinin yapılacak olan konutlardan pay şeklinde verilmesi arsa sahibine enflasyon karşısında erimeyen bir birikim imkanı sunmuştur. Yapımcı küçük sermaye açısından bakıldığında bazı belirsizlikleri olsa bile neredeyse sıfır nakit ile hızlı ve karlı bir birikim imkanı sağlamıştır. O dönemde kredi imkanlarının günümüzdeki gibi olmaması nedeniyle alıcılara vadeli ödeme gibi imkanların sunulması konut sahibi olamayacak orta sınıfları olumlu yönde etkilemiştir. Son olarak, bu sistem içinde en çok zarar gören kesim olan işçi sınıfı bile sınırlı da olsa fayda sağlamıştır. Özellikle kırdan yeni göç etmiş kişilere yüksek beceri gerektirmeyen bir alanda iş imkanı yaratmıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2018: 108-109).

Bu bilgiler altında 1980 öncesi Türkiye kentleşmesinde kentsel rantın paylaşımı Işık ve Pınarcıoğlu’na göre net bir sınıfsal uzlaşmaya dayanmaktadır. Orta sınıflara yönelik yapsatçılık ve alt sınıflara yönelik gecekondu bu uzlaşmanın temelini oluşturmuştur. Bu dönemde devlet ve burjuvazi kent alanına girmemiş ve kent alanı büyük ölçüde küçük sermayenin “devlet gözetiminde” işleyişine bırakılmıştır. Devlet gözetimi tüm alanlarda olduğu gibi bu alanda da ithal ikameci sanayileşme politikasının da etkisi ile devletin güçlü konumundan ileri gelmektedir. Çünkü 80 öncesi dönemde devlet toplumsal ilişkilerin aktörü ve siyasetin hem öznesi hem nesnesi konumunda olmuştur (Işık ve Pınarcıoğlu, 2018: 119-122).

1970’li yılların sonlarına doğru bir yandan ithal ikameci sanayileşme modelinin krizi nedeniyle ortaya çıkan ekonomik sıkıntılar diğer yandan yaşanan siyasal istikrarsızlıklar

nedeniyle özellikle büyük kentlerde yaşanan siyasi gerginlikler ülkeyi kaos ortamına sürüklemiştir.

1.4.2. 1980 Sonrası Dönem

Türkiye küreselleşmenin tüm boyutlarından, gerek jeostratejik konumu gerekse içinde barındırdığı farklı kültürlerden gelen insan topluluğu nedeniyle bir çok ülkeye kıyasla yüksek düzeyde etkilenmektedir (Bayar, 2008: 32).

1970'li yıllarda devlet Keynesyen Politilar çerçevesinde kalkınmanın temel aktörü olarak hareket etmiştir. Ekonomik gelişme devlet eliyle gerçekleştirilen çeşitli kalkınma projeleri kapsamında sağlanmış ve Türkiye gibi pek çok ülkede sanayileşme hız kazanmıştır. Ancak bu süreçte krizlerle sekteye uğrayan ekonomiler yabancı kaynak olmadan işleyemez hale gelmiştir. IMF ve Dünya Bankası tarafından önerilen neoliberal politikaların uygulanması yabancı kaynak sağlamak için zorunlu hale gelmiştir. Böylece 1980'li yıllarda serbest piyasa ekonomisi ile sorunların çözüme kavuşacağı görüşünü temel alan neoliberal politikalar etkili olmaya başlamıştır (Ayahan Gökcek, 2023: 149). 1980'li yıllarda gelişme kavramı yerini piyasaların serbestleştirilmesi, devletin tarıma sunduğu desteklerin kaldırılması ve özelleştirme hareketlerinin başlaması gibi önlemler nedeniyle IMF'in uyum programına bırakmıştır. Bu uyum süreci 1997 yılında ortaya çıkan Asya Krizine kadar devam etmiş sonrasında gelişme stratejisine geri dönülmüştür (Ener ve Demircan, 2006: 212).

1980'li yılların ortasında ekonomi alanında büyük pazar anlamında kullanılan küreselleşme her ülkede farklı gelişmelere ve ekonomik etkilere neden olmuştur. Türkiye'de 24 Ocak 1980 Ekonomik İstikrar Kararları'yla ekonomik olarak dışa açılma kararı uygulamaya konmuştur (Ener ve Demircan, 2006: 213).

1980 sonrası siyasal alandaki değişimle birlikte dünyada uygulanan kapitalist sisteme hızla uyum sağlayan Türkiye'de neoliberal politikalar etkili olmaya başlamıştır. Neoliberal politikaların kendini en çok gösterdiği alanlardan biri olarak kentler bu süreçte büyük değişime uğramıştır.

1980 askeri darbesi toplumsal muhalefeti bastırırken, 24 Ocak kararları ile birlikte uzun zamandır krizde olan ithal ikameci sanayileşme modeli terk edilerek ihracatın teşvik edildiği bir kalkınma modeline geçilmiştir (Şengül, 2001: 86). Böylece devlet ekonomik alanda daha pasif bir rol alırken refah devletine özgü uygulamaların önemli bir bölümü devletin küçülmesi söylemiyle sona erdirilmiştir. Tüm bu değişimler toplumsal sınıflar arasındaki ittifakın bozulmasına neden olmuştur. Ücretlerdeki sürekli düşüşler ve refah devleti uygulamalarının sona ermesi nedeniyle Türkiye toplumunda daha önce görülmemiş bir gelir kutuplaşması

yaşanmıştır. Gelir kutuplaşmasının yanında toplumsal olarak zenginlerle yoksullar arasında o güne dek görülmemiş bir kültür duvarının örüldüğü ve bu iki grubun neredeyse birbirini hiç görmediği bir döneme girildiği söylenebilir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2018: 124-126).

Uygulamaya konan yeni sistem devletin pek çok alandan geri çekilmesiyle birlikte boşalan bu alanların yeni aktörler tarafından doldurulmasını gerekli kılmıştır. Böylece daha saldırgan girişimcilik uygulamalarıyla önceden şansı olmayan pek çok aktör sahnede yerini almaya hazır hale gelmiştir. Büyük kentler sermaye için hedef haline gelirken ithal ikameci dönemde ihmal edilen altyapı, ulaşım ve konut gibi alanlara yatırımlar artırılmıştır. Büyük ve orta ölçekli sermaye grupları kentsel alanda elde edilen rantın artan cazibesinin farkına vararak özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kentlere yatırım yapmaya başlamışlardır. Özetle 80 öncesi dönemde emek gücünün kentleşmesi, 80 sonrası dönemde ise sermayenin kentleşmesi gerçekleşmiştir demek yanlış olmayacaktır (Şengül, 2001: 86-87).

1980'li yıllarda neoliberal politikalar sonucu sermayenin küreselleşmesiyle birlikte kentler cazibe merkezleri haline gelmiştir. Devlet küresel sermayeyi kentlere çekmek için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlayarak neoliberal politikalar doğrultusunda yeni rolünü yerine getirirken kentler amansız bir yarış içine girmiştir. Böylece yarışa geçen kentlerde toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçları ve talepleri bir kenara bırakılarak sermayenin yeniden dönüşümüne yönelik projelere öncelik verilmiştir.

Günümüzde Türkiye'nin küreselleşme sürecinde durumunu anlamak için bazı ekonomik, sosyal, hukuki ve siyasi değerlendirmelere bakmak gerekir (Ener ve Demircan, 2006: 213).

Öncelikli olarak ekonomik verilere baktığımızda Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2022 yılında yaptığı hane halkı gelir durumu anketine göre, Türkiye'de en düşük gelirli %20'lik kesim milli gelirin %6'sını alırken en yüksek gelirli %20'lik kesim %48'ini almaktadır. Bu rakam 1994 yılında en düşük %20'lik kesim için %4.9, en yüksek %20'lik kesim için %54 olarak hesaplanmıştır. 1994 yılından 2022 yılına gelir dağılımında çok yüzeysel bir değişme olmasına karşın gelir dağılımındaki bozukluğun devam ettiği görülmektedir. İşsizlik oranlarına bakıldığında, TÜİK verilerine göre 2022 yılında Türkiye'de işsizlik oranı %10,4 olarak açıklanmıştır. Veriler incelendiğinde, 2000 yılında %6,5 olan bu oranın 2001 yılı itibariyle yükselmeye başladığı görülmektedir (TÜİK, 2023h).

Ekonomist Mahfi Eğilmez, 2021 yılında IMF verilerine göre Türkiye'nin kişi başına gelirini hesaplamış ve seçtiği bazı ülkeler ile karşılaştırmıştır. Tablo 1.2'de 2020 yılında ABD ve Almanya'nın kişi başına gelirlerinin dünya ortalamasının oldukça üzerinde olduğu, Endonezya'nın ise dünya ortalamasının oldukça altında kaldığı görülmüştür. Türkiye'nin de

%21'lik bir farkla kişi başına gelirde dünya ortalamasının altında kaldığı görülmektedir (Eğilmez, 2021).

Tablo 1. 2 2020 Yılı Kişi Başına Gelir Karşılaştırılması

	2020	2020	2020
	Kişi Başına Gelir (USD)	Sapma (USD)	Sapma (%)
Dünya	**10.894**	**0**	
ABD	63.358	52.465	482
Almanya	46.216	35.322	324
Brezilya	6.823	-4.071	-37
Bulgaristan	10.006	-887	-8
Çin	10.511	-382	-4
Endonezya	3.922	-6.972	-64
G. Kıbrıs	26.785	15.891	146
Kore	31.638	20.745	190
Macaristan	15.866	4.972	46
Yunanistan	17.657	6.763	62
Türkiye	**8.610**	**-2.284**	**-21**

Kaynak: Eğilmez, 2021.

Tablo 1.3'de ise 1980-2020 yılları arasında Türkiye'nin kişi başına geliri dünya ortalaması ile karşılaştırılmaktadır. Buna göre 2005 yılına kadar dünya ortalamasının altında kalan Türkiye'de kişi başına düşen gelirin, 2005 yılında dünya ortalaması ile eşitlendiği görülmektedir. Ancak 2010 yılından sonra düşüş trendinin başlamış ve 2020 yılında Türkiye'de kişi başına düşen gelir dünya ortalamasının %21'altında kalmıştır.

Tablo 1. 3 1980-2020 Yılları Arası Kişi Başına Gelir Karşılaştırması

	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Dünya	2.499	2.554	4.462	5.471	5.576	7.347	9.618	10.129	10.894
Türkiye	2.134	1.835	3.738	3.881	4.238	7.351	10.533	10.974	8.610
Sapma (USD)	**-365**	**-719**	**-724**	**-1.590**	**-1.338**	**4**	**915**	**845**	**-2.284**
Sapma (%)	**-15**	**-28**	**-16**	**-29**	**-24**	**0**	**10**	**8**	**-21**

Kaynak: Eğilmez, 2021.

Ekonomik olarak 1990 sonrası dönemde sürekli yaşanan krizler ile istikrar sağlanamamıştır. Yüksek enflasyonist ortam, finansal yapıların kurumsallaşması aşamasında karşılaşılan güçlükler, vergilendirme sorunları, krizler ve aksaklıklar nedeniyle devletin etkin ve verimli işleyememesi, kamu mali yönetiminde etkinliğin sağlanamaması gibi sebeplerle Türkiye'ye küreselleşme sürecinde beklenen sermaye girişleri sağlanamamıştır. Türkiye'nin küreselleşme sürecine, yeni dünya ekonomisine ve değişen devlet anlayışına uyum sağlama çabaları ancak ekonomik kalkınmanın artması, bu kalkınmayı sağlayacak kültürel, sosyal ve yapısal değişikliklerin yapılması ve hayat standartlarının yükseltilmesi ile mümkün olabilecektir (Ener ve Demircan, 2006: 217).

2022 yılı Birleşmiş Milletler Dünya Nüfusu Beklentilerine göre çocuk nüfus oranı dünya ortalaması %30,0 olmuştur. Türkiye'deki 0-17 yaş arasında yaklaşık 23 milyon çocuk olduğu, çocuk nüfus oranının %26,5 ile dünya çocuk nüfus ortalamasının altında kaldığı ancak Avrupa Birliği üyesi 27 ülkenin ortalamalarının üstünde olduğu görülmektedir (TÜİK, 2023a).

2007-2023 yılları arasında Türkiye'de nüfusun yaş ve cinsiyete göre değişimini gösteren aşağıdaki nüfus pramitlerinden de anlaşıldığı üzere doğurganlık ve ölüm oranlarındaki azalma ile birlikte yaşlı nüfus artarken özellikle 0-4 yaş arası çocuk nüfusu azalmıştır (TÜİK, 2024).

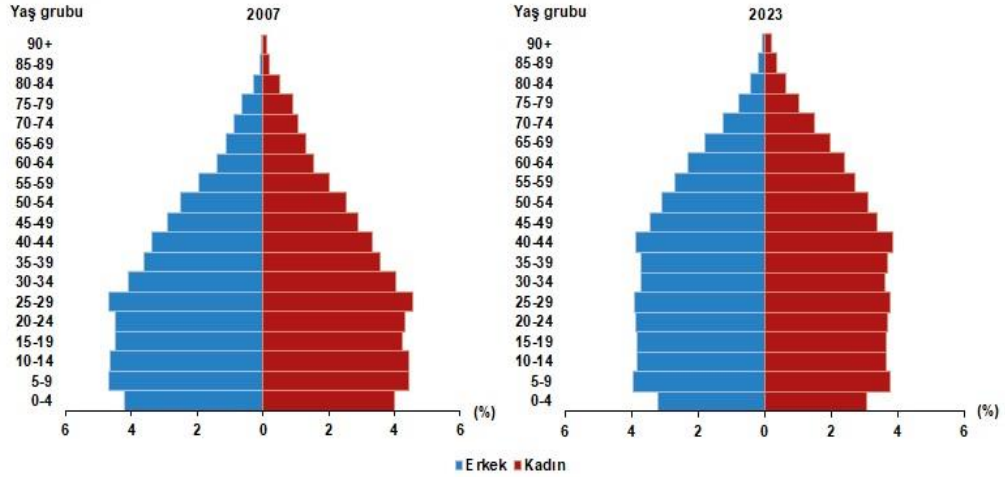

Şekil 1. 11 Nüfus Pramidi 2007-2023
Kaynak: TÜİK, 2024.

2022 yılında dünyada toplam doğurganlık hızı ortalaması 2,31 çocuk olurken, Türkiye'nin toplam doğurganlık hızı 1,62 çocuk ile dünya ortalamasının altında kalmıştır. Türkiye bu oran ile AB üyesi ülkeler arasında 2022 yılında toplam doğurganlık hızı sıralamasında 10. sırada yer almıştır (TÜİK, 2023a).

Türkiye yüzölçümünün %93,5'ini oluşturan kır olarak sınıflandırılan kesimde yaşayanlar toplam nüfusun %17,3'ünü oluştururken, nüfusun %82,7'si ise yüzölçümünün %6,5'ini kapsayan kent olarak sınıflandırılan alanlarda yaşamaktadır. Türkiye toplam nüfusunun %9,9'unu oluşturan 65 yaş ve üzeri nüfusun %30,1'inin, %68,1'ini oluşturan ve çalışma çağındaki nüfus olarak tanımlanan 15-65 yaş arası nüfusun %16,1'inin ve nüfusun %69,7'sini oluşturan ve çocuk nüfus olarak tanımlanan 0-15 yaş grubunun %15'inin kır olarak sınıflandırılan yerlerde ikamet ettiği görülmüştür (TÜİK, 2023b).

25 yaş ve üzeri nüfusun halihazırda almış olduğu eğitim süresinin ortalamasını gösteren, ortalama eğitim süresi göstergeleri, UNDP tarafından hesaplanan İnsani Gelişim Endeksi, Cinsiyet Gelişim Endeksi ve Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi gibi çalışmalarda kullanılmaktadır. Aşağıdaki grafikte tüm kademelerde eğitim oranlarının 2008-2022 yılları arasındaki değişimi yer almaktadır. Şekil 1.12'ye göre; 2022 yılında eğitim oranlarının tüm

kademelerde arttığı, özellikle de 2008 yılında %9,8 olan yükseköğretimden mezun olanların oranının 2022 yılında %23,9'a yükseldiği görülmektedir (TÜİK, 2023c).

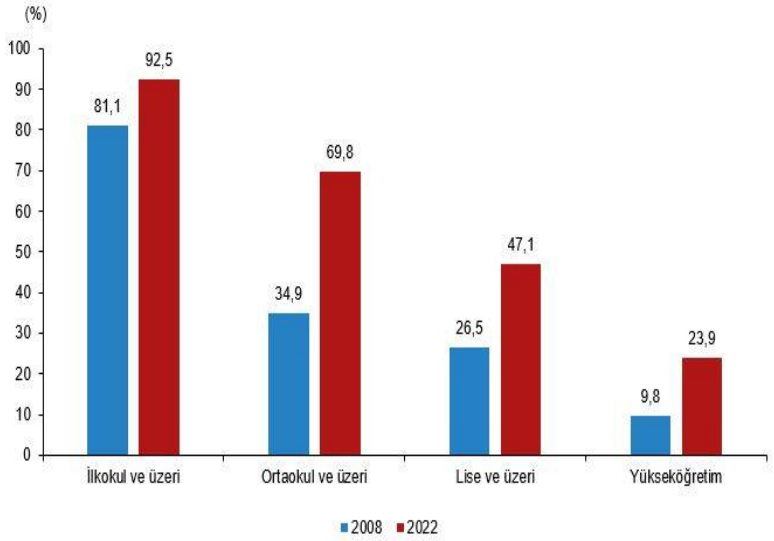

Şekil 1. 12 25 Yaş ve Üstü Nüfusun Bitirilen Eğitim Seviyesine Göre Oranı 2008-2022
Kaynak: TÜİK, 2023c.

Ayrıca 2011 yılında 25 yaş ve üzeri nüfusun aldığı ortalama eğitim süresi 7,3 yıl iken, 2022 yılında bu oran %26 artarak 9,2 yıl olmuştur. 2022 yılında kadınlarda ortalama eğitim süresi 8,5 yıl, erkeklerde ise 10,0 yıl olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında ortalama eğitim süresinin en yüksek olduğu il 10,6 yıl ile Ankara, en düşük olduğu il 7,2 yıl ile Ağrı olmuştur. 2008 yılında 6 yaş ve üzeri nüfusta okuma yazma bilenlerin oranı %91,8 iken, bu oran 2022 yılında %97,6'ya yükselmiştir. Kadınlarda okuma yazma bilenlerin oranı 2008 yılında %86,9 iken, 2022 yılında %95,9'a; erkeklerde 2008 yılında %96,7 iken, 2022 yılında %99,3'e yükselmiştir. 2022 yılında okuma yazma bilenlerin oranının en yüksek olduğu il %99,0 ile Antalya, en düşük olduğu il ise %93,6 ile Mardin olmuştur. Kadınlarda okuma yazma oranının en yüksek olduğu il %98,4 ile Antalya ve Çanakkale olurken, bu oranın en düşük olduğu il %89 ile Mardin olmuştur (TÜİK, 2023c.)

1.5. Türkiye'de Çocuk Dostu Kentler

1.5.1. Türkiye'de Çocuk Hakları ve Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Çocuklara Yönelik Hizmetler

Hak; tarafsız ve eşit olarak sahip olunan özgürlük ve yetki olarak tanımlanabilir. Haklar anayasalar ve kanunlar ile güvence altına alınmıştır. Eğer bir kimsenin bir konuda hakkı varsa devletten ya da diğer kişilerden o hakkı yerine getirmesini isteme yetkisine sahiptir. Tüm insanlar ayrım gözetmeksizin insan olmaktan kaynaklı haklarına sahiptirler. Yiyecek, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik gibi en temel ihtiyaçları içeren bu hakları sağlamak devletlerin görevleri arasındadır. Çocuklar ise ihmal ve istismara yetişkinlerden daha açık oldukları için

temel insan haklarının yanında özel haklara ihtiyaç duyarlar. Devletin görevi hem bu hakların yerine getirilmesini sağlamak hem de bu hakların bilinmesini ve bu haklara herkes tarafından saygı gösterilmesini sağlamaktır (UNICEF, 2010: 13).

Türkiye'de 1989 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuk hakları konusu konuşulmaya başlanmıştır. Türkiye'nin 1990 yılında imzaladığı ve 27 Ocak 1995 yılı 22184 sayılı resmi gazetede 94/6423 sayılı karar ile resmiyete giren bu sözleşme çerçevesinde, kanuna göre çocuğa uygulanabilecek daha erken yaşta reşit olma durumları hariç, 18 yaşına kadar herkes çocuk sayılmaktadır (Yalçın vd., 2008: 432). Türk Medeni Kanunu'nun 11. maddesi de, genel kural olarak reşit olmayı 18 yaşın doldurulmasına bağlamıştır (Kaypak ve Uçar, 2018: 20). Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi ulusal kanunlar ve uluslararası sözleşmeler, 18 yaşına kadar çocuğun sorumluluğunu aile ile birlikte devletlere ve uluslararası kuruluşlara vererek bu hakların korunmasını teminat altına almıştır.

Uluslararası sözleşmelerin yanı sıra anayasamız ve kanunlarımızda çocuk hakları kapsamında çeşitli maddeler yer almaktadır. Bu şekilde çocukların hem korunması hem de sosyal ve kültürel yönden gelişimlerinin sağlanması gerektiği kanunlarla garanti altına alınmıştır. 1982 Anayasasında 2010 yılında yapılan değişiklik ile 10. maddeye "Çocuklar için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz." şeklindeki bir ifade eklenerek çocuklar konusunda pozitif ayrımcılık anayasal olarak tanınmıştır. Ayrıca yine anayasanın 41. maddesine eklenen "Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları" başlığı çocuk haklarının özel olarak tanındığının göstergesi olmuştur. 41. maddede "Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır." ifadesi ile çocuklara yönelik özel bir düzenleme getirilmiştir. Anayasanın 50. maddesi ile çocuk işçi konusuna "küçükler çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar" şeklindeki ifade ile değinilmektedir. Çocuk hakları konusunda 61. maddenin 4. fıkrasında "Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır." diyerek devlete önemli bir görev vermektedir. Ayrıca çocukların yargılanması konusunda 141. maddede "küçüklerin yargılanmasında kanunla özel hükümler konulur." denilerek, çocukların yararı doğrultusunda kanuni düzenlemeler yapılması uygun görülmüştür (İpek, 2012: 167-168).

Anayasal düzenlemelerin dışında, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununda yerel yönetimlerin çocuklara yönelik kültür, sanat, spor, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler ve çevresel düzenlemeler gibi pek çok alanda hizmet verdiği görülebilir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda görev ve yetkiler bölümünde çocuklara yönelik çok çeşitli hizmetler yer almaktadır. Kanunun 7. Maddesinde; parklar, kütüphaneler,

müzeler, spor alanları, hayvanat bahçeleri, eğlence alanları gibi yerleri yapmak ve işletmek; gerektiğinde amatör spor turnuvaları düzenlemek ve başarılı olan takımları ve çocukları ödüllendirmek; sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için tesisler yapmak ve gerekli bakım, onarım, malzeme desteği sağlamak; yaşlılar, kadınlar, gençler, çocuklar ve engelliler için her türlü sosyal ve kültürel hizmeti yürütmek ve bu amaçla tesis kurmak, meslek ve hobi kursları açmak ve bu amaçla üniversiteler, kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak gibi çocuklara yönelik pek çok görev sayılmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. Maddesinde park ve yeşil alanların yapımı, çevre sağlığı ve temizlik işleri, sosyal hizmet ve yardımlar gibi görevlerin yanında nüfusu 100.000'in üzerinde olan belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorunda oldukları belirtilmiştir. Aynı maddede okul binalarının inşaatının, bakım ve onarımı, araç, gereç ve malzeme temininin yapılabileceği; sağlıkla ilgili her türlü tesisin açılabileceği; gerektiğinde gençlere spor malzemesi verilebileceği; amatör spor klüplerine çeşitli yardımlarla gerekli desteğin sağlanabileceği, müsabaka düzenleyebileceği ve başarılı sporculara ve klüplere ödül verilebileceği, hükme bağlanmıştır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile korumaya ihtiyacı olan çocuklara ve suça sürüklenmiş ancak cezaevine girmeyenler hakkında yerel yönetimlere bakım ve danışmanlık konularında sorumluluk yüklenmesi konusu düzenlenmiştir. Yerel yönetimler suçun ortaya çıkmasına neden olan koşulları önlemeye yönelik çalışmalar yapmanın yanında danışmanlık, bakım, barınma gibi koruyucu ve destekleyici tedbirleri uygulama ve korumaya ihtiyacı olan çocuğu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bildirmekle görevlendirilmiştir (Söyüt, 2017: 405).

Tüm bu düzenlemelere rağmen çocuklara yönelik yapılan resmi ve akademik araştırmalarda, Türkiye'de Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin öngördüğü düzenlemelerin uygulanması konusunda eksikliklerin olduğu ortaya çıkmaktadır (Akıllı ve Dirikoç: 2017:218).

1.5.2. Türkiye'de Çocuk Dostu Kent Girişimleri ve Uygulama Örnekleri

Ülkemizde çocuk dostu şehirler kapsamında yapılan öncü çalışmalardan biri Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği tarafından oluşturulan ve Avrupa Birliği projesi olarak başlayan "Çocuk Dostu Belediye Projesi"dir. Proje, Çankaya Belediyesi tarafından yürütülmüştür (Sivri Gökmen, 2013: 822).

Türkiye'de Çocuk Dostu Kent çalışmaları 2006-2010 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile UNICEF arasında ülke programı eylem planı çerçevesinde bir proje kapsamında başlatılmıştır. İçişleri Bakanlığı ve İller İdaresi'nin birlikte hazırladığı kentlere

göre yaşam kalitesi göstergelerini ölçeklendirmeye çalıştıkları bir çalışmadan hareketle çocuk dostu kentler girişimine giden yola zemin hazırlanmıştır. Yaşam kalitesi göstergeleri için sağlık, eğitim, güvenlik ve sosyal güvenlik gibi konuları içeren 25 kriter çerçevesinde 81 il değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda seçilen Sivas, Antalya, Bursa, Konya, Tekirdağ, Kırşehir, Trabzon, Kayseri, Uşak, Gaziantep, Karaman ve Erzincan'ın yer aldığı 12 pilot kentin Çocuk Dostu Kent adayı olmasına ve bu doğrultuda gelişim göstermelerine karar verilmiştir (Berkün, 2019: 143; Durak, 2013). UNICEF'de bu kentlerde yapılacak olan çalışmaları destekleme kararı almış ve yerel yönetimlerle bilgilendirme toplantıları yaparak beklentilerin neler olduğu, Çocuk Dostu Kentin neyi ifade ettiği gibi konular değerlendirilmiştir (Topsümer vd, 2011: 14). Pilot kentlerde yürütülen çalışmalar kapsamında; Tekirdağ'da Çocuk Festivali, Bursa'da Bilim ve Teknoloji Merkezi, Uşak'ta Çocuk Dostu Medya Eğitimi, Antalya'da Çocuklar İçin Medya Dünya Zirvesi'ne ev sahipliği başvurusu, Karaman'da Çocuk Dostu Okul Projesi, Konya'da Bebek Dostu İl Çalışmaları, Kırşehir'de İl Çocuk Meclisi, Kayseri'de web sitesi hizmeti, Gaziantep'te Çocuk Dostu Medya Logosu, Sivas'ta Beslenme Dostu Okullar Projesi, Erzincan'da Sokak Ligi ve Trabzon'da Bebek Dostu Hastane çalışmaları yapılmıştır (Berkün, 2019: 144).

2014-2015 yılları arasında UNICEF Türkiye Milli Komitesi ve Ikea'nın finansal desteği ile UNICEF Türkiye Ofisi bir proje başlatmıştır. Çocukların ihtiyaçlarına yönelik politikalar ve programlar tasarlamak, bu süreci takip etmek ve denetlemek, farklı kentsel alanlardaki çocukların ihtiyaçlarını belirlemek, çocukların oyun ve gelişim haklarına erişimlerini sağlamak amacıyla kentsel alanlarda çocuk dostu mekanlar oluşturmak projenin başlıca amaçlarındandır. İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler, Orta Doğu ve Batı Asya Bölgesel Teşkilatı, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi (WALD) ile UNICEF projenin ulusal koordinasyonu içinde yer almaktadır. Proje 2014-2015 yılları arasında, Kırklareli-Lüleburgaz, Ankara-Mamak, Manisa, İzmir-Bornova, Mersin, Giresun, Erzurum-İspir, Adana-Yüreğir, Şanlıurfa-Eyyübiye ve Bitlis olmak üzere, toplam 10 belediyenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir (UNICEF Turkey, 2016; Ayataç ve Genç, 2015: 38). Bu 10 kentte proje kapsamında öncelikle kentlerin demografik yapısı incelenmiş, çocuklara ve gençlere çeşitli eğitimler verilmiş ve bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket ana başlıkları, oyun ve boş zaman, katılım ve yurttaşlık, eğitim, güvenlik ve koruma, ev ortamı/özel hayat olarak belirlenmiştir. 6 ana başlıkta sorulan sorular her kentte değerlendirilmiş ve Çocuk Eylem Planı Çalıştayları gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda belirlenen çocuk hakları konusundaki eksiklikler için belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversite ve bazı kamu kurumlarının temsilcilerinin katılımı ile çözüm önerileri oluşturulmuştur. Bu doğrultuda belediyeler çocuk

eylem planlarını oluşturmuşlardır. Projeye katılan 10 kentte çocuk meclislerinin güçlendirilmesi ortak karar olarak dikkat çekmiştir. 2 Mart 2016'da projenin kapanış toplantısı İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Kapanış toplantısında projenin uygulandığı belediyelerden gelen çocukların katıldığı "Çocuk Hakları ve Katılımı" konulu bir eğitim programı düzenlenmiştir. Eğitimin amacı, kentlerde bulunan çocuk meclislerinin kapasitesini güçlendirmek ve çocuk meclisi olmayan kentlerde çocuk meclisi kurulmasını desteklemek olarak belirlenmiştir (UNICEF Turkey, 2016; WALD, 2020).

Ankara'da 28 yıldır çalışmalarına devam eden çocuk meclisi her yıl yeni üyelerini seçmek üzere 9-14 yaş arası çocukların başvurularını almaktadır. Çocukların yaşadıkları kent ile ilgili problemlerini ve taleplerini doğrudan ifade etmelerine ve bunların çözümünde aktif rol oynamalarına imkan vermek, kendi oyları ile seçme ve seçilme deneyimi yaşamak ve demokrasi kültürünü özümsemiş nesiller oluşturmak adına çalışmalarını yürüten Ankara Çocuk Meclisi 2 ayda bir yayınlanan "Çocukça" dergisi ile ayda bir yayınlanan "Çocukların Ankarası" broşürünü hazırlamaktadır. Ankara Çocuk Meclisi; eğitim, kültür ve sanat, çevre ve sağlık, barış ve kardeşlik, yardımlaşma, çocuk hakları, basın-yayın ve spor komisyonu olmak üzere 8 komisyon ile çalışmalarını devam ettirmektedir (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2024; Başkent Çocukların Sesi, 2023).

Şekil 1. 13 Ankara Büyükşehir Belediyesi Çocuk Meclisi

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2024.

Giresun Belediyesi çocuk dostu kent girişim çalışmalarını 28.04.2014 tarihinde UNICEF temsilcileri ile imzalanan protokol ile başlatmıştır. 28.03.2016 tarihinde Giresun Kent Konseyi bünyesinde Giresun Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan 8-18 yaş grubu çocuklardan oluşan Çocuk Meclisi kurulmuştur. Çocuk Meclisi üyeleri ilköğretime devam eden ya da zorunlu eğitimi bitirmiş olup belirtilen yaş grubu içinde yer alan çocukların belediyeye başvuruları sonucunda seçilir (Giresun Kent Konseyi Çocuk Meclisi, 2021; Kanal28tv, 2016). 18-19 Nisan 2024 tarihleri arasında çocukların çevre bilincini artırmak için, Giresun Belediyesi ve Çocuk Kültür Derneği iş birliği ve UNICEF Türkiye'nin desteği ile ekolojik okur yazarlık eğitimi gerçekleştirilmiştir. Doğa Koruma Vakfı Merkezi tarafından düzenlenen eğitim ile çocuklara doğa koruma, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik ve ekosistemler ile ilgili bilgiler

verilmiştir. Çocuklar eğtimin bir parçası olarak "Çocuk Dostu Giresun" temalı proje fikirleri geliştirerek kendi fikirlerini ve önerilerini yerel yönetim temsilcilerine doğrudan sunma fırsatı bulmuşlardır (Ümit, 2024).

2015 yılında UNICEF ile başlatılan Çocuk Dostu Kent projesine ortak olan Manisa Büyükşehir Belediyesi çocukların mutlu bir şekilde yaşayacağı kent oluşturmak için çalışmalarını başlatmıştır. Çocuklar için, eğitim, kültür-sanat, sağlık ve güvenlik konularında çeşitli çalışmalar planlayan belediye özellikle dezavantajlı grupların sorunlarını çözmeye yönelik projeler planlamıştır (Manisa Belediyesi, 2015). Kent ile ilgili konulara çocukları da dahil etmeyi hedefleyen belediye, Nisan 2015 yılında 4. sınıftan 10. sınıfa kadar seçilmiş öğrencilerin bulunduğu Şehzadeler Belediyesi Kent Konseyi Çocuk Meclisinin açılışını gerçekleştirmiştir (Şehzadeler Belediyesi, 2015).

Mersin Belediyesi 2015 yılında Çocuk Dostu Kent Girişimine katılarak çocukların güvenli, sağlıklı, neşeli ve mutlu bir kentte yaşayabilmelerini hedeflemiştir. Çocuklara kente dair fikirlerini ifade etme fırsatı vererek çocuklarda kent bilinci ve aidiyet duygusu geliştirmeyi amaçlayan belediye çocukların kent ile ilgili konularda katılımını sağlamak üzere 2023 yılında "Büyükşehir'de Söz Küçüğün" projesi ile Çocuk Meclisini hayata geçirmek üzere 9-14 yaş aralığında çocukların başvurularını almıştır (Mersin Belediyesi, 2023). Ayrıca 20 Mart 2024 tarihinde Mersin Büyükşehir Belediyesi, çocukların hem eğlenerek vakit geçirebilecekleri hem de yeteneklerini keşfedebileceği Mezitli Çocuk Köyü'nün temel atma törenini gerçekleştirmiştir. Sanat, bilim, tarım gibi farklı etkinlik atölyeleri, kütüphanesi, sinema ve tiyatro salonu bulunan alan, çocuklar için hem eğlenceli bir dış mekan hem de yaşıtları ile sosyalleşebilecekleri bir tesis şeklinde planlanmıştır (Hakimiyet, 2024).

Çocukların yerel yönetim süreçlerine katılımının desteklenmesi için 2011 yılında İzmir'in Seferihisar ilçesinde belediye bünyesinde "Çocuk Belediyesi" kurulmuştur. Çocukları pasif konumdan yaşadıkları kent ile ilgili kararlara katılan ve süreçlerde aktif rol alan yurttaşlar haline getirmeyi hedefleyen Çocuk Belediyesi uygulaması 2023 yılında tüm İzmir'i kapsayacak şekilde İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilmiştir. 9-14 yaş arası 211 çocuğun başvurusu sonucu çekilen kura ile 100 asıl, 50 yedek ve 61 gönüllü üye belirlenmiştir. 23 Haziran 2023 tarihinde 25 çocuğun katılımı ile gerçekleştirilen çalıştay İzmir Çocuk Belediyesi'nin işleyiş ve yönetim modelini belirlemiştir. Kentsel Haklar Komisyonu, Sosyal Etkinlikler Planlama Komisyonu, Doğa ve Ekoloji Komisyonu ve Bilgi ve Teknoloji Komisyonu olmak üzere 4 alt komisyon ayda bir kez toplanarak çalışmalarını sürdürmektedir (İzmir Belediyesi, 2023).

Şekil 1. 14 İzmir Çocuk Belediyesi
Kaynak: İzmir Belediyesi, 2023.

Türkiye'de UNICEF ve Ikea finansal desteği ile başlatılan çocuk dostu kent girişiminde seçilen pilot kentlerden biri olan Lüleburgaz'da 2015 yılında pasif durumda olan kent konseyi çocuk meclisi yeniden aktif hale getirilmiştir. Proje kapsamında çocuk meclisi üyelerine 2016 yılında "Çocuk Dostu Bütçe Analiz" eğitimi verilerek çocuk dostu kent ve bütçenin ne olduğu anlatıldıktan sonra diğer pilot illerde uygulanan çocuk dostu bütçe sonuçları değerlendirilmiştir (Lüleburgaz Belediyesi, 2016). Kentsel alanlarda çocukların oyun ve gelişim haklarına erişimlerini sağlamak amacıyla çocuk dostu mekanlar tasarlamak üzere Yeni Mahalle Özbek 1. Sokak "Çocuk Sokağı" olarak düzenlenmiştir. Çocukların görüş ve önerileri doğrultusunda düzenlenen sokak 1500 çocuğun kullanımına açılmıştır (Sivil Sayfalar, 2016). Yoğun yapılaşma nedeni ile açık alanların azalması, araç sahipliğinin artması sonucu trafiğin yoğunlaşması ve göç sebebiyle nüfusun artması gibi sebeplerle çocukların oyun oynayabilecekleri boş alanlar azalmış ve çocuklar için tehlikeli hale gelmiştir (Öktem ve Akpınar, 2019 :116). Çocuklar için daha yaşanabilir bir kent oluşturmayı hedefleyen Lüleburgaz belediyesi 2017 yılını "Bisiklet Yılı" ilan ederek kentte bisiklet kullanımını teşvik etmek amacıyla belediyenin stratejik planına her yıl 5 km bisiklet yolu yapımı hedefini koymuştur (Lüleburgaz Belediyesi, 2024a). Bu kapsamda hem bisiklet kullanımını artırmak hem de bunu bir yaşam biçimi haline getirmek amacıyla Lüleburgaz Yıldızları Bisiklet Akademisi (LYBA) hayata geçirilmiştir. Yüzlerce profesyonel bisikletçiye ev sahipliği yapan LYBA aynı zamanda yaklaşık 40 farklı ülkeden yabancı bisikletçiyi konuk etmiştir. Profesyonel parkurun yanında; gezinti alanları, kafetaryası, eğitim alanı, kamp alanı, bisiklet kulüpleri için özel odaları ve tamir eğitim atölyeleri ile sosyal bir tesis şeklinde tasarlanmıştır. Uluslararası düzeyde bir parkura sahip olan LYBA'de 7 yaş ve üzeri çocuklara gün içinde ücretsiz bisiklet kullanma imkanı vermektedir (Lüleburgaz Belediyesi, 2024b). Bisiklet Yılı olarak ilan edilen 2017 yılında belediye tarafından bisiklet temin edilen Çocuk Meclisi Başkanı tüm faaliyetlerini bisikletle gerçekleştireceğini belirtmiştir (Lüleburgaz Belediyesi, 2017).

Şekil 1. 15 Lüleburgaz Yıldızları Bisiklet Akademisi (LYBA) Parkuru ve Bisiklet Festivali Görüntüleri

Kaynak: Lüleburgaz Belediyesi, 2024b ve Lüleburgaz Belediyesi, 2024a.

Esenler Belediyesi Menderes Mahallesi 330. Sokakta, sokak sakinlerinin %87,5 evet oyu ile 2014 yılında Sokak Oyunları Eğitim Merkezi olarak hizmet verecek olan "Çocuk Sokağı'nın" yapılmasına karar verilmiştir. İki güvenlik personelinin bulunduğu sokak emniyet tarafından da 24 saat güvenlik kameraları ile gözetim altında tutulmaktadır. Aileler internet üzerinden çocuklarını takip edebilmekte ve herhangi bir durumda gelip müdahale edebildiği gibi çağrı merkezini arayarak yardım talep edebilmektedir. Ayrıca bir beden eğitimi öğretmeni ile bir yardımcı öğretmen gün boyu çocukların güvenli bir şekilde oyun oynayıp etkinlik yapabilmeleri için görevlendirilmiştir. Sokakta; eski sokak oyunları için uygun alanlar, spor alanları, çocukların toprakla oynayıp doğayla bütünleşmesini sağlayan yeşil alanlar, dinlenme alanları, bisiklet parkuru ve çocukların trafik kurallarını öğrenebilecekleri eğitim alanı yer almaktadır. Türkiye'nin alanındaki ilk projesi olan Esenler Çocuk Sokağı tamamen trafiğe kapalı, çocukların güvenli bir şekilde sokakta arkadaşları ile vakit geçirebilmesi için dizayn edilmiştir. Böylece evde bilgisayar başında hareketsiz ve iletişimsiz kalan çocukların güvenle sokaklara geri dönmesi hedeflenmiştir (Esenler Belediyesi, 2024; Esenler Belediyesi, 2014; Esenler Belediyesi, 2021). Esenler Belediyesi, Çocuk Sokağı'nın büyük ilgi görmesi üzerine 2018 yılında Fatih Mahallesi 243. Sokağı trafikten arındırıp gerekli düzenlemeleri yaparak ikinci Çocuk Sokağını açmıştır. (Esenler Belediyesi, 2018).

Şekil 1. 16 Esenler Belediyesi Çocuk Sokağı

Kaynak: Esenler Belediyesi, 2024.

Antalya Valisi Alaaddin Yüksel 2006 yılında Antalya'nın UNICEF tarafından Çocuk Dostu Kent olmaya aday gösterildiğini duyurmuştur (Haber7com, 2006). Antalya'da, Çocuk Dostu Kent Girişimi Türkiye kapsamında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Antalya Kongre Bürosu ve Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, Çocuklar İçin Medya Dünya Zirvesi 2017'ye ev sahipliği yapmak için resmi başvuruda bulunmuştur. Antalya Kongre Bürosu Genel Müdürü Sinan İnan, Expo 2016'nın hemen ardından yapılacak olan zirvenin Antalya'nın çocuk konusunda bir marka haline gelmesine katkı sağlayacağını belirtmiştir (Sabah, 2013). 23 Nisan 2016'da "Çiçek ve Çocuk" teması ile kapılarını açan ve "Gelecek Nesiller İçin Yeşil Bir Dünya" sloganına sahip olan "Expo 2016 Antalya" altı ay boyunca devam etmiştir. Antalya ve Türkiye'nin zengin biyolojik çeşitliliğini, tarımsal ve ekonomik potansiyelini, tarihi ve kültürel mirasını tüm dünyaya tanıtma imkanı sağlayan Expo 2016 Antalya'da, çocuk teması altında çocuklara yönelik çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından Expo alanında iki adet stand açılarak çocuk hakları ve koruyucu aile başta olmak üzere çocuklar ile ilgili faaliyetler tanıtılmış, iyi uygulama örnekleri paylaşılmış, kamu spotları yayınlanmış ve çocuklara kitap, dergi, balon gibi materyaller dağıtılmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016). Ayrıca Expo 2016'da sürdürülebilirlik ve yeşil şehirler alt temalarına uygun olarak "Kentlerin En İyi Uygulamaları" etkinliği kapsamında 521 proje arasında Esenler Beldiyesi'nin "Çocuk Sokağı" projesi de yer almıştır. Expo 2016 Antalya Ajansı yönetiminin talebi doğrultusunda Esenler Belediyesi'nin projesini sergi alanında uygulaması istemiştir. Bu kapsamda Esenler Belediyesi Çocuk Bilim ve Teknoloji Merkezi'nin yanındaki 65 metrelik yolu "EXPO Çocuk Sokağı" olarak düzenlemiştir. Çocuklar için güvenli ve keyifli bir oyun alanı oluşturulan sokakta, misket ve seksek gibi eski sokak oyunlarının yanı sıra engelli çocuklar için salıncak ve dinlenme alanları yer almıştır (TRT Haber, 2016).

2018 yılında Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Vestel işbirliği kapsamında "Güven Çemberi" adı verilen ve dünyada ilk kez uygulanan bir proje hayata geçirilmiştir. Bu proje ile 6.2 kilometrelik Konyaaltı sahili boyunca çocuklar, evcil hayvanlar ve yaşlılar güven çemberi kapsamında olacak ve aileler rahatlıkla bu bölgede vakit geçirebilecektir. Sahile gelecek olan çocuklar, evcil hayvanlar ve Alzheimer gibi hastalığı olan yaşlılar için bir bileklik verilecektir. Bu bileklikler, sahil boyunca kullanılan ve güneş enerjisi ile çalışan "Endirek" adlı akıllı direkler vasıtasıyla sinayallerini cep telefonuna yüklenen bir uygulamaya aktaracak ve böylece sahile gelen aileler rahatlıkla merak ettiklerinin yerini tespit edebileceklerdir. Ayrıca bu akıllı direklerle telefonlar şarj edilip, wi-fi hizmeti sunulabilmektedir (TRT Haber, 2018; Akıllı Şehirler Portalı, 2019; ebelediye, 2018).

Şekil 1. 17 Antalya Güven Çemberi

Kaynak: Akıllı Şehirler Portalı, 2019; TRT Haber, 2018.

2016-2020 ülke programı kapsamında; yerel yönetimlerin çocuk haklarının uygulanması ve çocuk katılımı konusunda güçlendirilmesi, dezavantajlı bölgelerdeki çocukların oyun hakkına erişiminin desteklenmesi, gençlerin çocuk hakları savunucusu olmaları için bilinçlendirilmesi, çocukların faydalandığı programlar için yeterli kaynak tahsis edilmesi ve bu kaynakların zaman içinde artırılması, belediyelerin Çocuk Dostu Kentler Girişimi konusunda bilgi ve tecrübelerini paylaşması ve iyi çocuk dostu uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması gibi hedefler belirlenmiştir. 150 belediyeyi kapsayacak şekilde genişleyen proje ile doğrudan 10 bin çocuk ve dolaylı olarak 2 milyon çocuk hedeflenmektedir (UNICEF Çocuk Dostu Şehirler, 2024c).

Ülkemizde yapılan çalışmaların doğrudan bir sonucu incelenen kaynaklarda bulunamamıştır. Bu durum ülkemizde konunun ya tam olarak uygulanamamasından ya da yeterince bilgi sahibi olunmamasından kaynaklı olabilir. Çocuk dostu kent için çocuk katılımı konusunun yerel yönetimler tarafından yalnızca çocuk meclisleri üzerinden yürütüldüğü yapılan çalışmalarda görülmüştür. Çocuklar yaş ve cinsiyetlerinin yanı sıra; fiziksel, etnik, kültürel ve sosyoekonomik açılardan farklılık göstermektedirler. Çocuk dostu kent ya da çocuk meclisleri düşünülürken bu farklılıkların göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Ancak çocuk meclisleri incelendiğinde onların da diğer çocuk mekanları gibi yetişkinler tarafından kurgulandığı ve yönetildiği, kapsayıcılığı sınırlı olan ve katılımın biçimsel kaldığı bir oluşum olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (İnsan Hakları Derneği, 2024). Örneğin Türkiye'de belediyelerin genel olarak çocuk katılımı konusunda bilgisiz olduğu, bazı büyükşehirlerde çocuk meclislerinin bulunduğu ancak amacı doğrultusunda kurulmadığı ve göstermelik olduğu gözlenmiştir. Yapılan bir araştırmada bu meclislerde çoğunlukla belediye başkanının oğlu, kızı, yakınları ve partililerin çocuklarının yer aldığı görülmüştür. Ayrıca çocuk meclislerinin aldığı kararların hayata geçirilemediği belirtilmiştir (Değirmencioğulu, 2010: 124).

Son olarak, Çocuk Dostu Şehir kriterlerinin altyapı ve yönetişim gibi maddelerinin uygulamaya geçmesi daha hızlı olabilmekteyken mekansal ve tasarıma dönük olanların ise daha uzun sürdüğü görülmektedir. Özellikle kentsel tasarım ve planlama açısından bakıldığında iyi

tasarlanmış, çeşitlilik sağlayan mekanlar yaratılması, sosyal ve katılım boyutunun kendiliğinden gerçekleşmesine de olanak sağlaması açısından önemli görülmektedir (Aksel Enşici, 2018).

Türkiye'de çocukların katılım durumları ile ilgili Prof. Dr. Serdar Değirmencioğlu'nun "tersten katılım" olarak adlandırdığı durum söz konusudur. Buna göre çocuklar hem istedikleri etkinlikleri yapamamakta hem de istemedikleri etkinliklere zorunlu olarak katılmak durumundadırlar (Değirmencioğlu, 2010).

Ülkemizde nüfusun büyük bir bölümünü çocuklar oluşturmasına rağmen çocuk hakları konusununda uygulamadan kaynaklı sorunlar yaşandığı görülmektedir. Gerek devlet imkanlarının yeterli olmaması gerekse bu konuda bilinçli çalışmaların yetersiz olması çocuklara karşı tüm görevlerin yerine getirilememesine neden olmaktadır (Yalçın vd., 2008. 433). Bütün bu haklar, bütün çocukların güvenli ve sağlıklı bir ortamda büyüyüp, kendini geliştirebilmesini, eğitimlerini tamamlayabilmesini ve özgürce fikirlerini ifade edip kendi yaşamıyla ilgili kararlara katılabilmesini kapsamaktadır. Bu unsurlar konumuz açısından değerlendirildiğinde çocuk dostu şehirlerin özellikleri ile örtüştüğü görülmektedir.

1.6. Küresel'den Yerele Antalya'ya Genel Bakış

Bu tez çalışmasında Antalya'nın Çocuk Dostu Kent açısından değerlendirilmesi amacıyla çocuklar, ebeveynler ve kent merkezinde yer alan Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa belediyelerini kapsayan alan araştırmaları yapılmıştır. Alan araştırmalarına geçmeden önce Antalya'nın coğrafi, demografik, ekonomik vb. açılardan değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

1.6.1. Antalya İli Coğrafi Durumu

Antalya ülkemizin güneyinde ve merkezi Akdeniz kıyısında yer alan bir turizm kentidir. Kuzeyinde; Burdur, Isparta ve Konya, doğusunda; Karaman ve Mersin, batısında; Muğla yer almaktadır. Güneyi Akdeniz ile çevrelenmiş olan Antalya'nın kıyılarının uzunluğu 630 km'yi bulmaktadır. Akdeniz ikliminin yaşandığı Antalya'da kışlar ılık ve yağışlı, yazlar sıcak ve kurak geçer. Antalya'ya kara, hava ve deniz yolu ile ulaşım sağlanabilmektedir (T.C. Antalya Valiliği, 2024).

Antalya iklimi, verimli toprakları, uzun kıyı şeridi, geniş kumsalları ve zengin bitki örtüsü ile geçmişten günümüze insanların yaşadığı ve yaşamayı tercih ettiği bir kent olmuştur (Atılgan, 2010: 53).

Şekil 1. 18 Antalya Konum Haritası

Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020: 10.

1.6.2. Antalya'da Demografik Yapı

Antalya, Türkiye'nin nüfus büyüklüğü bakımından 5. büyük kentidir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 31.12.2022 tarihi itibariyle Antalya nüfusu 2.688.004'tür.

Aşağıdaki tabloda Antalya nüfusunun 2000-2022 yılları arasındaki değişimi görülmektedir. Tablo 1.4'ten de anlaşıldığı üzere, 22 yıllık süreçte Antalya nüfusu neredeyse iki katına çıkmıştır. 2020-2021 nüfus artış hızı %0,277 iken, 2022-2023 %0,257 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, Yıllara Göre Nüfus Artış Hızı 2021-2022, 2023d).

Tablo 1. 4 Yıllara Göre Antalya Nüfusu

	YIL	NÜFUS
ANTALYA'DA 2000-2022 YILLARI ARASINDA NÜFUS	2022	2.688.004
	2021	2.619.832
	2020	2.548.308
	2019	2.511.700
	2018	2.426.356
	2017	2.364.396
	2016	2.328.555
	2015	2.288.456
	2014	2.222.562
	2013	2.158.265
	2012	2.092.537
	2011	2.043.482
	2010	1.978.333
	2009	1.919.729
	2008	1.859.275
	2007	1.789.295
	2006	1.735.239
	2005	1.681.656
	2004	1.629.338
	2003	1.578.367
	2002	1.529.110
	2001	1.480.282
	2000	1.430.539

Kaynak: TÜİK, Yıllara Göre İl Nüfusları 2000-2023, 2023d.

Antalya'nın nüfus artışında yurt içinden ve yurt dışından göçle gelenlerin etkisi oldukça fazladır. 2022 yılında Türkiye'ye yurt dışından göç edenlerin %5,4'ü Antalya'ya yerleşmiştir. Bu oran ile Antalya 2022 yılında İstanbul'dan sonra en fazla yabancı göç alan il olmuştur. Bu durumda, 2014 yılından beri devam eden ve Şubat 2022'de şiddeti artan Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalanların Türkiye'ye, özellikle de Antalya'ya göç etmesinin etkisi büyüktür. İstatistiklere bakıldığında da 2022 yılında Türkiye'ye gelen yabancıların %25'ini Rusya Federasyonu vatandaşlarının oluşturduğu görülmektedir. Antalya'ya 2021-2022 yılları arasında göçle gelen 73.109 kişinin 69.441'ini, aynı yıl Antalya'dan göç eden 31.166 kişinin 26.861'ini yabancı uyrukluların oluşturduğu ve Antalya'da 2021 yılında 136.946 olan yabancı uyruklu sayısının, 2022 yılında 172.487'ye yükseldiği TÜİK verilerinde yer almaktadır (TÜİK, 2023e).

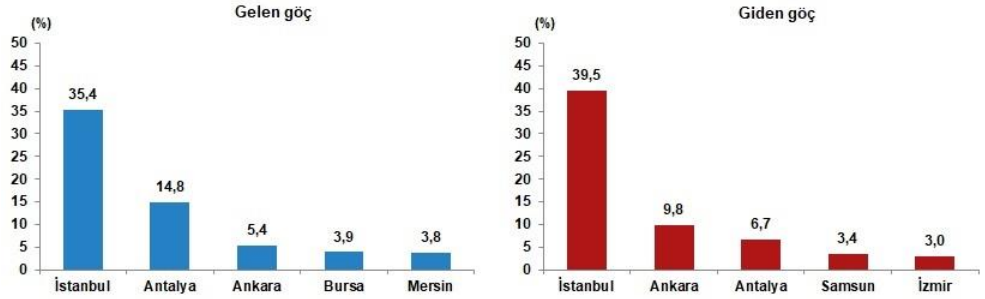

Şekil 1. 19 Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu ilk 5 il, 2022
Kaynak: TÜİK, 2023e.

Türkiye'de 2022 yılında 2.791.156 kişi iller arası göç etmiştir. En çok göç alan il 189.104 kişi ile İstanbul olurken, en az göç alan il 5.391 kişi ile Ardahan olmuştur. En çok göç veren il 418.082 kişi ile yine İstanbul olurken, en az göç veren il 7.578 kişi ile Tunceli olmuştur. Ülkemizde 2022 yılında en önemli göç etme nedeni hanedeki fertlerden birine bağımlı olarak gerçekleşen göç olarak saptanmıştır. En fazla göç hareketliliğinin olduğu 20-24 yaş grubu arasında ise en önemli göç nedeni eğitim olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2023f). 2022 yılı yurt içi göç verileri incelendiğinde, Antalya'ya ülkemizin diğer illerinden 92.004 kişinin ve Antalya'dan diğer illere 78.986 kişinin göç ettiği; net göç hızının ise %04,9 olduğu saptanmıştır (TÜİK, 2023f).

2022 yılı ADNKS verilerine göre Antalya'da nüfusun %27.13'ünü oluşturan 729.406 kişi 0-19 yaş grubunda yer almaktadır. 0-19 yaş grubunun 2007-2022 yılları arasında 0-4 yaş, 5-9 yaş, 10-14 yaş ve 14-19 yaş grubu içinde dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (TÜİK, 2023g). Tablo 1.5'e bakıldığında genel olarak tüm yaş gruplarının birbirine sayısal olarak yakın olduğu, ancak 5-9 yaş grubu ile 10-14 yaş grubunun daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca 2007 yılından 2016 yılına kadar 0-4 yaş grubunun yıllık artışının 2016 yılından sonra düşüşe geçtiği görülmektedir. Buna göre, Antalya'da 2016 yılından sonra doğum

oranlarının düşüşe geçtiği söylenebilir. 2022 yılında 0-17 yaş toplam nüfusu ise 660.328 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2023g).

Tablo 1. 5 Antalya'da Çocuk Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	YAŞ GRUBU				
	YIL	0-4	5-9	10-14	15-19
ANTALYA'DA YAŞ GRUBUNA GÖRE ÇOCUK NÜFUSU DAĞILIMI 2007-2022	2007	138.112	149.915	150.476	140.556
	2008	146.803	150.273	155.478	145.954
	2009	152.261	149.883	159.753	148.856
	2010	155.838	150.902	163.258	151.994
	2011	159.225	153.998	166.325	155.381
	2012	161.811	160.055	164.266	157.277
	2013	163.866	166.596	162.928	162.466
	2014	168.475	172.133	163.039	166.737
	2015	173.276	175.593	163.435	170.391
	2016	175.481	175.175	164.584	171.409
	2017	174.812	175.829	169.468	169.769
	2018	176.008	178.470	176.734	167.752
	2019	174.232	184.286	183.461	169.920
	2020	167.587	187.509	186.098	172.359
	2021	162.718	193.876	189.504	173.518
	2022	158.341	196.756	192.512	181.797

Kaynak: TÜİK, 2023g.

Antalya'da 2019 verilerine göre Açık Öğretim öğrencileri hariç 466.507 öğrenci olduğu, 2022 verilerine göre bu sayının 507.730'a yükseldiği saptanmıştır. Aşağıdaki tablolarda bu öğrencilerin okul, derslik, öğretmen ve öğrenci dağılımları görülmektedir.

Bu rakamlara göre 2020-2021 yılı eğitim öğretim döneminde Antalya'da okullaşma oranının; ilkokulda %92,99, ortaokulda %88,87, ortaöğretimde %58,98 olduğu Milli Eğitim Bakanlığı'nın kaynaklarında yer almaktadır. Bu oranlar Türkiye geneli için incelendiğinde; ilkokul %93,23, ortaokul %88,85 ve ortaöğretimde %51,16 olarak belirlenmektedir (MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2024). Bu rakamlara göre, Antalya'da okullaşma oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Okullaşma oranlarının okuma yazma bilen kişi sayısı oranlarına pozitif etki ettiği söylenebilir. Türkiye'de eğitim istatistiklerinden bahsederken aktardığımız gibi 2022 yılında Antalya %99 ile Türkiye'de okuma yazma bilen oranının en yüksek olduğu il olmuştur (TÜİK, 2023c).

Tablo 1. 6 Antalya'da Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları – 2019 Yılı

Eğitim Kademesi(Resmi)	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Anaokulu	74	1.513	2.264	41.698
İlkokul (Özel Eğ. dahil)	467	6.397	6.590	130.989
Ortaokul	515	3.561	8.741	132.947
Ortaöğretim	238	4.721	8.444	105.299
TOPLAM	**1.294**	**16.192**	**26.039**	**410.236**
Eğitim Kademesi(Özel)	**Okul Sayısı**	**Derslik Sayısı**	**Öğretmen Sayısı**	**Öğrenci Sayısı**
Anaokulu	72	1.393	1.350	13.822
İlkokul (Özel Eğ. dahil)	72	958	1.228	11.080
Ortaokul	93	1.207	1.861	13.762
Ortaöğretim	135	1.895	2.747	17.607
TOPLAM	**372**	**5.453**	**7.186**	**56.271**
GENEL TOPLAM	**1.666**	**21.645**	**33.225**	**466.507**

Kaynak: T.C. Antalya Valiliği İl Planlama Müdürlüğü, 2019

Tablo 1. 7 Antalya'da Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları – 2022 Yılı

Eğitim Kademesi (Resmi)	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Anaokulu	780	842	2.703	45.146
İlkokul (Özel Eğ. Dahil)	465	7.348	7.652	139.369
Ortaokul	485	3.818	9.209	127.824
Ortaöğretim	246	4.950	9.315	130.986
TOPLAM	**1.976**	**16.958**	**28.879**	**443.325**
Eğitim Kademesi (Özel)	**Okul Sayısı**	**Derslik Sayısı**	**Öğretmen Sayısı**	**Öğrenci Sayısı**
Anaokulu	306	1.493	1.620	18.770
İlkokul (Özel Eğ. Dahil)	89	1.325	1.575	13.798
Ortaokul	104	1.270	1.740	14.793
Ortaöğretim	143	1.796	2.455	17.044
TOPLAM	**642**	**5.884**	**7.390**	**64.405**
GENEL TOPLAM	**2.618**	**22.842**	**36.269**	**507.730**

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2024 yılı internet verilerinden derlenmiştir.

Tablo 1.6 ve Tablo 1.7 incelendiğinde, 2019-2022 yıllarında Antalya'da öğrenci, öğretmen, okul ve derslik sayılarında meydana gelen değişiklikler görülmektedir. Öğrenci sayılarındaki artışın bir nedeni olarak, 2022 yılında Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle Antalya'ya göç eden çocukların eğitim öğretimine Antalya'da devam etmesi gösterilebilir. Zira bu süreçte ülkemize göç edenlerin İstanbul'dan sonra en çok Antalya'ya geldiği TÜİK verilerinde yer almaktadır (TÜİK, 2023e). Öğrenci sayısı ile birlikte okul sayılarının da arttığı görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta 2019 yılında 372 olan özel okul sayısının 2022 yılında 642'ye yükselmiş olmasıdır. Devlet okulu sayısı yaklaşık %50 oranında artarken özel okul sayısının yaklaşık %80 oranında artması dikkat çekicidir. Bu artış Antalya'da okullaşma oranının yüksek olmasına rağmen özel okulların tercih edildiği sonucunu doğurmaktadır. Gerek anketler yapılırken gerekse yüzyüze görüşmeler sırasında sınıfların çok kalabalık olduğu ebeveynler tarafından aktarılan bilgiler arasındadır. Özel okulların tercih edilmesinin önemli nedenlerinden birisi de, devlet okullarında sınıfların kalabalık olması şeklinde yorumlanabilir.

Antalya'da sağlık hizmetleri ise, 1 il sağlık müdürlüğü ve 15 ilçe sağlık müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Antalya ve ilçelerinde; 3'ü ağız ve diş sağlığı hastanesi, 2'si üniversite hastanesi olmak üzere toplam 23 tane kamu hastanesi, 28 tane özel hastane vardır. 5'i kamu, 16'sı özel olmak üzere bu hastanelerin toplam 21 tanesi araştırma yaptığımız Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçerinde yer almaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Antalya İl Sağlık Müdürlüğü, 2024a). Konyaaltı ilçesinde 22, Muratpaşa ilçesinde 51, Kepez ilçesinde 59 olmak üzere il genelinde toplam 277 Aile Sağlığı merkezi bulunmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı Antalya İl Sağlık Müdürlüğü, 2024b). Bu verilere göre yine özel hastane sayısının, kamu hastane sayısından fazla olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca özel hastanelerin çoğunluğunun kent merkezinde toplandığı ancak 23 kamu hastanesinden yalnızca 5'inin nüfusun yarısının toplandığı 3 ilçede yer aldığı görülmektedir. Bu durumda kamu hastanelerinin yoğun ve

kalabalık olduğu bu nedenle hastaların özel hastaneleri tercih ettikleri, buna bağlı olarak da özel hastane sayısının her geçen gün arttığını söylemek yanlış olmayacaktır.

1.6.3. Antalya'da Ekonomik Yapı

İklim ve coğrafi özellikleri nedeniyle Antalya'da tarım, turizm ve ticaret kentin ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. Sanayi, yazılım, hayvancılık ve madencilik gibi alanlarda da ekonomik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. "*Antalya, 2022 TÜİK verilerine göre yaklaşık 128 milyar 815 milyon TL gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) değeri ve bu değerden aldığı %2,55 pay ile Türkiye'nin en büyük altıncı ekonomisi konumundadır. Kişi başına düşen 7 bin 232 dolar GSYH değerine göre ise Türkiye sıralamasında yirmialtıncı sırada yer almaktadır"* (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2024; Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, 2022). Antalya turizm faaliyetlerinin tamamen kapalı tutulduğu pandemi dönemi (2020) hariç son 5 yılda ülke ekonomisine en büyük katkıyı sağlayan kent olmuştur. Tablo 1.8'de görüldüğü gibi, 2022 yılında Türkiye ekonomisi %5,5 artarken Antalya ekonomisi %21,8 oranında büyümüştür (ATSO, 2023: 20). Antalya ekonomisinin büyümesinde; hizmetler sektörü ilk sırada, gayrimenkul sektörü ikinci sırada, sanayi sektörü üçüncü sırada yer almaktadır. Antalya'da kişibaşına düşen gelir 11.495 dolar ile Türkiye ortalamasının 800 dolar üzerindedir. Antalya 81 il arasında, kişi başına düşen gelirde 10. sırada yer almaktadır (ATSO, 2023: 22).

Tablo 1. 8 Türkiye ve Antalya Ekonomisi Büyüme Oranları % (2018-2022)

YIL	TÜRKİYE	ANTALYA
2018	3%	14,10%
2019	0,80%	4,20%
2020	1,90%	-24,30%
2021	11,40%	27,40%
2022	5,50%	21,80%

Kaynak: TÜİK, 2023ı (İl Bazında GSYH, 2022).

Antalya'da ülke ekonomisine en büyük katkıyı sağlayan sektör turizm sektörüdür. Covid-19 öncesi 2020 yılında Antalya dünyanın en çok turist ağırlayan ilk 10 kenti arasında yer almış ve 15,5 milyon turist ile tüm zamanların rekorunu kırmıştır. Tarım sektörü de ikinci en önemli sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin en fazla örtü altı üretim alanına sahip olan Antalya'da toprakların 1/5'inde tarımsal üretim yapılmaktadır. En fazla yaş meyve-sebze ve kesme çiçek üretimi yapılan Antalya'da üretimin büyük bir kısmı ihraç edilmektedir. 2023 verilerine göre yaş meyve-sebze ihracatı bir önceki yıla göre %25 artmıştır. 651.899 dolar ile yaş meyve-sebzenin toplam ihracattaki payı %26 seviyelerinde ve ilk sıradadır. Tablo 1.9'da ihracat hacmi en yüksek olan sektörler arasında madencilik ürünlerinin ikinci; mobilya, kağıt ve orman ürünlerinin üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Toplam ihracatın ¼'inin yapıldığı

Rusya, Almanya ve Çin en çok ihracat yapılan ilk 3 ülke konumundadır (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2024; Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, 2022).

Tablo 1. 9 İhracat Hacmine Göre En Yüksek Paya Sahip Sektörler (Bin Dolar)

SEKTÖR	2022	2023	Değişim
TOPLAM	**1.831.155**	**1.960.838**	**7,10%**
Yaş Meyve ve Sebze	518.312	651.899	25,80%
Madencilik Ürümleri	353.662	313.219	-11,40%
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	265.050	291.985	10,20%
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	215.593	206.498	-4,20%
İklimlendirme Sanayi	68.394	62.993	-7,90%
Demir ve DemirDışı Metaller	57.313	56.338	-1,70%
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	40.406	53.928	33,50%
Süs Bitkileri ve Mamulleri	55.409	52.780	-4,70%
Makine ve Aksamları	40.155	48.536	20,90%
Elektrik ve Elektronik	31.970	43.108	34,80%

Kaynak: ATSO, 2023: 25.

Her yıl bir önceki yıla göre daha fazla gelişen Antalya en çok tercih edilen 10 kentten biri olma ünvanını devam ettirmektedir. Antalya yeni şirket kuruluşları açısından İstanbul, Ankara gibi kentlerle yarışır duruma gelmiştir. 2023 yılında Antalya'da 791'i yabancı şirket olmak üzere 6700'ün üzerinde şirket kurulmuş ve ATSO'ya kayıtlı şirket sayısı 62.000'e ulaşmıştır. Yabancı şirketlerin menşeine bakıldığında ilk üç sırada 255 tanesi Rusya Federasyonu, 83'ü Almanya ve 64'ü İran'dır. Sektörel olarak baktığımızda ise 71 adet inşaat, 57 adet bilişim ve 53 adet restorant, yiyecek-içecek ve eğlence hizmetleri ilk üç sırada yer almaktadır (ATSO, 2023: 20).

Grafik 1. 1 2023 Yılı Antalya'da Kurulan Toplam Şirket Sayısı

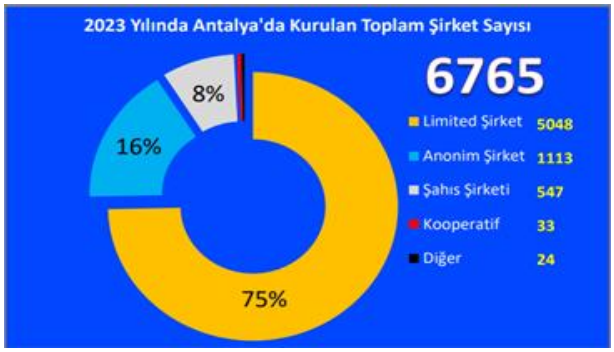

Kaynak: ATSO, 2023: 20.

Antalya'da ilk yabancı şirket kuruluşu 1970 yılında gerçekleşmiştir. O günden bu güne kadar 6158 tane yabancı ortaklı şirket kurulmuştur. 2022 yılında Ukrayna-Rusya savaşının etkisiyle özellikle Rusya Federasyonu menşeili şirketlerin sayısı artmıştır. Grafik 1.2'de görüldüğü gibi, 2023 yılında faaliyette olan yabancı uyruklu şirketlerin 1217 tanesi Rusya Federasyonu, 765'i Almanya ve 675'i İran menşeilidir.

Grafik 1. 2 2023 Yılı ATSO Yabancı Şirket Kayıtları

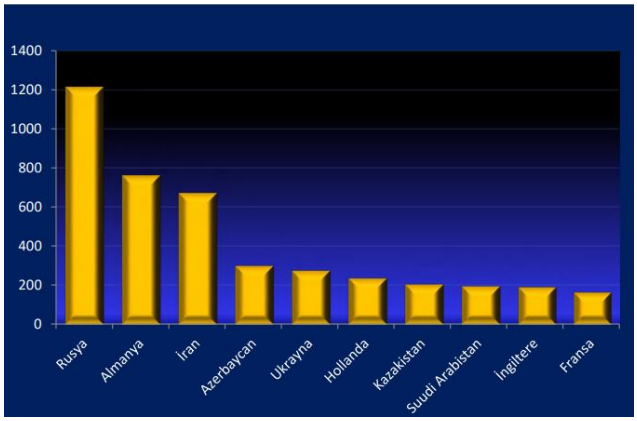

Kaynak: ATSO, 2023: 20.

Tablo 1.10'da Antalya'da yabancı şirketlerin ilk 5 sektörel dağılımı yer almaktadır. Buna göre; ilk sırada %8,1'lik pay ile toptan ve parekende gıda dağıtım ve pazarlaması, ikinci sırada %7,8 ile gayrimenkul faaliyetleri, üçüncü sırada %7,3 ile inşaat faaliyetleri yer almaktadır (ATSO, 2023: 21).

Tablo 1. 10 Antalya'da Yabancı Şirketlerin İlk 5 Sektörel Dağılımı

Sektör	Firma Sayısı	Payı
Toptan ve perakende gıda dağıtımı ve pazarlaması	490	8,1
Gayrimenkul faaliyetleri	474	7,8
İnşaat faaliyetleri	446	7,3
Seyahat acentesi, tur operatörü ve diğer rezervasyon hizmetleri	412	6,8
Tarımsal ürünlerin ticareti	354	5,8

Kaynak: ATSO, 2023: 21.

Ukrayna-Rusya savaşı aynı zamanda konut satışlarına da yansımıştır. Gerek savaşın etkisi ile Türkiye'ye olan dış göç gerekse Dolar ve Euro kurunda yaşanan ciddi artışlar yabancılara yönelik konut satışlarının artmasında etkili olmuştur. Antalya 2022 yılında İstanbul'dan sonra, bu göç dalgasından en çok etkilenen ikinci kent olmuştur. Yabancılara yapılan 19.395 konut satışı ile ise Türkiye'de ilk sırada yer almıştır. 2022 yılında ciddi artış yaşanan konut satış rakamları 2023 yılında normal seviyelere dönmüştür (ATSO, 2023: 27).

Son olarak Antalya'da büyük sermaye gruplarının toplandığı tüketim merkezleri olarak tanımlayabileceğimiz alışveriş merkezlerini inceleyecek olursak, 2024 yılında Antalya merkezinde bulunan Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçe sınırları içinde 10 adet alışveriş merkezi olduğu görülmektdir. 6 Haziran 2001 yılında Migros Alışveriş Merkezi, Antalya'nın ilk alışveriş merkezi olarak hizmete başlamıştır. 32.000 metrekarelik kiralanabilir alanı, 130 mağazası ve yerel ve uluslararası markaları ile giyim, teknoloji, dayanıklı tüketim malzemesi, kuyumcu, fast food alanı, sineması ve hipermarketiyle pek çok alanda hizmet alım imkanı vermektedir (Antalya Migros AVM, 2024). 2004 yılında Deepo Outlet Center, 25 Aralık 2004'de Laura AVM, Mayıs 2008'de Shemall Alışveriş Merkezi, 14 Ağustos 2009'da Özdilek

AVM, 1 Haziran 2011'de Terracity Alışveriş Merkezi, 2013 yılında MarkAntalya, 2014 yılında Erasta AVM, 2017'de Antalya Agora AVM, 28 Nisan 2017'de Mall Of Antalya açılmıştır (Endeksa, 2024). Ülkemizde neoliberal politikalarla birlikte küreselleşme sürecinin en çok etkisini göstermeye başladığı 2000 yılından itibaren Antalya'da da ulusal ve uluslararası sermaye gruplarının etkisi alışveriş merkezleri yoluyla kendini göstermiştir. 2000'li yıllardan önce alışveriş ve vakit geçirmek için tercih edilen çarşı kavramı 2000'li yıllarla birlikte yerini AVM'lere bırakmıştır. Şekil 1.20'de Antalya'daki AVM'lerin kent içindeki dağılımı harita üzerinde görülmektedir.

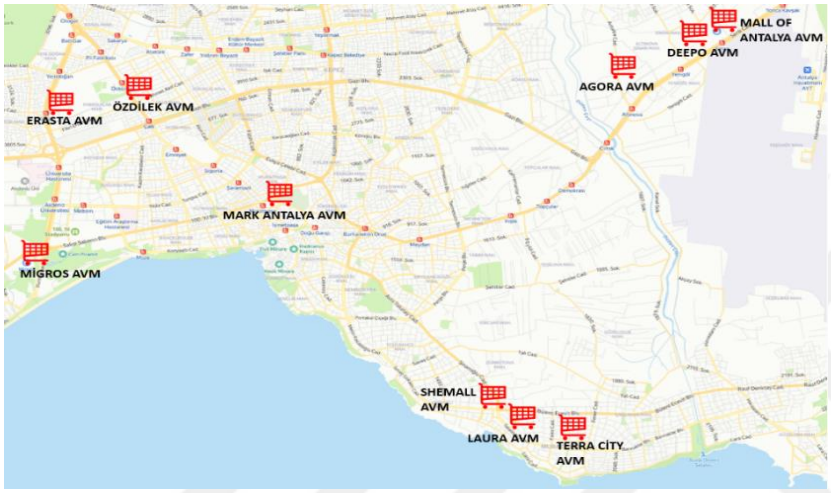

Şekil 1. 20 Antalya'da Bulunan Alışveriş Merkezlerini Gösteren Harita
Kaynak: Yandex Haritalardan alınarak Düzenlenmiştir.

1.6.4. Antalya'da Kentleşme Ve Kent Planları

Türkiye'de 1950 yılından itibaren başlayan hızlı kentleşme hareketleri Antalya'yı da etkilemiştir. Antalya özellikle 1980 sonrası dönemde değişen sosyoekonomik koşullar çerçevesinde turizmin de etkisiyle nüfus artış hızının en fazla yaşandığı kentler arasında yer almıştır. Hızlı nüfus artışı, sanayileşme, araç sahipliğinin artması, turizm yatırımlarının hız kazanması, artan konut stoğu ve kente sağladığı rant faktörü kentin hem gelişmesine hem de hızlı bir şekilde değişmesine neden olmuştur (Manavoğlu ve Kutlu, 2010: 189).

1950'li yıllarda başlayan ve sonrasında hız kazanan mekansal oluşum beraberinde kent kimliğinin değişimini de getirmiştir denilebilir. Bu dönemde başlayan göç hareketleri ile 1950 yılında 27.515 olan kent nüfusu 1960 yılında %85'lik artışla 50.908'e çıkmıştır. 1952 yılında Antbirlik kurulmuş, 1956 yılında Antalya Pamuklu Dokuma Fabrikasının temelleri atılmış ve 1957 yılında Antalya Ferrokrom fabrikası kurularak kente yapılan kamu yatırımları vasıtasıyla sanayileşmenin başladığı görülmüştür (Manavoğlu ve Kutlu, 2010: 193). Fabrikaların kurulmasıyla birlikte kente olan göçün arttığı ve gecekondulaşmanın da başladığı gözlenmiştir. Özellikle 1950'li yılların sonlarına doğru kentin kuzeyinde toplu ve yoğun gecekondulaşma

hareketi görülmüştür (Antalya Mimarlar Odası, 2006: 46). Yine bu dönemde Antalya'nın ilk şehir planı İller Bankası Genel Müdürlüğünce hazırlanmış ve 1957 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bu planda göç ve nüfus artışı yeterince öngörülememiş, ayrıca kentin özgün dokusu ve iklim özellikleri göz önünde bulundurulmadığı için kentsel mekanlarda geri dönülmez bir imar süreci başlamıştır (DAMPO, 2002).

Kentleşme hareketlerinin mekansal etkisi 1960-1970 yılları arasında kendini göstermeye başlamıştır. 1960 yılında 50.908 olan kent nüfusu 1970 yılında %88 artarak 95.616 kişi olmuştur. 1965 yılında yeni bir imar planı ihtiyacı doğmuş ancak İller Bankasının 1969 yılında hazırladığı 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planının 1/1000 ölçekli uygulama imar planları tamamlanamamıştır (UTTA, 1995: 199).

1960-1965 yılları arasında Devlet Planlama Teşkilatı yönetiminde Antalya, Burdur ve Isparta illerini içine alan "Antalya Projesi" hazırlanmıştır. Bu dönemde başlayan bölgesel planlama çalışmalarından birine örnek olan Antalya Projesinin amacı bir yandan bölgede ekonomik ve toplumsal yönden dengeli bir gelişme için yapılacak yatırımlarla ilgili önceden araştırma yapmak diğer yandan da Türk personelin planlama konusunda eğitim görmesini sağlamak olarak belirlenmiştir (T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2010: 194).

Kalekapısı çarşısı 1960-65 yılları arasında oluşurken 1965-70 yıllarında Kalekapısı ile Belediye işhanı arasında günümüzde halen kullanılan ticaret alanları yerini almıştır (Antalya Belediyesi, 1990: 185).

Gecekondulaşma bu dönemde de devam etmiş, Yüksekalan ve Kızıltoprak gecekondu mahalleleri gelişmiştir. 1960-1970 dönemine Antalya kentleşmesi açısından hızlı nüfus artışına hazırlıksız yakalanılan bir süreç olarak bakılabilir. Bu dönem yenileşme çabaları kent merkezinin tarihi dokusunda kültürel ve fiziksel olarak tahribe yol açılmıştır. Özellikle kent merkezindeki yapılaşma ve rant artışı çok sayıda dükkan ve işhanının yapılmasına, caddelerin dönüştürülmesine ve eski yapıların yıkılarak kimliksiz yapılardan oluşan mekanların oluşturulmasına neden olmuştur (T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü, 2010: 194; Manavoğlu ve Kutlu, 2010: 194).

1. Beş yıllık Kalkınma Planı (1963-1977) çerçevesinde turizme önemli yer verilmiştir. Ülkenin turizm olanaklarını değerlendirmek, turizm için elverişli bölgeleri belirlemek ve turizm için gerekli yatırımların desteklenmesi amacıyla 1969 yılında Çanakkale - Antalya illeri arasındaki kıyı bandının 3 km derinliğinde kalan bölge "Turizm Gelişim Bölgesi" ilan edilmiştir. 1975 yılında "Side Turizm Gelişim Projesi" ve "Kaleiçi - Yat Limanı Düzenlenmesi" olmak üzere iki önemli proje turizmin gelişimini desteklemek üzere uygulanmaya başlamıştır. Ayrıca 1974 yılında hazırlanan ve 1977 yılında uygulamaya konan "Güney Antalya Turizm

Gelişim Projesi" ile bölgenin ekonomik ve toplumsal açılardan dengeli gelişmesi, turizmin diğer ekonomik kesimlerle bütünleştirilmesi, toplumsal bütünleşmenin sağlanması, orman alanlarının, tarım topraklarının, narenciye bahçelerinin ve seraların korunması, turistlere farklı olanaklar sunulması ve yakın çevredeki üretilen ürünleri ve hizmetleri kullanan konaklama tesislerinin yapılanmasına öncelik verilmesi hedeflenmiştir (Keleş, 2008: 35-40).

Turizmin gelişmesi ile birlikte tarımsal ürünler, tekstil ve gıdaya yönelik olarak sanayi alanında da gelişmeler yaşanmıştır. 1976 yılında Antalya Organize Sanayi Bölgesinde tesisler artırılarak istihdam imkanı yaratılmıştır. Güney Antalya projesinin çalışmalarının başlaması, yeni liman inşaatının tamamlanması, havaalanının kapasitesinin artırılması, eski liman ve Kaleiçi projesinin uygulanması, Fethiye - Kaş yolunun yapılması ve tüm bunlarla birlikte Antalya'nın ülke çapında önemli bir turistik merkez olması Antalya'da yoğun bir yapılaşma talebi oluşturmuştur (Manavoğlu, 2009: 22).

1978 yılında yapılan imar planı ile doğudaki tarım alanlarını korumak amacıyla yapılaşma ve gelişim alanları batıya kaydırılmıştır. Bu plan Lara bandını doğal sit alanı olarak tanımlamayı ve Eski Lara yolu ile deniz arasında kalan kısımlarda yapılaşmayı sadece belirli yerlerde turistik tesisler ile çok sınırlı tutmayı öngörmekteydi (Antalya Belediyesi, 1990: 185).

1980 ve sonrası dönem hem Türkiye için hem de Antalya için yeni gelişmelerin ve kentsel değişimlerin başlangıcı olmuştur. 12 Eylül darbesi ve 24 Ocak ekonomik kararları kentlerde sermayenin mantığı çerçevesinde örgütlenen büyük ölçekli yatırımların ve kentsel girişimciliğin temellerini atmıştır. Devlet destekli yatırımlar yerini özel sektör yatırımlarına bırakırken, küresel sermaye ile bütünleşmek için turizm önemli bir sektör olarak kendini göstermiştir. Ülkeye turizm yoluyla daha fazla döviz girdisi sağlamak, ekenomik büyüme ile birlikte küresel ekonomiye entegre olabilmek ve küresel ölçekte rekabet edilebilirliği artırmak adına özel sektörün turizm yatırımları teşvik edilmiştir. Tüm bu amaçlara yönelik 1982 yılında çıkarılan 2634 sayılı Turizm Teşvik Yasası döneme damgasını vurmuştur. Sağlanan KDV avantajları, büyük firmaların devletten alacaklarına karşılık tahsis edilen araziler ya da büyük müteahhitlik firmalarının Antalya'nın kıyı arazilerini 49 yıllığına kiralamaya başlaması gibi gelişmeler turizim tesislerinin inşa edilmesini ve birçok büyük firmanın turizm sektörüne girmesini sağlamıştır (Esengil, 2015).

Antalya'da turizm sektörünün gelişmesi kentte yeme-içme, eğlence, spor tesisleri, sosyal ve kültürel tesisler ile teknik alt yapının gelişmesini de beraberinde getirmiştir. Kentte çalışanların sektörel dağılımı Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren ağırlıklı olarak tarım sektörü iken 1970'li yıllarda hizmet sektörü ardından da turizm sektörü etkili olmaya başlamıştır. 1980

yılından itibaren Antalya'da turizmin etkili olmaya başlamasıyla birlikte ticaret ve turizm %165 oranında artarak tarımdan sonra kentte ikinci sektör haline gelmiştir (Manavoğlu, 2009: 24).

Turizmin Antalya'da etkisini artırması ile birlikte öncesinde tarıma elverişli olmadığı için değersiz görülen kıyı toprakları değer kazanmıştır. 1980 sonrası siyasi ve kentsel gelişmelerin etkisiyle kıyı arsaları hızla kentsel arsaya dönüştürülerek metalaştırılmış, nüfus ve sermayenin mekanda dağılımı yeniden şekillendirilmiştir. Özellikle Lara kıyı şeridinin falezlerden itibaren 150 m genişlikte ve 8,5 km uzunlukta olan doğal sit alanı 1983 yılında 35 m indirilmiştir. İlerleyen yıllarda bu sınıra Dedeman Oteli yapılmış ve hatta otelin yapılabilmesi için yol güzergahı değiştirilmiştir. Kıyıya yapılan bu müdahaleler kıyı arsalarından elde edilecek rantın sermaye birikimi için önemli bir kaynak olacağını göstermiş ve bu arsalar sermayenin mantığı çerçevesinde yeniden şekillenmeye başlamıştır. Antalyalılar açısından kıyı arazilerin kullanım değeri değil ama değişim değeri üzerinden değerlendirilmesi fikri ortaya çıkmıştır. Kentteki bu gelişmeler ve özellikle Dedeman Oteli'nin yapılması sermayenin kentleşmesinin ilk ürünü olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde Otelciler Odasının artık turizm tesisine ihtiyacımız yok şeklinde rapor vermesiyle birlikte, müteahhitler kıyıdaki bu turistik alanları konut alanına dönüştürmüşlerdir. Bu durum turizm işletmeciliği ile uğraşmak istemeyen toprak sahiplerinin apartman sahibi olarak daha kolay rant elde etmelerini sağlamıştır (Esengil, 2015).

1980-1990 döneminde hız kazanan turizm yatırımlarının etkisiyle Antalya'nın sosyal, kültürel, mekansal yapısında meydana gelen değişiklikler kente önemli ekonomik gelişme sağlamıştır. Ancak turizmin gelişmesi ekonomik gelişmeyi sağlarken diğer taraftan, su kaynaklarını, yeşil alanları ve kıyı şeridini olumsuz etkilemiş ve çevrenin bozulmasına neden olmuştur. İlk planlarda alınan korumacı kararların yerini sermaye ve rant odaklı kararların alması sonucu tarım alanları iskana açılmış, kıyı şeridinin sit alanı daraltılmış, yapı yoğunluğu artmış ve kentin bugünkü görünümünü oluşturan temeller atılmıştır (Manavoğlu, 2009: 25).

1990-2000 yıllarında Antalya %041,79 yıllık nüfus artış hızı ile 2000 yılı genel nüfus sayımında nüfus artışı en yüksek olan il olmuştur. Özellikle kıyı kesiminin turistik tesis alanından konut alanı olarak değiştirilmesiyle falezlerin üzerinde çok katlı, yüksek binaların hızla yapıldığı görülmüştür. Giderek genişleyip, nüfusu artan kent Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı alt belediyeleri ile birlikte 1994 yılında büyükşehir statüsü almıştır. 1990 yılında Akdeniz Küçük Sanayi Sitesi ve Toptancı Hali, 1996 yılında ise fuar, Antalya Kültür Merkezi, otogar ve Konyaaltı kıyı düzenlemesi hayata geçirilmiştir. Böylece kentsel hizmetler farklılaştırılmış, turizm çeşitlendirilmiş, ticaret ve kültür kenti fonksiyonları yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. 1990-2000 dönemi Antalya için ulaşım, çevre sorunları, sürdürülebilir kalkınma

ve ekolojik planlama gibi kentleşme sorunları ile mücadele edilen ve sorunlara çözüm arayışları geliştirilen bir dönemdir. Sivil toplum kuruluşlarının bu dönemde halkın kent sorunları konusunda bilinçlenmesine ve çözüm önerileri geliştirmesine etkisi olmuştur (Manavoğlu, 2009: 26).

2004 yılında yasalaşan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Antalya büyükşehir belediyesinin sınırları genişlemiş ve pek çok doğal, arkeolojik, kültürel, coğrafi ve idari çeşitliliği içeren yapılanma bu sınırların içine dahil edilmiştir (Manavoğlu, 2009: 26).

2000 sonrası dönemde kentsel dönüşüm projeleri de kentin mekansal şekillenmesi konusunda önemli bir etken olmuştur. Gecekondu alanlarında ve kent merkezinde yenileme, tarihi alanlarda ise sağlıklaştırma ve canlandırma şeklinde yapılan çalışmalar 2000 sonrası hayata geçirilmiştir. Ulaşım sisteminde yapılan düzenlemeler ve açılan yeni güzergahlar ile kentin genişlemesi hızlandırılmış, kentin geniş alanlara yayılması ve hizmetlerde çeşitliliğin ve farklılaşmanın artması ile kent metropolitan bir kimlik kazanmıştır (Manavoğlu, 2009: 28).

1.6.5. Antalya'da Yeşil Alanlar ve Ulaşım

3 Temmuz 2017 tarih ve 30113 sayılı Resmi gazetede yayınlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin 4. maddesinde; "Yeşil alanlar: Toplumun yararlanması için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence, rekreasyon ve rekreaktif alanları toplamını (Metropol ölçekteki fuar, botanik ve hayvan bahçeleri ile bölgesel parklar bu alanlar kapsamındadır.)" şeklinde tanımlamıştır. Kentsel yeşil alanlar ülkemizde kullanım durumlarına göre aktif yeşil alanlar ve pasif yeşil alanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Akkemik vd., 2021: 52). Aktif yeşil alanlar kentte yaşayanların doğrudan kullanımına açık olan ve eğlenme, dinlenme, sağlık gibi işlevsellikleri olan alanlar olarak tanımlanmıştır. Kentte yaşayanların doğrudan kullanımına açık olmayan, çevre sağlığı, koruma ve estetik alan olarak tanımlanan alanlar ise pasif yeşil alan olarak tanımlanabilir (Aksu ve Ulu, 2004).

Hızlı nüfus artışı, düzensiz ve çarpık kentleşme, yerleşim ve sanayi alanlarının giderek genişlemesi gibi sebepler kentsel yeşil alanların her geçen gün azalmasına sebep olmaktadır. Yoğun kent yaşamı içinde insanın doğayla bozulan ilişkisini düzenleyebilmesi için açık ve yeşil alanlar önemlidir. Kentsel yeşil alanlar ayrıca kent planlarının başarılı olabilmesi için denge unsuru olarak da değerlendirilebilir. Gelişmiş ülkelerde açık ve yeşil alanların sayısı ve niteliği medeniyetin ve yaşam kalitesinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle bir çok ülkede insanların zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yeşil alan planlamaları yapılmaya çalışılmaktadır (Gül ve Küçük, 2001: 29). Ayrıca sürdürülebilir gelişme hedeflerinin gerçekleştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve sağlıklı mekanların oluşturulması için

kentsel yeşil alanların planlama stratejilerinin oluşturulması ve bunların mekansal planlama kararları ile bütünleşmesinin sağlanması kentli hakları açısından önem arz etmektedir (Manavoğlu ve Ortaçeşme, 2015: 12).

02.11.1985 yılında 18916 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Planlama Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik" ile; park, çocuk bahçesi ve oyun alanları olarak ayrılan sahalar şeklinde tanımlanan aktif yeşil alanların kişi başına en az 7 metrekare olması gerektiği belirlenmiştir. Bu yönetmelikte 02.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yapılan değişiklik ile kentsel alanlarda kişi başına düşen aktif yeşil alan değeri en az 10 metrekare olarak belirlenmiştir (Ek1 Kentsel, Sosyal ve Teknik Alt Yapı 1, 1999). Bu yönetmelik 14.06.2014 tarihinde 29030 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği" ile yürürlükten kaldırılmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024). Mekansal Planlama Yönetmeliğinde de ilçe sınırları dahilinde yapılan açık ve yeşil alanların kişi başına en az 10 metrekare olarak planlanması gerektiği yönetmeliğin ekinde yer alan "Farklı Nüfus Gruplarında Asgari Sosyal ve Teknik Altyapı Alanlarına İlişkin Standartlar Ve Asgari Alan Büyüklükleri Tablosu"nda belirtilmiştir. Kişi başına düşen yeşil alan oranları kentin fiziksel çevresine göre değişebildiği gibi, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler ile kullanım yoğunluğu da bu oranları etkilemektedir. Ayrıca yeşil alanların tam olarak işlevlerini yerine getirebilmesi nicelik ve nitelik olarak yeterli olmasına ve insanların buralara kolayca ulaşabilmesine bağlıdır (Gül ve Küçük, 2001: 33). Bu nedenle işlevsel kullanım ve büyüklük ilişkisini net olarak tanımlamayan 10 metrekare standartı yeterli değildir. Bazı kentlerde kişi başına düşen yeşil alan miktarını daha yüksek göstermek için pasif yeşil alanların da hesaplamalara dahil edildiği görülmüştür (Özdede vd., 2021: 374).

1987-2010 yılları arasında yapay bölge oluşumlarının arttığı, tarım ve orman alanlarının azaldığı yapılan çalışmalarda görülmüştür. 1987 yılı uydu görüntülerinde, özellikle kentin kıyı kesimleri ile merkezinde değişimlerin yoğunlaştığı ve yeşil alanlarda sınırlı yapay oluşumların olduğu gözlenmiştir. 2002 verilerinde, kentin batı ve güneye doğru gelişiminin hızlandığı, turizmdeki gelişmelerin kentsel mekana yansıdığı, yapay alanların arttığı, tarım ve orman alanlarının azaldığı görülmüştür. 2010 yılı verilerine göre, tarım alanlarının kentsel alana dönüştüğü, kentsel alanların kırsal alanlara doğru yayıldığı, tarım ve orman alanlarının giderek azaldığı, yapay bölgelerin ise çoğaldığı görülmüştür. Bu dönemde ulaşım kentin gelişmesinde temel belirleyici olmuş, güzergahlar çoğalarak kırsal ve kentsel alanları birbirine bağlamıştır (Manavoğlu ve Ortaçeşme, 2015: 16).

2010 yılında Antalya'da kişi başına düşen kentsel yeşil alanların 4.2 metrekare olduğu ve bu oranının İmar Kanunun'da belirtilen standartın altında kalmış olmasına rağmen Ankara

ve İstanbul gibi kişi başına 2 metrekare kentsel yeşil alan düşen kentlere göre iyi durumda olduğu belirtilmiştir (Aksoy, 2001). Antalya'nın bir turizm kenti olması ve yeşil alanların turizme pozitif etkisi düşünüldüğünde kentte yeşil alanların artırılmasının önemi bir kez daha anlaşılmaktadır. Kentsel yeşil alanları nedeniyle turist çeken Brüksel, Lahey, Münih ve Viyana gibi kentlerde kişi başına ortalama 20 metrekare yeşil alan düştüğü bilinmektedir (Ortaçeşme vd., 2005; Manavoğlu ve Ortaçeşme, 2015: 17-18).

Kentsel ulaşım konusu ise yaya ve taşıt hareketlerini, arazi kullanımını, alt ve üst yapı planlamalarını da içine alan geniş bir konudur. Bu nedenle kentsel ulaşımın planlanması kentin bütününü içine alan çok bileşenli bir süreçtir. Ulaşım yalnızca bir yerden başka bir yere gitmek değil aynı zamanda bir kentin kültürel ve sosyal hareketliliğini sağlayan, ticari faaliyetlerini yönlendiren ve geliştiren önemli bir unsurdur (Özden ve Canarslan, 2005: 593-594). Antalya'nın nüfusu tarım, ticaret ve özellikle turizm hareketleri sonucunda sürekli artış gösteren bir grafik çizmektedir. Beklenenin üstünde gelişen bu yeni nüfus kentte yeni yerleşim birimlerinin, istihdam alanlarının, iş merkezlerinin ve tüketim merkezlerinin doğmasına neden olmuştur. Hızla gelişen ve büyüyen kentin ulaşım konusunda bu hıza ayak uyduramadığı ve sorunlar yaşadığı TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Antalya Şubesi`nin 27 Mart 2013 yılında düzenlemiş olduğu "2. Antalya Ulaşım Sorunları ve Çözümleri Konferansları" ile de ortaya konulmuştur.

Özellikle kentlerin büyümesi ile birlikte trafik, yayaların ve çocukların güvenliğinden önce artan araç hareketliliğine göre planlanmaya başlamıştır. Yaya ve çocukların güvenliğini ilk sıraya koymak için özel motorlu taşıtların kullanımını sınırlandırmak ve dolayısıyla toplu taşımayı etkinleştirmek gerekmektedir (Özden ve Canarslan, 2005: 595). Gerek araç sahiplik oranının yükselmesine bağlı olarak taşıt kullanımının artması gerekse de artan nüfus ile birlikte ulaşım Antalya'nın en başta gelen önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Özellikle yaz aylarında turistlerin de gelmesi ile neredeyse iki katına çıkan kent nüfusunun kentiçi ulaşımını sorunsuz bir şekilde çözebilmek için toplu taşıma hizmetlerine öncelik verilmesi gerekmektedir.

Gelişmiş ülkeler kentiçi trafik yoğunluğunu ve ulaşım sorununu çözmek için en etkili yöntem olarak toplu taşıma hizmetlerine öncelik vermektedirler. Özellikle yerleşim yerleri ile merkezi iş alanları arasında etkin bir toplu taşıma hizmeti, kentiçinde yaşanan ulaşım sorunlarına karşı sürdürülebilir bir çözüm olarak görülmektedir (Ağaoğlu ve Başdemir, 2019: 28). Antalya'da Büyükşehir Belediyesi'nin koordinatörlüğünde, resmi ve özel halk otobüsleri ve tramvay seferleri ile kentiçi toplu taşıma hizmetleri gerçekleştirilmektedir. Şekil 1.21'de Antalya'da tramvay durakları ve tramvay güzergah haritası gösterilemektedir.

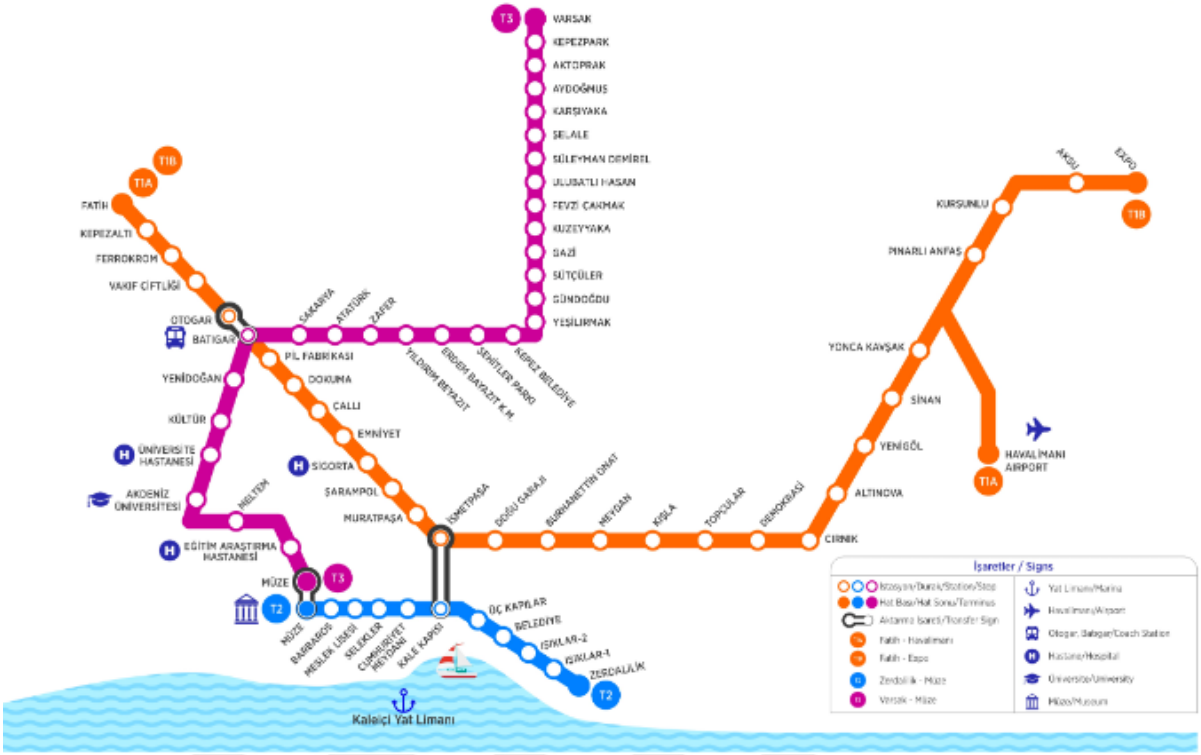

Şekil 1. 21 Antray 1, 2, 3 Etap ve Nostalji Güzergah Haritası

Kaynak: Antalya Ulaşım, 2024.

Toplu taşımayı daha verimli hale getirmek için Antalya Büyükşehir Belediyesi akıllı ulaşım sistemleri konusunda çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Toplu taşıma sistemlerine erişimi kolaylaştırmak için otobüs güzergahları ve durak bilgileri ile ilgili bilgileri içeren mobil uygulama yapılmıştır. Böylece toplu taşıma kullanacak vatandaşlar uygulama üzerinden gidecekleri yere hangi otobüsün, hangi saatlerde, hangi duraktan geçtiğini görebilmekte ve kentin büyük bölümüne toplu taşıma ile ulaşım imkanı sağlamaktadırlar. Ayrıca akıllı otobüs durakları projesi ile camla çevrili otobüs durakları yapılmıştır. Bu durakların üzerine yerleştirilen güneş panelleri ile üretilen elektrik, iç kısmında bulunan klima ve 3 elektrik prizine enerji sağlamaktadır. Durakların içinde bulunan elektronik ekranlar ile belediye hizmetleriyle ve bölgenin coğrafyasıyla ilgili çeşitli bilgilere ulaşabilme imkanı sağlanmaktadır. Akıllı ulaşım Antbis (Antalya Bisiklet Sistemi) Bisiklet Paylaşım Uygulaması ile belediyenin çeşitli yerlerde bulunan bisiklet park alanlarından kredi kartı, kent kart ya da abonman kartı aracılığı ile bisiklet kiralanabilmektedir. Kiralama, süre uzatma ve iade işlemleri mobil uygulama üzerinden gerçekleştirilmektedir (Uzer ve Özaslan, 2023: 247).

Ancak Antalya'da bisikletin ulaşım aracı olarak kullanılması ile ilgili en önemli eksiklik yeterli ve güvenli bisiklet yollarının olmamasıdır. 2020 yılında Mansuroğlu ve Dağ'ın, Antalya'da bisikletli ulaşım yolları üzerine yapmış oldukları çalışmada Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 1999-2017 yılları arasındaki 19 adet faaliyet raporu incelenmiş ve bisikletle ulaşıma yönelik ifadelerin 2006 yılından itibaren kullanıldığı görülmüştür. Aynı çalışmada

2009 yılında bazı bulvarlarda çizgi ile bisiklet yolları oluşturulduğu, 2013 yılında Antbis projesinin kabul edilerek, Konyaaltı Kent Meydanı, Atatürk Parkı, Kapalıyol, Büyükşehir Belediyesi, Sampi Kavşağı ve Düden Park olmak üzere 6 istasyon oluşturulduğu belirtilmiştir. Bu istasyonlara toplam 40 adet bisiklet konularak halkın kullanımına sunulmuştur. 2014 yılında bisiklet yollarının oluşturulmasına yönelik 2 proje yapıldığı ancak bu projelerin hedefe ulaşamadığı belirtilmiştir. 2016 yılında kente kısa vadede 85 km, uzun vadede 124 km uzunluğunda bisiklet yolu yapılması hedefler arasına alınmıştır. 2017 yılında Yayalaştırma ve Bisiklet Yolu Projeleri kapsamında kent merkezindeki bisiklet istasyonları ve bisikletler rehabilite edilmiş ve toplamda 240 km uzunluğunda olan kent merkezi bisiklet yolu şebekesi oluşturulmuştur (Mansuroğlu ve Dağ, 2020: 347).

Şekil 1. 22 Antalya kent merkezindeki mevcut bisiklet yolları (a) (ABB 2017a) ve ANTBİS istasyonları (b)
Kaynak: Mansuroğlu ve Dağ, 2020: 347.

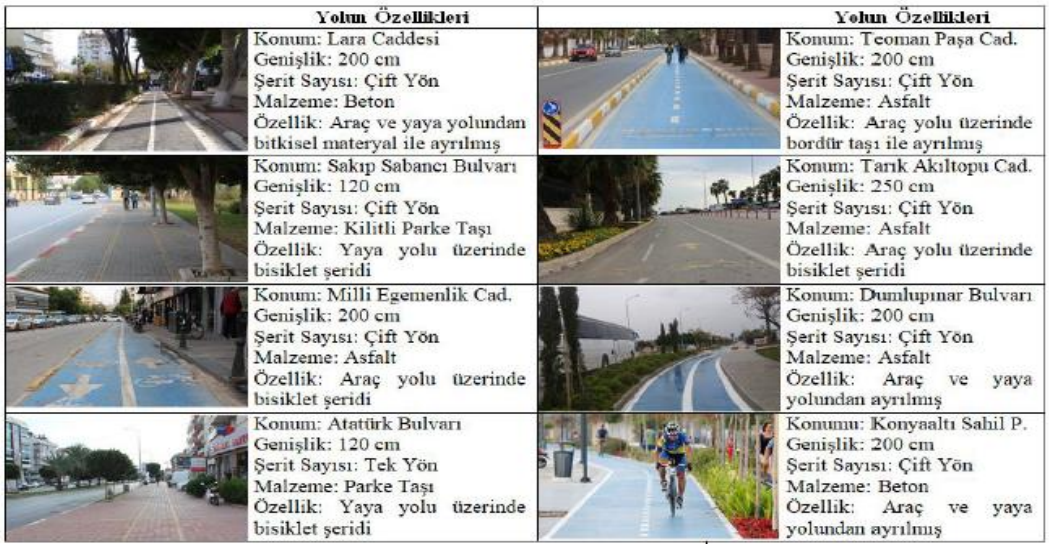

Yolun Özellikleri	Yolun Özellikleri
Konum: Lara Caddesi Genişlik: 200 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Beton Özellik: Araç ve yaya yolundan bitkisel materyal ile ayrılmış	Konum: Teoman Paşa Cad. Genişlik: 200 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Asfalt Özellik: Araç yolu üzerinde bordür taşı ile ayrılmış
Konum: Sakıp Sabancı Bulvarı Genişlik: 120 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Kilitli Parke Taşı Özellik: Yaya yolu üzerinde bisiklet şeridi	Konum: Tarık Akıltopu Cad. Genişlik: 250 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Asfalt Özellik: Araç yolu üzerinde bisiklet şeridi
Konum: Milli Egemenlik Cad. Genişlik: 200 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Asfalt Özellik: Araç yolu üzerinde bisiklet şeridi	Konum: Dumlupınar Bulvarı Genişlik: 200 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Asfalt Özellik: Araç ve yaya yolundan ayrılmış
Konum: Atatürk Bulvarı Genişlik: 120 cm Şerit Sayısı: Tek Yön Malzeme: Parke Taşı Özellik: Yaya yolu üzerinde bisiklet şeridi	Konum: Konyaaltı Sahil P. Genişlik: 200 cm Şerit Sayısı: Çift Yön Malzeme: Beton Özellik: Araç ve yaya yolundan ayrılmış

Şekil 1. 23 2018 yılında Antalya'daki bazı bisiklet yolları ve özellikleri
Kaynak: Mansuroğlu ve Dağ, 2020: 347.

Antalya Büyükşehir belediyesi faaliyet raporlarına ve stratejik planlarına bakıldığında 2022 yılında Avrupa Hareketlilik Haftası etkinlikleri kapsamında "Arabasız Gün" etkinliği çerçevesinde, Konyaaltı Caddesi ile Şarampol Caddesi arasında bisiklet turu düzenlenmesi; "İşe Bisikletle Gelme Günü" düzenlenerek Büyükşehir Belediyesi personelinin bisiklet kullanmaya teşvik edilmesi, bisiklet yolu ve yayalaştırma projeleri, 2024 yılında "Araç İçin Değil İnsan İçin

Ulaşım Projesi" kapsamında 1 km daha bisiklet yolu yapılarak mevcut bisiklet yollarının 15,25 km'ye çıkarılması gibi çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmüştür (2022 ve 2023 Yılı Antalya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu; 2024 Yılı Antalya Performans Programı). Bu çalışmalar her ne kadar bisiklet kullanımını teşvik amaçlı yapılmış olsa da kent merkezinde ulaşım amaçlı bisiklet kullanılacak güvenli ve kesintisiz bisiklet yolunun olmaması bisiklet kullanımını hobi kullanımından öteye götürememektedir. Bisiklet yollarının; trasfer merkezleri, ana yerleşim bölgeleri, hastaneler, eğitim kurumları, iş ve alışveriş merkezleri, rekreasyon alanları, stadyum, havaalanı, otogar ve toplu taşıma sistemleri gibi alanlar ile bağlantılı şekilde planlanması bisiklet kullanımını artırıp etkin hale getirecektir (Mansuroğlu ve Dağ, 2020: 350).

1.6.6. Antalya'da Yönetsel Yapı ve Kamusal Hizmetler

Antalya 2 Eylül 1993 yılında çıkarılan 504 sayılı Kanun Hükmüne Kararname ile Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanmıştır. 12.11.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan ve 2014 yılında yürürlüğe konan 6360 sayılı kanun ile Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu kanun ile Antalya'nın da içinde olduğu 14 büyükşehirde belediyelerinin sınırları il mülki sınırları ile eşitlenmiştir. Belde belediyelerini ve köyleri mahalleye dönüştüren bu kanun, büyükşehir belediyelerinin görev, yetki ve sorumluluk alanı genişletilmiştir.

Günümüzde Antalya, 1 büyükşehir belediyesi ve 19 ilçe belediyesinden oluşan idari yapıya sahiptir. 19 ilçe belediyesinden; Kepez, Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı ve Aksu ilçe belediyeleri merkez ilçe belediyesi statüsündedir. 19 İlçe Belediyesi'nden oluşan idari yapısı ve 2022 ADNKS verilerine göre 2.688.004 nüfusu ile Antalya, Türkiye'nin 5. büyük kentidir.

Tablo 1. 11 Antalya 'da 2022 Yılı İlçe Nüfusları

İLÇE	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfus	Nüfus Yüzdesi
Kepez	608.675	309.805	298.870	22,64%
Muratpaşa	526.293	256.492	269.801	19,58%
Alanya	364.180	184.024	180.156	13,55%
Manavgat	252.941	129.834	123.107	9,41%
Konyaaltı	204.795	97.985	106.810	7,62%
Serik	139.545	71.036	68.509	5,19%
Döşemealtı	79.495	41.185	38.310	2,96%
Aksu	77.623	39.784	37.839	2,89%
Kumluca	73.496	37.090	36.406	2,73%
Kaş	62.866	32.443	30.423	2,34%
Korkuteli	56.285	28.226	28.059	2,09%
Gazipaşa	53.702	27.283	26.419	2,00%
Finike	49.720	24.924	24.796	1,85%
Kemer	49.383	25.616	23.767	1,84%
Elmalı	40.774	21.384	19.390	1,52%
Demre	27.691	14.245	13.446	1,03%
Akseki	10.477	5.317	5.160	0,39%
Gündoğmuş	7.188	3.564	3.624	0,27%
İbradı	2.875	1.465	1.410	0,11%

Kaynak: Antalya Nüfusu, 2024.

Tablo 1.11'de, Antalya'da 2022 yılında ilçe nüfuslarının dağılımı gösterilmektedir. Antalya nüfusu içinde araştırmamıza konu olan Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinin nüfusları incelendiğinde, bu üç ilçenin toplam nüfusunun 1.339.763 olduğu görülmektedir. Bu rakam Antalya nüfusunun yarısından fazlasına işaret ettiğine göre, Antalya nüfusunun bu üç ilçede özellikle de Kepez ve Muratpaşa'da toplandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

2017 yılında T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan "İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE)" raporuna göre, İstanbul, Ankara, İzmir ve Kocaeli'nden sonra Antalya 5. sırada yer almıştır. Antalya'da turizm imkanlarının gelişmiş olması ve okuryazarlık oranınında Türkiye'de lider olması nedenleriyle, Antalya SEGE raporunda üst sıralarda yer almıştır (AFAD, 2021: 12).

Tablo 1. 12 Sosyo-Gelişmişlik Sıralamasına Dahil Edilen Önemli Veriler Antalya-Türkiye Kıyaslaması

GÖSTERGE	ANTALYA	TÜRKİYE
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	**3,02**	3,30
Kaba Evlenme Hızı (Binde)	**6,74**	5,84
Kaba Boşanma Hızı (Binde)	**2,88**	1,62
Kaba Doğum Hızı (Binde)	**12,3**	14,3
Kaba Ölüm Hızı (Binde)	**4,6**	5,3
Bebek Ölüm Hızı (Binde)	**6,6**	9,1
Hastane Sayısı	**47**	1.534
Hastane Yatak Sayısı	**7.172**	231.913
Yüzbin Kişi Başına Toplam Hastane Yatak Sayısı	**296**	283
Bin Kişi Başına Düşen Toplam Hekim Sayısı	**2**	2
Bin Kişi Başına Otomobil Sayısı	**217**	157
Trafik Kaza Sayıları	**8.140**	174.896
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (kWh)	**3,422**	3.149
Kişi Başına GSYH (TL)	**60.632**	52.316
Okuma Yazma Bilen Oranı (%)	**98,67**	97,24
İlkokul /Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	**16**	17
Ortaokul /Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	**14**	15
Ortaöğretim /Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	**11**	11
İlk ve ortaokul /Derslik başına düşen öğrenci sayısı	**22**	24
Ortaöğretim /Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	**18**	19
Çocuk Bağımlılık Oranı (%)	**30,43**	33.69
Yaşlı Bağımlılık Oranı (%)	**12,86**	14,05
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı (%)	**43,29**	47.75
Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	**98**	99
Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	**83**	79
İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	**100**	99
Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	**83**	91

Kaynak: AFAD, 2021: 13

Tablo 1.12'de 2017 yılında gerçekleştirilen İllerin SEGE raporunda kullanılan önemli verilerin Antalya ve Türkiye kıyaslaması gösterilmektedir. Kişi başına düşen otomobil sayısı, GSYH, hastane sayısı gibi pozitif verilerin Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu; bebek ölüm

hızı, kaba ölüm hızı, çocuk ve yaşlı bağımlılık oranı gibi negatif verilerin ise Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Yine T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2022 yılında gerçekleştirilen İlçelerin SEGE raporları incelendiğinde Antalya'nın Muratpaşa ve Konyaaltı İlçe'lerinin 1. Kademe Gelişmiş İlçeler sınıfında, Kepez İlçesi'nin ise 2. Kademe Gelişmiş İlçeler sınıfında yer aldığı görülmüştür. İlçe SEGE raporu için; demografi, istihdam ve sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, finans, rekabetçilik, yenilikçilik ve yaşam kalitesi kategorilerinde toplam 56 değişken kullanılmıştır. Bu değişkenlere göre ilçelerin gelişmişlik puanları hesaplanarak kademeleri ve sıraları belirlenmiştir (T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022: 13).

Birinci Kademe Gelişmiş İlçeler, sanayi ve hizmetler sektöründe öne çıkmaktadır. Bilgi ve teknoloji yoğunluğu olarak ülkemizde bulunan toplam işyerlerinin yarısından fazlası bu ilçelerde bulunan iş yerlerinde bulunmaktadır. İş yeri sayısı çok fazla olan bu ilçelerde net ticari satışlar ise, Türkiye ortalamasının neredeyse yarısına eşittir. Bu ilçelerin eğitim, sağlık ve yaşam kalitesi gibi değişkenlerinin diğer ilçelere göre yüksek olduğu görülmüştür (T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022: 40).

İkinci Kademe Gelişmiş İlçeler, bu ilçeler imalat sanayi ve hizmetler sektöründe yoğunlaştığı görülmüştür. 2010 ve 2020 yıllarında teşvik belgeli yatırımların %47'si bu kademe ilçelerde gerçekleşmiştir. Bu anlamda ikinci kademe ilçelerin yatırım teşviklerinden önemli oranda faydalandığı söylenebilir. Bazı eğitim değişkenlerinde ikinci kademe ilçelerin ülke ortalamasının üzerinde bir değere sahip olduğu saptanmıştır. Sağlık değişkenlerinde heterojen bir dağılın görülmüştür. Yaşam kalitesi değişkenlerine bakıldığında ikinci kademe ilçeler birinci kademe ilçelerden sonra en iyi değerlere sahiptir (T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022: 44-45).

2022 yılında yapılan SEGE araştırmasında, Türkiye genelinde 973 ilçe arasında Antalya'nın Muratpaşa İlçesi 3.173 puan ile 15. sırada, Konyaaltı İlçesi 2,465 puan ile 27. sırada ve Kepez İlçesi 1,392 puan ile 88. sırada yer almıştır (T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022: 70-84).

Kepez Belediyesi, Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 2022 TÜİK ADNKS verilerine göre nüfusu 608.675 kişi ile Antalya nüfusunun %22,64'ünü oluşturan nüfus yönünden en kalabalık olan ilçe belediyesidir (Antalya Nüfusu, 2024). Kepez İlçe Belediyesi'nin çocuklara yönelik yaptığı çalışmalar incelendiğinde özellikle kreşler, bağımsız anaokulları, eğitime destek kursları, yaz kursları, spor okulları, kütüphaneler, spor tesisleri ve bilim merkezleri dikkat çekmektedir. Eğitim konusunda yapılan yatırımların dışında hem

çocukların hem de halkın ücretsiz faydalanabileceği çeşitli sağlık hizmetleri veren Belediye Sağlık Merkezi bulunmaktadır.

Belediye sınırları içinde bulunan mahallelerde yer alan çocuk parklarının yanında; Antalya Orman Çiftliği, Dokuma Park, Kepez Botanik Park, Kepez Kent Ormanı, Kepez Macera Ormanı, Kepez Seyir Terası, Masal Parkı, Şehitler Parkı ve Tek Sarnıç Kent Parkı daha büyük parklar olarak dikkat çekmektedir. Ayrıca Kepez İlçe Belediyesinde; Ahmet Hamdi Tanpınar Kültür Merkezi, Anadolu Oyuncak Müzesi, Arif Nihat Asya Açık Hava Tiyatrosu, Erdem Beyazıt Kültür Merkezi, Hasan Doğan Stadyumu, Kepez Açık Hava Müzesi, Kepez Drag Merkezi, Mimar Sinan Kongre Merkezi, Nostaljik Araç Merkezi, Park Ride 8d ve Turgut Özal Spor Salonu gibi 11 adet etkinlik alanı bulunmaktadır (Kepez Belediyesi, 2022-2024).

Cem Karaca Gençlik Kütüphanesi, Cemil Meriç Kütüphanesi, Dr. Burhanettin Onat Çocuk Kütüphanesi, Millet Kıraathanesi, Orhan Gazi Kütüphanesi, Osman Gazi Semt Kütüphanesi, Varsak Kütüphanesi, Yasin Naci Ağaroğlu Kütüphanesi ve Amir Ateş Kütüphanesi ve son olarak 9 Aralık 2023 tarihinde açılan Akdeniz Bölgesi'nin en büyük kütüphanesi olan Antalya Kütüphanesi ile birlikte toplam 10 kütüphane Kepez İlçe Belediyesi sınırları içindedir. Çocuklar için bilgisayar, kodlama, yazılım gibi pek çok ders verilen Amir Ateş Semt Konağı, Orhan Gazi Semt Konağı, Osman Gazi Semt Konağı ve Antalya Bilim Merkezi; spor etkinlikleri için Kepez Belediyesi Spor Kompleksi ve Adnana Menderes Tam Olimpik Yüzme Havuzu'nun da içinde bulunduğu KepezPark Varsak; müzik eğitimi için Kepez Müzik Okulları ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için Sevgi Atölyeleri Kepez Belediyesi tarafından çocuklar için yapılan diğer çalışmalar arasındadır. Okul öncesi çocuklar için ise, Kepez Belediyesine bağlı 4 adet kreş ve gündüz bakım evi bulunmaktadır (Kepez Belediyesi, 2022-2024; Antalya Valiliği, 2023).

Belediye'nin kendi internet sitesinden ve çeşitli internet kaynaklarından elde edilen bilgilerden, Kepez Belediyesi'nin, 200'ün üzerinde öğretmen ve eğitici kadrosu, etüt ve kurs merkezleri, kreşleri, spor ve müzik okulları ve yaz kursları ile çocuklara yönelik ücretsiz ya da düşük ücretli pek çok eğitim hizmeti verdiği görülmüştür (Kepez Belediyesi, 2021a).

Kepez İlçe Belediyesi'nin eğitim hizmetlerinin yanında yalnızca çocuklar için olmamakla birlikte çocuklara yönelik ücretsiz sünnet ve diş tedavisi imkanı sağlayan sağlık merkezi bulunmaktadır. 2017 yılında hizmet vermeye başlayan Belediye Sağlık Merkezi'ne 2021 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından Tıp Merkezi statüsü verilmiştir. Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Ünitesi, Engelli Koordinasyon Merkezi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Kadın Hastalıkları ve Doğum, Ağız ve Diş Sağlığı, Göz, Genel Cerrahi, Dahiliye, Fizik Tedavi Polikliniği, Psikolojik Destek Hizmeti, Kanser Tarama Merkezi, Evde Sağlık, Diyetisyen,

Laboratuvar ve Halk Eczanesi gibi 15 ayrı branşı bulunan Belediye Tıp Merkezinde evlenecek çiftlere talasemi testi ve işe giriş, ehliyet ve benzeri işlemler için 'sağlık raporu' hizmeti de sunulmaktadır. Ücretsiz ilaç dağıtımı, ücetsiz gözlük verilmesi, hasta nakilleri ve evde bakım gibi hizmetlerin yanı sıra Türkiye'de bir ilk olarak 112 Acil Servis hizmeti ile hastaneye giden vatandaşların "ALO 211 Çağrı Merkezi" aracılığı ile ücretsiz olarak evlerine geri dönmeleri sağlanmaktadır (Kepez Belediyesi, 2021b).

Muratpaşa Belediyesi, Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 2022 TÜİK ADNKS verilerine göre nüfusu 596.293 kişi ile Antalya nüfusunun %19,58'ini oluşturan ve nüfus yönünden Kepez İlçe'sinden sonra en kalabalık olan ikinci ilçe belediyesidir (Antalya Nüfusu, 2024). Muratpaşa İlçe Belediyeinin çocuklara yönelik yapığı çalışmalar incelendiğinde kreşler, kurs ve etüt merkezleri, yaz dönemi çocuk ve genç kursları, çocukların okul dışında vakit geçierebileceği parklar ve sosyal alanlar gibi hizmetler dikkat çekmektedir (Muratpaşa Belediyesi, 2024b).

Türkan Şoray Kültür Merkezi, Aydın Kanza Kültür Merkezi, Muratpaşa Belediyesi Kültür Salonu, Hacı Bektaş Veli Kültür Merkezi, Değirmenönü Kültür Merkezi, Kırcami Komşu Evi, Çağlayan Sanat Merkezi, Kırcami Sanat Atölyesi, Kozaklı Komşu Evi, Demircikara Sanat Atölyesi, Meltem Arpet Kurs Merkezi, Ermenek Kurs Merkezi, Konuksever Kurs Merkezi, Soğuksu Kurs Merkezi, Kızıltoprak Meslek Edindirme Kursları, Hobi ve Sanat Merkezi, ASSİM Kurs Merkezi, Şirinyalı Sanat Merkezi ve Perge Sanat Atölyesi çeşitli sanatsal etkinliklerin ve kutlamaların yapıldığı alanlar olarak Muratpaşa İlçe Belediyesi tarafından hayatageçirilmiş projelerdir. Kültür merkezlerinde etkinlikler, kurs merkezlerinde hobi ve sanat kursları, komşu evlerinde ise ücretsiz olarak doğum günü, nişan, konser ve parti gibi organizasyonların yapılmasına imkan tanıyan alanlardır. Ayrıca Meltem Kampüs Öğrenci Etüt Merkezi, Kızıltoprak Kampüs Öğrenci Etüt Merkezi ve Falez Kampüs Öğrenci Etüt Merkezi ile öğrencilerin sakin ve sessiz bir ortamda ders çalışmalarına imkan tanıyan alanlar hedeflenmektedir (Muratpaşa Belediyesi, 2024b; Antalya Gündem, 2024).

36-72 ay arası çocuklar için; Merkez Şube Kreş ve Gündüz Bakımevi, Dutlubahçe Şube Kreş ve Gündüz Bakımevi, Türkan Saylan Kreş ve Gündüz Bakımevi, Konuksever Şube Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Münir Özkul Şube Kreş ve Gündüz Bakımevi olmak üzere toplam 5 kreşte Muratpaşa Belediyesi hizmet vermektedir. Zeytinköy Eğitim Merkezinde ise, 2. sınıftan itibaren 9. sınıfa kadar okula devam eden ilkokul ve ortaokul öğrencilerine sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yanında, okul derslerini de içeren akademik destek amaçlı dersler verilmektedir (Muratpaşa Belediyesi, 2024c).

Sağlık alanında Muratpaşa İlçe Belediyesi, belediyecilik mevzuatında yer alan; evde bakım ve evlilik öncesi uygulanan testler ve raporlar konusunda hizmet vermektedir (Muratpaşa Belediyesi, 2024a). Ayrıca kadın danışma merkezlerinde aile, çocuk ve ergen danışmanlık hizmetleri verilmektdir (Muratpaşa Beldiyesi, 2023). Muratpaşa Belediyesinin sağlık alanında mevzuat dışında farklı bir uygulaması görülmemiştir.

Konyaaltı Belediyesi, Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 2022 TÜİK ADNKS verilerine göre nüfusu 204.795 kişi ile Antalya nüfusunun %7,62'sini oluşturan ve nüfus yönünden en kalabalık olan beşinci büyük ilçe belediyesidir (Antalya Nüfusu, 2024). Konyaaltı İlçe Belediyeinin çocuklara yönelik yapığı çalışmalar incelendiğinde kreşler, kurs ve etüt merkezleri, yaz dönemi çocuk ve genç kursları gibi hizmetler dikkat çekmektedir. Ayrıca çocuklar için güvenli parklar, gençlik merkezi, gezici oyun merkezi gibi projelerin de olduğu belediyenin resmi internet sitesinde görülmüştür (Konyaaltı Belediyesi, 2024).

Konyaaltı İlçe Belediyesi bünyesinde 36 aydan itibaren okul öncesi çocukların faydalanabileceği Konyaaltı Beldiyesi Gürsu Kreş ve Gündüz Bakımevi, Uncalı Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Toros Kreşi olmak üzere toplam 3 adet kreş bulunmaktadır. Ayrıca 0-5 yaş arası çocuklar için Türkiye'de ilk defa Konyaaltı Belediyesi tarafından hayata geçirilen "Bebek Parkı" projesi ile çocuklar aileleri ile birlikte bu parkta keyifli vakit geçirebilmektedir. Haftanın 7 günü açık olan ve çocukların erişebileceği şekilde tasarlanan tuvaletleri, lavaboları ve oyun alanları olan bu parkta, çocuk gelişimi uzmanı öğretmenler tarafından çocukların sosyalleşebilmesi ve motor becerilerinin gelişebilmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir (Konyaaltı Belediyesi, 2023a).

Ayrıca hem okul derslerine yardımcı olmak hem de çeşitli sanatsal ve sportif faaliyetleri desteklemek amacıyla Konyaaltı Sanat Eğitim Merkezi'nde (KONSEM) farklı yaş gruplarına ücretsiz kurslar verilmektedir. Liman KONSEM, Uncalı KONSEM, Gürsu KONSEM Etüt Merkezi, Kadın Sanat ve Eğitim Lokali olmak üzere Konyaaltı Belediyesi sınırları içinde farklı mahallelerde bulunan eğitim merkezlerinde yaz ve kış dönemi kursları düzenlenmektedir Bu kursların yanında sınavla öğrenci seçilen ve daha profesyönel olarak devam ettirilen Konyaaltı Belediyesi Müzik Akademisi ve Konyaaltı Belediyesi Tiyatro Akademisi bulunmaktadır (Konyaaltı Belediyesi, 2023b).

Sağlık alanında Konyaaltı İlçe Belediyesi, belediyecilik mevzuatında yer alan; evde bakım ve evlilik öncesi uygulanan testler ve raporlar konusunda hizmet vermektedir (Konyaaltı Belediyesi, 2024a). Konyaaltı Belediyesi'nin sağlık alanında mevzuat dışında farklı bir uygulaması görülmemiştir (Konyaaltı Belediyesi, 2017).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, Akdeniz Bölgesi sınırları içinde yer alan ve 2022 TÜİK ADNKS verilerine 2.688.004 kişi nüfusa sahip olan bir belediyedir (TÜİK, 2023d). Antalya Büyükşehir Belediyesinin çocuklara yönelik yapığı çalışmalar incelendiğinde özellikle eğitime yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu çalışmalar kapsamında; kreşler, okul öncesi eğitim merkezleri, anaokullar, kurs ve etüt merkezleri, yaz dönemi spor ve sanat kursları gibi hizmetler yer almaktadır. Ayrıca çocuklar için çocuk etkinlik odaları, mobil kreşler, oyuncak ve kitap kütüphanesi, fikir atölyesi, zıp zıp park, çocuk tiyatrosu, uçurtma şenliği ve halk süt gibi projelerin de olduğu belediyenin resmi internet sitesinde görülmüştür (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Yenigün Kreş ve Gündüz Bakımevi, Cam Pramit Kreş ve Gündüz Bakımevi, Serik Kreş ve Gündüz Bakımevi, Kaş Kreş ve Gündüz Bakımevi ve Gündoğmuş Kreş ve Gündüz Bakımevi olmak üzere toplam 5 kreş bulunmaktadır. Ayrıca, Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk Sanat Eğitim Merkezi'nde (ATASEM) hem çocuklara yönelik hem de herkesin katılabileceği ve Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk Bilgi Eğitim Merkezi'nde (ATABEM) yalnızca çocuklara yönelik büyükşehir belediyesinin çeşitli kursları ücretsiz olarak yürütülmektedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2024).

ATASEM, çeşitli yaş gruplarından vatandaşların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak, sosyal ve kültürel gelişimine destek vermek üzere, hobi, meslek edindirme, sanat gibi pek çok alanda ücretsiz kurslar düzenlemektedir (ATASEM, 2022).

ATABEM ise, Antalya'da yaşayan çocukların ve gençlerin eğitim ihtiyaçlarının karşılamak; ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin akademik başarılarının desteklemek; öğrencilerin girecekleri sınavlara hem akademik olarak hem de psikolojik olarak hazırlanabilmelerini sağlamak amacıyla Antalya Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Yaygın Eğitim Şube Müdürlüğü tarafından kurulmuştur. Bu amaçlara yönelik kurs merkezlerinde hem ücretsiz olarak dersler verilmektedir hem de rehberlik hizmeti sunulmaktadır (ATABEM, 2022).

ATABEM ve ATASEM, Akseki, Aksu, Alanya, Demre, Döşemealtı, Yeşilbayır, Elmalı, Finike, Gazipaşa, Gündoğmuş, İbradı, Kalkan, Kaş, Korkuteli, Kumluca, Serik ve Manavgat, Altındağ Müzik ve Gösteri Sanatları Merkezi (Muratpaşa), Atatürk Kurs Merkezi (Muratpaşa), Çaybaşı Üniversiteye Hazırlık Kurs Merkezi (Muratpaşa), Konuksever Kurs Merkezi (Muratpaşa), Lara Kurs Merkezi (Muratpaşa), Meltem Kurs Merkezi (Muratpaşa), Altınova Saime Salih Konca Kurs Merkezi (Kepez), Dokuma Kurs Merkezi (Kepez), Kepez Kurs Merkezi (Kepez), Varsak Kurs Merkezi (Kepez) ve Yeni Mahalle Kurs Merkezi (Kepez), Kampüs Kurs Merkezi (Konyaaltı), Uncalı Kurs Merkezi (Konyaaltı) olmak üzere toplam 30

kurs merkezi ile hem Antalya merkezinde hem de ilçelerde çeşitli kurslar düzenlemektedir (ATABEM, 2022 ve ATASEM, 2022).

Antalya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak hizmet veren Doğan Hızlan Kütüphanesi, Kent Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi ve Antalya Büyüşehir Belediyesi Kitap ve Oyuncak Kütüphanesi'nin yanında kütüphaneye ulaşamayan, mesafe olarak uzak olan mahalle, köy ve ilçeler için gezici kütüphane projesini gerçekleştirmiştir. Haftaiçi 5 gün boyunca her mahallede vatandaşlara hizmet veren gezici kütüphanede her yaş grubundan vatandaşın ilgisini çekecek kitapların yanında ücretsiz internet imkanı ile e-kitap hizmeti de sunmaktadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2020a).

Antalya Büyükşehir Belediyesi kültürel ve sanatsal olarak da çocuklara yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Yaz ve kış dönemi kültür sanat kurslarının yanında büyükşehir belediyesine bağlı olarak hizmet veren, İsmail Baha Sürelsan Konservatuvarı'na özel yetenek sınavları ile öğrenci alarak müzik, tiyatro ve dans alanında ücretsiz olarak eğitim vermektedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2020b).

Antalya Büyükşehir Belediye'sinin çocukları da kapsayan bir diğer dikkat çeken projesi "Temiz Hava ve Sağlıklı Yaşam İçin Pedallıyoruz"dur. 2022 yılında 10-65 yaş arası yaş grubu ile başlayan 2024 yılında ise 10-70 yaş olarak güncellenen proje kapsamında belediye vatandaşlar için ücretsiz temel sürüş eğitimi düzenlemektedir. Antalya Büyükşehir Belediyesi Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi tarafından yürütülen proje ile belediye, hem spor amaçlı hem de ulaşım amaçlı bisiklet kullanımının yaygınlaşması sonucu böyle bir proje için harekete geçmişlerdir (Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2022).

Çocukların beslenme ihtiyaçlarına yönelik olarak ise Antalya Büyükşehir Belediyesinin "Halk Süt" ve "Halk Mama" projeleri bulunmaktadır. 2020 yılında başlatılan ve 2-5 yaş arası çocuklara süt dağıtılmasını içeren "Halk Süt" projesinden faydalanmak isteyen ihtiyaç sahibi ailelerin belediyeye başvuru yapmaları gerekmektedir. Başvurusu alınan aileler Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nda görevli uzman personel tarafından incelenerek uygun görülen başvuru sahiplerinin çocuklarına aylık 8 litre süt yardımı yapılmaktadır. Yardımlar 19 ilçede devam etmektedir. "Halk Mama" projesi ise 6-24 aylık bebeği olan ihtiyaç sahbi ailelerin bebekleri için aylık 12 adet mama desteğini kapsayan bir projedir. Halk Mama için, Antalya Büyükşehir Belediyesi ilçe hizmet birimlerine, ATASEM kurs merkezlerine, Antalya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'na ve Başkanlığa bağlı Aile Eğitim Merkezlerine ya da Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin resmi internet sitesinden başvuru yapılabilmektedirler. Başvurular Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nda görevli uzman

personel tarafından incelenerek uygun görülen ailelere yardım ulaştırılmaktadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Ayrıca Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin 2021 yılında Kepez ilçesi Sakarya bulvarında açılışını yaptığı Antalya Büyükşehir Belediyesi Sağlık Merkezi'nde; 5 çocuk ve 5 yetişkin polikliniği ile ağız ve diş sağlığı, psikolog, sünnet ve evde bakım hizmetleri sosyal güvence şartı olmadan tüm vatandaşlara sunulmaktadır. 7-14 yaş arası çocuklara ve yetişkinlere sunulan diş sağlığı hizmetlerinin, sünnet ve 7 yaştan itibaren çocuk, ergen ve yetişkinler için psikolog hizmetlerinin tamamen ücretsiz olması özellikle sosyal güvencesi olmayan vatandaşlar için önemli bir hizmet olmuştur (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2022). Açıldığı günden Mart 2023 tarihine kadar ağız ve diş polikliniği 39.829 hastaya, 1025 hastaya psikolog desteği verilirken 840 çocuk da sünnet hizmetinden faydalanmıştır (Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Akıllı tarafından yürütülen ve 2015-2019 yıllarını kapsayan bir çalışmada, Türkiye'de ki 23 büyükşehir belediyesinin stratejik planları taranmış ve "çocuk" kodu ile bu planlarda tarama yapılmıştır. Böylece belediyelerin stratejk planlarında çocuklarla ilgili ne gibi çalışmalar yaptıkları ve hangi birimlerin bu alanda çalıştığı ile ilgili bilgi toplanmıştır. Bu çalışmada elde edilen verilere göre 2015-1029 yılları arasında Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planları'nda çocuk kavramının 5 kez kullanıldığı, Ağız ve Diş Sağlığı Birimi ile Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Birimi'nin çocuklara yönelik hizmetleri yürüttüğü ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin çocuklara yönelik hizmetlerinin, ağız ve diş sağlığı; koruyucu hizmetler; okulların bakım onarım çalışması; çocuk trafik eğitim parkı; çocuk parkı; çocuk sokakları; çocuk oyun odaları; kreş; oyuncak ve kitap kütüphanesi; müze; spor kompleksi; yüzme havuzu ve bilim merkezi gibi alanlarda gerçekleştirileceği Stratejik Planlar incelenerek ortaya koyulmuştur (Akıllı, 2019: 93-95). Bu çalışma ile günümüzde Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin çocuklara yönelik verdiği hizmetler karşılaştırıldığında stratejik planlar doğrultusunda hizmetlerin gerçekleştirildiğini söylemek mümkün.

Alan araştırması kapsamında seçtiğimiz Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı İlçe Belediyeleri ile Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin konumuz bağlamında çocuklara yönelik hizmetleri yukarıda sayılan şekilde özetlenebilir.

1.6.7. Antalya'da Kent Güvenliği

TDK sözlüğünde güvenlik, *"Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu; emniyet"* olarak tanımlanmaktadır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde beslenme ve barınma ihtiyacından sonra gelen güvenlik insanların

emniyet ve huzur içinde yaşamasını ifade eden bir kavramdır (Kula ve Çakır, 2015: 193). Tarihsel süreç içerisinde insanlar korunma iç güdüsü ile bir araya gelerek kentleri kurmuşlardır. Bu açıdan bakıldığında kentler bireylerin güvenlik konusundaki temel ihtiyaçlarını giderebilmeleri ve güvenlik içinde yaşayabilmelerini sağlamaya yönelik olarak ortaya çıkan mekansal yerleşimler olarak tanımlanabilir. Sanayileşme sonrası dönemde kırdan kente olan göç hareketleri ile kent nüfusunun hızla artması, hetorojen nüfus yapısı ve sağlıksız kentleşme gibi nedenlerle kentlerde güvenlik ihtiyacı hem her geçen gün artmakta hem de bu ihtiyacı karşılamak zorlaşmaktadır (Kaypak, 2016: 36).

Günümüzde kent güvenliği yalnızca suç unsurunu ortadan kaldırmak ve emniyeti sağlamak olarak görülmeyip aynı zamanda bilgi hakkı, ifade hakkı, kültür hakkı, farklı ve eşit kimlik hakları ve kent yönetimine katılım hakkı gibi hakları da kapsayan "Kentli Hakları"nın güvenceye alındığı bir kent ifade edilmektedir (Ertan, 2014: 56-63). Ancak toplumların sosyoekonomik durumlarının kent güvenliği konusundaki beklentilerini de etkilediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin Sao Paulo'da fakir topluluklar üzerinde çalışma yapan bir araştırmacı için evinden oyun oynamak için bir çocuğun dışarı çıkabilmesi ve zarar görmeden geri dönebilmesi güvenlik olarak tanımlanırken, Hindistan'da hava kirliliğinin ve yetersiz sağlık hizmetlerinin olumsuz etkilediği kentlerde hastalanmadan yaşayabilmek güvenliktir. Oysa gelişmiş ülkelerde kentsel güvenlik çevre felaketlerine karşı korunabilme, kent yönetimine katılabilme gibi hakları içermektedir (Gülcü, 2023: 104).

Türkiye'de turizmin başkenti olarak bilinen Antalya'da güvenlik konusu bir kat daha önem kazanmaktadır. Özellikle keyifli ve huzurlu bir tatil geçirmek için para harcayan insanların güvenlik sorunlarının yaşandığı ve suç oranının yüksek olduğu bir yeri tercih etmeyecekleri aşikardır. Bu amaçla Antalya İl Emniyet Müdürlüğü, bünyesinde bulunan 28 şube müdürlüğü ile birlikte "Daha güvenli şehir Antalya" modelini oluşturmak için vatandaşların memnuniyetini gözeterek Toplum Destekli Polis Projesi çerçevesinde Antalya'da polise yasalarla verilen güvenlik ve huzuru sağlama görevini yerine getirmek için çalışmalarını sürdürmektedir (Antalya Emniyet Müdürlüğü, 2024). Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı verilerine göre son 5 yılda gelen toplam soruşturma dosya sayıları şu şekildedir:

- 2019 yılı: 101.882
- 2020 yılı: 91.137
- 2021 yılı: 93.286
- 2022 yılı: 115.902
- 2023 yılı: 125.606 (Antalya Adliyesi Faaliyet Raporları, 2024).

Rakamlar incelendiğinde 2020 ve 2021 yıllarında dosya sayılarının düştüğü ancak diğer yıllarda her geçen yıl arttığı görülmektedir. 2020 ve 2021 yıllarında pandemi süreci nedeniyle alınan sokağa çıkma yasağı gibi tedbirlerin suç sayılarında düşüşe neden olduğu fakat tedbirlerin kalması ile suç sayılarının yeniden yükselişe geçtiği görülmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 1.13'de 2017-2020 yılları arasında Antalya'da suç türüne göre ceza infaz kurumundan çıkan hükümler gösterilmektedir. Tablodan da anlaşıldığı üzere; hırsızlık, yaralama ve diğer suçlar 2017-2020 yılları arasında en çok hüküm giyilen ilk üç suç olmuştur. En ağır suç olan "adam öldürme" suçuna bakıldığında ise 2020 yılında Türkiye'de bu suçtan 5.945 kişi hüküm giyerken bu kişilerin 236'sı Antalya'da hüküm giymiştir. Yaklaşık %4 gibi bir orana tekabül eden bu rakam oldukça yüksektir. Antalya'nın sürekli göç alması, turizmin etkisiyle ortaya çıkan hızlı kentleşme ve dönemsel nüfus hareketliliği gibi sebepler suç işlemeyi kolaylaştırırken, suç işleyenin yakalanmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kent güvenliğinin sağlanabilmesi için önleyici tedbirlerin artırılarak suçun azaltılmasına yönelik çalışmalar önem taşımaktadır (Gülcü, 2023: 116).

Tablo 1. 13 Antalya'da 2017-2020 Yıllarında Suç Türüne Göre Ceza İnfaz Kurumundan Çıkan Hükümler

SUÇ TÜRÜ	2020 YILI TÜRKİYE	2020 YILI	2019 YILI	2018 YILI	2017 YILI
Adam Öldürme	5.945	236	221	190	224
Yaralama	57.713	2.778	1.851	1.349	1.230
Cinsel Suçlar	4.899	195	185	189	164
Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	6.500	345	144	155	124
Hakaret	6.638	347	168	207	219
Hırsızlık	76.698	4.325	2.492	1.632	1.636
Yağma	13.400	540	480	332	330
Dolandırıcılık	13.785	795	472	331	247
Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti	7.688	330	431	353	395
Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanma, Satın Alma	19.128	909	442	290	202
Sahtecilik	8.662	369	478	421	439
Kötü Muamele	158	6	4	3	6
Zimmet	232	22	11	14	14
Rüşvet	142	7	5	9	5
Kaçakçılık	5.963	194	291	225	251
Trafik Suçları	18.332	1.169	807	535	353
Orman Suçları	758	43	39	42	27
Ateşli Silahlar ve Bıçakla İlgili Suçlar	11.896	314	248	183	190
İcra İflas Kanunu'na Muhalefet	11.917	710	901	824	1.112
Askeri Ceza Kanunu'na Muhalefet	6.640	106	35	12	17
Tehdit	11.908	728	899	518	345
Mala Zarar Verme	3.327	152	127	115	101
Görevi Yaptırmamak İçin Direnme	7.074	296	176	111	93
Ailenin Korunması Tedbirine Aykırılık	6.438	272	206	215	252
Diğer Suçlar	55.840	2.506	2.188	1.535	1.285
Bilinmeyen	189	3	3	5	0
TOPLAM	**361.870**	**17.697**	**13.304**	**9.795**	**9.261**

Kaynak: TÜİK, 2021. Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2020

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nicel ve nitel araştıma yöntemleri bir arada kullanılarak karma yöntem uygulanmıştır. Bu tez çalışması karma bir araştırma olduğundan dolayı nicel kısımda işlevselci paradigmaya, nitel kısımda ise yorumlamacı paradigmaya dayanmaktadır. İşlevselci paradigma sosyal dünyanın kişiden kişiye göre değişmediğini savunur ve gerçekleri olduğu gibi ele alıp değerlendiren yaklaşımdır. Yorumlayıcı paradigma, bazı araştırmaların belirli zaman ve yer içinde yani belirli koşullarda ve yalnızca uzlaşmacı topluluğun onu doğrulaması ile anlam oluşturduğunu öne sürmektedir. Kısaca yorumlayıcı paradigmaya göre, bir metnin anlamı onu yorumlayan topluluğun ortak düşüncesi ile oluşturulur (Gunbayi ve Sorm, 2020).

Öncelikle tezin kavramsal çerçevesini oluşturmak için literatür taraması yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası kaynaklar incelenmiş, yazılı kaynakların yanında, internet, kamu kurum raporları, TÜİK, BM ve UNICEF verileri, gazete ve dergi arşivleri, bilimsel araştırmalar ve gerekli kaynaklara ulaşılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Küreselleşme sürecinden en çok etkilenen alanlar olarak tanımlanan kentlerde meydana gelen sosyal, kültürel ve ekonomik değişimler kentte yaşayan herkesi, en çok da çocukları etkilemiştir. Alan araştırması bölümünde de; bu değişimlerin ortaya çıkardığı istek ve ihtiyaçlar ile kentte yaşayan bireylerin çocuk dostu kent kavramına yükledikleri anlamlar ve yerel yönetimlerin çocuk dostu kent konusunda yaptıkları ve yapmayı planladıkları hizmetler nicel ve nitel yöntemler kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nicel yöntem olarak sosyal bilimlerde veri toplama yöntemlerinin başında gelen anket yöntemi, nitel yöntem olarak ise derinlemesine görüşme yöntemi uygulanmıştır.

Ülkemizde küreselleşme sürecinin en çok hissedildiği kentlerin başında gelen Antalya'da çocuk dostu kentler ile ilgili yapacağımız bu tez çalışması için Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinde yaşayan ve okula devam eden 10-14 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlere anket uygulanmış ve bu ebeveynlerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca konunun doğrudan muhattabı olan çocukların konu hakkında istek ve ihtiyaçlarını ortaya koyabilmek için Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinde ikamet eden ve okula devam eden 10-14 yaş grubu çocuklarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Her ne kadar anket uygulaması ile daha fazla çocuğa ulaşma imkanı olsa da çocukların istek ve ihtiyaçlarını daha doğru bir şekilde anlayabilmek adına yüzyüze görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Yine aynı şekilde 10-14 yaş grubu çocukların hem tam olarak çocukluk döneminden çıkmamış olmaları

hem de kendilerini daha iyi ifade edebilecek yaşta oldukları düşünüldüğü için bu yaş grubu çocuklarla görüşmeler yapılmıştır. Son olarak, konunun diğer tarafı olan yerel yönetimlerde çocuk dostu kent konusu ile ilgili, çeşitli birimlerden yetkililerle derinlemesine görüşmeler yapılarak yaptıkları ve yapmayı planladıkları çalışmalar sorgulanmıştır.

Anket sonuçları SPSS 23 programı kullanılarak analiz edilmiş ve tablolaştırılmıştır. Derinlemesine görüşme sonuçları ise betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Alan araştırması bölümünde betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modelinde, var olan bir durumun nitel ve/veya nicel verilerle ortaya konması, genel olarak betimlenmesi söz konusudur. Geniş gruplar üzerinde yapılan çalışmalarda, gruptaki bireylerin bir olgu ve olay üzerindeki görüş ve tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalar betimsel tarama olarak tanımlanmaktadır (2009, 2012: 59). Betimsel tarama modeli araştırmacıya, ortaya çıkarmak istediği mevcut durumu kapsamlı, içeriğe uygun ve ayrıntılı bir şekilde tasvir edebilme imkânı sunmaktadır.

2.2. Evren, Örneklem ve Çerçeve

Araştırmanın evreni, 2022-2023 eğitim öğretim döneminde Antalya kent merkezinde Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde bulunan 170 ortaokulda öğrenimine devam eden 10-14 yaş aralığında olan çocuklar ile bu çocukların ebeveynlerinden oluşmaktadır.

Şekil 2. 1 Antalya İlçe Haritası

Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020: 10**.**

Araştırmaya temel teşkil edecek çerçeve liste İl Milli Eğitim müdürlüğünün resmi internet adresinden (https://antalya.meb.gov.tr/) temin edilmiştir. Bu doğrultuda 112 Resmi, 58 Özel okul olduğu görülmüştür. Kepez ilçesinde 76, Muratpaşa ilçesinde 64 ve Konyaaltı

ilçesinde 30 okul yer almaktadır. Örnekleme planlamasında Tabakalı, Kota ve Karar örneklemeleri kullanılmıştır.

Tabakalı örnekleme, sınırları belirlenmiş bir evrende alt tabakalar ya da alt grupların olduğu durumlarda kullanılan bir yöntemdir. Öncelikle evren kendi içinde homojen tabakalara ayrılır ve bu tabakalardan rastgele örnekler seçilir. Böylece araştırdığımız konu ile ilgili daha kesin cevaplar alabiliriz. Yaş, cinsiyet gibi basit rastgele seçimlerde sonucu etkileyebilecek değişkenlerin dağılımı şansa bırakılmamış olur. Buna karşılık örnekleme hatasının hesaplaması zordur ve bazı tabakalarda az sayıda kişinin olması bu yöntemin dezavantajlarıdır. Kota örnekleme, inceleme yapılan topluluğun belli özelliklerini ortaya çıkarabilmek için, bu topluluk içinde yalnızca coğrafi bölge, yaş, cinsiye, sosyal sınıf gibi belli özelliklerinin örnek olarak alınması ile oluşturulan örnekleme yöntemidir. Zaman ve kaynak kısıtı olduğu zamanlarda rahatlıkla kullanılabilir (Kılıç, 2013: 43). Karar örnekleme ise, olasılıksal olmayan ve örneklem birimlerinin örneklemi oluşturan kişinin kararına göre yapıldığı yöntemdir.

Okulların bulunduğu mahalleler sosyoekonomik durumlarına göre; ilk sırada yer alan mahalleler (A), ikinci sırada yer alan mahalleler (B) ve son sırada yer alan mahalleler (C-E) olmak üzere 3 statüye ayrılmıştır. Mahallelerin gelişmişlik düzeyi, hanedeki araç sahiplik durumları, mahallelerdeki evlerin ve dükkanların satış ve kira değeri, mahallelerdeki okul, kreş, park ve kültürel yapılar gibi pek çok parametre değerlendirilerek sosyoekonomik statüler oluşturulmaktadır. Alan araştırması için farklı sosyoekonomik kategorilerde bulunan mahalleler ve ilçeler seçilmiştir. Önceki bölümde bahsedildiği gibi 2022 yılında T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yapmış olduğu İlçe SEGE raporuna göre alan araştırması için seçtiğimiz Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı ilçelerinin gelişmişlik düzeyleri farklılık göstermektedir. Çalışmada farklı sosyoekonomik grupların istek ve ihtiyaçlarının farklı olabileceği varsayımından hareket edildiği için ilçe ve mahalle seçimleri buna uygun olarak yapılmıştır. Anket sonuçlarının analizinde de ilçeler arası farklılıklar karşılaştırmalı tablolar ile istatistiksel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anket uygulaması sırasında dikkate aldığımız değişkenlerimiz şu şekildedir;

1. Değişken: İlçedeki okul sayısı,
2. Değişken: Okul türü (resmi, özel),
3. Değişken: Okulların bulunduğu mahallelerin sosyoekonomik statüleri,
4. Değişken: Cevaplayıcının cinsiyeti (kız öğrenciler için babaları, erkek öğrencilerinin anneleri) ile rastgelelik sağlanması ve cinsiyet anlamında yansızlık hedeflenmiştir.

Tablo 2. 1 Üç İlçedeki Ortaokul Mevcut Sayısı ve Örneklem Dağılımı

OKUL SAYISI (Çerçeve)				
İlçe	Sosyal Ekonomik Statü			
	A	B	C	T
KEPEZ	-	21	55	76
KONYAALTI	10	15	5	30
MURATPAŞA	19	23	22	64
Toplam	29	59	82	170

OKUL SAYISI (Örneklem)				
İlçe	Sosyal Ekonomik Statü			
	A	B	C	T
KEPEZ	-	1	4	5
KONYAALTI	1	1	0	2
MURATPAŞA	1	2	2	5
Toplam	2	4	6	12

Ankette 12 Okul %7 ile temsil edilmektedir. Cevaplayıcı sayısı, 10.000-50.000 sınırları arasında hedeflenen temsilen 370-381 kişi olarak planlanmıştır. Ortalama okul sayısına göre okul başına 31 veli ile anket yapılması planlanmıştır. Gerçekleşen anket sayısı ise 377 kişidir.

Tablo 2. 2 Üç İlçede Uygulanan Anketlerin Dağılımı

Okul Türü	Muratpaşa İlçes	157
Devlet	Muratpaşa_1	33
Devlet	Muratpaşa_2	29
Devlet	Muratpaşa_3	33
Özel	Muratpaşa_4	31
Özel	Muratpaşa_5	31

Okul Türü	Kepez İlçesi	158
Devlet	Kepez_1	32
Devlet	Kepez_2	30
Devlet	Kepez_3	34
Devlet	Kepez_4	33
Özel	Kepez_5	29

Okul Türü	Konyaaltı İlçesi	62
Özel	Konyaaltı_1	31
Devlet	Konyaaltı_2	31
Genel Toplam		377

Seçilen okulların isimleri belirtilmemiş olup okulları temsilen özel okul ve devlet okulu ayrımında kodlama yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Antalya İl Müdürlüğü'nden alınan izin doğrultusunda yürütülen çalışma ile seçilen okullarda hedef doğrultusunda ortalama 31 ebeveyn sayısına ulaşılmıştır. Anketlerin 158'i yani %42'si Kepez İlçe okullarında, 157'si yani %42'si Muratpaşa İlçe okullarında ve 62'si yani %16'sı Konyaaltı İlçe okullarında gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. 3 Anketler İçin Tanımlayıcı İstatistikler

	Kategori	Sayı	Yüzde
Ebeveyn Cinsiyeti	Kadın	256	67,90%
	Erkek	121	32,10%
Öğrencinin Devam Ettiği Sınıf	5.Sınıf	101	26,80%
	6.Sınıf	105	27,90%
	7.Sınıf	90	23,90%
	8.Sınıf	81	21,50%
Öğrencinin Devam Ettiği Okul Türü	Devlet	226	59,90%
	Özel	151	40,10%
Ebeveyn Yaş Grubu	26-35	88	23,30%
	36-45	223	59,20%
	46-55	60	15,90%
	56+	6	1,60%
Ebeveyn Eğitim Durumu	Okuryazar/Değil	7	1,90%
	İlkokul/İlköğretim	74	19,60%
	Lise	115	30,50%
	Üniversite	155	41,10%
	Yüksekokul	26	6,90%
İkamet Edilen Bina Türü	Müstakil Ev	63	16,70%
	Apartman Dairesi	185	49,10%
	Site	120	31,80%
	Rezidans	9	2,40%
Konut Sahiplik Durumu	Ev Sahibi	224	59,40%
	Kiracı	139	36,90%
	Lojman	2	0,50%
	Ailesine Ait Ev	12	3,20%
Öğrencinin Kendilerine ait Odaları	Var	324	85,90%
Bigisayar	Var	295	78,20%
Araba	Var	298	79,00%
Katılımcı Ailelerin çocuk sayıları (çocuk yaş sınırı olmaksızın)	1 Çocuklu	92	24,40%
	2 Çocuklu	193	51,20%
	3 Çocuklu	82	21,80%
	4+ Çocuklu	10	2,70%
Uygun yaş aralığında (10-14) çocuğu olanların sayısı	1 Çocuklu	305	1,90%
	2 Çocuklu	68	19,60%
	3 Çocuklu	4	30,50%

Katılımcıların demografik bilgileri ışığında elde edilen betimsel istatistikler Tablo 2.3'de verilmiştir. Katılımcılardan cinsiyet değişkenine göre %68'lik kısmını oluşturan 256 kişi kadın, %32'lik kısmını oluşturan 121 kişi erkektir. Katılımcıların çoğunluğunun kadın olması beklenen bir durum olduğu için okullarda ankete katılacak ebeveynlerden erkek öğrencilerin anneleri, kız öğrencilerin babalarının anketleri doldurmaları istenmiştir. Ancak buna rağmen çıkan sonuçlara göre kadınların katılımının daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcılar ortalama 36-45 yaş aralığındadır. Okullardan araştırmaya katılan ebeveynlerden çocuğu 5. sınıfa devam eden %26,8'lik, 6. sınıfa devam eden %27,9, 7. sınıf devam eden %23,9 ve 8. sınıfa devam eden %21,5'dir. 5. ve 8. sınıflar arası dağılımlar %22 ile %28 aralığında gerçekleşmiştir. Her sınıf grubunun ortalama %25 ile temsili hedeflenmiştir ve ortalama olarak hedef gerçekleştirilmiştir.

Çocuğu devlet okuluna devam eden ebeveynlerin oranının daha fazla olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin %60'nın çocukları devlet okulunda, %40'ı özel okullarda

öğrenimlerine devam etmektedirler. Katılımcıların %41'nin Üniversite, %31'nin ise Lise mezunu olduğu görülmektedir. Lise altı mezun durumuna sahip olan aileler %21'i oluşturmaktadır. Ankete katılan ebeveynlerin öğrenim durumlarının yüksek olduğunu söylemek doğru olacaktır. Önceki bölümde 2022 yılı TÜİK verilerine göre, Türkiye'de okuryazarlık oranının en yüksek olduğu ilin Antalya olduğu ve Antalya'da okullaşma oranının Türkiye ortalaması üzerinde olduğu belirtilmişti. Bu bilgiler ışığında ankete katılanların öğrenim durumlarının yüksek olması çok şaşırtıcı bir sonuç olmamıştır.

İkamet edilen bina türüne göre dağılımları incelendiğinde; katılmcıların %49'unun apartman dairesinde, %34'ünün Site veya Rezidans tipi konutlarda ikamet ettiği, %17'sinin ise müstakil evlerde oturdukları gözlenmiştir. Katılımcıların 224'ü yani %59'u ev sahibi, 139'u yani %37'si kiracı konumundadır. %3'lük kesim ise ailesine ait konutlarda ikamet etmektedir.

10-14 yaş grubunda katılımcı öğrencilerin bilgisayar/tableti olanların oranı %78, kendilerine ait odaları olanların oranı %86, ailelerinin araba sahiplik oranının %79 olduğu saptanmıştır. Bu oranlar, ankete katılanların ekonomik olarak orta ve üst gelir grubunda olduğu çıkarımını yapmamıza yardımcı olmaktadır.

377 katılımcı ailenin %51,2'sini oluşturan 193 kişinin 2 çocuklu olduğu, 3 çocuktan fazla çocuğu olanların 10 kişi ile %2,7'lik kısmı oluşturduğu görülmektedir.Ayrıca katılımcıların 451 çocuğunun, araştırma hedeflerine uygun olan 10-14 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Hedef yaş grubuna uygun katılımcıların 1. çocuk yaşları ortalaması 12 (11,84), 2. çocuk yaş ortalaması 11 (10,85) ve 3. çocuk yaş ortalaması 10 (10,25) olarak gözlenmiştir.

Nicel araştırma bölümünde yer alan çocuk görüşmeleri ile ilgili demografik bilgiler Tablo 2.4'de yer almaktadır. Görüşme yapılan çocukların isimleri gizli tutularak, her çocuk için Ç1, Ç2, Ç3 şeklinde kodlama sistemi kullanılmıştır.

Tablo 2. 4 Görüşülen Çocukların Demografik Bilgileri

Görüşülen Çocuklar	Çocukların Yaşları	Çocukların Cinsiyetleri	Çocukların Yaşadıkları İlçe	Çocukların Okul Türü
Ç1	14	Kız	Konyaaltı	Devlet
Ç2	11	Erkek	Konyaaltı	Özel
Ç3	10	Erkek	Konyaaltı	Devlet
Ç4	11	Erkek	Konyaaltı	Özel
Ç5	10	Erkek	Konyaaltı	Özel
Ç6	13	Erkek	Kepez	Özel
Ç7	13	Kız	Kepez	Devlet
Ç8	13	Kız	Kepez	Özel
Ç9	14	Kız	Kepez	Devlet
Ç10	13	Erkek	Kepez	Devlet
Ç11	13	Erkek	Muratpaşa	Devlet
Ç12	10	Kız	Muratpaşa	Devlet
Ç13	11	Erkek	Muratpaşa	Özel
Ç14	13	Kız	Muratpaşa	Özel
Ç15	11	Erkek	Muratpaşa	Özel

Kepez'de 5, Muratpaşa'da 5 ve Konyaaltı'nda 5 çocuk olmak üzere bu ilçelerde yaşayan toplam 15 çocuk ile yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan çocuklardan 9'u erkek, 6'sı kız çocuklarından oluşmaktadır. Çocukların 7'si devlet okuluna, 8'i ise özel okula devam etmektedir. Çocukların yaş dağılımları dengeli seçilmeye çalışılmış ancak hem çocukların hem de ebeveynlerin görüşme yapmaya her zaman sıcak bakmamasından dolayı bu hedef tam olarak gerçekleştirilememiştir.

Aşağıda yer alan Tablo 2.5'de ise, yüzyüze görüşme yapılan ebeveynlerin demografik bilgileri yer almaktadır. Görüşme yapılan ebeveynlerin isimleri gizli tutularak, her ebeveyn için E1, E2, E3 şeklinde kodlama sistemi kullanılmıştır.

Kepez'de 7, Muratpaşa'da 8 ve Konyaaltı'nda 7 olmak üzere bu ilçelerde yaşayan toplam 22 ebeveynle yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan ebeveynlerden 9'u erkek, 13'ü kadındır. Görüşmeye katılan ebeveynlerin 11'i memur, 2'si kamu işçisi kalan 9'u ise özel sektör çalışanıdır. Ebeveynlerin 3 tanesi 30'lu yaşlarında, kalan 19'u ise 40'lı yaşlarındadır.

Tablo 2. 5 Görüşülen Ebeveynlerin Demografik Bilgileri

Görüşülen Ebeveynler	Ebeveynlerin Yaşları	Ebeveynlerin Cinsiyetleri	Ebeveynlerin Yaşadıkları İlçe	Ebeveynlerin Meslekleri
E1	37	Kadın	Konyaaltı	İthalat İhracaat Sorumlusu
E2	46	Kadın	Konyaaltı	Memur
E3	45	Erkek	Konyaaltı	Kimyager
E4	42	Kadın	Konyaaltı	Emlakçı
E5	44	Erkek	Konyaaltı	Özel Okul Müdürü
E6	46	Kadın	Konyaaltı	Akademisyen
E7	47	Erkek	Konyaaltı	Memur
E8	42	Erkek	Kepez	Memur
E9	40	Kadın	Kepez	Memur
E10	39	Erkek	Kepez	Kamu İşçisi
E11	42	Kadın	Kepez	Kamu İşçisi
E12	42	Erkek	Kepez	Memur
E13	45	Erkek	Kepez	Memur
E14	42	Kadın	Kepez	Öğretmen
E15	48	Erkek	Muratpaşa	Sigortacı
E16	42	Kadın	Muratpaşa	Memur
E17	42	Kadın	Muratpaşa	Memur
E18	44	Erkek	Muratpaşa	Memur
E19	41	Kadın	Muratpaşa	Ev Hanımı
E20	44	Kadın	Muratpaşa	Ev Hanımı
E21	35	Kadın	Muratpaşa	Memur
E22	42	Kadın	Muratpaşa	Memur

Son olarak aşağıda yer alan Tablo 2.6'da yüzyüze görüşme yapılan belediyelerin genel bilgileri yer alamaktadır. Belediyelerde görüşülen bölümler aşağıdaki tabloda belirtilmiş ancak görüşme sırasında gerekli görülen hallerde farklı birimlerden de bilgi alınarak tarafımıza aktarılmıştır. Görüşme yapılan kişilerin isimleri gizli tutularak B1, B2, B3 ve B4 şekinde kodlama sistemi kullanılmıştır.

Tablo 2. 6 Görüşme Yapılan Belediyelerin Bilgileri

Görüşülen Kişi	Bulunduğu ilçe	Görüşülen Bölüm
B1	Kepez	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
B2	Muratpaşa	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
B3	Konyaaltı	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
B4	Antalya Büyükşehir	Gençlik ve Çocuk Şube Müdürlüğü

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada;

- Veli Anket Formu (ÇDVAF)
- Veli Görüşme Formu (VGF)
- Çocuk Görüşme Formu (ÇGF)
- Belediye Görüşme Formu (BGF), kullanılarak araştırmanın hedefine uygun verilere ulaşılmıştır.

2.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

2.3.1.1. Veli Anket Formu (ÇDVAF)

Anket sorularını hazırlamak için daha önce yapılan çalışmalar incelenmiş, bir soru havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşü alınarak anket formuna son hali verilmiştir. Son şekli verilen anket formu 10 ebeveyn ile pilot uygulama yapılarak tekrar gözden geçirilmiştir. Pilot ugulamada soruların anlaşılır ve uygulanabilir olduğuna karar verildikten sonra 13.10.2022 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu'na anketin uygulanabilmesi için gerekli başvurular yapılmıştır. Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu'nun 24.10.2022 tarihli ve 369 sayılı yazısı ile anketlerin yapılabilmesi için onay gelmiştir. Gelen onay yazısının ardından 06.12.2022 tarihinde Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne Antalya ili Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde bulunan okullarda anketleri uygulayabilmek için izin başvurusu yapılmıştır. 28.12.2022 tarihinde Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden de olumlu yanıt gelince asıl uygulamaya geçilmiştir. Bulunduğu mahalleye, özel okul ya da devlet okulu olmasına ve sosyal statüsüne ve sosyoekonomik durumlarına göre uzman eşliğinde belirlenen okullara anketler dağıtılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. 10 gün sonunda tekrar okullara gidilerek anketler doldurulmuş şekilde teslim alınmıştır. Ancak 10 günlük süre içerisinde tamamlanamayan anketler için tekrar ziyaret edilen okullar olmuştur. Anketlerin dağıtılıp toplanması 07.03.2023-24.03.2023 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

Anket 2 bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölüm; Mahalle Seçimi ile ilgili 15, Serbest Zaman Etkinlikleri ile ilgili 12, Güvenlik ile ilgili 20, Ulaşım ile ilgili 7, Kentsel Mekan ve Hizmetlerden Yararlanma ile ilgili 21, Çocuklara Yönelik Belediye Hizmetleri ile ilgili 3, Çocuk Hakları ve Katılım ile ilgili 3 ve Çocuk Dostu Kent ile ilgili 1 soru olmak üzere 8 alt bölüm ve 71 sorudan oluşmaktadır.

İkinci Bölüm ise katılımcıların kişisel ve demografik bilgilerinden oluşmaktadır. Bu form ile öğrencilerin ebeveynlerinin (cevaplayıcılar) yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mesleği (yaptığı işi), çocuk sayısı ve yaşları, çocukların cinsiyeti, çocukların okul türü, sınıfları, hane aylık geliri, ikamet ettiği ilçe ve mahalle, oturduğu bina tipi, konutun mülkiyet (sahiplik) durumu, çocukların oda ve bilgisayar/tabletlerinin olup olmama durumunun sorgulandığı toplam 15 sorudan oluşmaktadır.

Anket bölümleri hazırlanırken ilk bölümde konu ile ilgili sorulara yer verilerek katılımcıların dikkatini konuya yoğunlaştırmaları hedeflenmiştir. Katılımcıların ilk anda cevaplamaktan kaçınabileceği kişisel sorular ise, ikinci bölümde sorularak daha rahat cevaplanma ihtimali artırılmak istenmiştir.

Cevapların değerlendirilmesi 5'li likert ölçeği ile alınmıştır.

2.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

2.3.2.1. Ebeveyn Görüşme Formu (EGF)

Ebeveyn görüşme formları, anket soruları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Anket için yapılan Akdeniz Üniversitesi Etik Kurul onayı ile birlikte veli görüşme formları için de başvuru yapılmıştır. Etik Kurul onayı alındıktan sonra Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne anketlerle birlikte derinlemesine görüşmelerin yapılabilmesi için izin başvurusu yapılmış ve olumlu yanıt alınmıştır. Bu aşamadan itibaren görüşmeler yapılmaya başlanmıştır.

Ebeveyn Görüşme Formu 8 başlık altında toplanmıştır. Sorular yüzyüze görüşmeler sırasında ebeveynlerin rahat cevap verebilmesi için sohbet ortamında sorulmuştur. Ana başlıkların derinlemesine sorgulanabilmesi için alt hatırlatıcı sorular da yazılmıştır. Ebeveynlerin demografik bilgileri alındıktan sonra, çocuklarının serbest zaman etkinlikleri, mahalle ve kent güvenliği, ulaşım, kentsel mekan kullanımı, belediyelerin hizmetleri hakkında düşünceleri, çocuk hakları konusundaki bilgileri ve son olarak çocuk dostu kent konusundaki bilgi ve düşünceleri sorgulanmıştır. Görüşmeciler kartopu modeli ile seçilmiş olup görüşmeler yarı yapılandırılmış sorular çerçevesinde yüzyüze yapılmıştır.

2.3.2.2. Çocuk Görüşme Formu (ÇGF)

Çocuk görüşme formları, anket soruları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Anket için yapılan Akdeniz Üniversitesi Etik Kurul onayı ile birlikte çocuk görüşme formları için de başvuru yapılmıştır. Etik Kurul onayı alındıktan sonra Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne anketlerle birlikte derinlemesine görüşmelerin yapılabilmesi için izin başvurusu yapılmış ve olumlu yanıt alınmıştır. Bu aşamadan itibaren görüşmeler yapılmaya başlanmıştır.

Çocuk Görüşme Formu 8 başlık altında toplanmıştır. Sorular yüzyüze görüşmeler sırasında çocukların rahat cevap verebilmesi için sohbet ortamında sorulmuştur. Ana başlıkların derinlemesine sorgulanabilmesi için alt hatırlatıcı sorular da yazılmıştır. Öncelikle çocukların demografik bilgileri alınarak sohbet ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Sonra, çocukların serbest zaman etkinlikleri, mahalle ve kent güvenliği, ulaşım, kentsel mekan kullanımı, belediyelerin hizmetleri hakkında düşünceleri, çocuk hakları ve çocuk dostu kent konusundaki bilgi ve düşünceleri sorgulanmıştır. Görüşmeciler kartopu modeli ile seçilmiş olup görüşmeler yarı yapılandırılmış sorular çerçevesinde yüzyüze yapılmıştır.

2.3.2.3. Belediyelerle Görüşme Formu (BGF)

Belediye görüşme formları çocuklara ve ebeveynlere sorulan soralarla paralelik gösterecek şekilde hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış şekilde gerçekleşen görüşmelerde öncelikle tez çalışmasından bahsedilerek amaç ortaya konulmuştur. Böylece görüşülen kişinin vereceği bilgilerin tarafsız bir akademik çalışma için kullanılacağını bilmesi ve daha tarafsız bilgi vermesi amaçlanmıştır. Belediyelerin çocuk dostu kent konusunda yaptığı çalışmalar, çocuklara yönelik yaptığı çalışmalar, mahalle ve kent güvenliği, ulaşım, belediyenin çocuklar için eğitsel, sosyal ve kültürel imkanları, çocuk hakları ve çocuk katılımı ile çocuk dostu kent konusundaki projeleri sorgulanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

2.4.1. Nitel Verilerin Analizi

Nitel araştırmadaki tüm analizler betimsel analiz yöntemi ile yapılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş olan temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanmaktadır. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü kişilerin görüşlerini net bir şekilde ortaya koyabilmek için sık sık doğrudan alıntılara yer vermektedir. Bu yöntem ile elde edilen bulgular okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

2.4.2. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmadaki tüm analizler SPSS 23 programı kullanılarak yapılmış, güven aralığı %95 (%5 anlamlılık düzeyi) olarak belirlenmiştir. Ölçek ortalamalarının normallik dağılımlarına bakmak amacı ile Kolmogorov Smirnov testi uygulanmıştır, görsel normallik için Histogram ve Kutu grafikleri kullanılmıştır. Ölçekler arası ilişkileri saptamak için parametrik ilişki testi olan Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. İlişkisiz grupların ortalamalarını karşılaştırmak üzere bağımsız gruplar t testi, Varyans Analizi (ANOVA), uygulanan ölçeklerin güvenirliği için iç tutarlılık güvenirliğine yönelik Cronbach Alfa istatistiği kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistik olarak nicel değişkenler için ortalama, medyan, standart sapma, varyans, en küçük, en büyük değerler, çarpıklık ve basıklık katsayıları; kategorik değişkenler için sayı ve % değerleri verilmiştir.

2.4.3. Ölçme Araçları Kategori ve Düzey Belirleme

Anket çalışmasında kullanılan 5'li Likert ölçeği 2 ayrı kategori deseninde Tablo 2.7'te sunulmuştur. Her iki ölçmeye yönelik hazırlanan form deseninde 5.00-1.00=4.00 puanlık bir genişliğe dağılmaktadır. Bu genişlikler seçenek sayılarına bölünerek ölçeklerin kesim noktalarını ortaya koyan düzeyler belirlenmiştir (4,00/5=0,80). Ölçeklerden alınan puanlar değerlendirilirken kesim noktaları dikkate alınmıştır. Tablo 2.7'de Ölçek Değerlendirme Puan Aralıkları, Puanlama Kategorileri, Kesim Noktaları ve Düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 2. 7 Ölçek Değerlendirme Kategori ve Düzey Belirleme Tablosu

1. Puanlama Kategorileri	2. Puanlama Kategorileri	Kesim Noktaları	Düzey
Kesinlikle Katılmıyorum	Hiçbir zaman	1,00-1,79	Çok Düşük
Katılmıyorum	Nadiren	1,80-2,59	Düşük
Kararsızım	Ara sıra	2,60-3,39	Orta
Katılıyorum	Sıklıkla	3,40-4,19	Yüksek
Kesinlikle Katılıyorum	Her zaman	4,20-5,00	Çok Yüksek

2.5. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

2.5.1. Nicel Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği

2.5.1.1. Normallik Analizleri

Çocuk Dostu Veli Anket Formu (ÇDVAF) iki bölümden oluşmaktadır.

1. bölümde 81 adet 5'li likert kategorili bir derleme soru formu yer almaktadır. 2. bölüm ise 10-14 yaş grubu çocukların ebeynlerinin ve çocuklarının demografik bilgilerinden oluşmaktadır. Bu soru kağıdı ile Çocuk Dostu Kent kavramı için bir ölçüm aracı olarak anket

formu geliştirilmiştir. Bu soru kağıdının alt bölümlerinde çocukların davranışı, eylemleri vb. ile ilgili ebeveynlerinin mahalle tercihleri, serbest zaman etkinlik tutumları, yaşadıkları il ve ikamet ettikleri mahalle güvenlik kriterleri, ulaşım alışkanlıkları, il ve mahalle kentsel mekan kullanımları, çocuklara yönelik belediyelerin vermiş olduğu kültürel ve sosyal hizmetler ve çocukların hakları ile ilgili bölümlerden oluşan bir ölçüm aracı için tanımlanan ÇDVAF değişkenin normallik analizi toplam elde edilen ebeveyn tutum puanları için yapılmıştır. Ayrıca cinsiyet, ebeveyn eğitimi, yaş grubu gibi alt kategoriler için ölçek puanının normal dağılım sergileyip, sergilemediği araştırılarak, neticesinde parametrik ya da parametrik olmayan testlere karar verilmiştir. ÇDVAF değişkenine ait normallik analizi sonuçları için tanımlayıcı istatistiklerle elde edilen bulgular Tablo 2.8'de verilmiştir.

Tablo 2. 8 Ebeveynlerin ÇDVAF Tanımlayıcı İstatistikleri

	İstatistikler
Ortalama	234,70
Ortanca	235,00
Varyans	970,35
Standart Sapma	31,15
En Küçük Değer	150,00
En Büyük Değer	327,00
Çarpıklık	-0,041
Basıklık	-0,128

Normallik için grafiksel ve sayısal test etme yöntemlerinin sonuçlarına göre aşağıda belirtilen kriterlerin sağlanma durumuna göre değişkenlerin normallik sonuçları yorumlanmıştır.

ÇDVAF toplam tutum puanı değerlerine ait ortalama (234,70), ortanca (235,00) değerleri birbirine eşit yada yakın oluşu normallik için gerekli kriterlerinden birini sağlamaktadır. Bu değişkene ait çarpıklık (-0,041) ve basıklık (-0,128) değerlerinin -1,+1 değerleri arasında oluşu sebebiyle normallik için 2. kriterin de sağlandığını göstermektedir. 3 kriter Tablo 2.9'da verilen test istatistiklerinden (n>50) için Kolmogorov Smirnov değerlerinin yanılma düzeyinden büyük olması nedeniyle (p>0,05) bu kriterin de sağlandığı görülür. Görsel kriter olarak da Histogram ve Kutu grafiklerine (Grafik 2.1) bakıldığında; Histogram grafiğinde elde edilen değerlerin hemen hemen normal dağılım eğrisine yakın değerlerden oluşu, Kutu grafiğinde yatay ortanca çizgisinin grafiği 2 eşit bölgeye ayırması, dikey çizgi boylarının hemen hemen aynı uzunlukta oluşu sebebiyle görsel normalliğin de sağlandığı görülmektedir. Bu nedenle ÇDVAF değerlerine ait değerlerin normal dağılıma uygun olduğu söylenebilir.

Tablo 2. 9 ÇDVAF Toplam Tutum Puanı Normallik Test Değerleri

	Kolmogorov-Smirnov[a]			**Shapiro-Wilk**		
	İstatistik	Sd	p	İstatistik	sd	P
ÇDVAF_Top	0,034	377	0,200*	0,997	377	0,835

Grafik 2. 1 ÇDVAF Normalliği için Histogram ve Kutu Grafikleri

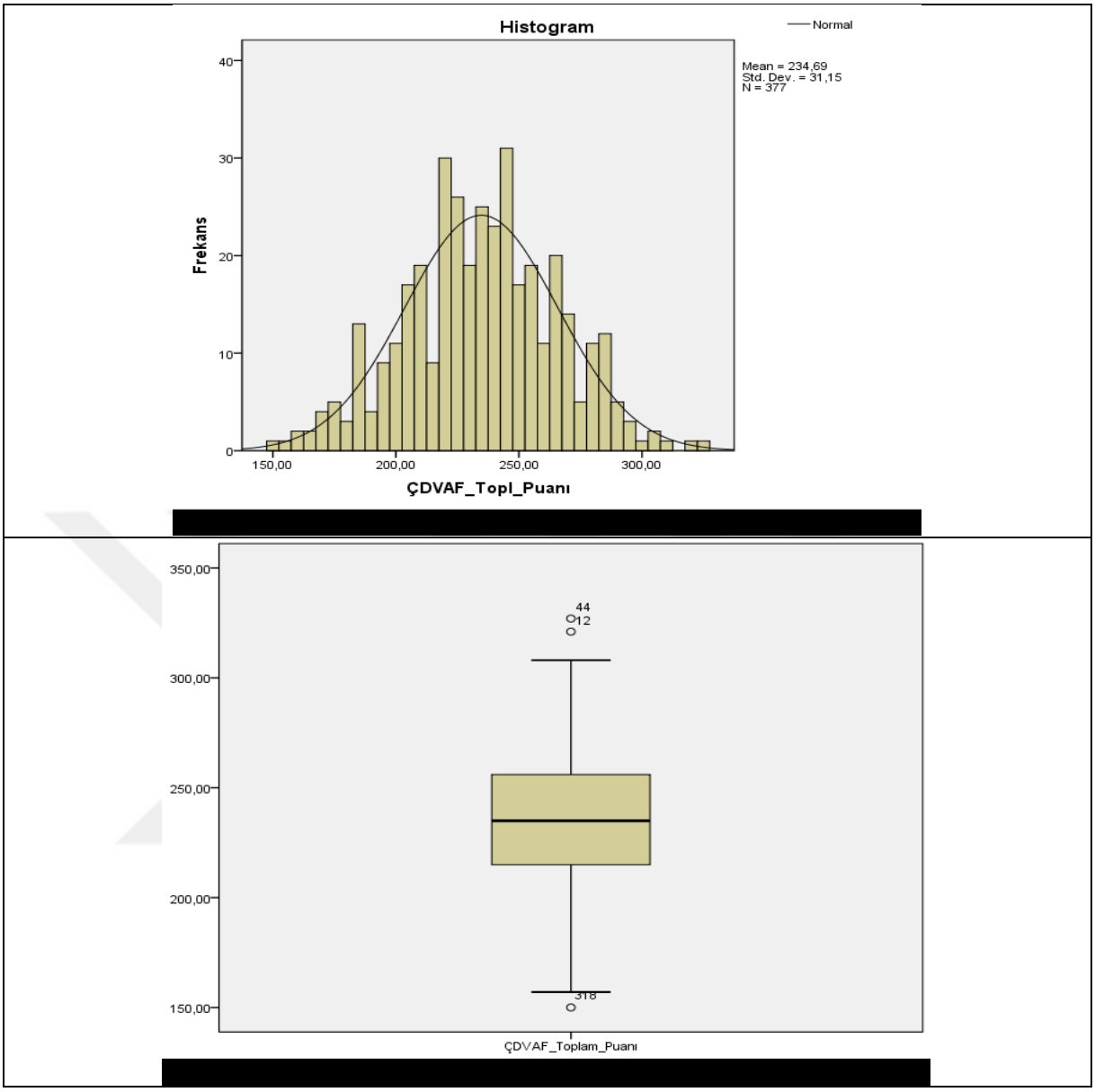

Ayrıca bu değişken için elde edilen toplam tutum puanının, ebeveyn yaşı, cinsiyeti, eğitimi, ilçe ayrımı, okul türleri ayrımında normallik testi sonuçları Tablo 2.10'da verilmiştir. Bu değişkenler tüm alt kategorileri için p değerleri 0,05'ten büyük olduğu için normalliklerinin sağlandığı tespit edilir. Dolayısıyla yapılacak testlerin parametrik testler olması gereğini zorunlu tutar.

Tablo 2. 10 ÇDVAF Toplam Tutum Puanın Cinsiyet, Yaş Gibi Değişkenlerin Alt Kategorileri Ayrımında Normallik Test Değerleri

	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
		Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ÇDVAF Top Puanı	**Kadın**	0,027	256	0,2	0,997	256	0,959
	Erkek	0,058	121	0,2	0,991	121	0,591
ÇDVAF Top Puanı	**26-35**	0,06	88	0,2	0,988	88	0,626
	36-45	0,038	223	0,2	0,996	223	0,862
	46-55	0,075	60	0,2	0,978	60	0,352
	56+	0,279	6	0,158	0,827	6	0,101
ÇDVAF Top Puanı	**Okuryazar/değil**	0,163	7	0,2	0,964	7	0,853
	İlköğretim/ilkokul	0,069	74	0,2	0,987	74	0,677
	Lise	0,045	115	0,2	0,989	115	0,485
	Lisans	0,045	155	0,2	0,995	155	0,875
	Yüksek Lisans	0,105	26	0,2	0,954	26	0,294
ÇDVAF Top Puanı	**Muratpaşa**	0,052	157	0,2	0,99	157	0,338
	Kepez	0,041	158	0,2	0,996	158	0,916
	Konyaaltı	0,061	62	0,2	0,986	62	0,709
ÇDVAF Top Puanı	**Devlet**	0,04	226	0,2	0,997	226	0,908
	Özel	0,043	151	0,2	0,992	151	0,531

2.5.1.2. Ölçek Güvenirlik Bulguları

Araştırmada kullanılan anket formu için güvenirliği iç tutarlılık (Cronbach alpha) yöntemiyle hesaplanmıştır. ÇDVAF_top_puanı iç tutarlılık katsayısı 0.893 olarak bulunmuştur. Bu anketin 10 alt başlığı için, iç tutarlılık güvenirlik katsayıları Tablo 2.11'de sunulmuştur.

Tablo 2. 11 ÇDVAF Formu İç Tutarlılık Güvenirlik (Cronbach alfa) Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Alt Boyut	Araştırmanın α güvenirliği
ÇDVAF	**81**		**0,893**
	15	A - Mahalle Seçimi	0,745
	12	B - Serbest zaman etkinliği	0,71
	10	C1 - İlde Güvenlik	0,796
	10	C2 - Mahallede Güvenlik	0,783
	7	D - Ulaşım	0,281
	11	E1 - İlde Kentsel Mekan Kullanımı	0,785
	10	E2 - Mahallede Kentsel Mekan Kullanımı	0,793
	3	F - Çocuklarla İlgili Belediye Hizmetleri	0,86
	3	G - Çocuk Hakları	0,41

Tablo 2.11'de ÇDVFA için madde puanı 81 toplam madde için iç tutarlılık güvenirliğine yönelik cronbach alfa değerinin 0,893 olarak elde edilmesi, kullanılan anket formu için güvenirliğin "yüksek" düzeyde olduğunu gösterir. Alt başlıklarında ise; ulaşım için 0,281, çocuk hakları için 0,410 düşük güvenirlikleri bulunurken, diğer alt başlıkların tamamında yüksek güvenirlik değerlerine ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

3.1. Anket Kapsamında Elde Edilen Nicel Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde anket çalışması kapsamında elde edilen istatistiksel bulgulara yer verilerek konumuz bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır.

3.1.1. Mahalle Seçimine Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3. 1 Mahalle Seçimi Maddelerine İlişkin Madde İstatistikleri

Neden bu mahallede oturuyorsunuz? Verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz.	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK^-	K^-	Ø	K^+	KK^+			
· Kendi evimiz olduğu için.	27,6	10,6	3,4	21,2	37,1	377	3,3	1,68
· Kirası uygun olduğu için.	53,1	15,1	9,3	13,5	9	377	2,1	1,4
· Burası güvenli olduğu için.	9,5	10,6	21,2	35,3	23,3	377	3,52	1,23
· Trafik gürültüsü olmadığı için.	12,7	19,4	16,2	34,5	17,2	377	3,24	1,3
· Havası temiz olduğu için.	13,3	20,4	23,6	27,1	15,6	377	3,11	1,27
· Çevresinde yeterli park ve yeşil alan olduğu için.	11,4	21,8	12,7	32,9	21,2	377	3,31	1,33
· Okula yakın olduğu için.	12,7	11,7	10,1	37,7	27,9	377	3,56	1,34
· İşe yakın olduğu için.	23,1	27,6	11,7	21,2	16,4	377	2,8	1,43
· Çarşı/pazara yakın olduğu için.	14,1	18,6	18	34,5	14,9	377	3,18	1,29
· Denize yakın olduğu için.	30,2	25,5	13	17	14,3	377	2,6	1,43
· Sosyal çevresi iyi olduğu için.	12,5	24,1	18	25,7	19,6	377	3,16	1,33
· AVM'lere yakın olduğu için.	22,3	34,7	19,4	19,4	4,2	377	2,49	1,16
· Toplu taşıma imkanları yeterli olduğu için.	17	21,2	18,8	28,9	14,1	377	3,02	1,32
· Bütçemize uygun olduğu için.	14,6	17,8	18,3	32,1	17,2	377	3,2	1,32
· Aile ve akrabalarımıza yakın olduğu için.	24,7	21,2	11,1	26,3	16,7	377	2,89	1,46
Mahalle Seçimi Genel						**377**	**3,03**	**1,35**

(KK^-:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K^-:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K^+:4_Katılıyorum), (KK^+:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

Araştırmaya katılan ebeveynlerin mahalle seçimine ait değerlendirme kriterlerinde 15 madde puanlandırılmıştır. Mahalle tercihine yönelik maddeler için Tablo 3.1'de elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,56 ile "**Okula yakın olduğu için**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 2,10 ile "**Kirasının uygun olması**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Mahalle seçiminde ortalama ölçek puanı 3,03 olarak elde edilmiştir. Tablo 2.7 ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu orta düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Katılımcıların %37'si mahalle tercihlerinde **"Kendi evimiz olduğu için"** bölümünü işaretleyerek konut sahipliğinin mahalle seçiminde önemli bir etken olduğunu hatırlatmışlardır. Pozitif tarafta yer alan kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri toplamı dikkate alındığında ailelerin mahalle tercihinde "**Yaşanılan evin okula yakınlık**" kriterinin %66 ile önemli bir etken olduğu dikkat çekmektedir. Olumsuz tarafta yer

alan kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %68 ile "**Kirası uygun olduğu için**" seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir. Önceki bölümde Antalya ile ilgili bilgiler verilirken özellikle Ukrayna-Rusya savaşı sonrasında Türkiye'de en çok yabancı göç alan ikinci kentinin Antalya olduğu TÜİK verileri ile gösterilmişti. Bu durumun en önemli ekonomik yansımalarından biri artan konut talebi nedeniyle hem ev fiyatlarında hem de kiralarda meydana gelen fahiş artış oranları olmuştur. Anket sonuçları da güncel durumu doğrular şekilde çıkmıştır.

3.1.2. Serbest Zaman Etkinliklerine Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3.2'de araştırmaya katılan ebeveynlerin, çocuklarının serbest zamanlarında yaptıkları etkinliklere ilişkin değerlendirmeler 12 madde ile puanlandırılmıştır. Elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,36 ile "**Evde bilgisayar/tablet oynar**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 1,94 ile "**Arkadaşları ile alışveriş merkezine gider**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Çocukların serbest zaman etkinlik tercihlerinde ortalama ölçek puanı 2,67 olarak elde edilmiştir. Tablo 2.7 ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu orta düzeyde (ara sıra sıklığında) bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Etkinlik değerlendirme kriterlerinde pozitif tarafta yer alan her zaman ve sıklıkla seçenekleri toplamı dikkate alındığında ailelerin çocuklarının serbest zaman tercihlerinde %48 oranı ile "**Evde bilgisayar/tablet oynar**" kriterini işaretledikleri görülmektedir. Olumsuz tarafta yer alan hiçbir zaman ve nadiren seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %70,3 ile "**Arkadaşları ile alışveriş merkezine gider**" seçeneği işaretlenmiştir. Sonuç olarak çocuklar serbest zamanlarının büyük bir bölümünü evde bilgisayarda oyun oynayarak geçirirken, 12 serbest zaman etkinlik kriterinden en az tercih edilen serbest zaman aktivitesi aileleriyle alışveriş yapmak olarak karşımıza çıkmaktadır. Birinci bölümde teknolojik küreselleşme bölümünde, günümüzde internetin ve teknolojinin dünyanın pek çok yerinde kolay ulaşılabilir hale geldiği, her yaş grubundan ve her sosyoekonomik gruptan bireylere bu erişim imkanının açık olduğundan bahsetmiştik. Ayrıca küreselleşmenin kentler üzerindeki etkileri aktarılırken sokak kültürünün azalması ve güvenlik sorunları nedeniyle çocukların oyun alanı olan sokağın ellerinden aldığını ve evlere hapsolmak zorunda kaldıklarını; değişen kent yaşamı sonucunda AVM'lerin yeni sosyalleşme alanları olarak görüldüğünü aktarmıştık. Anket sonuçlarına bakıldığında da, gerek ebeveynlerin; güvenlik, trafik ve yabancı insanlar gibi nedenlerle oluşan kaygıları gerekse çocukların zamanla teknolojiye olan düşkünlüğünün artması gibi nedenlerle en çok tercih edilen serbest zaman etkinliğinin evde bilgisayar/tablet oynamak olduğu görülmektedir. AVM'ler hem alışveriş, gezme, yemek gibi pek çok işini

halledebildiği alanlar olduğu için hem de açık alanlara göre daha güvenli ve kontrollü olduğu için çoğunlukla ebeveynler tarafından tercih edilmektedir. Özellikle küçük yaş grubu çocuğu olan ebeveynler AVM'lerdeki oyun alanlarında çocukları ile vakit geçirebilirken, daha büyük yaş grubu gençler ise arkadaşları ile sosyalleşme alanı olarak AVM'lerdeki kafeleri tercih edebilmektedirler. Ancak bizim örneklem yaş grubumuzun belki kendi tercihi olmadığı için, belki de aileleri tarafından yaşları henüz arkadaşları ile tek başlarına dışarı çıkmaya uygun görülmediği için, çocukların tercih etmediği bir aktivite olarak karşımıza çıkmıştır.

Tablo 3. 2 Serbest Zaman Etkinliklerine İlişkin Madde İstatistikleri

Çocuğum serbest zamanlarında…	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	**K⁻**	**ø**	**K⁺**	**KK⁺**			
· Evde bilgisayar/tablet oynar.	5,6	13,3	33,2	35,3	12,7	377	3,36	1,04
· Evde televizyon izler.	4,5	27,3	37,7	24,1	6,4	377	3,01	0,98
· Evin/sitenin bahçesinde oyun oynar.	14,3	17,5	32,9	22,8	12,5	377	3,02	1,22
· Çocuk parkında oyun oynar.	23,1	26	30,5	14,1	6,4	377	2,55	1,17
· Mahallemizdeki boş alanda oyun oynar.	36,9	20,4	21,2	13,5	8	377	2,35	1,31
· Yakınlardaki ya da mahallemizdeki okul bahçesinde oyun oynar.	49,9	18,3	17,8	10,1	4	377	2	1,2
· Ailesiyle birlikte alışveriş merkezine gider.	6,4	22,5	43	19,6	8,5	377	3,01	1,01
· Arkadaşları ile alışveriş merkezine gider.	50,9	20,4	17,8	5	5,8	377	1,94	1,19
· Arkadaşları ile dışarıda vakit geçirir.	21,8	26	30,5	16,4	5,3	377	2,58	1,15
· Arkadaşları ile sinema, tiyatro vb. gibi sosyal aktivitelere katılır.	32,4	25,2	29,4	7,7	5,3	377	2,28	1,15
· Spor/sanat vb. kurslarına katılır.	22,8	19,1	21,8	22,5	13,8	377	2,85	1,37
· Denize/havuza girer.	14,1	19,4	28,4	26,3	11,9	377	3,03	1,22
Serbest Zaman Etkinlikleri Genel						**377**	**2,67**	**1,17**

(KK⁻:1_Hiç bir zaman), (K⁻:2_Nadiren), (ø:3_Ara sıra), (K⁺:4_Sıklıkla), (KK⁺:5_Her zaman), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

3.1.3. Antalya'da Güvenlik Konusuna Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Antalya'da güvenliğe ait değerlendirme kriterlerinde 10 madde puanlandırılmıştır. Tablo 3.3'de elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,95 ile "**Antalya da yaşamaktan memnunum**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 2,37 ile "**Şiddet olayları pek yaşanmaz**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Antalya güvenlik değerlendirilmesinde ortalama ölçek puanı 2,83 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu orta düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Pozitif tarafta yer alan kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri toplamı dikkate alındığında, aileler Antalya'nın güvenliği ile ilgili tercihlerinde %74,8 "**Burada yaşamaktan memnunum**" kriterinin önemli etken olduğunu belirtmişlerdir. Olumsuz tarafta yer alan kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %60,5 ile "**Şiddet olayları pek yaşanmaz**" seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir. Yine olumsuz tarafta yüksek oranlı olan %58,8 ile hırsızlık olayları, %56,2 ile

istismar olayları, % 54,9 ile trafik güvenliği, % 52,2 ile yabancılar sorunu yer almaktadır. Ankete katılanların % 49,3'ü çocukların ev dışında güvenle vakit geçirebileceğini düşünmemektedir.

Ankete katılanlara göre, Antalya'da şiddet, hırsızlık, istismar, trafik ve yabancılar gibi konularda ciddi güvenlik sorunları yaşanmaktadır. Bu sonuçlara bakılarak Antalya'nın hızlı kentleşme sürecinin tüm olumsuz etkilerinin yaşandığı bir kent olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu kadar güvenlik sorunu olmasına rağmen Antalya'da yaşamaktan memnun olanların oranının yüksek olduğu, bunun nedeninin ise yapılan yüzyüze görüşmelerde görüşmeciler tarafından diğer büyük kentlere göre Antalya'nın daha yaşanabilir görülmesinden kaynaklandığı şeklinde ifade edildiği söylenebilir.

Tablo 3. 3 Antalya'da Güvenlik Konusuna İlişkin Madde İstatistikleri

Antalya'da Güvenlik ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	K⁻	Ø	K⁺	KK⁺			
· Çocuklar ev dışında güvenle vakit geçirebilir.	18,3	31	30	18,8	1,9	377	2,55	1,05
· Hırsızlık, kapkaç gibi olaylar pek yaşanmaz.	24,1	34,7	25,2	11,4	4,5	377	2,37	1,1
· Şiddet olayları pek yaşanmaz.	21,5	39	24,4	11,7	3,4	377	2,37	1,05
· İstismar olayları pek yaşanmaz.	18	38,2	29,2	10,9	3,7	377	2,44	1,02
· Trafik çocukların dışarıda vakit geçirmesi için bir tehlike oluşturmaktadır.	10,1	14,6	20,4	36,9	18	377	3,38	1,22
· Yabancı uyruklular pek güvenlik sorunu yaratmaz.	23,6	28,6	34	10,3	3,4	377	2,41	1,06
· Çocuklar kaldırımlarda güvenle yürüyebilir.	10,1	26,3	31,8	28,6	3,2	377	2,89	1,03
· Çocuklar güvenle toplu taşıma araçlarına binebilir.	10,6	24,9	34,5	27,3	2,7	377	2,86	1,02
· Antalya çocuklar için güvenli bir şehirdir.	6,1	18,8	44,6	26,3	4,2	377	3,04	0,93
· Yaşamaktan memnunum.	2,1	5,3	17,8	44,6	30,2	377	3,95	0,94
Antalya'da Güvenlik Konusu Genel						**377**	**2,83**	**1,04**

(KK⁻:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K⁻:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K⁺:4_Katılıyorum), (KK+:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

3.1.4. Mahallede Güvenlik Konusuna Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3. 4 Mahallede Güvenlik Konusuna İlişkin Madde İstatistikleri

Mahallede Güvenlik ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	K⁻	Ø	K⁺	KK⁺			
· Çocuklar ev dışında güvenle vakit geçirebilir.	10,1	17,2	28,9	36,1	7,7	377	3,14	1,11
· Hırsızlık, kapkaç gibi olaylar pek yaşanmaz.	11,1	18,3	24,9	36,6	9	377	3,14	1,16
· Şiddet olayları pek yaşanmaz.	9,3	15,6	28,9	36,6	9,5	377	3,21	1,11
· İstismar olayları pek yaşanmaz.	7,2	11,7	35	35,5	10,6	377	3,31	1,04
· Trafik çocuklar için tehlike oluşturmaktadır.	6,9	22,8	28,1	32,6	9,5	377	3,15	1,09
· Yollar trafik açısından güvenli olmadığı için çocuğum okula ya da parka tek başına gidemez.	8,8	24,7	20,7	32,4	13,5	377	3,17	1,2
· Yabancı uyruklular pek güvenlik sorunu yaratmaz.	14,9	18,8	31,3	28,9	6,1	377	2,93	1,15
· Çocuklar kaldırımlarda güvenle yürüyebilir.	9,8	19,6	23,3	39,3	8	377	3,16	1,13
· Mahallemiz çocuklar için güvenlidir.	6,6	11,4	33,2	37,1	11,7	377	3,36	1,05
· Oturmaktan memnunum.	3,2	4,8	17,2	45,4	29,4	377	3,93	0,97
Mahallede Güvenlik Konusu Genel						**377**	**3,25**	**1,1**

(KK⁻:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K⁻:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K⁺:4_Katılıyorum), (KK⁺:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

Araştırmaya katılan ebeveynlerin oturdukları mahalle güvenliğine ait değerlendirme kriterlerinde 10 madde puanlandırılmıştır. Tablo 3.4'de elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,93 ile "**Mahallemde oturmaktan memnunum**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 2,93 ile "**Yabancı uyruklular pek güvenlik sorunu yaratmaz**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Oturulan mahalle güvenlik değerlendirilmesinde ortalama ölçek puanı 3,25 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu "yüksek" düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Pozitif tarafta yer alan kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri toplamı dikkate alındığında ailelerin mahallenin güvenliği ile ilgili tercihinde %74,8 "**Mahallemde oturmaktan memnunum**" seçeneği en çok işaretelenen seçenek olmuştur. Olumsuz tarafta yer alan kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %33,7 ile "**Yabancı uyruklular pek güvenlik sorunu yaratmaz**" seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir.

Tablo 3.4 incelendiğinde trafik ile ilgili tehlikelerin oranı yüksek çıkarken, şiddet, hırsızlık, istismar gibi olayların oranının daha düşük çıktığı görülmektedir. Bu durumda ikamet edilen mahallede en önemli sorunun trafik ile ilgili olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Bir önceki soru olan Antalya'da güvenlik konusuna ilişkin değerlendirmelerde oldukça yüksek oranda işaretlenen şiddet, hırsızlık ve istismar gibi sorunların ikamet edilen mahallelerde ciddi sorun olarak algılanmaması ankete katılanların yaşadıkları mahalleleri güvenli gördüğü ancak yaşadıkları kenti genel olarak güvenlik konusunda sorunlu gördüğü çıkarımında bulunmamıza neden olmaktadır.

3.1.5. Ulaşıma Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3.5'de araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının ulaşım alışkanlıklarına ilişkin değerlendirme kriterlerinde 7 madde puanlandırılmıştır. Elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,29 ile "**Okula kendi aracımızla bırakırız**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 1,47 ile "**Okula bisiklet ile gider**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Çocukların ulaşım alışkanlıklarına ilişkin ortalama ölçek puanı 2,28 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu "düşük" düzeyde (nadiren) bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Etkinlik değerlendirme kriterlerinde pozitif tarafta yer alan her zaman ve sıklıkla seçenekleri toplamı dikkate alındığında ailelerin ulaşım konusunda verdikleri cevaplara göre %49 "**Okula kendi aracımızla bırakırız**" kriterinin önemli etken olduğu saptanmıştır. Olumsuz tarafta yer alan hiçbir zaman ve nadiren seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %86 ile "**Okula bisiklet ile gider**",

%77,5 ile **"Toplu taşıma kulanır"** seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda çocukların bisiklet ve toplu taşıma kullanım oranının oldukça düşük olduğu, çoğunlukla çocukların okula ebeveynleri tarafından kendi araçları ile götürüldüğü söylenebilir.

Aynı şekilde çocukların parka ulaşımı konusunda da hiç bisiklet kullanmayanların oranı %49,3 iken, çoğunlukla yürüyerek gidenlerin oranı %35,8'dir.

Gerek okula ulaşım gerekse evin yakınlarındaki parka ulaşım konusunda çocukların bisiklet kullanım oranının düşük olması Antalya'da bisiklet yollarının yeterli olmadığının da bir göstergesidir.

Tablo 3. 5 Ulaşıma İlişkin Madde İstatistikleri

Ulaşım ile ilgili aşağıda verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	**K⁻**	ø	**K⁺**	**KK⁺**			
· Okula yürüyerek gider.	41,9	13,3	13	10,9	21	377	2,56	1,6
· Okula bisikletle gider.	76,9	9	7,2	3,7	3,2	377	1,47	1
· Okula kendi aracımızla bırakırız.	19,1	16,4	15,4	14,1	35	377	3,29	1,55
· Okula servisle gider.	69,2	3,2	5	3,7	18,8	377	2	1,61
· Toplu taşıma kullanır.	67,4	10,1	11,9	6,6	4	377	1,7	1,15
· Yakınlardaki parka yürüyerek gider.	27,3	15,4	21,5	16,7	19,1	377	2,85	1,47
· Yakınlardaki parka bisikletle gider.	49,3	15,6	17,2	11,7	6,1	377	2,1	1,3
Ulaşım Genel						**377**	**2,28**	**2,38**

(KK⁻:1_Hiç bir zaman), (K⁻:2_Nadiren), (ø :3_Ara sıra), (K⁺:4_Sıklıkla), (KK⁺:5_Her zaman), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

3.1.6. Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımına Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3. 6 Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Madde İstatistikleri

Antalya'da…	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	**K⁻**	Ø	**K⁺**	**KK⁺**			
· Çocukların oyun oynayabileceği yeterli sayıda çocuk parkı vardır.	10,3	18	22	36,1	13,5	377	3,24	1,2
· Çocuk oyun alanları güvenlidir.	10,3	18,8	39	27,6	4,2	377	2,97	1,02
· Çocuk oyun alanları kalabalıktır.	3,4	10,1	25,7	43	17,8	377	3,62	1
· Toplu taşıma hizmeti yeterlidir.	18	21,8	29,7	26,3	4,2	377	2,77	1,15
· Çocuklara yönelik yeterli sayıda eğitim kurumu vardır.	17,5	21,2	25,5	28,9	6,9	377	2,86	1,21
· Yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim kurumları vardır.	14,9	27,3	32,1	22,3	3,4	377	2,72	1,07
· Sağlık ocağı/poliklinik gibi sağlık kurumları yeterli sayıdadır.	8,2	15,4	25,2	43,5	7,7	377	3,27	1,07
· Yeterli yaya yolu vardır.	14,1	28,1	25,2	28,4	4,2	377	2,81	1,12
· Yeterli bisiklet yolları ve alanları vardır.	20,2	31,8	26,3	17,8	4	377	2,54	1,12
· Yeterli yeşil alan vardır.	10,3	20,4	26	33,4	9,8	377	3,12	1,16
· Çok fazla alışveriş merkezi vardır.	2,9	10,3	24,9	44	17,8	377	3,63	0,99
Kentsel Mekan Kullanımı Genel						**377**	**3,05**	**1,1**

(KK⁻:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K⁻:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K⁺:4_Katılıyorum), (KK⁺:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Antalya'da kentsel mekan kullanımına ilişkin değerlendirme kriterlerinde 11 madde puanlandırılmıştır. Tablo 3.6'da elde edilen verilere

bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,63 ile "**Çok fazla alışveriş merkezi vardır**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 2,54 ile "**Yeterli bisiklet yolları ve alanları vardır**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Antalya'da kentsel mekanların kullanımında ortalama ölçek puanı 3,05 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu "orta" düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Pozitif tarafta yer alan kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri toplamı dikkate alındığında ailelerin Antalya'da kentsel mekan kullanımı ile ilgili tercihinde %61,8 "**Çok fazla alışveriş merkezi vardır**" kriterinin önemli etken olduğu saptanmıştır. Olumsuz tarafta yer alan kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %52,0 ile "**Yeterli bisiklet yolları ve alanları vardır**" seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir.

Bu sonuçlara göre araştırmaya katılanlara göre Antalya'da çok fazla alışveriş merkezi olduğu ancak bisiklet yollarının yetersiz olduğu söylenebilir. Ulaşım başlığında da, okula ve yakınlardaki parka giderken çocukların çok azının bisikleti tercih ettiklerini görmüştük. Kentsel mekan kullanımı konusunda da bisiklet yollarının yetersiz olduğu seçeneği işaretlendiğine göre bisikletle ulaşımın tercih edilmemesinin nedeni açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu durumda bisikletle ulaşımın tercih edilmediğini değil edilemediğini söylemek daha doğru olacaktır.

Tablo 3.6 incelendiğinde katılımcıların %60,8'inin **"Çocuk oyun alanları kalabalıktır"** seçeneğini işaretlediği görülmektedir. Bu durumda Antalya genelinde çocuk oyun alanlarının kalabalık olması bir diğer önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.7. Oturulan Mahallede Kentsel Mekan Kullanımına Yönelik Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3. 7 Mahallede Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Madde İstatistikleri

Mahallede…	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	K⁻	Ø	K⁺	KK⁺			
· Çocukların oyun oynayabileceği yeterli sayıda çocuk parkı vardır.	13,5	22,8	15,6	38,7	9,3	377	3,07	1,24
· Çocuk oyun alanları güvenlidir.	9,8	23,1	29,4	32,9	4,8	377	3	1,07
· Çocuk oyun alanları kalabalıktır.	6,9	17	22,3	40,6	13,3	377	3,36	1,12
· Toplu taşıma hizmeti yeterlidir.	22	21	26,8	24,4	5,8	377	2,71	1,22
· Çocuklara yönelik yeterli sayıda eğitim kurumu vardır.	18	22,3	24,9	28,6	6,1	377	2,82	1,2
· Yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim kurumları vardır.	27,9	31	22,3	15,6	3,2	377	2,35	1,14
· Sağlık ocağı/poliklinik gibi sağlık kurumları yeterli sayıdadır.	10,6	19,1	22	40,6	7,7	377	3,16	1,14
· Yeterli yaya yolu vardır.	16,7	24,1	23,3	31,3	4,5	377	2,83	1,17
· Yeterli bisiklet yolları ve alanları vardır.	27,6	30	21,2	16,7	4,5	377	2,41	1,18
· Yeterli yeşil alan vardır.	13,3	24,7	20,2	31	10,9	377	3,02	1,24
Mahallede Kentsel Mekan Kullanımı Genel						**377**	**2,87**	**1,17**

(KK⁻:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K⁻:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K⁺:4_Katılıyorum), (KK⁺:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

Araştırmaya katılan ebeveynlerin ikamet ettikleri mahallelerinde kentsel mekan

kullanımına ilişkin değerlendirme kriterlerinde 10 madde puanlandırılmıştır. Tablo 3.7'de elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,36 ile "**Çocuk oyun alanları kalabalıktır**" tercihinden elde edildiği; En düşük ortalama ölçek puanın ise 2,35 ile "**Yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim kurumları vardır**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Mahallede kentesel mekanların kullanımında ortalama ölçek puanı 2,87±1,17 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu "orta" düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır. Pozitif tarafta yer alan kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri toplamı dikkate alındığında ailelerin mahallede kentsel mekan kullanımı ile ilgili tercihinde %53,9 "**Çocuk oyun alanları kalabalıktır**" kriterinin önemli etken olduğu saptanmıştır. Olumsuz tarafta yer alan kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinden elde edilen toplam yüzdeye bakıldığında %58,9 ile "**Yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim kurumları vardır**" seçeneğinin işaretlendiği görülmektedir.

Bu durumda ankete katılanlara göre, Antalya genelinde bahsi geçen oyun alanlarının kalabalık olması sorunu mahallelerdeki oyun alanları için de geçerli olmuştur. Ayrıca ankete katılanlar, yaşadıkları mahallelerde yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim kurumlarının olmadığını belirtmişlerdir.

3.1.8. Çocuklara Yönelik Belediye Hizmetlerini Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3. 8 Çocuklara Yönelik Belediye Hizmetlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Madde İstatistikleri

Çocuklara yönelik sosyal ve kültürel imkanlar ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	K⁻	Ø	K⁺	KK⁺			
· Çocuklara yönelik ücretsiz kültürel, sportif ve eğitsel faaliyetlere yeteri kadar önem verir.	22	29,2	25,5	19,4	4	377	2,54	1,15
· Çocuk hakları konusunda bilgilendirici faaliyetleri yeterlidir.	22	29,4	29,7	15,1	3,7	377	2,49	1,1
· Yerel hizmetler konusunda çocukların ihtiyaçlarını ön planda tutuyor.	19,4	24,9	30,8	20,7	4,2	377	2,66	1,13
Çocuklara Yönelik Belediye Hizmet Değer.						**377**	**2,56**	**1,13**

(KK^-:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K^-:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K^+:4_Katılıyorum), (KK^+:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklara yönelik belediyelerin verdiği hizmetlerin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerinde 3 madde puanlandırılmıştır. Tablo 3.8'de elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 2,66 ile "**Yerel hizmetler konusunda çocukların ihtiyaçlarını ön planda tutuyor**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 2,49 ile "**Çocuk hakları konusunda bilgilendirici faaliyetleri yeterlidir**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Çocuklara yönelik belediyelerin verdiği hizmetlerin ortalama ölçek puanı 2,56±1,13 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu "orta" düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır.

Bu sonuçlara bakıldığında ankete katılanlar tarafından beldiyelerin çocuklara yönelik faaliyetlerinin yeterli görülmediği söylenebilir.

3.1.9. Çocuk Hakları ve Katılımlarına İlişkin Ebeveyn Değerlendirmeleri

Tablo 3. 9 Çocuk Haklarına İlişkin Madde İstatistikleri

Çocuk hakları ve katılıma ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz	Yüzde (%)					∑	$\bar{X}$	SS
	KK⁻	**K⁻**	**Ø**	**K⁺**	**KK⁺**			
· Çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahibim.	4	9,3	22	45,4	19,4	377	3,67	1,02
· Çocuğumun çocuk meclisine katılmasını isterim.	2,4	8,5	32,1	37,1	19,9	377	3,64	0,97
· Antalya çocuk dostu bir kenttir.	3,7	14,3	42,7	30,5	8,8	377	3,26	0,94
Çocuk haklarına İlişkin Genel						**377**	**3,51**	**0,98**

(KK^-:1_Kesinlikle katılmıyorum), (K^-:2_Katılmıyorum), (ø:3_Kararsızım), (K^+:4_Katılıyorum), (KK^+:5_Kesinlikle Katılıyorum), ∑:N, $\bar{X}$: Ort, SS: St sapma

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk hakları ve katılımlarının değerlendirilmesine ilişkin kriterlerinde 3 madde puanlandırılmıştır. Tablo 3.9'da elde edilen verilere bakıldığında en yüksek ortalama değerin 3,67 ile "**Çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahibim**" tercihinden elde edildiği; en düşük ortalama ölçek puanın ise 3,26 ile "**Antalya çocuk dostu bir kenttir.**" tercihinden elde edildiği görülmektedir. Çocuklara yönelik belediyelerin verdiği hizmetlerin ortalama ölçek puanı 3,51±0,98 olarak elde edilmiştir. Ölçek değerlendirme düzey tablosuna göre bu "yüksek" düzeyde bir sonuç olarak göze çarpmaktadır.

Sonuçlar incelendiğinde ankete katılanların neredeyse yarısının çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Diğer dikkat çeken veri, Antalya'nın çocuk dostu kent olup olmaması konusunda %42,7'lik bir grubun kararsız olmasıdır. Ancak bu konuda pozitif tarafın %39,3'lük bir oran ile negatif taraf olan %18'lik orana göre daha yüksek olması nedeniyle, ankete katılanlardan kararsızlar dışında kalan ebeveynlerin Antalya'yı çocuk dostu bir kent olarak gördüğünü söyleyebiliriz.

3.1.10. Cinsiyet, Okul Türü, Çocukların Bilgisayar ve Çocuk Odası Sahiplik Durmu ve Ebeveynlerin Araba Sahiplik Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 3.10 incelendiğinde, katılımcıların ÇDVAF tutum puanlarının kadınlar için ortalaması 2,89±0,37, Erkekler için ise 2,91±00,41'dir. Buna göre p değerinin 0.05'ten büyük olması (0,626) cinsiyet ayrımında puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu durumda cinsiyet faktörünün bu anket çalışmasında sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenemez.

Tablo 3.10'a göre, katılımcıların ÇDVAF tutum puanlarının devlet okulunda

okuyanlar için ortalaması 2,83, özel okulda okuyanlar için ise 3,00'dür. Buna göre p değerinin 0.05'ten küçük olması (0,000) okul türü ayrımında puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın, özel okulda öğrenim görenler lehine olduğunu göstermektedir. Bu durumda okul türü faktörünün bu anket çalışmasında sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 3. 10 ÇDVAF Değerinin Cinsiyete, Okul Türüne, Bilgisayar/Tablet Sahiplik Durumuna, Araba ve Çocuk Odası Varlığına Göre İlişkisiz t Testi Sonuçları

					t testi	
ÇDVFA	Grup	N	$\bar{X}$	*SS*	T	P
Cinsiyet	Kadın	256	2,89	0,37	-0,488	0,626
	Erkek	121	2,91	0,41		
Okul Türü	Devlet	226	2,83	0,37	-4,142	0
	Özel	151	3	38		
Bilgisayar sahipliği	Var	295	2,92	0,38	2134	33
	Yok	82	2,82	0,4		
Araba	Var	298	2,92	0,37	2,002	0,046
	Yok	79	2,82	0,44		
Çocuk odası	Var	324	2,91	0,38	1,591	0,112
	Yok	53	2,82	0,38		

Tablo 3.10 incelendiğinde, katılımcıların ÇDVAF tutum puanlarının bilgisayar sahibi olanlar için ortalaması 2,92, olmayanlar için ise 2,82 olduğu görülmektedir. Buna göre p değerinin 0.05' ten küçük olması (0,033) bilgisayar sahibi olup olmama durumuna göre puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın, bilgisayarı olanlar lehine olduğunu göstermektedir. Bu durumda bilgisayar sahiplik durumunun bu anket çalışmasında sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 3.10'da katılımcıların ÇDVAF tutum puanlarının araba sahibi olanlar için ortalaması 2,92, olmayanlar için ise 2,82'dir. Buna göre p değerinin 0.05' ten küçük olması (0,046) araba sahibi olup olmama durumuna göre puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın arabası olanlar lehine olduğunu göstermektedir. Bu durumda araba sahiplik durumunun bu anket çalışmasında sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 3.10'a göre, katılımcıların ÇDVAF tutum puanlarının çocuk odası olanlar için ortalaması 2,91, olmayanlar için ise 2,82'dir. Buna göre p değerinin 0.05' ten büyük olması (0,112) çocuk odası olan/olmayan ayrımında puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu durumda çocuk odası sahiplik faktörünün bu anket çalışmasında sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenemez.

3.1.11. Okul Türüna Göre İl ve Mahalle Güvenliği ve Ailenin Gelir Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 3. 11 Okul Türü ve Ailenin Gelir Durumuna İlişkin İlişkisiz t Testi Sonuçları

					t testi	
ÇDVFA	Grup	N	$\bar{X}$	*SS*	T	P
İldeki Güvenlik / Okul Türü	Devlet	226	2,79	0,63	-1,482	0,139
	Özel	151	2,88	0,6		
Mahalle Güvenliği / Okul Türü	Devlet	226	3,16	0,67	-3,324	0,001
	Özel	151	3,38	0,57		
Gelir Durumu	Ortanın üstü	165	2,93	0,36	1,487	0,138
	Ortanın altı	212	2,87	0,4		

Tablo 3.11'e göre, katılımcıların Antalya kent güvenliği tutum puanlarının, devlet okullarında okuyan çocuklar için ortalaması 2,79, özelde okuyanlar için ise 2,88'dir. Buna göre p değerinin 0.05'ten büyük olması (0,139) kent güvenliği tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu durumda okul türü faktörünün bu anket çalışmasında kent güvenliği ile ilgili sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenemez.

Diğer yandan mahalle güvenliği tutum puanlarının, devlet okullarında okuyan çocuklar için ortalaması 3,16, özelde okuyanlar için ise 3,38'dir. Buna göre p değerinin 0.05'ten küçük olması (0,001) mahalle güvenliği tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın özel okulda okuyanlar lehine olduğunu göstermektedir. Bu durumda okul türü faktörünün bu anket çalışmasında mahalle güvenliği ile ilgili sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenebilir. Çocuğu özel okulda okuyan ebeveynlerin yaşadıkları mahalleleri daha güvenli buldukları sonucu çıkarılabilir.

Gelir durumu tanımlanması için 2 kriter oluşturulmuştur. Buna göre:

1. **Gelir durumu orta düzeyin üzerinde olan aileler**: Ev sahibi, lojman yada ailesine ait evi olan, arabası olan, evinde bilgisayarı ve çocuklarına ait odası olan katılımcılar
2. **Gelir durumu orta düzeyin altında olan aileler**: Kiracı, arabası olmayan, evinde bilgisayarı ve çocuk odası olmayan katılımcılar.

Araştırmanın gelir durumu anket sorularına verilen cevapları etkiler hipotezi için tutum puanlarının, aile gelir durumuna göre, geliri ortalamanın üstünde olan ailelerin ortalaması 2,93, ortalamanın altında geliri olan aileler için 2,87'dir. Buna göre p değerinin 0.05'ten büyük olması (0,138) gelir grubuna göre ÇDVAF puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermektedir. Bu durumda gelir durumu faktörünün bu anket çalışmasında sorulara verilen cevaplarda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenemez.

3.1.12. Yaşa, Okuların ve Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Güvenliğe İlişkin Bulgular

a) Okulların bulunduğu ilçelere göre yaşanan kent güvenliği puanları arasında farklılaşma var mıdır?

b) Okulların bulunduğu ilçelere göre yaşanan mahalle güvenliği puanları arasında farklılaşma var mıdır?

H_0: Okulların bulunduğu ilçelere göre Antalya kent güvenliği ortalama puanları arasında farklılık yoktur.

H_1: Okulların bulunduğu ilçelere göre Antalya kent güvenliği ortalama puanları arasında farklılık vardır.

H_0: Okulların bulunduğu ilçelere göre mahalle güvenliği ortalama puanları arasında farklılık yoktur.

H_1: Okulların bulunduğu ilçelere göre mahalle güvenliği ortalama puanları arasında farklılık vardır.

Söz konusu problem cümleleri için **H_0** yokluk ve alternatif **H_1 ve H_2** hipotezleri şeklinde kurulur. Kapsam dahilinde ilçe değişkeni 3 gruptan oluştuğu ve ölçek normalliği sağlandığı için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılır. Elde edilen ANOVA sonuçları Tablo3.12'de sunulmuştur.

Tablo 3. 12 Okulların Bulunduğu İlçeye Göre Güvenliğe İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları

Değişken		KT	SD	KO	F	P
İl Güvenliği	Gruplar Arası	0,488	2	0,244	0,629	0,534
	GrupİÇi	144,972	374	0,388		
	Toplam	145,459	376			
Mahalle Güvenliği	Gruplar Arası	2,565	2	1,282	3,149	0,044
	GrupİÇi	152,297	374	0,407		
	Toplam	154,862				

KO: Kareler Ortalaması, KT: Kareler Toplamı, SD: Serbestlik derecesi

ANOVA tablosunun p (Anlamlılık) sütunundaki değerin 0,532 ($p>0,05$) olduğu görülmektedir. Kent güvenliğine ilişkin ebeveyn tutum puanına ilişkinin 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmediği söylenebilir. Mahalle güvenliğine ilişkin ebeveyn tutum puanına ilişkinin 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık görüldüğü söylenebilir ($p=0,044<0,05$). Bu durumda okulların bulunduğu ilçe değişkeninin kent güvenliği konusunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ancak mahalle güvenliği konusunda anlamlı bir farklılık oluşturduğu söylenebilir. Yani kent güvenliği konusuna farklı ilçelerde bulunan okullara devam eden çocukların ebeveynlerinin verdiği cevaplarda anlamlı bir değişiklik gözlenmezken, mahalle güvenliği konusunda bu değişkenin anlamlı bir farklılığa neden olduğu

gözlenmiştir. Farklılığın hangi ilçeden kaynaklandığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testi (post hoc) yapılmıştır.

Tablo 3. 13 Okulların Bulunduğu İlçeye Göre Güvenliğe İlişkin İlişkisiz POST HOC Testi Sonuçları

	(I) okul_ilçe	(J) okul_ilçe	Fark Ortalamaları (I-J)	Standart Hata	P
Mahalle Güvenliği Tutum Puanı	Muratpaşa	Kepez	0,07122	0,07191	0,968
		Konyaaltı	-0,16874	0,09572	0,236
	Kepez	Muratpaşa	-0,07122	0,07191	0,968
		Konyaaltı	-,23996*	0,09563	0,038
	Konyaaltı	Muratpaşa	0,16874	0,09572	0,236
		Kepez	,23996*	0,09563	0,038

Tablo 3.13'de çoklu ortalama karşılaştırma değerlerine anlamlık sütununda (p) p<0,05 olan değerler farklılığın kaynağını sunar. Mahalle güvenliği açısından Konyaaltı ve Kepez ilçeleri tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda Konyaaltı İlçesi'nde ve Kepez İlçesi'nde bulunan okullara çocuğu devam eden ebeveynlerin mahalle güvenliği konusundaki anket sorularına farklı cevaplar verdiğini söylemek mümkündür.

3.1.13. Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Anket Puanına İlişkin Bulgular

Çocukların evlerinin bulunduğu ilçelere göre ÇDVFA ölçek ortalama puanı arasında farklılık var mıdır?

H_0: Evlerinin bulunduğu ilçelere göre ÇDVFA ortalama puanları arasında farklılık yoktur.

H_1: Evlerinin bulunduğu ilçelere göre ÇDVFA ortalama puanları arasında farklılık vardır.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılarak elde edilen ANOVA sonuçları Tablo 3.15'de sunulmuştur.

Tablo 3. 14 Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Anket Puanına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Evin Bulunduğu İlçe	N	$\bar{X}$	SS
ÇDVFA	Muratpaşa	157	2,9278	0,36954
	Kepez	158	2,8328	0,40112
	Konyaaltı	62	2,9842	0,35654

Tablo 3. 15 Evlerin Bulunduğu İlçeye Göre Anket Puanına İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları

Değişken		KT	SD	KO	F	P
ÇDVFA	Gruplar Arası	1,294	2	0,647	4,456	0,012
	Grupİçi	54,315	374	0,145		
	Toplam	55,609	376			

Tablo 3.15'de ANOVA tablosunun p (Anlamlılık) sütunundaki değerin 0,012 (p<0,05) olduğu görülmektedir. Anket ebeveyn tutum puanına ilişkinin 0,05 düzeyinde istatistiksel

olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Bu durumda yaşanılan evin bulunduğu ilçeye göre anket sorularına verilen cevapların anlamlı düzeyde farklılaştığını söylemek mümkündür. Farklılığın hangi ilçeden kaynaklandığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testi (post hoc) yapılmıştır.

Tablo 3. 16 Evlerin Bulunduğu İlçeye İlişkin İlişkisiz POST HOC Testi Sonuçları

	(I) ev_ilçe	(J) ev_ilçe	Fark Ortalamaları (I-J)	Standart Hata	P
ÇDVFA	Muratpaşa	Kepez	0,09495	0,04316	0,085
		Konyaaltı	-0,05645	0,05642	0,953
	Kepez	Muratpaşa	-0,09495	0,04316	0,085
		Konyaaltı	-,15141*	0,0561	0,022
	Konyaaltı	Muratpaşa	0,05645	0,05642	0,953
		Kepez	,15141*	0,0561	0,022

Tablo 3.16'da çoklu ortalama karşılaştırma değerlerine anlamlık sütununda (p) $p<0,05$ olan değerler farklılığın kaynağını sunar. Anket açısından Konyaaltı ve Kepez ilçeleri tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda Konyaaltı İlçesi'nde ve Kepez İlçesi'nde yaşayan ebeveynlerin anket sorularına farklı cevaplar verdiğini söylemek mümkündür.

3.1.14. Ebeveynlerin Eğitim Dumumlarına İlişkin Bulgular

Ebevenylerin eğitim durumlarına göre ÇDVFA ölçek ortalama puanı arasında farklılık var mıdır?

H_0: Eğitim durumuna göre ÇDVFA ortalama puanları arasında farklılık yoktur.
H_1: Eğitim durumuna göre ÇDVFA ortalama puanları arasında farklılık vardır.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılarak elde edilen ANOVA sonuçları Tablo 3.18'da sunulmuştur.

Tablo 3. 17 Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ebeveyn Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS
ÇDVFA	Okuryazar/değil	7	3	0,45406
	İlköğretim/ilkokul	74	2,8584	0,37079
	Lise	115	2,8673	0,37391
	Lisans	155	2,9296	0,39213
	Yüksek Lisans	26	2,9231	0,41224
	Toplam	377	2,8975	0,38457

Tablo 3. 18 Ebeveynlerin Eğitim Durumlarına İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları

Değişken		KT	SD	KO	F	P
ÇDVFA	Gruplar Arası	0,468	4	0,117	0,79	0,532
	GrupİÇi	55,141	372	0,148		
	Toplam	55,609	376			

Tablo 3.18'de, ANOVA tablosunun p (Anlamlılık) sütunundaki değerin 0,532 (p>0,05) olduğu görülmektedir. Anket, ebeveyn tutum puanına ilişkinin 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı söylenebilir. Bu durumda ankete katılan farklı eğitim düzeyinde olan ebeveynlerin anket sorularına verdikleri cevapların anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığını söyleyebiliriz. Zaten anket kapsamında yapılan sosyodemografik göstergelerin analizi sırasında da ankete katılan ebeveynlerin genel olarak eğitim düzeylerinin yüksek olduğu ve ciddi bir fark olmadığı belirtilmişti.

3.1.15. Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Bulgular

Çocukların evlerinin bulunduğu ilçelere göre, yaşadıkları kentte kentsel mekan kullanımları ortalama puanı arasında farklılık var mıdır?

H_0: İlçelere göre yaşanan yerde kentsel mekan kullanımları ortalama puanları arasında farklılık yoktur.

H_1: İlçelere göre yaşanan yerde kentsel mekan kullanımları ortalama puanları arasında farklılık vardır.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılarak elde edilen ANOVA sonuçları Tablo 3.20'de sunulmuştur.

Tablo 3. 19 Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	İlçe	N	$\bar{X}$	SS
Kentsel Mekan Kullanımı	Muratpaşa	153	2,7601	0,70097
	Kepez	159	2,9497	0,71342
	Konyaaltı	65	2,9508	0,59506

Tablo 3. 20 Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin İlişkisiz ANOVA Testi Sonuçları

Değişken		KT	SD	KO	F	P
Kentsel Mekan Kullanımı	Gruplar Arası	3,277	2	1,639	3,448	0,033
	GrupİÇi	177,767	374	0,475		
	Toplam	181,044	376			

Tablo 3.20'de ANOVA tablosunun p (Anlamlılık) sütunundaki değerin 0,033 (p<0,05) olduğu görülmektedir. Kentsel mekan kullanımı ebeveyn tutum puanına ilişkinin 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Bu durumda yaşanılan

ilçeye göre kentsel mekan kullanımına ilişkin sorulara verilen cevapların anlamlı düzeyde farklılaştığı söylenebilir.

Farklılığın hangi ilçeden kaynaklandığını belirlemek için çoklu karşılaştırma testi (post hoc) yapılmıştır.

Tablo 3. 21 Evlerin Bulunduğu İlçelere Göre Kentsel Mekan Kullanımına İlişkin İlişkisiz POST HOC Testi Sonuçları

	(I) ev_ilçe	(J) ev_ilçe	Fark Ortalamaları (I-J)	Standart Hata	P
Kentsel Mekan Kullanımı	Muratpaşa	Kepez	-,18955*	0,07808	0,047
		Konyaaltı	-0,19064	0,10207	0,188
	Kepez	Muratpaşa	,18955*	0,07808	0,047
		Konyaaltı	-0,00108	0,1015	1
	Konyaaltı	Muratpaşa	0,19064	0,10207	0,188
		Kepez	0,00108	0,1015	1

Tablo 3.21'de, çoklu ortalama karşılaştırma değerlerine anlamlık sütununda (p) $p<0,05$ olan değerler farklılığın kaynağını sunar. Kentsel mekan kullanımı açısından Muratpaşa ve Kepez ilçeleri tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda Muratpaşa İlçesi'nde yaşayan ebevenler ile Kepez İlçesi'nde yaşayan ebevenlerin kentsel mekan kullanımı ile ilgili sorulara verdikleri cevapların anlamlı düzeyde farklı olduğunu söyleyebiliriz.

3.2. Nitel Araştırmalardan Elde Edilen Bulgular Ve Yorumlar

3.2.1. Çocuk Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Çocuklarla yaılan görüşmelerde çocukların çocuk dostu kent konusundaki beklenti ve ihtiyaçları sorgulanmıştır. Çocukların gerçek fikirlerine ulaşabilmek ve kaygılanmadan cevap verebilmelerini sağlamak adına görüşmeler sohbet havasında gerçekleştirilmiştir.

Çocukların serbest zaman etkinlikleri sorgulandığında, hemen hepsinin ortak cevabı evde bilgisayar/tablet/telefon gibi teknolojik aletlerle vakit geçirmek şeklinde olmuştur. Teknolojik aletlerin dışında çocuklar dışarıda arkadaşlarıyla buluştuklarını ya da oyun oynadıklarını belirtmiştir. Bu yaş grubunda kız ve erkek çocuklarının oyun konusunda ayrışmaya başladığı da dikkat çeken bir diğer konu olmuştur. Kız çocukları (özellikle 12 yaş ve sonrası) artık oyundan çok arkadaşları ile dışarda buluşmaya ve birlikte vakit geçirmeye başlarken, erkek çocuklarının halen oyun çağının devam ettiği gözlenmiştir.

"Ben evdeyken telefon başında vakit geçiriyorum, arkadaşlarımla yazışıyorum. Ama dışarı çıktığımızda da kafeye gidip bir şeyler içmeyi tercih ediyoruz." (Ç1).

"Dışarıya çok çıkamıyorum. Evimiz şehir merkezinde, evin yakınında oyun

oynayabileceğim bir alan yok. O yüzden evde bilgisayar ve telefonla vakit geçiriyorum." (Ç11).

Mahalle güvenliği konusunda genel olarak tüm çocuklar mahallelerini güvenli buluyorlar.

"Evdeysem bilgisayara bakarım ya da site bahçesinde arkadaşlarımla oynarım. Mahallede çok fazla vakt geçirmem, zaten sitenin bahçesi yetiyor." (Ç2, Ç4, Ç5, Ç12, Ç13).

Bu noktada yine dikkat çeken iki konu var. İlki özellikle Konyaaltı ve Muratpaşa belediyesi sınırlarında sitede oturan çocuklar mahalleden çok sitenin güvenli olduğunu belirtiyorlar. Hata çocuklar site dışına çıkmıyorlar ve mahallede vakit geçirmiyorlar. İkinci konu ise, yine Konyaaltı ve Muratpaşa belediyesi sınırları içinde başıboş köpekler nedeniyle yaşanan sıkıntı. Çocukların bazıları bu köpekler nedeniyle yanlarında bir büyük olmadan evlerinin yakındaki parka dahi gidemediklerini belirtmiştir.

"Sokak köpekleri evin yanındaki parkta. Ben tek başıma gidemiyorum." (Ç3).

"Sitenin bahçesi iyi, mahallemizde başıboş köpekler var." (Ç12).

Antalya'nın güvenliği ile ilgili yalnızca 3 çocuk evet Antalya çocuklar için güvenli bir kenttir diyebilmiştir. Kalan çocuklar gerek farklı ülkelerden gerekse farklı şehirlerden gelen yabancıların çok fazla olduğunu ve trafik sorunu nedeniyle sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar bölge bölge Antalya'nın güvenlik konusunda farklılık gösterdiğini, yaşadıkları ve bildikleri yerlerin güvenli olduğunu ancak şehir merkezi ve kalabalık olan yerlerin güvenli olmadığını belirtmiştir.

"Bizim mahalle güvenli, orada zaten hep akrablarımız var. Ama Antalya'nın merkezi çok kalabalık, çok farklı insanlar var, güvenli değil." (Ç7).

"Mahallemiz güvenli ama Antalya'ya çok fazla yabancı insan geldiği için şehir merkezi güvenli değil." (E3).

"Antalya merkezi pek güvenli değil, çok trafik ve yabancı insan var." (Ç5).

Görüşme yaptığımız 15 çocuktan yalnızca 4'ü okula yürüyerek kendisi ya da arkadaşlarıyla gittiğini beyan etmiştir. Kalan 11 çocuk ya servis kullanmaktadır ya da ebeveynleri tarafından arabayla bırakılmaktadır. Çoğunlukla okula yürüyerek gitmeyen çocukların neredeyse tamamı mahallelerindeki park, market gibi yakın yerlere yürüyerek kendileri ya da arkadaşları ile gidebildiklerini belirtmiştir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi mahallede yürüme konusunda çocukların en büyük korkuları ne yazık ki sokak köpekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Ben okula yürüyerek arkadaşlarımla gidiyorum. Okul zaten yakın." (Ç1, Ç7).

Kentsel mekan kullanımı ile ilgili ilk olarak "Antalya'da yeterli yeşil alan var mı?" sorusuna Kepez'den 3 çocuk ile Muratpaşa ilçe merkezinde yaşayan 1 çocuk net bir şekilde yok cevabını vermiştir. Kepez'de görüşme yapılan çocuklar çoğunlukla Konyaaltı'nda yeşil alanların fazla olduğunu belirtmiştir.

"Antalya'da yeşil alan yeterince yok. Konyaaltı'nda var yeşil alanlar." (Ç7, Ç13).

"Antalya'da parklar ve yeşil alanlar var ama güvenlik, köpekler ve yabancılar yüzünden sorunlu." (Ç3).

Çocuklara, Antalya'da ve mahallelerinde yeterince kütüphane ve kültür merkezi gibi alanların olup olmadığını sorduğumuzda, çocuklar Antalya'da kütüphanelerin olduğunu ancak mahallelerinde olmadığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde kültür merkezi gibi alanların Antalya'da olduğunu ama mahallelerinde ya da yakın yerlerde olmadığını belirtmişlerdir.

"Kütüphane var ama uzak, tek başıma yürüyerek gidemem." (Ç13).

"Kütüphane de yok, bilim,sanat merkezi de yok mahallemizde." (Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç11, Ç12, Ç14).

Mahallenizde ve Antalya'da yeterince bisiklet yolu var mı? sorusuna 6 çocuk Antalya'da yeterince bisiklet yolu var şeklinde cevap vermiştir. 9 çocuk ise bisiklet yollarının yeterli olmadığını belitmiştir.

"Sadece sahilde var, yeterli değil." (Ç2, Ç4, Ç5, Ç7, Ç10, Ç11, Ç12, Ç14, Ç15).

Belediyenin açtığı kurslar hakkında bilginiz var mı? sorusuna 5 çocuk hiç bilgisi olmadığı şeklinde cevap vermiştir. 8 çocuk bu kurslar hakkında bilgisi olduğunu ve kurslara katıldığını, 2 çocuk ise bilgisi olduğunu ama kurslara katılmadığını belirtmiştir.

Çocuk hakları konusunda ise 13 çocuk okuldan bilgi sahibi olduğunu aktarırken yalnızca iki çocuk hiç bilgisi olmadığını belirtmiştir.

"Ben bu konu ile ilgili pek bir şey bilmiyorum." (Ç9, Ç11).

Çocuk dostu kenti yalnızca 2 çocuk daha önce duydugunu ve bildiğini belirtirken kalan 13 çocuk bu konu hakkında bilgisi olmadığını belirtmiştir.

"Okuldan öğrendiğim kadarıyla çocuklara özgü imkanların ve onlara sunulan hizmetlerin fazla olduğu şehirler." (Ç8).

Çocuk dostu kent hakkında kendi fikirleri sorulan çocuklar çoğunlukla; parkların, yeşil alanların, kültürel, sportif faaliyetlerin, güvenli yolların, kolay ulaşım imkanlarının olduğu çocuklar için eğlenceli bir şehir tarif etmişlerdir.

"Çocuk kampı gibi bir yer ya da annesi babası olmayan çocuklara yardım edilen bir yer olabilir çocuk dostu kent." (Ç15).

"Çocuklar için daha fazla etkinlik yapılan yerler. Antalyanın gezme alanı çok ama çocuklar için uygun hale getirilmemiş. Mesela AVM'lerde çocuklara yönelik etkinlikler daha çok yapılabilir." (Ç10).

"Çocukların istediği gibi yapılan bir şehir, eğlence merkezlerinin çok olduğu bir yer." (Ç4).

Çocukların çocuk dostu kent ile ilgili görüşleri alındıktan sonra Antalya'nın çocuk dostu bir kent olup olmadığı hakkındaki fikirleri sorulmuştur. 5 çocuk Antalya'nın yeşil alanları ve çocuk oyun alanları nedeniyle çocuk dostu olabileceğini söylerken, 5 çocuk ise Antalya'nın çocuk dostu olmadığını belirtmiştir. Kalan 5 çocuk, Antalya'nın bazı bölgelerinin çocuk dostu sayılabileceği ama Antalya genelinin çocuk dostu olmadığı fikrinde buluşmuşlardır.

"Çocuklara oyun alanı ve sportif alanlar ve imkanlar sağlayan yerler. Antalya çocuk dostu olabilir." (Ç12).

"Ücretsiz kurslar, spor yapabileceğimiz alanlar olmalı. Antalya genel olarak çocuk dostu." (Ç14).

"Rahatlıkla oyun oynayabileceğimiz, güvenle etrafta dolaşabileceğimiz ve yeşil alanları çok olan yerler çocuk dostu olabilir. En önemlisi güvenlik, eğitim, sağlık. Antalya'da Konyaaltı çocuk dostu ama Antalya geneli yeterince güvenli olmadığı ve yeşil olmadığı için çocuk dostu değil." (Ç5).

"Antalya çocuk dostu değil, ulaşım çocuklar için zor, yeterli oyun alanı yok." (Ç4).

"Antalya pek çocuk dostu değil, güvenlik yeterli değil. Daha fazla güvenlik önlemi alınmalı mesela parklarda güvenlik olmalı" (Ç7).

"Kemer tarafı daha çocuk dostu, orada oyun oynayacak daha çok alan var. Mesela Dinopark var." (Ç2).

"Antalya'nın bazı yerlerinde park var ama kütüphane yok, bazı yerlerinde kütüphane var ama park yok. Hepsinin yakın olduğu yerler olmadığı için Antalya %50 çocuk dostu %50 değil." (Ç13).

3.2.2. Veli Görüşmelerinden Elde Edilen Bulgular

Ebeveynlerle çocuk dostu kent konusunda yapılan görüşmelerde ebeveynlerin beklenti ve ihtiyaçları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Öncelikli olarak çocukların serbest zaman etkinlikleri ile ilgili sorumuza ebeveynlerin neredeyse tamamı çocuklarının genel olarak bilgisayar/tablet/ telefon başında vakit geçirir şeklinde cevap vermişlerdir. Bu soru ile ilgili görüşmecilerin yorumları şu şekilde örneklendirilebilir:

"Oğlum sınava hazırlanıyor, çok fazla boş zamanı yok zaten. Ama aralarda kalan az zamanını da bilgisayar başında geçirmeyi tercih ediyor." (E14).

"Tabiki de tablet/telefon başında vakit geçiriyor. Zamane çocuklarının hepsi aynı, başka türlü yapan çocuk var mı?" (E13).

"Benim oğlum eğer dışarı çıkamıyorsa, internetten video izliyor. Futbol videoları, yemek tarifleri.... yani telefon başında oluyor." (E15).

"Sınava girecek ama telefon elinden düşmüyor. Aslında spora da gidiyor ama boş kaldığında telefon hep elinde." (E2).

Ebeveynlere yaşadıkları mahallelerin güvenlik durumu ile ilgili sorduğumuz sorulara, Muratpaşa'da yaşayan 3 ebeveyn, Kepez'de yaşayan 2 ebeveyn yabancı uyruklular nedeniyle mahallelerini güvenli bulmadıklarını belirtmiştir.

"Mahalle güvenli ama demografik yapıya güvenmiyorum, o yüzden çocuğumun tek başına mahallede vakit geçirmesine izin vermem. Aslında mahallemizde göçmen sorunu yok ama nereden ne çıkacağı belli olmuyor." (E18).

"Dışarısı tehlikeli, kaçırma, zarar verme olabilir. Mahallede aslında bir şey olmadı ama çok fazla Suriyeli göçmen var. O yüzden güvenli bulmuyorum." (E10).

"Mahallemizde yabancılar çok fazla o yüzden güvenli değil. Çocuğumu tek başına parka gönderemem. Geçen gün parkta sarhoş bir adam dolaşıyorda, evsiz bile olabilir." (E21).

Konyaaltı'nda 2 ebeveyn mahallelerindeki sokak köpekleri nedeniyle sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir.

"Sokak köpekleri sürü halinde olduğu için çok korkutucu, bazen arabanın önünü bile kesiyorlar, onlara da zarar vermemek için geçip gitmelerini bekliyorum." (E2).

"Evimizin hemen yanında park var. Aslında çocuğum tek başına gidebilir. Ama hem o korkuyor hem de ben tedirgin oluyorum. O kadar çok sokak köpeği var ki. Bazen 7-8 tane oluyorlar." (E3).

Antalya'nın güvenliği ile ilgili sorulan sorularda ebeveynlerden 14 tanesi net bir şekilde Antalya'nın güvenli olmadığını belitrmiştir.

"Antalya hiç güvenli değil, çok kozmopolit bir yapısı var. Uyuşturucu gibi suç unsurları çok. Buraya gelen insanlar baskı ortamından kaçıp rahat yaşamaya geliyor. Eğlence sektörü yoğun olduğu için suç oranları da yüksek" (E8).

Çocukların tek başına mahallede ulaşımı ile ilgili sorularda, Muratpaşa'da 1, Kepez'de 3, Konyaaltı'nda 3 çocuğun okula tek başına gidebildiği ebeveynleri tarafından aktarılmıştır.

"Bizim ev ile okul birbirine çok yakın. O yüzden oğlum son iki senedir okula yürüyerek tek başına gidebiliyor. Ama ben yine de başlarda trafikten dolayı tedirgin oluyordum. Her defasında telefonla benimle konuşarak gidip geliyordu." (E20).

"Bizim çocuk arkadaşları ile gidiyor okula, kuzenleri falan hep birlikte yürüyorlar. Yakında olan parklara da giderler ama küçük olan var, 6 yaşında onu annesi götürür." (E10).

"Oğlum okula yürüyerek de gider bisikletle de. Bisiklet yolu yok, ama alıştı artık, kaldırımlardan bisikletle gidiyor. Hatta okuldan sonra kursa gidiyor, ona da bisikletle gidiyor. Yakındaki parklara da arkadaşları ile yürüyerek gider." (E4).

"Ev ile okul çok yakın, o yüzden yürüyerek gidiyor. Uzak olsa göndermezdim." (E2).

Mahallelerinde yakın yerlere tek başına gidemeyen 3 çocuk olduğu ebeveynleri tarafından belirtilmiştir.

"Site dışına çıkamıyor. Zaten biz de izin vermiyoruz. Sonuçta trafik var, yabancılar var. Abisi var liseye gidiyor, o daha yeni yeni çıkmaya başladı." (E5).

"Ben göndermem, dediğim gibi mahalle çok güvenli değil, sitenin bahçesi var." (E21).

"Tek başına gidemez çok trafik var. Kapının önü bile güvenli değil." (E3).

Antalya'da yeşil alanların olduğu ancak mahallelere dağılımının yeterli olmadığı, toplu taşımanın yeterli ama çok kalabalık olduğu, bisiklet yollarının sadece kıyı şeridinde ve çok yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

"Antalya'da yeşil alanlar var ama bizim mahallede yok mesela. Yeşil alan bulmak için Konyaaltı'na falan gitmek lazım." (E11).

"Antalya'da ulaşım çok sıkıntılı. Ben daha önce İstanbul'da yaşadım, oraya zor derler ama aslında Antalya daha sıkıntılı. Mesela tramvay var, otobüs var, yaya yolu var ama hiç biri birbiri ile bağlantılı değil. Yani diyelim otobüsten inip tramvaya bineceksin illa yürümen lazım, indiğin yerden binemiyorsun. Yani bu geçişlerde bağlantı olsa ulaşım daha kolay olur. Bisiklet yollarını hiç saymıyorum zaten. Evden çıkıp sahile bisikletle gidemiyoruz. Bisikleti arabaya atıp sahile götürüp orada binmemiz gerekiyor. Ulaşım konusunda çok sıkıntı var. Yaz bunları mutlaka..." (E12).

"Aslında evimiz ile oğlumun okulu arasında iki cadde var ama servisle gidiyor. Çünkü otobüsler o iki cadde için yarım saatten fazla dolaşıyor. Yürüyerek de gidemiyor çünkü büyük iki cadde trafik çok fazla, üst geçit yok." (E14).

"Bisiklet yolu sadece sahilde var, çocuklar mahalle aralarında binemiyor trafikten, anca okul bahçesinde falan biniyorlar." (E10).

"Bisiklet yolu yok ki, mahallemizde de yok, yakınımızda da yok. Zaten aşağı iniyorsun trafiğin içine düşüyorsun. Şehir merkezi olduğu için çok kalabalık." (E19).

Mahallelerde çocuklar için oyun alanlarının olduğu ama kalabalık olduğu ve her yaş grubuna uygun olmadığı belirtilmiştir. Kütüphane, bilim-sanat merkezi gibi alanlar ile bisiklet yollarının ise neredeyse hiçbir mahallede olmadığı özellikle belirtilen konular arasında yer almıştır.

"Yakınlarda kütüphane yok, bilim sanat merkezi de uzak. Mahallede bunlar yok." (E17).

Ebevenlerden 9'u çocuklarının belediyelerin ücretsiz kurslarına katıldığını belirtirken, 4 ebeveynin bu konu ile ilgili hiç bilgisi olmadığı görüşmeler sırasında ortaya çıkmıştır.

"Benim kızım katıldı bu kurslara, biz memnun kaldık, kendisi de sevdi." (E2).

"Oğlum her yaz katılır bu kurslara, hem iyi vakit geçiriyor, hem de ücretsiz." (E1).

"Ben hiç bilmiyordum, takip etmemişiz hiç bu kursları." (E5).

7 ebeveyn çocuk hakları konusunda hiç bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Diğer ebeveynler ise, genellikle okullardan çocuklara verilen ödevler aracılığı ile ya da sosyal medya haberleri ile çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

"Benim çocuk hakları konusunda bilgim var. Çocukların ödevlerinden biliyorum." (E1, E2, E16).

15 ebeveyn çocuk meclisleri ile ilgili bilgilerinin olmadığını belirtirken 4 ebeveyn dışında tüm görüşmeciler çocuklarının çocuk meclisine katılmasını istemektedir. İki ebeveyn çocuk meclislerinin çok verimli çalışmayacağını ve sonuca ulaşmayacağını düşündüğü için çocuklarının çocuk meclisine katılmasını istemediğini belirtmiştir.

"Ben katılmasını istemem, çok fazla bir işe yarayacağını düşünmüyorum bu meclislerin. Çocuklar boşuna hayal kırıklı yaşamasın." (E12).

"Katılmasını istemem, zaten dersaneye gidiyor bir de oraya vakit ayırması gerekecek. Ayrıca nerede olacak? Getirip-götürmesi zor olur." (E16).

"Katılmasını istemem, zaten ergenlikle uğraşıyor bir de kafasını böyle şeylere takmasın." (E11).

Görüşme yapılan ebeveynerden 14'ü çocuk dostu kent ile ilgili bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Kalanlar ise, medyadan ya da çocukların okul ödevlerinden az da olsa bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir.

Görüşmecilerin Çocuk Dostu Kentten beklentileri; güvenlik, yeşil alanlar, çocukların rahatlıkla kendi başlarına okula/parka gidebileceği güvenli yollar, ücretsiz sosyal ve kültürel faaliyetler şeklinde sıralanabilir.

Görüşme yapılan 8 ebeveyn Antalya'nın özellikle güvenlik sorunu yüzünden çocuk dostu kent olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmiştir. Kalanlar 14 ebeveyn ise, diğer büyük şehirlerle kıyaslandığında daha güvenli ve çocuklar için açık alanların fazla olması sebebiyle çocuk dostu olabileceğini düşünmektedir.

"Güvenlik çok sıkıntılı, bence bu yüzden çocuk dostu olamaz." (E10).

"Diğer büyükşehirlere bakınca Antalya iyi, yeşil, parkları var, güvenlik de oralara göre daha iyi. Bence çocuk dostu olabilir." (E7).

3.2.3. Belediyelerle Yapılan Görüşmeler ve Elde Edilen Bulgular

Çalışma alanımız sınırları içinde yer alan Kepez, Muratpaşa ve Konyaaltı belediyeleri ve Antalya Büyükşehir Belediyesi ile iletişime geçilerek tez çalışması hakkında bilgi verilmiş ve konu hakkında bilgi verebilecek yetkili birimlerden ve kişilerden randevu alınarak görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler yarı yapılandırılmış sorular çerçevesinde, yüz yüze sohbet ortamında yapılmıştır. Çocuklara yönelik belediyelerin yapmış oldukları ve yapmayı planladıkları çalışmalar sorgulanarak cevaplar not edilmiştir.

3.2.3.1. Kepez Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bugular

24 kasım 2023 tarihinde B1 ile yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Kendisine belediye olarak çocuklara yönelik yapılan çalışmalar sorulmuş ve gerekli bilgiler alınmıştır.

Görüşmede B1, Kepez Belediyesi'nin çocuklara yönelik yaptığı çalışmaların başında etüt merkezlerinin ve kreşlerin geldiğini belirtilmiştir.

"Kreşlerden 36 ayı dolduran tüm çouklar faydalanmaktadır." (B1)

"Bilim Merkezine 4 yaştan itibaren tüm çocukların gidebiliyor, 14 yaş üstü çocuklar ise burada yapılan çeşitli proje çalışmalarına ve bilim kamplarına katılıyor." (B1).

B1, açıklamalarıyla farklı yaş gruplarından çocuklar için farklı eğitim imkanları olduğunu belirtmiştir.

B1, öğrencilerin hem okuldaki derslerine yardımcı olmak hem de girecekleri sınavlarındaki başarılarını artırmak amacıyla belediyenin destek eğitim kursları düzenlediğini belirtmiştir.

"Bu kurs merkezlerinde yalnızca çok cüzi miktarda kitap parası alınarak lise ve üniversite sınavlarına hazırlık çalışmaları yapılmaktadır." (B1).

B1, yaz döneminde de devam eden destek ve yetenek kursları ile çocuklara matematik, fen bilgisi, İngilizce, Türkçe gibi derslerin yanında bilgisayar, piyano, keman, bağlama ve gitar gibi derslerin de verildiğini aktarmıştır.

B1, Kepez Belediyesi'ne ait gezici kütüphane ile bilim ve teknoloji tırının oladuğunu ve bunların haftanın 5 günü farklı okullara giderek çocuklara çeşirtli etkinlikler yaptırdıklarını belirtmiştir.

"Böylece kütüphane ya da bilim merkezine gidemeyen çocuklara da bu imkanlardan faydanlanma imkanı sağlanmaktadır." (B1).

Belediye olarak çocuklar için kütüphane, spor alanları ve oyun alanları açtıklarını belirten B1, her türlü kültürel, sportif ve eğitsel faaliyetin düşünüldüğünü belirtmiştir.

"Yeni açılan kütüphanemiz var, üniversitenin tam karşısında, olimpik yüzme havuzu ve normal yüzme havuzları açtık, mahalle aralarında spor alanları var." (B1).

B1'e, belediyenin güvenlik konusu ile ilgili herhangi bir çalışmasının olup olmadığı sorulmuştur. Genel olarak sokakların ve kentin güvenliğinden emniyet güçlerinin sorumlu olduğu ve belediyenin görevi dışında olduğu belirtilmiştir. Yalnızca gece bekçilerinin belediye tarafından görevlendirildiği, onların da zaten gece görev yaptığı aktarılmıştır.

Çocuk görüşmelerinde Kepez Belediye'si sınırlarında yaşayan Ç7'nin "parklar güvenli değil, belediyeler parklarda güvenlik personeli görevlendirebilir" şeklindeki önerisi B1'e iletilmiş ve bu konuda herhangi bir çalışmalarının olup olmadığı sorulmuştur.

"Kepez Belediyesi'nde 600'ün üzerinde park var, belediyenin nüfus yapısı Antalya'nın da olduğu gibi çok kozmopolit. Bu nedenle güvenlik sıkıntılı. Her parka güvenlik personeli görevlendirilmesi mümkün değil, çok personel lazım. 600 parka güvenlik nasıl olur?" (B1).

Çocuk katılımı ile ilgili olarak, Kepez Belediyesi'de çocuk meclisi olup olmadığı sorulan B1, çocuk meclisinin olduğunu ancak çok işlevsel olmadığını belirtmiştir.

"Çocuk meclisi üyelerini okullardan idareciler ve öğretmenler yönlendiriyor. Sonra çocuklar kendi aralarında seçime giderek meclis başkanını seçiyor. Kepez Belediyesi'nde çocuk meclisi var ancak şu an çok aktif değil. Pandemiden sonra çalışmaları sekteye uğradı. Zaten ne yazık ki çocuk meclisi uygulaması ülkemizde çok işlevsel değil." (B1).

Çocuklara yapılan sosyal yardımlar konusunda ise, yardımların çocuklara doğrudan yapılmadığını ancak yardıma muhtaç ailelerin belirlenerek onlara yardım edildiği belirtilmiştir.

"Kaymakamlık sisteminden yardıma muhtaç kişiler belirlenir. Onlar gerekli evrakları hazırlayıp getirirler, ona göre de yardımdan faydalanırlar." (B1).

Yapılan yüzyüze görüşme sonucunda ve belediyenin yaptığı çalışmalar incelendiğinde çocuklara yönelik çoğunlukla eğitim alanında çeşitli hizmetler sunulduğu ve planlandığı görülmektedir. Yaz ve kış kursları ile hem okul derslerine yardımcı olmak amacıyla hem de

sanatsal ve sportif faaliyetlere yönelik kurslar düzenlenmektedir. Ayrıca bilim merkezi, kütüphaneler, çeşitli etkinlik alanları ve parklar çocukların okul dışında iyi vakit geçirebilmesi için düşünülmüş kentsel mekanlar olarak tasarlanmıştır. Ancak çocukların tek başına ilçe içinde ve kent içinde yürüyebilmesi ve sokakta tek başına vakit geçirebilmesi yine bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk meclisi olmasına rağmen aktif ve işevsel olmaması çocuk katılımı konusunda tam anlamıyla yeterli çalışmaların yapılmadığı sonucunu doğurmaktadır.

3.2.3.2. Muratpaşa Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bugular

12 Aralık 2023 tarihinde B2 ile yüzyüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmede kendisine Muratpaşa Belediyesi'nin çocuklara yönelik yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalar sorulmuştur.

B2, görüşmemizde çocuklara yönelik olarak yaptıkları çalışmaların kreş, etüt merkezleri ile yaz ve kış dönemi açılan kurs merkezleri çerçevesinde çoğunlukla eğitime yönelik olduğunu belirtmiştir. Bunların dışında çocukların sosyalleşebilmesi ve farklı aktiviteler yapabilmesine yönelik parklar ve oyun alanları ile zaman zaman düzenlenen atölyeler şeklinde hizmetlerinin olduğundan bahsetmiştir.

"Kreşlere gelir testi yapılarak düşük gelirli ve dezavantajlı ailelerin çocukları alınıyor. Çok düşük ücretler karşılığında kayıtları yapılıyor." (B2).

"Kurs ve etüt merkezleri ücretsiz. Çoğunlukla ortaokul seviyesindeki çocuklar için etütü merkezleri var. Etüt merkezlerinde öğrencilere ücretsiz ve sınırsız internet erişimi veriliyor. Çocuklar başlarında öğretmen olmadan hem ders çalışabiliyorlar. 7 gün gece 24'e kadar açık etüt merkezleri. Çocuklara ücretsiz çay ikramımız da var." (B2).

"Belediyemize ait Muratpaşa Gençlik Eğitim Merkezi'nde (MURGEM) üniversiteye hazırlanan öğrencilere yönelik tüm dersleri içeren kurslar verilmektedir. Toplam 500 kişi kontenjanı var, gelir testine olmadan, ilk başvuran 500 kişi alınıyor." (B2).

B2, Abdullah Sevimçok Sivil Toplum ve İnovasyon Merkezi'nde (ASSİM) çocuklara robotik eğitimi, 3 boyutlu modelleme, web yazılımı ve oyun yazılımı gibi eğitimler verildiğini belirtmiştir.

"Burada çok ciddi projeler ve icatlar yapan çocuklar var." (B2).

Çocuklar için çeşitli atölye çalışmaları ve etkinlikler düzenlediklerini aktaran B2, belediyenin çocuklara yönelik kültürel faaliyetlerinin de olduğunu vurgulamıştır.

"Edebiyat günleri kapsamında öykü atölyeleri yaptık. 2 gün süren atölye çalışmalarına önemli bir yazar geliyor. Çocuklara 2 günün sonunda bir konu veriyor ve bununla ilgili bir öykü yazmalarını istiyor. Seçtiği 3 öyküyü ödüllendiriyor. Kitap gibi hediyler

veriyor. Bu atölyelere katılmak isteyenler için duyuru yapıyoruz. Milli Eğitim'e de bilgi veriyoruz, okullara duyuru yapılıyor." (B2).

"Yapılan etkinliklere yabancı çocuklar da katılıyor. Onlara da sahne veriyoruz. Kendi dansları ile gösteri yapıp şarkılarını söylüyorlar. Festivallerimizde onlara da mutlaka yer veriyoruz." (B2).

B2, etkinliklerde yabancı çocukların bulunmasının, yerli ve yabancı çocukların kaynaşması açısından ve farklı kütürlerin tanınması açısından çocuklar için önemli olduğunu belirtmiştir.

Çocuklara yönelik hizmet veren kreş, kurs ve etüt merkezlerinde güvenlik görevlisi ya da sorumlu bir görevlinin mutaka bulunduğunu söyleyen B2, sokaktaki güvenliğin emniyet güçlerine bağlı olduğunu belirtmiştir.

B2, Muratpaşa Belediyesi bünyesinde çeşitli mahallelerde bulunan Kadın Danışma Merkezleri'nde aile-çift, çocuk-ergen ve bireysel danışmanlık gibi hizmetler sağlandığını belirtmiştir.

"Bu merkezlerde özellikle akran zorbalığı, ebeveyn-çocuk ilişkisi, ergenlik sorunları gibi konularda profesyonel danışmanlarımız var. Ücretsiz olarak hizmet veriliyor." (B2).

B2, çocuk hakları ile ilgili zaman zaman kreşlerde ve okullarda bilgilendirme toplatıları yaptıklarını belirtmiştir.

"Okul ve kreşlerde çocuklara yönelik şiddet ve istismar konularında çeşitli bilinçlendirme toplantıları ve eğitimler veriliyor. Daha önce çocuk hakları ile ilgili küçük bir kitapcık yapılıp dağıtılmıştı ama tarihini hatırlamıyorum." (B2).

B2, yalnızca çocuklarla ilgili olmasa da, belediye bünyesinde hizmet veren Turunç Masa'nın tüm şikayet ve ihtiyaçlara yönelik talepleri alıp gerekli birimlere ilettiğini aktarmıştır. Çocuklara yönelik taleplerin de buradan oluşturulabileceği belirtilmiştir.

"Ayrıca turunç masamız var. Her türlü ihtiyacı buraya ileterek, talep oluşturulabilir." (B2).

Aktif bir çocuk meclisinin olmadığını belirten B2, 23 nisan kutlamalarında çocuk meclisinin kurulduğunu ancak sadece o gün için olduğunu aktarmıştır.

Yapılan görüşme sırasında B2, Teneffüs Park'ın tam bir çocuk dostu kent projesi olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

"Teneffüs Park tam anlamıyla çocuk dostu proje. Bu park alanında buz pateninden, tramboline bir çok spor aktivitesinin yanında, dramadan tiyatroya pek çok eğitim var.

Her yaştan çocuk için pek çok farklı etkinlik imkanı var. Çocuklar isterlerse bu alan içinde bulunan kafede doğum günü partisi de düzenleyebiliyorlar." (B2)

Yapılan yüzyüze görüşmede Muratpaşa Belediyesi'nin çocuklara yönelik çalışmalarının çoğunlukla eğitim alanında yoğunlaştığı görülmüştür. Etüt merkezleri, yaz ve kış kursları, kreşleri ile çocuklar hem akademik hem de sanatsal ve sportif olarak desteklenmektedir. Ayrıca çocuklar için çeşitli etkinlik ve aktiviteler düzenleyen belediyenin, çocuk oyun alanları konusunda da mahalle parkları dışında çalışmaları olduğu görülmüştür. Ancak belediyede çocuk meclisinin olmaması çocuk katılımı konusunda önemli bir eksik olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca sokak güvenliğinin yalnızca emniyet güçlerinin görevi olarak görülmemesi ve çocukların sokakta özgürce oynayabilmesi için farklı projeler üretilmesi konusunda çalışmalar yapılabilir.

3.2.3.3. Konyaaltı Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bulgular

4 Aralık 2024 tarihinde B3 ile yapılan görüşmede belediyenin çocuklara yönelik yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmalar sorulmuştur.

B3, belediye olarak çocukların eğitim hizmetlerine yönelik pek çok ücretsiz kurs düzenlediklerini ayrıca kreşler ve sınavla öğrenci kabul eden akademiler ile her yaştan çocuk için eğitim hizmeti verdiklerini belirtmiştir.

"3 kreşimiz, 1 bebek parkımız var. Etüt merkezlerimiz ile yaz ve kış dönemi devam eden kurslarımız var." (B3).

"Halk oyunları topluluğu, müzik akademisi ve tiyatro topluluğuna sınavla öğrenci alıyoruz. Onlar daha profesyonel olarak çalışmalarını sürdürüyor. Burada konservatuvara hazırlanan öğrencilerimiz var. Gösteriler yapıyorlar, konserler veriyorlar." (B3).

B3, kursların ve etüt merkezlerinin yanında sınava girecek çocuklar için belediye olarak ücretsiz rehberlik hizmeti de vardiklerini belirtmiştir.

"Gürsu KONSEM etüt nerkezinde sınava girecek öğrenciler için ücretsiz rehberlik hizmeti verilmektedir." (B3).

B3, bunların yanında, okulların çeşitli bakım onarım çalışmaları ile okullardan gelen talepler doğrultusunda gösteriler için masa ve sandalye gibi ekipman temini de yaptıklarını eklemiştir.

"Bakım Onarım Şefliği okulların dış cephe boyalarını ve okullardan gelen talep doğrultusunda küçük çaplı arızalarını yapıyor. Park ve Bahçeler Müdürlüğü ise, bahçe bakımı, bina onarımı, kapı ve sıra bakımını yapıyor." (B3).

B3, 2014 yılında açılan Konyaaltı Sosyal Hizmet Merkezi'nde (KOSHİM) diyetisyen, sosyal hizmet uzmanı ve psikologların ücretsiz danışmanlık hizmeti verdiğini belirtmiştir.

"MEB ile ortak yürüttüğümüz bir çalışma ile okullara diyetisyen desteği veriyoruz." (B3).

"KOSHİM'de; koşu alanı, çocuk oyun parkı ve engelli vatandaşlar için sesli kütüphane var. Alında her yaşa hitap ediyor, tabi çocuklar için de bu hizmetler var." (B3).

Belediyeye ait Konyaaltı Halk Kütüphanesi, Cem Evi'nde herkesin faydalanabildiği bir kütüphane ve KOSHİM'de bir kütüphane olmaka üzere toplam 3 kütüphane olduğunu belirten B3, Nazım Hikmet Kongre ve Kültür Merkezi'nde çocuklara yönelik çeşitli etkinliklerin yapıldığını da eklemiştir.

"Nazım Hikmet Kültür Merkezi'nin altında 'kuluçka merkezi' var. Her türlü projeye açık bir merkez. Burada bulunan uzmanlar projeler konusunda destek de sağlıyor. Çocuklar buraya projelerini görütüp destek alabilirler." (B3).

B3, çocukların doğa ile içiçe vakit geçirebilmesi ve trafikten uzak rahat bir şekilde oyun oynayabilmeleri için 2020 yılında açılan Hayat Park'ın çocuk dostu bir proje olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

"Park içine araç girişi olmadığı için, çocuklar ve aileler keyifli ve güvenli vakit geçirebiliyor. Belediyeye ait kafe ve restoranda uygun fiyatlı hizmet almak mümkün. Ayrıca açık alanda doğum günü partileri de düzenleniyor." (B3).

Belediyenin İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü'nün yürüttüğü "Atıl Kitap" projesi ile kullanılmayan test kitaplarının belediye tarafından vatandaşların evlerinden alınarak KOSHİM Kütüphanesine getirildiği ve burada ayrıştırıldığını belirten B3, kullanılmayacak durumda olan kitapların geri dönüşüme, kullanılabilecek durumda olanların ise Gürsu KONSEM Etüt Merkezi'ndeki öğrencilere ücretsiz olarak dağıtıldığını aktarmıştır.

Belediye'de çocuk meclisinin olmadığını aktaran B3 bu konunun üzerinde çalışılması gereken önemli bir konu olduğunu görüşmemiz sırasında ifade etmiştir. Çocuk hakları ile ilgili ise belediye olarak, vatandaşları bilgilendirmek için zaman zaman reklam ve tanıtım yaptıklarını belirtmiştir.

"Çocuk meclisi önemli bir konu, bu konu ile ilgili çalışma yaparak çocuk meclisini belediyemizde hayata geçirmemiz gerektiğini söyleyebilirim." (B3).

Konyaaltı Belediyesi'nin özellikle eğitim konusunda, gerek akademik kurslar ile çocuklara dersleri ve sınavları konusunda destek olduğu, gerekse hobi kursları ile çocukların sportif ve sanatsal faaliyetlerini desteklediğini söyleyebiliriz. Ayrıca yeşil alan ve oyun alanı projeleri ile çocukların ev dışında vakit geçirebilmesine yönelik çeşitli çalışmaların da yapıldığı

görülmüştür. Ancak belediyede çocuk meclisinin olmaması çocukların kendi seslerini, istek ve ihtiyaçlarını duyurabilmelerinin önünde ciddi bir engel olarak görülmektedir. Bunun yanında belediyenin resmi internet sitesi incelendiğinde bilgiye ulaşmakta çok zorlanıldığı, adımların bazılarının açılmadığı görülmüştür. Oysa günümüz teknoloji çağı ve çocuklar da dahil neredeyse herkes ulaşmak istedikleri bilgiler için internet sitelerini kullanıyor. Yapılan hizmetler ile belediyeye ait kütüphane, sanat merkezi, etüt merkezi, park ve aktivite alanı gibi yerlerin daha kolay bulunabilmesi hem belediyenin hem de vatandaşların avantajına olacaktır.

3.3.3.4 Antalya Büyükşehir Belediyesi İle Yapılan Görüşme ve Elde Edilen Bulgular

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin çocuklara yönelik yapmış olduğu çalışmalarla ilgili 09.02.2024 tarihinde B4 ile yüzyüze görüşme yapılmıştır. B4, öncelikle eğitim alanında yapmış oldukları hizmetleri aktarırken, eğitim hizmetlerinin hiçbirinden ücret alınmadığını özellikle vurgulamıştır.

"ATABEM'lerde 2022 yılında 12.317, 2023 yılında ise 25.210 çocuk eğitim almıştır." (B4).

"Gezici kreşlerimiz var. Anaokulu ve kreş olmayan yerlere götürülerek orada kullanılıyor. Tır dorsesi şeklinde içinde oyuncaklar, kitaplar var. Su ve elektrik olan her yerde kullanım sağlanabiliyor." (B4).

B4, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'na bağlı çıraklık eğitim merkezi olduğunu aktarmıştır.

"Akdeniz Sanayi Sitesi'nde çıraklık eğitim merkezinde eğitim gören çocuklar var, bu çocuklar 18 yaş altı, bu çocukların barınma ve yemek hizmetlerini biz karşılıyoruz." (B4).

B4, çocukların sosyalleşebilmelerine olanak tanıyan Büyükşehir Belediyesi'ne ait Ekdağ şirketinin gençlik lokallerinin olduğunu belirtmiştir.

"Buralarda ücretsiz olarak çay, kahve ve internet hizmeti veriliyor." (B4).

Ayrıca özellikle bayramlarda ve özel günlerde Büyükşehir Belediyesi'nin çocuklar için çeşitli etkinlikler düzenlediğini aktaran B4, zaman zaman gezici otobüslerle kentin her yerine etkinlikleri taşıdıklarını ifade etmiştir.

"Kitap ve oyuncak kütüphanemiz var. Genelde okullar buradan randevu alarak öğrencileriyle ziyarete geliyorlar. Çocuklar için bilim sınıfları, oyun havuzları ve kütüphane var. Burada hem oyun oynayabiliyorlar hem de bilimsel etkinliklere katılıyorlar." (B4).

Ketn konseyinde çocuk meclisi olduğunu aktaran B4, bu mecliste çocukların olmadığını belirtmiştir.

"Bu mecliste çocuk yok, çocuklar için büyükler toplanıyor." (B4).

Büyükşehir Belediyesi'nde 2022 yılında gençlik meclisinin açıldığını ve meclis üyelerinin çoğunlukla 17-18 yaşlarında olduğunu belirten B4, gençlik meclisinin her ay Büyükşehir Belediyesi'nde toplantılarını yaptıklarını ve aktif olarak çalıştıklarını vurgulamıştır.

"14.01.2022 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi'nde karar alınarak çıkarılan yönetmelikle gençlik meclisi açılmasına karar verilmiştir. 2022'de gençlik meclisi açılmıştır. O günden beri aktif olarak çalışıyor. Üyelerini talep doğrultusunda yapılan başvurulara göre seçiyorlar. Her ay belediyede toplantılarını yapıyorlar." (B4)

Okullarda diş ve sağlık taramaları kapsamında hizmetler verildiğini belirten B4, ayrıca çocuklara sağlık konusunda çeşitli bilgilendirme eğitimlerinin verildiğini de aktarmıştır.

B4, yeni doğan bebekleri olan ihtiyaç sahibi ailelere "Hoş Geldin Bebek" projesi kapsamında ıslak mendilden şampuana, ateş ölçerden bebek bezine kadar yeni doğmuş bir bebeğin ihtiyacı olan bir çok malzemeyi içeren bir paket gönderdiklerini; 6-24 ay arası bebeği olan ihtiyaç sahiplerine mama yardımı yaptıklarını ve 2-5 yaş arası çocuğu olan ihtiyaç sahibi ailelere süt yardımı yaptıklarını belirtmiştir.

"Belediyemiz bu yardımlar ile hem ihtiyaç sahibi ailelere destek olarak çocukların sağlıklı büyümesi ve beslenmesine katkı sağlamayı, hem de yerel üreticileri destekleyerek yerelden kalkınma amacını gerçekleştirmeyi hedeflemektedir." (B4).

B4, Antalya Büyükşehir Belediyesi olarak 19 ilçede her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik desteği sağlamaya yönelik çalışmalarının olduğunu belirtmiştir.

"Çocuklar ve gençler için, hem Gençlik, Spor, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı'nın hem de Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın ayrı ayrı pek çok çalışması vardır." (B4).

Ulaşım ve trafik konusunda belediyenin yapmış olduğu çalışmalar konusunda B4, belediyenin bazı durumlarda yetki karmaşasından kaynaklı sıkıntı yaşadığını ve Antalya'nın trafik sorununun çözülmesi için kentin yollarının yeniden planlanması gerektiğini söylemiştir.

Yapılan görüşme ve Büyükşehir Belediyesi'nin resmi internet sitesinde yapılan incelemeler sonucunda, çocuklara yönelik özellikle eğitim alanında bir çok hizmetin verildiği görülmüştür. Eğitim desteğinin yanında kültürel ve sosyal desteğin unutulmadığı, çocuklar için çeşitli aktivite ve etkinliklerin düzenlendiği görülmüştür. Ayrıca Büyükşehir Belediye'si sağlık alanında çocukları da kapsayan ücretsiz sağlık merkezi ile hizmet vermeye devam etmektedir.

Çocuk katılımı için gençlik meclisinin olması ve aktif olarak çalışması önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak Belediye'nin; çocuk katılımını artırıcı çeşitli atölyeler ve projeler, sokak güvenliği, çocuklar için güvenli ulaşım, yeterli ve devamlılığı olan bisiklet yolları, okula yürüyerek gidebilmelerine imkan verecek projeler gibi çeşitli projelerle çocuk dostu kent çalışmalarını desteklemesi gerekmektedir. Örneğin Belediye'nin "Temiz Hava ve Sağlıklı Yaşam İçin Pedallıyoruz" projesini daha etkin olarak yürütebilmesi için, öncelikle yetersiz ve birbiriyle bağlantısı olmayan bisiklet yollarının yeniden planlanarak herkesin güvenle kullanabileceği bir ulaşım ağı haline getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Günümüzde dünya nüfusunun %55'inin kentlerde yaşadığı saptanmıştır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesinin tahminlerine göre bu oranın 2050 yılında %68'lere çıkacağı öngörülmektedir. Dünya genelinde sanayi devrimi ile başlayan kentleşme hareketleri ülkemizde özellikle 1980 sonrası küreselleşmeyle birlikte hız kazanmıştır. İş bulmak ve daha iyi şartlarda yaşama umudu gibi sebeplerle kırdan kente göç edenlerle kentte yaşayanların oranı kır nüfusunu geçmiştir. Hızlı ve düzensiz kentleşme ile birlikte artan nüfus beraberinde pek çok kentsel sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yetersiz altyapı, gecekondular, ulaşım sıkıntısı, trafik ve güvenlik gibi sorunlar kentlerde ilk göze çarpan problemlerdendir.

Birleşmiş Milletler dünya nüfus raporlarına göre 2022 yılında dünya nüfusunun %30'unu çocuklar oluşturmaktadır. Tüm dünya üzerinde kentlerde yaşayan nüfusun yaklaşık üçte birini çocukların oluşturduğu raporda belirtilmektedir. Rapora göre, 2050 yılına kadar tüm dünyada yaşayan çocukların %70'inin kentlerde yaşayacağı öngörülmektedir.

Bu rakamlara bakıldığında kentsel sorunlardan etkilenen gruplar içinde çocukların büyük bir yer kapladığını söyleyebiliriz. 1996 yılında ortaya çıkan Çocuk Dostu Kentler girişimi çocukların kentlerde yaşadığı olumsuzlukları ortadan kaldırmayı ve kentleri hem çocuklar için hem de tüm kentliler için daha yaşanabilir hale getirmeyi amaç edinmiştir.

Çalışmanın yapıldığı Antalya iklimi, denize kıyısı olması, doğal güzellikleri ve tarıma elverişli toprakları ile her zaman insanların yaşamak isteyeceği bir yer olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında ana geçim kaynağı tarım olan Antalya, özellikle 1980 sonrası dönemde turizme yönelik yatırımların teşvik edilmesiyle birlikte hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Özellikle iş bulmak umuduyla iç göç alan Antalya'da her geçen yıl nüfus artmıştır. 2011 yılında Suriye'de yaşanan savaş ve 2022 yılındaki Rusya-Ukrayna krizi nedeniyle Antalya'da dış göç oranları da yükselmiştir. Kozmopolit nüfusu, turizm ve tarım alanında yapılan büyük sermaye yatırımları ve genişleyen kent sınırları ile Antalya, Türkiye'de küreselleşmenin etkilerini en çok hisseden kentlerden biri durumuna gelmiştir. Değişim kentin hem mekansal hem de sosyo-kültürel yapısına yansımıştır. Diğer birçok kent gibi Antalya açısından da olası sorunlar; artan tüketim alışkanlıklarını destekleyen AVM, restoran, kafe, lüks konutlar, toplu konut alanları, iş merkezleri gibi yapıların çoğalması ve dolayısıyla yeşil alanların azalması; artan göç ve işsizlik gibi nedenlerle güvenlik sorunu yaşanması ve sokak kültürünün kaybolmasıyla çocukların evlere hapsolması; gelir dağılımında yaşanan uçurumlar nedeniyle yoksulluğun artması ve çocukların çalışmak zorunda kalması ya da zorla çalıştırılması; değişen ve genişleyen yollar,

alt ve üst geçitler, otobanlar ve artan trafik nedeniyle ulaşımın zorlaşması ve yürünebilirliğin neredeyse yok olması; Antalya'da çocukların kent yaşamı içinde kaybolması, olarak sıralanabilir. Bu süreçte çocukların istek ve ihtiyaçlarının planlamada göz ardı edilmesi ve seslerini duyuramamaları da bir diğer önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tez çalışmasında nicel araştırma kapsamında yapılan ankete ortalama 36-45 yaş aralığında 256 kadın, 121 erkek olmak üzere toplam 377 kişi katılmıştır. Katılımcıların;

- %41'inin üniversite, %31'inin ise lise mezunu olduğu,
- %49'unun apartman dairesinde, %34'ünün site ve rezidans tipi konutlarda, %17'sinin ise müstakil evde oturduğu,
- %59'unun ev sahibi ve %37'sinin kiracı olduğu,
- %51,2'sinin 2 çocuk sahibi olduğu
- %79'unun araba sahibi olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların çocuklarının ise;

- %40'ının özel okula, %60'ının ise devlet okuluna devam ettiği,
- %78'inin bilgisayar/tableti olduğu,
- %86'sının kendilerine ait odaları olduğu görülmüştür.

Bu bilgiler ışığında ankete katılanların gelir durumlarının orta ve üst sınıf olarak değerlendirilebileceği sonucu çıkmaktadır.

Anketin ilk bölümünde sorulan oturulan mahalle seçimini etkileyen faktörler sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, katılımcıların çocuklarının okullarına yakın olan yerlerde oturmayı tercih ettikleri sonucu çıkarılmaktadır. Güvenli olması, park/yeşil alanlara yakın olması ve kendi evimiz olması seçenekleri de yüksek oranda tercih sebebi olarak işaretlenmiştir. Kiranın uygun olması ise en az tercih edilen seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum Antalya'da genel olarak kiraların yüksek olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Çocukların serbest zaman etkinlikleri ile ilgili verilen cevaplar incelendiğinde ise neredeyse katılımcıların yarısının çocuğunun evde bilgisayar/tablet ile vakit geçirdiği görülmüştür. Ailesiyle birlikte alışveriş merkezine gitmek ise çocukların en az yaptıkları etkinlik olarak cevaplanmıştır. Bu bölümde verilen cevaplara göre, dışarıda vakit geçiren çocukların ya ev/site bahçesinde oynadığı ya da denize/havuza girmeyi tercih ettiği görülmektedir. Mahallesindeki çocuk parkında, boş alanlarda ya da okul bahçesinde oyun oynayan çocukların oranı çok düşüktür. Bu sonuçlara bakıldığında dışarıda oyun oynayan çocukların mahalledeki alanlardan çok oturdukları site ya da apartman bahçelerini tercih ettiği söylenebilir.

Antalya'da güvenlik konusunda sorulan sorulara katılımcıların kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum şeklinde verdikleri cevaplar toplamına göre bakıldığında, katılımcıların;

- %60,5'inin şiddet olaylarının yaşanabildiği,
- %58,8'inin hırsızlık, kapkaç gibi olayların yaşanabildiği,
- %56,2'sinin istismar olaylarının yaşanabildiği,
- %54,9'unun trafiğin çocukların dışarıda vakit geçirmesi için tehlike oluşturduğu,
- %49,3'ünün çocukların ev dışında güvenle vakit geçiremeyeceği, görüşünde olduklarını söyleyebiliriz.

Yine Antalya'da güvenlik sorgulamasında katılımcıların çocukların toplu taşıma kullanımı, kaldırımlarda güvenle yürüyebilmesi ve Antalya'nın çocuklar için güvenli bir kent olması konularında çoğunlukla kararsız kaldıkları görülmüştür.

Antalya'da güvenlik konusunda en dikkat çekici sonuç ise bu kadar güvensizliğe karşın katılımcıların %74,8'inin Antalya'da yaşamaktan memnun olduklarını belirtmesi olmuştur. Bu durumun, Antalya'nın diğer büyük kentlere göre daha yaşanabilir olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı yüzyüze yapılan görüşmeler sırasında ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların yaşadıkları mahalledeki güvenliğe yönelik verdikleri cevaplara göre ise; en önemli sıkıntının mahallelerinde yaşayan yabancı uyruklulardan kaynaklandığı, diğer güvenlik konuları ile ilgili olumsuz cevapların düşük olduğu ve katılımcıların %74,8'inin yaşadıkları mahallede olmaktan memnun oldukları görülmüştür.

Ulaşım konusunda verilen cevaplara göre katılımcıların %49,1'i çocuklarını okula kendi araçları ile bırakmaktadır. Okula bisikletle gidenlerin oranı %6,9 iken, yürüyerek gidenlerin oranı %31,9'dur. Genel olarak kentiçi ulaşım konusunda toplu taşıma kullananların oranı ise %10,6 olarak saptanmıştır. Bu sonuçlara göre çocukların çoğunlukla aileleri ile kentiçi ulaşımı sağladıkları söylenebilir.

Ankete katılan ebeveynlerin, çocukların kentsel mekan kullanımına ilişkin cevapları incelendiğinde, en dikkat çekici sorunun bisiklet yollarının yetersizliği olduğu görülmektedir. Ayrıca kütüphane, bilim-sanat merkezi gibi eğitim kurumlarının ve toplu taşıma hizmetlerinin yetersizliği ile çocuk oyun alanlarının güvenliği diğer sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu başlık altında en çok işaretlenen seçeneğin "çok fazla alışveriş merkezi vardır" olduğu görülmüştür. Bu durum özellikle küreselleşme sürecinde tüketim merkezleri olarak kurulan AVM'lerin Antalya'nın neredeyse tamamına yayıldığının göstergesi durumundadır.

Mahallede kentsel kullanım konusunda sorulan sorulara verilen cevaplara göre mahallede bulunan çocuk oyun alanlarının kalabalık olduğu ve mahallede yeterince kütüphane, bilim-sanat merkezi gibi eğitim kurumlarının olmadığı sonucu çıkmaktadır.

Beldiyelerin çocuklara yönelik hizmetleri ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplara göre belediyeler yerel hizmetler konusunda çocukların ihtiyaçlarının ön planda tuttuğu ancak çocuk hakları konusunda yeterli bilgilendirme faaliyetlerinin yapılmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Çocuk hakları ve çocuk dostu kente ilişkin sorulara verilen cevaplara göre, ankete katılanların; %65,3'ü çocuk hakları konusunda bilgi sahibi olduğunu, %57'si çocuklarının çocuk meclislerine katılmasını istediğini ve %39'u ise Antalya'nın çocuk dostu bir kent olduğunu belirtmiştir.

Yapılan ebeven görüşmeleri ile anket sonuçları paralellik göstermektedir. Genel olarak görüşme yapılan ebeveynler Antalya'da yaşamaktan memnun olduklarını, Antalya'nın diğer büyük kentlerle karşılaştırıldığında iklim, yeşil alan, güvenlik, trafik gibi konularda avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Antalya'nın son yıllarda çok fazla yabancı göç alması nedeniyle kentin sosyo-kültürel yapısının değişikliğe uğradığı ve bu değişikliğin de güvenlik, kültür, ekonomi, vb. gibi farklı sorunlara sebep olduğu belirtilmiştir. Ebeveynler, Antalya'da toplu taşımanın yetersiz ve kalablalık olduğunu, toplu taşıma araçları arasında bağlantılı durakların olmadığını bu nedenle kentiçi ulaşımda sıkıntılar yaşadıklarını aktarmışlardır. Mahalle aralarında ve kentiçi caddelerde bisiklet yollarının olmaması ve trafikte bisiklet kullananlar için herhangi bir düzenleme yapılmamış olması nedeniyle yakın mesafelerde bile bisiklet kullanımı çocuklar için zor ve tehlikeli görülmektedir.

Çocuklarla yapılan görüşmelerde ise çocukların serbest zamanlarında çoğunlukla evde bilgisayar/tablet oynadıkları, evinin bahçesi olanların da bahçede arkadaşları ile oynadıkları görülmüştür. Bu konuda özellikle sitede oturan çocukların daha çok dışarıda vakit geçirdiği ve ebeveynlerin de çocukların site bahçesinde oynamasını daha güvenli bulduğu görülmüştür.

Çocukların genel olarak yaşadıkları mahalleleri güvenli bulduğu söylenebilir. Özellikle Kepez'de yapılan birkaç görüşmede çocukların "zaten mahallemizde hep akrabalarımız yaşıyor" sözü o bölgenin bazı kesimlerinde hala eski mahalle geleneğinin sürdürüldüğünü göstermektedir. Bu soruda yine sitede oturan çocukların mahalleyi çok bilmediklerini ama siteyi güvenli bulduklarını söylemesi de dikkat çeken bir diğer konu olmuştur. Bu cevaplara göre sitede yaşayan çocukların mahalle ile bağlantılarının pek fazla olmadığı çıkarımını yapabiliriz. Mahalle güvenliği konusunda çocukların en önemli sorunu sokak köpekleri olarak karşımıza çıkmıştır. Hem Muratpaşa Belediyesi hem de Konyaaltı Belediyesi sınırları içinde

yaşayan çocukların bu konuda şikayetleri olmuştur. Evlerinin yakınında park olmasına rağmen köpekler nedeniyle parka gidemediğini söyleyen, sokaktaki köpeklerden korktuğu için tek başına sokağa çıkamadığını anlatan çocuklar olduğu ne yazık ki görülmüştür.

Antalya'nın güvenliği konusunda çocukların çoğunlukla yabancılardan ve kalabalıktan tedirgin olduğunu söyleyebiliriz. Aslında bu sorunun cevabı alınırken, çocukların Antalya ile ilgili düşüncelerinin çoğunlukla ailelerinden ve çevrelerinden duydukları bilgiler ile oluştuğunu söylemek daha doğru olacaktır. Çünkü görüşme yapılan çocukların neredeyse tamamı tek başına kent içinde bir deneyim sahibi değildi. Zaten ulaşım ile ilgili sorulan sorularda çocukların bir iki tanesi dışında tek başına toplu taşıma kullanan, okula yürüyerek giden ya da bisikletle giden olmadığı görülmüştür. Ayrıca Antalya'da bisiklet yollarının yalnızca kıyı boyunca olması nedeniyle çocuklar gönüllerince bisiklet kullanamadıklarını belirtmişlerdir.

Çocuklar, Antalya'nın yeşil bir kent olduğunu ancak kendileri için açık alanda vakit geçirebilecekleri yerlerin yeterli olmadığını düşünüdüklerini yapılan görüşmelerde ifade etmişlerdir. Bu anlamda çocukların daha çok yeşil alan ve her yaşa uygun oyun alanı talepleri dikkat çekmiştir. Genel olarak mahallelerde oyun alanı ve parkların olduğu ancak spor ve aktivite alanlarının olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Parklarda salıncak, kaydırak vb. şeklinde standart oyun ve aktivite araçlarının kullanılmasının çocukların bu konudaki en büyük sorunu olduğu görümüştür. Her yaşa uygun açık hava aktivite alanlarının çoğalması gerektiğini düşününen çocukların, parklarda çeşitlilik ve farklı spor alanları istediği sonucuna ulaşılmıştır.

Trafik konusunda sıkıntı yaşayan çocukların neredeyse tamamı tek başlarına uzak mesafelere gidememektedir. Kent içinde çocukların yürüyerek, bisikletle ya da toplu taşıma ile hareket halinde oldukları söylenemez. Çocukların bir diğer talebi kütüphane, kültür sanat merkezi, bilim merkezi gibi alanların kentin geneline yayılması ve daha kolay ulaşılabilir olmasıdır. Çocuklar, çocuk hakları konusunu okullarda öğrenmiştir. Kent planlanması ve kentsel konularda alınan kararlara katılamadıklarının farkında olan çocuklar seslerini daha çok duyurmak istemektedir.

Belediyeler ile yapılan görüşmelerde ilk olarak çocuk dostu kent kapsamında ne gibi çalışmalar yaptıkları sorgulanmıştır. Belediyeler bu konuda herhangi bir çalışmalarının olmadığını belirtmiştir. Görüşmenin devamında çocuklara yönelik yapılan çalışmaların da bu kapsamda değerlendirilebileceği aktarılınca, belediyeler tarafından yapılan çalışmalar yetkililer tarafından anlatılmıştır. Görüşmeler değerlendirildiğinde, 2006 yılından beri çocuk dostu kent konusunda çeşitli çalışmalar yürütülen Antalya'da, belediyelerin bu konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yerel yönetimlerle yapılan görüşmeler sonucunda belediyelerin çocuklara yönelik kanunlar çerçevesinde verilen görev ve yetkileri

kullandıları, çocuklar için; eğitim, sağlık, çevre düzenlemesi gibi konularda çeşitli hizmetler sundukları görülmüştür. Özellikle eğitim konusunda hem sınava hazırlanan çocuklar için ücretsiz kurslar hem de sportif, sanatsal faaliyetleri içeren yaz ve kış kursları belediyelerin en düzenli yürüttüğü çalışmalar olarak karşımıza çıkmıştır. Ancak çocukların katılımı konusunda en etkili mekanizmalardan biri olan çocuk meclislerinin Kepez İlçe Belediyesi dışında diğer belediyelerde olmadığı, Kepez İlçe Belediyesi'nde de etkin bir şekilde çalışmadığı görülmüştür. Antalya Büyükşehir Belediyesinde ise 14.01.2022'de alınan karar ile Gençlik Meclisi'nin açıldığı, bu meclise talepler doğrultusunda katılım sağlandığı ve ayda bir meclisin belediyede toplantılarını yapıtığı, Antalya Büyükşehir Belediyesi ile yapılan görüşme sırasında alınan bilgiler arasındadır. Çocukların ve ebeveynlerin en çok dile getirdikleri kentsel güvenlik, trafik ve ulaşım konusunda ise belediyelerle yapılan görüşmeler sırasında herhangi bir çalışma yapıldığına dair bilgi verilmemiştir.

Tüm çalışma sonucunda Antalya'nın Çocuk Dostu Kent olabilmesi için yapılması gereken bir takım yönetsel ve mekansal çalışmaların olduğu söylenebilir.

Belediyelerde çocuk meclislerinin açılması ve etkin bir şekilde çalışması ile çocukların istek ve ihtiyaçlarının daha doğru bir şekilde tespit edilebileceği düşünümektedir. Bu nedenle tüm ilçe belediyelerinde çocuk meclislerinin açılması yönünde bir çalışmanın yürütülmesi çocuk dostu bir kent olabilmek için atılacak öncelikli adım olacaktır. Ayrıca belediyelerin; ihtiyaç tespiti, hizmet sağlama ve denetim gibi alt birimleri olan, yalnızca çocuklara yönelik hizmet veren bir birim oluşturmaları ve buna yönelik çocuk bütçesi oluşturmaları çocuk dostu kent çalışmaları için etkili olacaktır.

Ebeveynlere yönelik çocuk hakları ve çocuk gelişimi gibi konularda çeşitli bilgilendirme toplantıları yapılarak bilinçlendirme çalışmaları yürütülebilir. Bu çalışmalarla, ebeveynlerin hem çocuk hakları konusunda hem de merkezi ve yerel yönetimlerin çocuklara yönelik yapması gereken yasal hizmetler konusunda bilgi sahibi olmaları sağlanacaktır. Böylece çocuklar ve çocuk hakları konusunda ne istemesi ve ne yapması gerektiğini bilen bilinçli ebeveynlerden oluşan bir toplum oluşturulabilir.

"Çocuk ve Çiçek" teması ile 2016 yılında gerçekleştirilen Expo 2016'nın alanı çocuklar için çok büyük bir aktivite ve kültür-sanat alanı olarak değerlendirilebilir. Bu alanda yapılacak çeşitli düzenlemeler, çocuklara yönelik oluşturulacak atölyeler, kültür-sanat ve spor aktiviteleri gibi etkinliklerle bu alan canlandırılıp çocuk dostu kent kapsamında projelendirilebilir.

Mekansal planlama anlamında çocuklarla işbirliği içinde, gönüllü çocukların katılımıyla atölye çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmalar doğrultusunda çocukların istek ve ihtiyaçları ortaya çıkarılarak, oyun alanı ya da park düzenlemesi gerçekleştirilebilir. Böylece çocuk katılımı

sözde değil uygulamalı olarak gerçekleştrilebilir. Çocuklar gerçekten kendi isteklerinin dikkate alındığını ve söz haklarının olduğunu uygulamalı olarak görmüş olurlar.

Mekansal olarak çocuk oyun alanlarının kendisi kadar çevresinin de güvenliğinin sağlanması amacıyla, daha büyük ve dikkat çekici trafik işaretleri ve uyarı levhaları kullanılabilir, yoğun saatlerde bu alanlarda güvenlik personeli görevlendirilebilir.

Kentsel ulaşım konusunda çocukların kent içinde güvenli ve tek başına hareketini sağlayabilmek adına hem yaya ve bisiklet yollarının hem de toplu taşıma sisteminin çocuklar düşünülerek yeniden planlanması gerekmektedir. Gerek anket sonuçlarında gerekse yapılan görüşmelerde çocukların tek başına kent içinde çok sınırlı hareket ettiği görülmüştür. Trafik ve güvenlik konusunda ebeveynlerin kaygıları kadar çocukların da kaygıları olduğu çalışmamız sırasında çıkan sonuçlardandır. Bu nedenle belediyelerin özellikle mahalle içinden başlayarak çocukların kent içinde güvenli bir şekilde hareket imkanını sağlayacak yaya kaldırımları, trafik işaretleri, gönüllü trafik polisleri, güvenli bisiklet yolları ve çocuklar için güvenli toplu taşıma hizmeti gibi konularda projeler üretmesi gerekmektedir. Bu konularda, daha önce farklı ülkelerinde yapılmış ve başarıya ulaşmış projeler örnek alınarak çeşitli çalışmaların yapılabileceği düşünülmektedir.

Yapılan alan çalışmasında çocukların ve ebeveynlerin, Antalya ile ilgili en çok kaygı duyduğu konuların başında güvenlik geldiği görülmüştür. Belediyelerin ise güvenlik konusuna yalnızca suç ve suçun önlenmesi açısından baktığı yine görüşmelerde elde edilen bir sonuçtur. Çünkü tüm görüşmelerde, güvenlik konusunun emniyet güçlerinin işi olduğu ve belediyelerin bu konu ile ilgili yapabilecekleri bir şey olmadığı belirtilmiştir. Oysa yeterli sokak aydınlatmasının olması, kentsel çöküntü alanlarının yeniden yapılandırılması, yeterli trafik uyarı levhalarının konulması, okul giriş ve çıkış saatlerinde gönüllü vatandaşlardan oluşan güvenlik ekiplerinin görevlendirilmesi gibi düzenlemeler de kentsel güvenlik için yapılabilecekler arasında sayılabilir. Ayrıca bölge halkının ihtiyaçları doğrultusunda, ilgili kamu kurumları ile ortaklaşa gerçekleştirilecek çeşitli projeler, sorunların çözümü için önemli bir adım olabilir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için, kurumlar arası eşgüdüm ve koordinasyonun sağlanması ve bölgesel ihtiyaçların doğru analiz edilmesi önem arz etmektedir.

Kentsel güvenlik alanında bir diğer önemli konu ise sokakta yaşayan başıboş köpekler olarak karşımıza çıkmıştır. Bu konuya daha çok Konyaaltı ve Muratpaşa İlçe Belediyelerinde yaşan çocuklar ve ebeveynler yapılan görüşmeler sırasında değinmişlerdir. Özellikle çok fazla sayıda olmaları ve neredeyse her sokakta bir grup halinde yaşamaları hem çocukları hem de ebeveynleri kaygılandıran bir durum haline gelmiştir. Şimdiye kadar herhangi bir tehlikeli durum ile karşılaşıldığı ifade edilmese de son zamanlarda televizyonda ve sosyal medyada

çıkan haberlerin insanları etkilediği görüşmeler sırasında gözlenmiştir. Özellikle çocukların mahallelerinde çok yakın mesafelere bile gidemez hale gelmesi bu konu ile ilgili belediyelerin çözüm üretmesi gerektiğini göstermektedir. Kısırlaştırma çalışmalarının daha etkin ve sistematik olarak yapılması, mevcut barınakların iyileştirilmesi, yeni barınakların açılması, "Satın Alma Sahiplen" şeklindeki kampanyaların yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi gibi hem sokakta yaşayan canlılara zarar vermeyecek hem de çocukların korkmadan sokaklarda hareket etmesini sağlayacak projeler üretilerek bu konunun çözülebileceği düşünülmektedir.

Son olarak, görüşülen belediyelerin hiç birinde yalnızca çocuk dostu kent ile ilgili bir birimin olmadığı, çocuklara yönelik yapılan çalışmaların genellikle kültür ve sosyal hizmetler dairesi çatısında yapıldığı görülmüştür. Bu nedenle belediyelerde ayrı bir çocuk bütçesinin olmadığı ve çocuklara yönelik yapılan sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ile eğitime yönelik hizmetler için kullanılan bütçenin diğer bütçe kalemleri içinden aktarıldığı söylenebilir.

Çocuk Dostu Kentler ile ilgili bu çalışma yürütülürken genel olarak insanların konuya bakışının yalnızca mekansal olduğu dikkat çekmiştir. Bunca ekonomik ve sosyal sorun varken çocukların parkları ve yeşil alanları gibi daha az önemli konuların ancak gelir durumu daha iyi olan belirli bir kesim için yapılacak olan bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Zaten bu kadar sorun varken bu konulara da sıra gelmez diye düşünenler oldukça fazladır. Ancak çocuk dostu kentin, mekansal düzenlemelerin yönetsel değişikliklerle desteklenerek oluşturulabileceği bir gerçektir. Çocuk haklarının kentlerde hayata geçirilmesi yalnızca mekansal bir düzenleme değil aynı zamanda yönetsel bir süreçtir. Bu süreci başarı ile yöneten kentlerde hem çocukların hem de kentte yaşayan tüm insanların daha güvenli, daha sağlıklı ve daha huzurlu bir kent hayatı yaşayacağı söylenebilir. Günümüzde kentlerde yaşayan çocukların kentsel yoksulluk, çocuk işçiliği, kentsel katılım, kentsel mekan kullanımı, ulaşım, yeşil alanlar, kentsel hizmetlerden faydalanma gibi tüm sorunlarına, Çocuk Dostu Kentler Genel Sekreterliği'nin (CFC Secretariat) belirlediği 9 maddenin uygulanması ile çözüm bulunabileceği kuvvetle muhtemeldir. Çocuk dostu kentlerin hayata geçirilebilmesi için izlenecek temel dokuz kural olarak belirlenen bu maddeleri tekrar hatırlatmak gerekirse;

1. Çocukların Katılımı: Çocukların kendilerini ilgilendiren konularla ilgili kararlara aktif katılımlarının sağlanmasıve fikirlerinin alınması,

2. Çocuk Dostu Hukuki Çerçeve: Yasalar ve düzenleyici hukuki çerçeve ile çocuk haklarının korunmasının sağlanması,

3. Kent Ölçeğinde Çocuk Hakları Uygulama Stratejisi: Çocuk hakları sözleşmesini gerçekleştirmeye yönelik çocuk dostu kentlerin inşası için bir strateji ve takvim oluşturmak,

4. Çocuk Hakları Birimi ya da Eşgüdümü Sağlayan Bir Mekanizma: Yerel yönetimler içinde çocuk bakış açısına öncelik veren birimler oluşturmak,

5. Uygulanan Çocuk Politikalarının Etkilerinin Değerlendirilmesi: Çocuk dostu politikaların uygulaması sırasında ve sonrasında etkilerinin her aşamada değerlendirilmesini sağlamak,

6. Çocuk Bütçesi: Çocuklar için hem merkezi hem de yerel yönetimlerin gerekli bütçeyi sağlaması,

7. Düzenli Olarak Kentteki Çocuklara İlişkin Durum Analizlerinin Tespiti: Kentteki çocukların durumları ile ilgili olarak düzenli bilgi akışı için gerekli analizlerin yapılmasını sağlamak,

8. Çocuk Hakları Bilincinin Yerleştirilmesi: Çocuk hakları konusunda tüm halkın bilgilendirilmesini sağlamak,

9. Çocuklar İçin Bağımsız Hukuksal Birimlerin, Gönüllü Kuruluşların Desteklenmesi: Çocuk haklarının gerçekleştirilmesini sağlamak için sivil toplum kuruluşlarını desteklemek ve geliştirmek (Tandoğan, 2011: 47-48; UNICEF, 2004: 4).

Yukarıda sayılan maddeler ile öncelikle çocuk odaklı bir yasal düzenleme yapılarak çocuk hakları güvence altına alınacak, güvence altına alınan hakların uygulanması için birimler kurulacak ve statejiler geliştirilecek, uygulanan politikaların öncesinde ve sonrasında ne gibi gelişmeler olduğu takip edilecek, düzenli olarak kentteki çocukların genel durumları ile ilgili bilgi akışı sağlanacak, kentteki tüm bireylerin çocuk hakları konusunda bilinçlenmesi sağlanarak bu konuda vatandaşla sorumluluk paylaşılacak ve tüm bunları yapabilmek için ayrı bir çocuk bütçesi oluşturulacaktır. Elbette tüm bunlar yapılırken, çocuk katılımı sağlanarak çocukların sorunları, çocukların kendi görüşleri ile tespit edilecek ve çocuklarla birlikte çözüm stratejileri geleştirilecektir. Çocuk Dostu Kent yönetsel olarak tüm bu aşamaları gerçekleştirebilen; hiçbir çocuk arasında ayrım yapmayan; çocukların refahı için gerekli bakım ve korumayı sağlayan; tüm çocukların yaşaması ve sağlıklı gelişimi için çalışan ve çocukların fikirlerine saygı duyarak onları dikkate alan bir kent ise, bu konuya yalnızca "park ve bahçeler" şeklinde yaklaşmak büyük bir haksızlık olacaktır.

Tüm dünya çocuklarının sorunlarının bilinerek küresel önlemler alınması, kapsayıcı politikalar oluşturulması ve çözümler üretilmesi, bu sorunların devlet politiklarının içine dahil edilmesi ve çözüme kavuşturulması için uzun yıllar gerekebilir ancak bulunduğumuz yerden başlayarak en basit gördüğümüz sorunların çözümü için atılacak küçük adımlarla zamanla yüzlerce sorunun üstesinden gelinebilir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Ö. (2006). *Küreselleşme, Şehir ve Küreselleşmenin Bir Boyutu Olarak Habitat* Toplantıları, Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AFAD, (2021). "İRAP (İl Afet Risk Azaltma Planı)". *T.C. Antalya Valiliği AFAD Müdürlüğü,* Antalya.

Ağaoğlu, M.N. ve Başdemir, H. (2019). "Kent İçi Ulaşım Sorunları ve Çözüm Önerileri". *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi,* 8(1): 27-36.

Ahioğlu, N. (2004). "Çocuklar ve Küreselleşme". *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES),* 37 (1): 141-155.

Akıllı, H. (2019). "Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Çocuk Temalı Hedefler Ve Örgütlenme Durumları". Y, Mamur Işıkçı (Ed.) *Kamu Yönetimi Ve Çocuk*. Atasana Yayınları, Ankara.

Akıllı, H. ve Dirikoç, A. (2017). "Türkiye'de kent Yoksulluğu ve Çocuk: Nevşehir Örneği". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26: 197-224.

Akın, E. (2007). *Kentsel Gelişme ve Kentsel Rantlar: Ankara Örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Akkemik, Ü., Aslı Alp, M., Sevgi, O. Ve Ekşi, M. (2021), "Kentsel Yeşil Alan Hesaplamasında Kullanılan Bazı Terimler Üzerine Kısa Bir Değerlendirme Ve Öneriler". *Avrasya Terim Dergisi,* 3 (1): 51 – 58.

Aksu, V. ve Ulu, F., (2004). "Kentsel Mekanlarda Açık ve Yeşil Alanların Önemi ve Trabzon Kenti Ölçeğinde Değerlendirilmesi". *Doğu Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü DKOA Yayın*, 21: 76- 86.

Aksoy, Y. (2001). *İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlaması, İstanbul.

Aksel Enşici, B. (2018). "Çocuk Dostu Kentler İçin Mekansal Yaklaşımlar". *Beyond,* İstanbul.

Aktel, M. (2001). "Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 6(2): 193-202.

Alver, K. (2010). "Mahalle: Mekan ve Hayatın Esrarlı Birlikteliği". *İdealkent,* 1: 116-139.

Antalya Belediyesi, (1990). *Antalya Kent Merkezi İçinde Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması Bilgi Kitabı*, Antalya.

Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü, (2023). "2022 Yılı Faaliyet Raporu". Antalya Büyükşehir Belediyesi.

Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü, (2024). "2023 Yılı Faaliyet Raporu". Antalya Büyükşehir Belediyesi.

Antalya Büyükşehir Belediyesi Mali Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü, (2024). "2024 Performans Raporu". Antalya Büyükşehir Belediyesi.

Antalya Mimarlar Odası, (1996). "Antalya Kıyı Yerleşmeleri Planlama Yapılanma Kullanma ve Sorunları". *TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi Yayınları*, Antalya.

Aslan, N., ve Terzi, N. (2007). "Gelişmiş Ve Gelişen Ülkelerde Uluslararası Ticaret - Ücret İlişkisi Ve Türkiye Uygulaması". *Öneri Dergisi*, 7(27): 217-233.

Aslanoğlu, A. R. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Ezgi Kitapevi.

Atatanır, H. (2022). "Çocukluk Olgusunun ve Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi". *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 206-219.

Ateş, B. ve Hızlı Sayar, F. G. (2023). "Çocukluk Dönemi Duygusal Yaşantısı ve Duygusal Zekâ Kavramı". *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 16: 229-250.

Atılgan, A. K. (ed.). (2010). Dünden Bugüne Antalya, T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Antalya.

ATSO Araştırma ve Ticaret Geliştirme Müdürlüğü, (2023). *Türkiye ve Antalya Ekonomisi 2023*. ATSO, Antalya.

Ayataç, H. ve Genç, Z. P. (2015). "Çocuk Gözüyle Esenler". H., Ayataç (Ed.) *Herkes İçin Dost Kentler*. Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları, İstanbul, 17-57.

Aydemir Uslu, İ. Ve Yılmaz, H. H. (2018). "Yerel Yönetimlerde Katılımcılık: Kent Konseylerinin Rolü ve Bir Yapılandırma Önerisi". *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27(1): 113-145.

Aydın, M. K. (2000). "Neoliberal Dalga ya da Küreselleşme". *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2): 13-27.

Aydoğan, T. G. (2020). *Çocuk Dostu Kent Yaklaşımının Değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Ayhan Gökcek, H. (2023), "Neoliberal İktisat Politikaları Ve 1980-1989 Yılları Arasında Türk Ekonomisinin Genel Görünüşünün Altı Faktör Altında İncelenmesi Ve Değerlendirilmesi", *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 7(1): 147-161

Aytekin, İ. (2013). "Küreselleşme ve Ekonomik Küreselleşme", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1(2): 123-134.

Aytemiz, S., (2009), "Küreselleşme Koşullarında Dünya Ekonomisinde Doğrudan Yabancı Yatırımlara Genel Bir Bakış". *Toplum ve Demokrasi,* 3 (6-7): 189-202.

Balcı, A. (2006). "Roland Robertson, Küreselleşme ve Kültür". *Bilgi,* 12(1): 25-36.

Baudrillard, J. (1997). *Tüketim Toplumu*, (Çev. H. Deliceçaylı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bauman, Z. (2018). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*, (Çev: A. Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bayar, F. (2008), ''Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye'', *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi:* 25-34.

Berkün, S. (2019), "Çocuk Dostu Kent Yönetimlerinin Çocuklar Tarafından Değerlendirilmesi: Bursa Örneği", *Busıness & Management Studıes: An Internatıonal Journal*, 7/1: 135-152.

Bıçkı, D. (2006). "Harvey ve Castells'de Kent Sorunsalı: Politik Ekonomi Vizyonu ve Sınırlılıklar". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7(11): 111-130.

Biricik, Z. ve Atik, A. (2021). "Gelenekselden Dijitale Değişen Oyun Kavramı ve Çocuklarda Oluşan Dijital Oyun Kültürü", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 9(1): 445-469.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). (1998). *İnsani Gelişme Raporu Türkiye 1997*. Boyut Yayın Grubu, Ankara.

Birol, G. (2009). "Çocuk Dostu Kent Neresidir?". *Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi*: 10-13.

Birol Özerk, G., ve Akgün Yüksekli, B. (2011). "Küresel Kent, Kentsel Markalaşma ve Yok-Mekân İlişkileri". İdealkent, 2(3): 82-93.

Bozlağan, R. (2010). "Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı". *Journal of Social Policy Conferences,* (50): 1011-1028.

Bozkurt, V. (2000). "Küreselleşme Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar", *Küreselleşmenin İnsani Yüzü,* 1-25.

Bülbül, K. (2009). *Zor ve Rıza: Küreselleşmeler Arasında Türkiye*. Küre Yayınları, İstanbul.

Castells, M. (1997). *Kent, Sınıf, İktidar*. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Cebeci, İ. (2011). Küreselleşme Yaklaşımları Kapsamında Küreselleşme Sürecinin Tarihsel Değerlendirmesi. *Istanbul Journal of Sociological Studies,* 43: 359-386.

Chan, L., Erlings, E., Mizunoya, S. and Zaw, H. (2016). "A City Fit for Children: Mapping and Analysis of Child Friendly Cities Initiatives." *The Chinese University of Hong Kong, Centre for Rights and Justice Occasional Paper Series,* Paper No. 5.

Chawla, L. (1997). "Growing Up In Cities: A Report On Research Under Way", *Environment and Urbanization,* 9(2): 247-251.

Collarte, N. (2012). *The Woonerf Concept "Rethinking a Residential Street in Somerville" Master of Arts in Urban and Environmental Policy and Planning,* Tufts University, Cambridge.

Coşan, B. (2022). "Türkiye'de Doğurganlığın Değişimi: Sosyal Politika Açısından Riskler Ve Fırsatlar". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* 22 (56): 597- 617.

Cox, R. W. (1986). *Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory*. Colombia University Pres, New York.

Çakırer Özservet, Y. (2014a). "Katılım Merdiveni ve Çocukları Kente Katma Çabalarımız". *Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi,* 1(35): 60-63.

Çakırer Özservet, Y. (2014b). "1990'lardan Bu Yana Çocuk Dostu Bir Şehir: Fano". *Marmara Belediyeler: Marmara Bölgesi Yerel Belediyeler Haber Dergisi,* 2(1): 122- 127.

Çakırer Özservet, Y. (2015). "Çocuk Dostu Belediyecilik". İller ve Belediyeler Dergisi. Mayıs: 38-43.

Çetinkaya, Ö. (2018). "Bisikletin Dünyası: Avrupa'da Bisiklet". *KAdergi,* 3 (10): 4-13.

Çukurçayır, M. A. ve Çelebi, E. (2009). “Bilgi Toplumu Ve E-Devletleşme Sürecinde Türkiye”. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 5(9): 59-82.

Dağı, İ. D. (1999). "Küreselleşmenin Önşartı: Demokratikleşme", Yeni Türkiye, Demokratikleşme ve Yeni Anayasa Özel Sayısı I, 5 (29): 269-272.

AMPO, (2002). “Antalya Büyükşehir ve Yakın Çevresi Nazım Plan Çalışmaları Araştırma Değerlendirme Sentez Raporu”. Antalya.

Değirmencioğlu, M. S. (2010). *Tersten Katılım: Katılım Hakkı Üzerine Bir Değerlendirme*. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 20. Yılında Türkiye’de Çocuk Hakları, Maya Akademi ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Ankara.

Demirel Etli, P. Ve Yamaçlı, R. (2015). “Çocuklar İçin Sokakların Güvenlik Koşullarının İrdelenmesi: Eskişehir Odunpazarı Örneği”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/14: 225-244.

Dura, C. ve Kılıçarslan, Z. (2011). “Ulusötesi Şirketler ve Ulus Devlet: Güç Kayması Üzerine Bir Araştırma”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(31): 11-37.

Duru, B. (2001). *Gökdelenler ve Kent*, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara.

Emrealp, S. (2005). *Yerel Gündem 21 Uygulamalarina Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler Elkitabı*. Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı, İstanbul.

Ener, M. ve Demircan, E. (2006). “Küreselleşme Sürecinde Yeni Devlet Anlayışı ve Türkiye”, *Yönetim Bilimleri Dergisi.* (4:2): 197-217.

Engels, F. (1997). *İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu*, (Çev: O. Emre), Sosyalist Yayınlar, Ankara.

Engincan, P. (2016). “Küresel Kent Mekanları ve Gündelik Yaşam”. *II. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi Bildiriler El Kitabı*. 11-12-13 Mayıs 2016, İstanbul: 241-261.

Eraydın, A. (2006). *Değişen Mekan: Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış: 1923-2003*. Dost Kitabevi, Ankara.

Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Erbil, F. (2016). "Çocuk Algısı ve Çocuk Katılımı". *Değerler Eğitimi Eğitimde Farkındalık ve Katılım Hakkı.* A. Kaya, G. Vural ve A. Aydın (drl.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Erdağ, R. ve Peker, K. (2014). "Küreselleşme Sürecinin Demokrasi Üzerine Etkisi". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1): 211-220.

Erdoğan, Ö. (2016). *Ankara Kentindeki Alışveriş Merkezlerinin Yer Seçim Tercihleri ve Mekansal Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ergen, S. (2000). *Sokakların Çocuk Oyun Alanı Olarak Kullanılabilirliğine İlişkin Bir Yöntem Denemesi: Süleymaniye Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ertan, A. K. (2014). *Kent ve Kentli Hakları*, Ankara: TODAİE Yayınları.

Ertürk, A. (2021). "Küreselleşme: Yoksul Toplumlara Çare Oldu mu? Eğitim Olgusu Üzerinden Bir İnceleme". *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52: 215-234.

Eşkinat, R. (2015), "Binyıl Kalkınma Hedeflerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine", *EY International Congress on Economics II (EYC2015)*, Kasım 5-6: s.267-282

Giddens, A. (1994), *Modernliğin Sonuçları*, (Çev: E. Kuşdil), Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.

Giddens, A. (2000), *Elimizde Kaçıp Giden Dünya, Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor*, (Çev: O Akınbay), Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Gleeson, B. ve Sipe, N. (ed.). (2006). *Creating Child Friendly Cities*. Routledge, Londra.

Gottdiener, M. (2001). "Mekân Kuramı Üzerine Tartışma: Kentsel Praksise Doğru". (Çev: H. Ç. Keskinok), *Praksis (2)*: 248-269.

Görgen, M. A. (2013). "Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29: 117-134.

Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayınları, Ankara.

Görmez, K. (2005). Küreselleşme ve Yerelleşme, Odak Yayınevi, Ankara.

Gunbayi, I. ve Sorm, S. (2020). Social Paradigms In Guiding Management, Social Development and Social Research, Pegem Akademi, Ankara.

Gül, A. ve Küçük, V. (2001), "Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kentinde İrdelenmesi". *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* A(2): 27-48.

Gülay Taşçı, B. (2010). *Sokağın Günümüz Koşullarında Çocuk Oyun Alanı Olarak Ele Alınması Ve Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Gülcü, U. (2023). *Kentsel Güvenlik Ve Vatandaş Güvenlik Algısı: Antalya Örneği.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Güllüpınar, F. (2012). "Kent Sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi". *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 21(3): 1-29.

Harvey, D. (2003), *Sosyal Adalet ve Şehir*, (Çev: M.Moralı), Metis Yayınları, İstanbul.

Harvey, D. (2008), *Umut Mekânları*, (Çev: Z. Gambetti), Metis Yayınları, İstanbul.

Harvey, D. (2015). Asi Şehirler. (Çev: A.D. Temiz), Metis Yayınları, İstanbul.

Held D. ve McGrew A. (2014). *Küresel Dönüşümler - Büyük Küreselleşme Tartışması* (Çev: A. R. Güngen), Phoenix Yayınları, Ankara.

Hirst, P. ve G. Thompson (2000), *Küreselleşme Sorgulanıyor* (Çev: Ç. Erdem ve E. Yücel), Dost Kitabevi, Ankara.

Holton, R. (2013). Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları, (Çev. K Kahraman), *Sosyoloji Konferansları,* (47): 59-75.

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. M. (2018). *Nöbetleşe Yoksulluk*. İletişim Yayınları, İstanbul.

İpek, A. (2012). "Çocuk Haklarının Gelişimi ve Karşılaştırmalı Olarak Anayasal Açıdan Değerlendirilmesi". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(1): 151-173.

Karakaya, İ. (2012). "3. Bölüm". A. Tanrıöğen (Ed). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara: 57-83.

Karakurt Tosun, E. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Kentlerde Mekansal, Sosyal ve Kültürel Değişim: Bursa Örneği.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Karataş, K. ve Acar, H. (2008), "Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19: 29-44.

Kayan, A. (2015). “Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri ve Küresel Kentlerin Özellikleriyle İlgili Bir Değerlendirme”, *JED/GKD,* 10(1): 271-295.

Kaypak, Ş. (2016). “Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(33): 35-50.

Kaypak, Ş. ve Uçar, A. (2018). “Çocuk Haklarının Gerçekleşmesi Açısından Çocuk Dostu Kentler”. *International Journal of AcademicValue Studies,* 4(18): 17-29.

Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, İmge Kitabevi, Ankara.

Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.

Keleş, R. (2008). “Ulusal Turizm Politikaları”, Turizm ve Mimarlık Sempozyumu 2. *Mimarlar Odası Antalya Şubesi Yayınları,* (11/5): 35-40.

Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). *Kent Hukuku*, İmge Kitabevi, Ankara

Kılıç, A. Z., ve Durmuş, G. (2016). “Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı: Okul Meclisi Örneği”. *Değerler Eğitimi Eğitimde Farkındalık ve Katılım Hakkı.* A. Kaya, G. Vural ve A. Aydın (drl.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kılıç, S. (2013). “Örnekleme Yöntemleri”. *Journal of Mood Disorders*. 3 (1): 44-46.

Kıray, M. (1998). *Kentleşme Yazıları Örgütleşemeyen Kent: İzmir,* Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Kıvılcım, F. (2013). “Küreselleşme Olgusu Ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü”. *Ekonomi Bilimleri Dergisi,* 5 (2): 1-16.

Kıymaz, T. (2016), “Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminde Tarım ve Gıda”. *XII. Ulusal Tarım Ekonomi Kongresi,* 25-27 Mayıs, Isparta.

Koçak, H. (2009). “Küreselleşme Ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasđ Ve Kentsel Yaşam”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2(10): 133-142.

Kökalan Çımrın, F. (2020). “Küreselleşme Teorileri: Söylem ve İddialar”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 22 (3): 1205-1219.

Kula, S. ve Çakar, B. (2015). “Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki”, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 6 (12): 191-210.

Lefebvre, H. (2007). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. (Çev. I Gürbüz). Metis Yay., İstanbul.

Malone, K. (1999). "Growing Up in Cities", *Youth Studies Australia,* 18(2): 17-23.

Mamur Işıkçı, Y. Ve Karatepe, S. (2016). "Türkiye'de Çocuğa Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları ve Tarihsel Analizi". *Akademik Yaklaşımlar Dergisi,* 7(1): 69-100.

Manavoğlu, E. (2009). "Antalya Kenti'nin Geçmişten Günümüze Mekansal Gelişimi ve Planlama Çalışmalarının Değerlendirilmesi", *Planlama,* (2009/2): 19-30.

Manavoğlu, E. ve Kutlu, Ö., İ.Acar &A.K. Atılgan (ed.). (2010). "Dünden Bugüne Antalya". Antalya Valiliği, Antalya.

Manavoğlu, E. ve Ortaçeşme, V. (2015). "Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi Ve Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi". *Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture,* 28(1):11-19.

Mansuroğlu, S. Ve Dağ, V. (2020). "Antalya Örneğinde Turizm Kentlerinde Bisikletli Ulaşım Güzergâhı Olanaklarının Değerlendirilmesi". *Bartın Orman Fakultesi Dergisi,* 22(2): 341-353.

McLuhan, M. (2001), *Global Köy, 21. Yüzyılda Yeryüzü Yaşamında ve Medyada Meydana Gelecek Dönüşümler* (Çev. B. Ö. Düzgören). Scala, İstanbul.

Mutlu, A. (2018). "Çıkmaz Sokak ve Kent Kültürü". *TOKİ Haber Dergisi,* 100: 34-38.

Ohmae, K. (1995), *The End of the Nation-State, the Rise and Fall of Regional Economies*. Harper Collins, London.

Olgun, H. (2007). "Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerine Küre-Yerelleşme (Glocalization) ve Yerellik (Subsidiarity) Kavramları Çerçevesinde Bir Bakış". *Sosyoekonomi,* 5(5): 109-118.

Ortaçeşme, V., Yıldırım, E. ve Manavoğlu, E., (2005). "Kentsel Yeşil Alan Fonksiyonları Düzleminde Antalya Kenti Yeşil Alanlarına Bir Bakış". A*ntalya Yöresinin İnşaat Mühendisliği Sorunları Kongresi,* 01-04 Eylül, Antalya, 539-549.

Osborne, P. (2005) "Safe Routes for Children: What They Want and What Works", *Children, Youth and Environments,* 15(1): 234-239.

Öktem, K. ve Akpınar, İ.E. (2019). "Çocuk Dostu Şehirler: Lüleburgaz Örneği", *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi,* 11 (2), 112-132.

Öncü, A. ve Weyland, P. (2005). *Mekan Kültür İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler,* (Çev: L. Şimşek, N. Uygun), İletişim Yayınları, İstanbul.

Özbay, E. G. (2019). "Çocuk Hakları Perspektifinden Hızlı ve Çarpık Kentleşmenin Sonuçlarının Çocuk Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi". *Çocuk ve Medeniyet,* 2: 173-194.

Özbek Sönmez, İ. (2002). "Dışlanma Süreçleri ve Kent Mekanı". *Planlama,* 2 (3): 35-43.

Özcan Bucley, A. ve Türkoğlu, S. P. (2022). "Çocuk Dostu Kent Yaklaşimina Yönelik Politika Eğilimlerinin Istatistiksel Varyans Prosedürü Temelli Ocra Yöntemiyle Ölçümü". *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 8(2), 311-330.

Özdede, S., Hazar Kalonya, D., ve Aygün, A. (2021). "Pandemi Sonrası Dönemde Kişi Başına Düşen Kentsel Yeşil Alan İhtiyacını Yeniden Düşünmek". *İdealkent*(*COVID-19 Sonrası Kentsel Kamusal Mekânların Dönüşümü*), 362-388.

Özden A. T. ve Canarslan Ö. (2005). " Antalya'nın Geleceğini Planlamak: Kentin Ulaşım Akslarının Projelendirilmesi Üzerine Bir Tartışma". *Antalya ve Çevresinin İnşaat Mühendisliği Sorunları Kongresi,* Antalya, Türkiye, 22 - 24 Eylül 2005: ss.592-603.

Özer, Y.E. (2013). "Çocuk Hakları Katılım ve Yerel Düzeyde Uygulaması: Türkiye Örneği". *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 14(1): 245-258.

Report Of The National Safe Routes To School Task Force, (2008). A Transportation Legacy.

Robertson, R. (1999). *Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*, (Çev: Ü. H. Yolsal), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Robertson, R. (1999), "Glokalleşme: Zaman-Mekân ve Homojenlik-Heterojenlik", [(der.) A. Topçuoğlu ve Y. Aktay (1999), Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm (Çeviri: A. Topçuoğlu ve Y. Aktay), İstanbul: Vadi] içinde: 115-142.

Sarıoğlu, S. (2005). *Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri: Dünya Kentleri ve İstanbul Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo,* Princeton University Press, Princeton.

Sert, E., Karpuz, H. ve Akgün, G. (2005). "Küreselleşme Sürecinde Değişen Kent Kavramı; Mekan ve Politikleşme Üzerine Bir Okuma Çalışması". *Planlama,* 101-111.

Sevinç, M. (2009). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*, Morpa Yayınları, İstanbul.

Sidney, M.S. (2017). "Yoksulluk, Eşitsizlik ve Toplumsal Dışlanma". J.S. Davies ve D. L. Imbroscio (Ed.). *Kentsel Politika Teorileri*. Litera Yayıncılık, İstanbul: 323-355.

Simmel, George (1996), "Metropol ve Zihinsel Yaşam" *Cogito,* 8: 81-89.

Sivri Gökmen, H. (2013). "Çocuk Dostu Kent Üzerine Stratejiler". *TMMOB İzmir Kent Sempozyumu*: 821-829.

Söyüt, H. E. (2017). "Çocuk Suçluluğu Karşısında Belediyelerin Rolü: Ankara Büyükşehir Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu Özel Sayısı)*: 395-413.

Steger, M. B. (2013). *Küreselleşme*, (Çev: A. Ersoy), Dost Yayınları, Ankara.

Stiglitz J. E. (2018). *Küreselleşme –Büyük Hayal Kırıklığı*. (Çev: A. Taşçıoğlu, D. Vural.), Alfa Yayınları, İstanbul.

Şen, B. (2008). "Küreselleşme: Anlamlar ve Söylemler". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18: 147-162.

Şengül, H.T. (2001). Kentsel Çelişki ve Siyaset-Kapitalist Kentleşme Süreci Üzerine Yazılar. Demokrasi Kitaplığı, İstanbul.

Şentürk, Ü. (2012). "Tüketim Toplumu Bağlamında Boş Zamanların Kurumsallaştırıldığı Bir Mekan: Alışveriş Merkezleri (AVM)". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13: 63 -77.

Tandoğan, O. (2011). *İstanbul'da "Çocuk Dostu Kent" İçin Açık Alanların Planlama, Tasarım ve Yönetim İlkelerinin Oluşturulması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tandoğan, O. (2014). "Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekan: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar". *Megaron*, 9(1): 19-33.

Taşkın, V. (2016). *Küresel Kent Söyleminin Kentsel Mekana ve Mimarlığa Etkisi: İstanbul Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek LisansTezi. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Taylor, A. (2010). An Evaluation Of The 'Travvelling To School Initiative' Programme Final Report, Atkins, Birmingham.

T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü. (2010). *Dünden Bugüne Antalya Cilt 1*. T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları, Antalya.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2020). "Antalya-Finike Fuar, Panayır ve Festival Alanı Amaçlı Uygulama İmar Planı Açıklama Raporu". Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Ankara.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, (2022). "İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2022". *Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını,* Sayı:55 Araştırma Raporu: 8, Ankara.

Tekeli, İ. (2000). "Kent Yoksulluğu ve Modernite'nin Bu Soruya Yaklaşım Seçenekleri Üzerine", *Yoksulluk*. M. Güvenç, ve A.H. Akder (drl). Tesev Yayınları, İstanbul.

Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, E. P. (2011). "Şehir Ve Çocuk: Çocuk Dostu Şehir Girişiminin Şehir İmajına Katkısı." *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi / Istanbul University Faculty of Communication Journal* (*35*): 5-20.

Turan, S. ve Aytaç, H. (2020). "Günümüzde Mahalle Kültürünü Sürdürebilmek ve Yeni Bir Kavram Arayışı Olarak "Sosyal Dayanıklı Mahalle": Kurtuluş-Feriköy Örneği". *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16(31): 194-216.

Tümtaş, S. ve Ergun, C. (2016). "Küreselleşme ve Kentlere Etkileri", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37: 135-150.

Türk, S. M. (2015). "20. Yüzyil Kent Kuramları". *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2 (3): 41-59.

Türkçü, Ç. (1996). "Habitat II'ye Doğru". *Ege Mimarlık Dergisi*, 2: 13-15

Türkün, A. (2012). "Kentsel Ayrışmanın Son Aşaması: Kentsel Dönüşüm". *24. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi: Dönüşüm Yaşama ve Mekana Etkileri.* 05-07 Nisan 2013, Bursa, 279-285.

UN, (2017). *New Urban Agenda Habitat III*. United Nations, 2017.

UNDP, (1998). *İnsani Gelişme Raporu*. Boyut Yayın Grubu, Ankara.

UTTA, (1995). *Antalya Anakenti Yapısal Planı- 1/ 25 000 Raporu*. Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya.

Uzer, O. Ve Özaslan, A. (2023). "Bursa Ve Antalya'nın Akıllı Kentiçi Ulaşım Denemeleri". *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi*, 6 (2): 238-252.

Üzümcü, A. ve Korkat, M. (2014). "Türkiye'de Gelir Dagılımı Adaletsizliği Ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Gelişimi (2003-2012)". *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(8): 135-166.

Yalçın, H., Bay, M. ve Ekmekçioğlu, E. (2008). "Türkiye ve Türk Dünyasında Çocuk Hakları İle İlgili Çalışmaların Yararları". *II. Uluslararası Sosyal Bilimciler Kongresi*: 429-439.

Yaylı, H . (2012). "Küreselleşmenin Kentler Üzerine Etkisi: İstanbul Örneği". *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24): 331-356.

Yaylı, H. ve Gönültaş Y.C. (2018), "Habitat Konferanslarına Tarihsel Bir Bakış", H. Yaylı (Ed.) KAYSEM 12 e-bildiriler Kitabı içinde, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, s.870-893.

Yetim, N. (2002). "Küresel Üretim Yapılanmasına Kültürel Yanıtlar Ulusal Yerel?", *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, 18(2).

Yılmaz, K. ve Horzum, M.B. (2005), "Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri ve Üniversite". *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.

Yılmaz, M. (2012). "Küreselleşme ve Kentsel Yoksulluk: Sosyolojik Bir Perspektif". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(4): 257-287.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları, Ankara.

Akıllı Şehirler Portalı, (2019). "Antalya Güven Çemberi Projesi". https://www.akillisehirler.gov.tr/2019/09/20/antalya-guven-cemberi-projesi/ (erişim tarihi: 22.04.2024).

Ankara Büyükşehir Belediyesi (2024). "Çocuk Meclisi". https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/cocuk-hizmetleri/cocuk-meclisi (erişim tarihi: 25.04.2024).

Antalya Adliyesi, (2024). "Faaliyet Raporu". https://antalya.adalet.gov.tr/faaliyet-raporu (erişim tarihi: 18.05.2024).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2020a). "Kültürel-Sanatsal Hizmetlerimiz". https://www.antalya.bel.tr/Hizmetlerimiz/Gezici-Kutuphane (erişim tarihi: 14.06.2024).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2020b). "Antalya Büyükşehir Belediyesi İsmail Baha Sürelsan Konservatuvarı". https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Birimler_Mevzuat%2F%C4%B0smail%20Baha%20S.Kon.%C3%87al%C4%B1%C5%9Fma%20Usul%20ve%20Esaslar%C4%B1%20Hakk%C4%B1nda%20Y%C3%B6..pdf (erişim tarihi: 16.06.2024).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2022). "Antalya Büyükşehir Sağlık Merkezi Yüzleri Güldürüyor". https://antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/5119/antalya-buyuksehir-saglik-merkezi-yuzleri-gulduruyor (erişim tarihi: 31.05.2024).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2023). "Büyükşehir'in Sağlık Merkezi'nde Ücretsiz ve Konforlu Hizmet". https://antalya.bel.tr/Haberler/HaberDetay/5677/buyuksehirin-saglik-merkezinde-ucretsiz-ve-konforlu-hizmet (erişim tarihi: 31.05.2024).

Antalya Büyükşehir Belediyesi, (2024). https://ge.antalya.bel.tr/22_Mart_2.html (erişim tarihi: 14.06.2024).

Antalya Emniyet Müdürlüğü, (2024). "Toplum Destekli Polislik". https://www.antalya.pol.tr/hakkimizda (erişim tarihi: 22.04.2024).

Antalya Gündem, (2023). "Dünyaca Ünlü Konyaaltı Sahilinde Çocuklar, Yaşlılar Ve Evcil Hayvanlar Güven Çemberine Alınıyor". https://www.antalyaningundemi.com/dunyaca-unlu-konyaalti-sahilinde-cocuklar-yaslilar-ve-evcil-hayvanlar-guven-cemberine-aliniyor (erişim tarihi: 06.05.2024).

Antalya Gündem, (2024). "Muratpaşa Belediyesi'nden ücretsiz hizmet.. Organizasyonların yeni adresi oldu". https://www.antalyaningundemi.com/muratpasa-belediyesinden-ucretsiz-hizmet-organizasyonlarin-yeni-adresi-oldu (erişim tarihi: 12.06.2024).

Antalya Migros AVM, (2024). "Antalya Migros Alışveriş Merkezi". https://www.antalyamigros.com/kurumsal (erişim tarihi: 20.05.2024).

Antalya Nüfusu, (2024). https://www.nufusu.com/il/antalya-nufusu (erişim tarihi: 12.01.2024).

Antalya Ulaşım, (2024). "Antray 1-2-3 Etap ve Nostalji Güzergah Haritası". https://www.antalyaulasim.com.tr/Hizmetlerimiz/Antray (erişim tarihi: 11.07.2024).

ATABEM, (2022). "ATABEM Kurs Merkezleri". https://atabem.antalya.bel.tr/atabem-hakkinda.html (erişim tarihi: 13.06.2024).

ATASEM, (2022). "ATASEM Kurs Merkezleri". https://atasem.antalya.bel.tr/atasem-hakkinda.html (erişim tarihi: 13.06.2024).

ATSO, (2022). "Antalya Ekonomisi". https://www.atso.org.tr/tr/antalya/antalya-ekonomisi (erişim tarihi: 22.03.2024).

Başkent Çocukların Sesi, (2023). "Ankara Büyükşehir Çocuk Meclisi Yeni Üyelerini Bekliyor". https://cocukmeclisi.ankara.bel.tr/haberler/ankara-buyuksehir-cocuk-meclisi-yeni-uyelerini-bekliyor-15438 (erişim tarihi: 25.04.2024).

Child In The City, (2024). "Conferences". https://www.childinthecity.org/conferences/ (erişim tarihi: 27.02.2024).

City Of Penticton, (2024). "Safe Routes to School". https://www.penticton.ca/city-services/transportation/safe-routes-school (erişim tarihi: 11.03.2024).

City Of Vancouver, (2024). "Walking School Bus". https://vancouver.ca/people-programs/walking-school-bus.aspx (erişim tarihi: 11.03.2024).

Durak, S. (2013). "Kentsel Yaşamda Çocuk Odaklı Yaklaşımlar" https://skb.org.tr/kentsel-yasamda-cocuk-odakli-yaklasimlar/ (erişim tarihi: 19.04.2024).

Ebelediye, (2018). "Antalya Büyükşehir Belediyesi İle Vestel'den Teknolojik İş Birliği". https://www.ebelediye.info/haberler/antalya-buyuksehir-belediyesi-ve-vestel-den-teknolojik-is-birligi (erişim tarihi: 22.04.2024).

Eğilmez, M. (2021). "Kendime Notlar, Kişi Başına Gelir Karşılaştırmaları". https://www.mahfiegilmez.com/2021/10/kisi-basna-gelir-karslastrmalar.html (erişim tarihi: 15.01.2024).

Endeksa, (2024). "Antalya Alışveriş Merkezleri". https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/antalya/malls (erişim tarihi: 16.12.2023).

Ergin, E. (2020). "Çocuk Katılımı İçin Mikrofon Programı Raporu". https://www.sivilsayfalar.org/wp-content/uploads/2020/12/Cocuk-katilimi-icin-MIkro-Fon-Raporu.pdf (erişim tarihi: 13.04.2022).

Esengil, Z. (2015). "Antalya Gerçek Bir Kent ise Onu Üreten Kim?". Arkitera. https://www.arkitera.com/gorus/antalya-gercek-bir-kent-ise-onu-ureten-kim/ (erişim tarihi: 12.12.2022).

Esenler Belediyesi, (2014). "İşte Türkiye'nin İlk Çocuk Sokağı". https://esenler.bel.tr/haberler/genel/iste-turkiye-nin-ilk-cocuk-sokagi/ (erişim tarihi: 08.05.2024).

Esenler Belediyesi, (2018). "Esenler'e Bir Çocuk Sokağı Daha". https://esenler.bel.tr/haberler/genel/esenler-e-bir-cocuk-sokagi-daha/ (erişim tarihi: 08.05.2024).

Esenler Belediyesi, (2021). "Çocuk Sokağı Güvenli Ve Konforlu Oyun Alanı Sunacak". https://esenler.bel.tr/haberler/genel/cocuk-sokagi-cocuklarimiza-oyun-alani-sunacak/ (erişim tarihi: 08.05.2024).

Esenler Belediyesi, (2024). "Çocuk Sokağı". https://esenler.bel.tr/projeler/cocuk-sokagi/ (erişim tarihi: 08.05.2024).

Euronews, (2022). "UNESCO: Dünyada 244 Milyon Çocuk Okula Gitme İmkanından Mahrum". https://tr.euronews.com/2022/09/01/unesco-dunyada-244-milyon-cocuk-okula-gitme-imkanindan-mahrum (erişim tarihi: 11.02.2024).

Giresun Kent Konseyi Çocuk Meclisi, (2021). http://www.giresunkentkonseyi.org/cocuk-meclisi (erişim tarihi: 30.04.2024).

Haber7com, (2006). "Antalya 'Çocuk Dostu Şehir' Adayı". https://www.haber7.com/guncel/haber/150907-antalya-cocuk-dostu-sehir-adayi (erişim tarihi: 22.03.2024).

Hakimiyet, (2024). Mezitli Çocuk Köyü'nün Temeli Atıldı. https://www.mersinhakimiyet.com/haber/41543/mezitli-cocuk-koyunun-temeli-atildi.html (erişim tarihi: 30.04.2024).

Holmes, C., (2021). "Beijing has good foundation to become a child-friendly city: Li Ping". https://chinadevelopmentbrief.org/reports/beijing-has-good-foundation-to-become-a-child-friendly-city-li-ping/ (erişim tarihi: 28.12.2023).

IGME, (2020). "United Nations Inter-agency Group for Child Mortality Estimation 2018-2023". https://childmortality.org/ (erişim tarihi: 04.01.2024).

İnsan Hakları Derneği, (2024). "Ankara Çocuk Araştırması Raporu". https://www.ihd.org.tr/ankara-cocuk-arastirmasi-raporu/ (erişim tarihi: 24.04.2024).

İzmir Belediyesi, (2023). "Çocuk Belediyesi". https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/cocuk-belediyesi/2660/4 (erişim tarihi: 24.04.2024).

Kanal28tv, (2016). "Giresun Kent Konseyi Bünyesinde Çocuk Meclisi Kuruldu". https://www.kanal28.tv/giresun-kent-konseyi-bunyesinde-cocuk-meclisi-kuruldu/4085/ (erişim tarihi: 30.04.2024).

Kepez Belediyesi, (2021a). "Tütüncü: "Kepez'in en büyük eğitim kurumuyuz"". https://www.kepez-bld.gov.tr/news_8898_tutuncu-kepez-in-en-buyuk-egitim-kurumuyuz (erişim tarihi: 12.06.2024).

Kepez Belediyesi, (2021b). "Kepez'den VIP sağlık hizmeti". https://www.kepez-bld.gov.tr/news_8629_Kepezden-VIP-saglik-hizmeti#:~:text=G%C3%B6reve%20geldi%C4%9Fi%202009%20y%C4%B1l%C4%B1%20itibariyle,sa%C4%9Fl%C4%B1k%20hizmetlerinin%20a%C4%9F%C4%B1n%C4%B1%20da%20geni%C5%9Fletti (erişim tarihi: 30.05.2024).

Kepez Belediyesi, (2022-2024). "Kreşlerimiz". https://www.kepez-bld.gov.tr/page_75_kreslerimiz#kutuphaneler (erişim tarihi: 12.06.2024).

Kongar, E. (2024). "Küreselleşme, Mikro Milliyetçilik, Çok Kültürlülük, Anayasal Vatandaşlık". https://www.kongar.org/makaleler/mak_kum.php (erişim tarihi: 07.01.2024).

Konyaaltı Belediyesi, (2017). "Yılın ilk 6 ayında 700 sağlık hizmeti..". https://konyaalti.bel.tr/haberler/18115/yilin-ilk-6-ayinda-700-saglik-hizmeti (erişim tarihi: 30.05.2024).

Konyaaltı Belediyesi, (2023a). "Ailelerin yeni gözdesi: Bebek Parkı". https://konyaalti.bel.tr/haberler/22312/ailelerin-yeni-gozdesi-bebek-parki (erişim tarihi: 13.06.2024).

Konyaaltı Belediyesi, (2023b). "Duyrular". https://konyaalti.bel.tr/duyurular (erişim tarihi: 13.06.2024).

Konyaaltı Belediyesi, (2024). https://www.konyaalti.bel.tr/ (erişim tarihi: 13.06.2024).

Lüleburgaz Belediyesi, (2016). "Çocuk Meclisi'ne Bütçe Analizi Eğitimi". https://www.luleburgaz.bel.tr/haberler/cocuk-meclisine-butce-analizi-egitimi (erişim tarihi: 06.05.2024).

Lüleburgaz Belediyesi, (2017). "Çocuk Meclisi Başkanına Bisiklet". https://luleburgaz.bel.tr/haberler/cocuk-meclisi-baskanina-bisiklet (erişim tarihi: 06.05.2024).

Lüleburgaz Belediyesi, (2024a). "Bisiklet Kenti Lüleburgaz". https://luleburgaz.bel.tr/proje/bisiklet-kenti-luleburgaz/10 (erişim tarihi: 06.05.2024).

Lüleburgaz Belediyesi, (2024b). "Lyba (Bisiklet Akademisi)" https://luleburgaz.bel.tr/sayfa/lyba-bisiklet-akademisi (erişim tarihi: 06.05.2024).

Manisa Belediyesi, (2015). "Manisa'yı Çocuklarla Birlikt Yöneteceğiz". https://www.manisa.bel.tr/Haberler/5671_manisayi-cocuklarla-birlikte-yonetecegiz-video-hab.aspx (erişim tarihi: 30.04.2024).

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı, (2024). "Okul, Derslik, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları". https://istatistik.meb.gov.tr/OgrenciSayisi/Index (erişim tarihi: 16.05.2024).

Mersin Belediyesi, (2023). "Büyükşehir'den Bir İlk: Çocuk Meclisi Hayata Geçiyor".https://www.mersin.bel.tr/haber/buyuksehirden-bir-ilk-cocuk-meclisi-hayata-geciyor-1696485818 (erişim tarihi: 30.04.2024).

Muratpaşa Belediyesi, (2023). "Muratpaşa'dan danışmanlık hizmeti". https://muratpasa-bld.gov.tr/haber/8812/muratpasa-dan-danismanlik-hizmeti (erişim tarihi: 12.06.2024).

Muratpaşa Belediyesi, (2024a). "Sağlık İşleri Müdürlüğü". https://muratpasa-bld.gov.tr/birim-detay/saglik-isleri-mudurlugu (erişim tarihi: 30.05.2024).

Muratpaşa Belediyesi, (2024b). "Merkezlerimiz". https://kultursanat.muratpasa-bld.gov.tr/merkezlerimiz/11 (erişim tarihi: 12.06.2024).

Muratpaşa Belediyesi, (2024c). "Kreş Müdürlüğü". https://kres.muratpasa-bld.gov.tr/hedefimiz/40 (erişim tarihi: 12.06.2024).

Nan, D., (2020) "Policy innovation on building child friendly cities in China: Evidence from four Chinese cities", Children and Youth Services Review, 118. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740920309713 (erişim tarihi: 03.01.2024).

National Development and Reform Commission, (2021). "Development and Reform Association"https://www.ndrc.gov.cn/xxgk/zcfb/tz/202110/t20211015_1299751_ext.html (erişim tarihi: 28.12.2023).

Özaydın, G. ve Özgür, E. F. (2009). "Büyük Kentsel Projeler Olarak Alışveriş Merkezlerinin İstanbul Örneğinde Değerlendirilmesi". http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=361&RecID=2074 (erişim tarihi: 22.05.2022).

Ozmehmet, D. E. (2008). "Dünyada Ve Tükiye Sürdürülebilir Kalkinma Yaklaşimlari". *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1853-1876. https://doi.org/10.19168/jyu.48930 (erişim tarihi: 23.04.2024).

Reddit/Melbourne, (2024). "New 20km/hr shared zones and additional pedestrian space planned for Melbourne's little streets". https://www.reddit.com/r/melbourne/comments/iioh78/new_20kmhr_shared_zones_and_additional_pedestrian/ (erişim tarihi: 04.06.2024).

Reddit/Tokyo, (2024). "A charming side street in Tokyo". https://www.reddit.com/r/japanpics/comments/mm49hk/a_charming_side_street_in_tokyo_oc/ (erişim tarihi: 04.06.2024).

Roser, M. (2023). "Mortality in the past: every second child died", https://ourworldindata.org/child-mortality-in-the-past (erişim tarihi: 04.01.2024).

Sabah, (2013). "Çocuk Dostu Kent Antalya". https://www.sabah.com.tr/akdeniz/2013/10/19/cocuk-dostu-kent-antalya (erişim tarihi: 21.03.2024).

Siouxland District Health Department, (2024). "Walking School Bus". https://www.siouxlanddistricthealth.org/services/health-promotion-prevention/physical-activity/walking-school-bus (erişim tarihi: 11.03.2024).

Sivil Sayfalar, (2016). "Çocuk Dostu Lüleburgaz'da 'Çocuk Sokağı'". https://www.sivilsayfalar.org/2016/03/01/cocuk-dostu-luleburgazda-cocuk-sokagi/ (erişim tarihi: 06.05.2024).

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, (2024). "Bernard van Leer Vakfı". https://www.stgm.org.tr/fon-kaynaklari/bernard-van-leer-vakfi (erişim tarihi: 02.03.2024).

Şehzadeler Belediyesi, (2015). "Şehzadeler Çocuk Meclisi Kuruldu". https://www.sehzadeler.bel.tr/haberler/Sehzadeler-Cocuk-Meclisi-kuruldu.html (erişim tarihi: 30.04.2024).

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2016). "Çocuklar EXPO 2016 Antalya'da". https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/cocuklar-expo-2016-antalya-da/ (erişim tarihi: 22.04.2024).

T.C. Antalya Valiliği, (2023). "Akdeniz'in En Büyük Kütüphanesi Antalya'nın". http://www.antalya.gov.tr/akdenizin-en-buyuk-kutuphanesi-antalyanin (erişim tarihi: 12.06.2024).

T. C. Antalya Valiliği, (2024). "Antalya Tarihi". http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi (erişim tarihi: 11.06.2024).

T.C. Antalya Valiliği İl Planlama Müdürlüğü, (2019). "Antalya'da Okul, Derslik, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları" http://www.antalya.gov.tr/egitim (erişim tarihi: 15.10.2022).

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, (2023). "Habitat Konferansları". https://habitat.csb.gov.tr/habitat-konferanslari-i-5746 (erişim tarihi: 12.03.2023).

T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2023). "Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABITAT)". https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-insan-yerlesimleri-programi.tr.mfa (erişim tarihi: 12.05.2023).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2024). "Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik". https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264456/plan-yapimina-ait-esaslara-dair-yonetmelik.html (erişim tarihi: 30.05.2024).

T.C. Sağlık Bakanlığı Antalya İl Sağlık Müdürlüğü, (2024a). "Kamu Hastanelerimiz". https://www.antalyasm.gov.tr/kamu-hastaneler/tum-kamu-hastaneler (erişim tarihi: 30.05.2024).

T.C. Sağlık Bakanlığı Antalya İl Sağlık Müdürlüğü, (2024b). "Aile Sağlığı Merkezlerimiz". https://www.antalyasm.gov.tr/aile-sagligi-merkezleri/tum-aile-sagligi-merkezleri (erişim tarihi: 30.05.2024).

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2024). "Antalya'yı Keşfet". https://baka.gov.tr/antalya-yi-kesfet/ekonomi (erişim tarihi: 29.05.2024).

The Van Leer Foundation, (2024a). "The Van Leer Foundation". https://vanleerfoundation.org/about-us/ (erişim tarihi: 02.03.2024).

The Van Leer Foundation, (2024b). "Urban95". https://vanleerfoundation.org/urban95/ (erişim tarihi: 02.03.2024).

TRT Haber, (2016). “EXPO 2016'ya "Çocuk Sokağı"”. https://www.trthaber.com/haber/yasam/expo-2016ya-cocuk-sokagi-244218.html (erişim tarihi: 18.03.2024).

TRT Haber, (2018). “"Güven Çemberi" İle Çocuklar ve Yaşlılar Kaybolmayacak”. https://www.trthaber.com/haber/yasam/guven-cemberi-ile-cocuklar-ve-yaslilar-kaybolmayacak-384837.html (erişim tarihi: 22.03.2024).

TÜİK, (2021). “Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2020”. https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=adalet-ve-secim-110&dil=1 (erişim tarihi: 23.05.2024).

TÜİK, (2023a). “Doğum İstatistikleri, 2022”. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Birth-Statistics-2022-49673 (erişim tarihi: 22.04.2024).

TÜİK, (2023b). “Kent-Kır Nüfus İstatistikleri, 2022”. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Urban-Rural-Population-Statistics-2022-49755#:~:text=K%C4%B1r%20olarak%20s%C4%B1n%C4%B1fland%C4%B1r%C4%B1lan%20ve%20T%C3%BCrkiye,8'inin%20ikamet%20etti%C4%9Fi%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC (erişim tarihi: 22.04.2024).

TÜİK, (2023c). “Ulusal Eğitim İstatistikleri, 2022”. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756#:~:text=25%20ya%C5%9F%20ve%20%C3%BCzerindeki%20%C3%B6n,oran%20%23%2C9%20oldu (erişim tarihi: 22.04.2024).

TÜİK, (2023d). “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022 / İl, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus, 2007-2023”. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685#:~:text=%C4%B0l%20ve%20il%C3%A7e%20merkezlerinde%20ya%C5%9Fayanlar%C4%B1n,6%2C6'ya%20d%C3%BC%C5%9Ft%C3%BC (erişim tarihi: 12.12.2023).

TÜİK, (2023e). “Uluslararası Göç İstatistikleri, 2022”. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararasi-Goc-Istatistikleri-2022-49457 (erişim tarihi: 14.05.2024).

TÜİK, (2023f). “İç Göç İstatistikleri, 2022”. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2022-49727 (erişim tarihi: 14.05.2024).

TÜİK, (2023g). "İstatistiklerle Çocuk, 2022". https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2022-49674 (erişim tarihi: 14.05.2023).

TÜİK, (2023h). "Gelir Dağılımı İstatistikleri, 2022". https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2022-49745#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20y%C4%B1ll%C4%B1k%20ortalama%20hane halk%C4%B1,98%20bin%20416%20TL%20oldu.&text=T%C3%BCrkiye'de%20y%C4%B1ll%C4%B1k%20ortalama%20e%C5%9Fde%C4%9Fer,bin%20642%20TL'ye%20y%C3%BCkseldi (erişim tarihi: 12.12.2023).

TÜİK, (2023ı). "İl Bazında GSYH, 2022". https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2022-45867#:~:text=Y%C4%B1ll%C4%B1k%20GSYH%2C%20zincirlenmi%C5%9F%20hacim%20endeksiyle,T%C3%BCrkiye%20ortalamas%C4%B1n%C4%B1n%20%C3%BCzerinde%20art%C4%B1%C5%9F%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti (erişim trihi: 18.05.2023).

TÜİK, (2024). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023". https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684 (erişim tarihi: 12.05.2024).

Türk Dil Kurumu, "Türk Dil Kurumu Sözlükleri". https://sozluk.gov.tr/ (erişim tarihi: 16.05.2023).

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, (2022). "Büyükşehir Temel Bisiklet Sürüş Eğitimi Veriyor". https://www.skb.gov.tr/buyuksehir-temel-bisiklet-surus-egitimi-veriyor/ (erişim tarihi: 16.06.2024).

UNDP, (2024). "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Yatırım İnisiyatifi". https://www.undp.org/tr/turkiye/projects/surdurulebilir-kalkinma-amaclari-yatirim-inisiyatifi (erişim tarihi: 20.02.2024).

UNFPA, (2023). "8 Billion Lives, Infınıte Possıbılıtıes The Case For Rights And Choices". https://turkiye.unfpa.org/tr/swop-tr-2023 (erişim tarihi: 12.12.2023).

UNICEF, (2004). "Building Child Friendly Cities". https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/cfc-framework-eng.pdf (erişim tarihi: 12.05.2023).

UNICEF (2010). "Çocuk Katılımı El Kitabı". https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/%C3%A7ocuk-kat%C4%B1l%C4%B1m%C4%B1-el-kitab%C4%B1 (erişim tarihi: 24.05.2021).

UNICEF (2012a). "Kentsel Bir Dünyada Çocuklar, Dünya Çocuklarının Durumu". http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/d/u/du%CC%88nya-c%CC%A7ocuklarinin-durumu-2012.pdf (erişim tarihi: 12.03.2019).

UNICEF Türkiye, (2016). "Basın Bülteni: Çocuk Dostu Şehirler: Çocukların Yerel Yönetime Katılımını Teşvik Eden Bir Girişim". https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4 (erişim tarihi: 11.03.2022).

UNICEF, (2023). "Building a Child Friendly City". https://www.childfriendlycities.org/building-child-friendly-city (erişim tarihi: 23.12.2023).

UNICEF, (2024a). "Çocuk Dostu Şehirler". https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-dostu-%C5%9Fehirler (erişim tarihi: 22.02.2024).

UNICEF, (2024b). "Initiatives". https://www.childfriendlycities.org/initiatives?page=0#in-page-search (erişim tarihi: 23.02.2024).

UNICEF, (2024c). "Turkey Çocuk Dostu Şehirler Girişimi". https://www.childfriendlycities.org/initiatives/turkey (erişim tarihi: 22.02.2024).

Ümit, C. (2024). ""Çocuk Dostu Şehir" Çocuklar İçin Ekolojik Okuryazarlık Eğitimi Düzenlendi!". Yeşilgiresun 1925. https://www.yesilgiresun.com.tr/haber/19935091/cocuk-dostu-sehir-cocuklar-icin-ekolojik-okuryazarlik-egitimi-duzenlendi (erişim tarihi: 30.04.2024).

WALD, (2020). "Çocuk Dostu Şehirler Projesi". https://www.wald.org.tr/tr/projeler/tamamlanan-projeler/cocuk-dostu-sehirler-projesi (erişim tarihi: 13.04.2024).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20.10.1989.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 25876 Sayılı Resmi Gazete, 15.07.2005.

5237 Saylı Türk Ceza Kanunu, 25661 Sayılı Resmi Gazete, 12.10.2004.

1982 Anayasası, 17863 Sayılı Resmi Gazete, 09.11.1982.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 25531 Sayılı Resmi Gazete, 23.07.2004.

5393 Sayılı Belediye Kanunu, 25874 Sayılı Resmi Gazete, 13.07.2005.

Planlama Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik (02.11.1985), 18916 sayılı Resmi Gazete, 3194 sayılı İmar Kanunu, 03.05.1985.

Mekansal Planlar Yapim Yönetmeliği (14.06.2014), 29030 sayılı Resmi Gazete, 3194 sayılı İmar Kanunu, 03.05.1985.

EK1: Anket Formu

ANTALYA'DA ÇOCUK DOSTU KENTİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN VELİ ANKET FORMU

Sayın Veli

Bu anket formu Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora tezi için hazırlanmıştır. Anketin amacı "Çocuk Dostu Kent" konusunda Antalya'da yaşayan ve 10-14 yaş arası okula devam eden çocuğu olan velilerin görüş ve beklentilerini değerlendirmektir. Sizden beklenen her bir soruda görüşünüze uygun seçeneği işaretlemenizdir. Cevaplama süresi yaklaşık 20 dakikadır. Ankete katılımınızda gönüllülük esastır, dilediğiniz zaman anketten çekilme hakkınız vardır. Ankete verdiğiniz cevaplar sadece araştırma için kullanılacaktır.

Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Şebnem Salim Çelikkalkan

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

I.BÖLÜM:

A. MAHALLE SEÇİMİ

Neden bu mahallede oturuyorsunuz? Aşağıda verilen her seçenekten uygun olanını işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kendi evimiz olduğu için.	1	2	3	4	5
2. Kirası uygun olduğu için.	1	2	3	4	5
3. Burası güvenli olduğu için.	1	2	3	4	5
4. Trafik gürültüsü olmadığı için.	1	2	3	4	5
5. Havası temiz olduğu için.	1	2	3	4	5
6. Çevresinde yeterli park ve yeşil alan olduğu için.	1	2	3	4	5
7. Okula yakın olduğu için.	1	2	3	4	5
8. İşe yakın olduğu için.	1	2	3	4	5
9. Çarşı/pazara yakın olduğu için.	1	2	3	4	5
10. Denize yakın olduğu için.	1	2	3	4	5
11. Sosyal çevresi iyi olduğu için.	1	2	3	4	5
12. AVM'lere yakın olduğu için.	1	2	3	4	5
13. Toplu taşıma imkanları yeterli olduğu için.	1	2	3	4	5
14. Bütçemize uygun olduğu için.	1	2	3	4	5
15. Aile ve akrabalarımıza yakın olduğu için.	1	2	3	4	5

B. SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ

Çocuğunuzun okul dışında serbest zaman etkinlikleri ile ilgili aşağıda verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Sıklıkla	Her zaman
1. Çocuğum serbest zamanlarında evde bilgisayar/tablet oynar.	1	2	3	4	5
2. Çocuğum serbest zamanlarında evde televizyon izler.	1	2	3	4	5
3. Çocuğum serbest zamanlarında evin/sitenin bahçesinde oyun oynar.	1	2	3	4	5
4. Çocuğum serbest zamanlarında çocuk parkında oyun oynar.	1	2	3	4	5
5. Çocuğum serbest zamanlarında mahallemizdeki boş alanda oyun oynar.	1	2	3	4	5
6. Çocuğum serbest zamanlarında yakınlardaki ya da mahallemizdeki okul bahçesinde oyun oynar.	1	2	3	4	5
7. Çocuğum serbest zamanlarında ailesiyle birlikte alışveriş merkezine gider.	1	2	3	4	5
8. Çocuğum serbest zamanlarında arkadaşları ile alışveriş merkezine gider.	1	2	3	4	5
9. Çocuğum serbest zamanlarında arkadaşları ile dışarıda vakit geçirir.	1	2	3	4	5
10. Çocuğum serbest zamanlarında arkadaşları ile sinema, tiyatro vb. gibi sosyal aktivitelere katılır.	1	2	3	4	5
11. Çocuğum serbest zamanlarında spor/sanat vb. kurslarına katılır.	1	2	3	4	5
12. Çocuğum serbest zamanlarında denize/havuza girer.	1	2	3	4	5

C. GÜVENLİK

C1. Antalya'da Güvenlik

Güvenlik ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Antalya'da çocuklar ev dışında güvenle vakit geçirebilir.	1	2	3	4	5
2. Antalya'da hırsızlık, kapkaç gibi olaylar pek yaşanmaz.	1	2	3	4	5
3. Antalya'da şiddet olayları pek yaşanmaz.	1	2	3	4	5
4. Antalya'da istismar olayları pek yaşanmaz.	1	2	3	4	5
5. Antalya'da trafik çocukların dışarıda vakit geçirmesi için bir tehlike oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
6.Antalya'da yabancı uyruklular pek güvenlik sorunu yaratmaz.	1	2	3	4	5
7.Antalya'da çocuklar kaldırımlarda güvenle yürüyebilir.	1	2	3	4	5
8.Antalya'da çocuklar güvenle toplu taşıma araçlarına binebilir.	1	2	3	4	5
9.Antalya çocuklar için güvenli bir şehirdir.	1	2	3	4	5
10.Antalya'da yaşamaktan memnunum.	1	2	3	4	5

C2. Mahallede Güvenlik

Güvenlik ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Mahallemizde çocuklar ev dışında güvenle vakit geçirebilir.	1	2	3	4	5
2. Mahallemizde hırsızlık, kapkaç gibi olaylar pek yaşanmaz.	1	2	3	4	5
3. Mahallemizde şiddet olayları pek yaşanmaz.	1	2	3	4	5
4. Mahallemizde istismar olayları pek yaşanmaz.	1	2	3	4	5
5. Mahallemizde trafik çocuklar için tehlike oluşturmaktadır.	1	2	3	4	5
6. Yollar trafik açısından güvenli olmadığı için çocuğum okula ya da parka tek başına gidemez.	1	2	3	4	5
7. Mahallemizde yabancı uyruklular pek güvenlik sorunu yaratmaz.	1	2	3	4	5
8. Mahallemizde çocuklar kaldırımlarda güvenle yürüyebilir.	1	2	3	4	5
9. Mahallemiz çocuklar için güvenlidir.	1	2	3	4	5
10. Mahallemizde oturmaktan memnunum.	1	2	3	4	5

D. ULAŞIM

Ulaşım ile ilgili aşağıda verilen seçeneklerden uygun olanını işaretleyiniz.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Sıklıkla	Her zaman
1.Çocuğum okula yürüyerek gider.	1	2	3	4	5
2.Çocuğum okula bisikletle gider.	1	2	3	4	5
3.Çocuğumuzu okula kendi aracımızla bırakırız.	1	2	3	4	5
4.Çocuğum okula servisle gider.	1	2	3	4	5
5.Çocuğum toplu taşıma kullanır.	1	2	3	4	5
6.Çocuğum yakınlardaki parka yürüyerek gider.	1	2	3	4	5
7.Çocuğum yakınlardaki parka bisikletle gider.	1	2	3	4	5

E. KENTSEL MEKAN VE HİZMETLERDEN YARARLANMA

E1. Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımı

Kentsel mekan kullanımı ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Antalya'da çocukların oyun oynayabileceği yeterli sayıda çocuk parkı vardır.	1	2	3	4	5
2. Antalya'da çocuk oyun alanları güvenlidir.	1	2	3	4	5
3. Antalya'da çocuk oyun alanları kalabalıktır.	1	2	3	4	5
4. Antalya'da toplu taşıma hizmeti yeterlidir.	1	2	3	4	5
5. Antalya'da çocuklara yönelik yeterli sayıda devlet okulu vardır.	1	2	3	4	5
6. Antalya'da yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim kurumları vardır.	1	2	3	4	5
7. Antalya'da sağlık ocağı/poliklinik gibi sağlık kurumları yeterli sayıdadır.	1	2	3	4	5
8. Antalya'da yeterli yaya yolu vardır.	1	2	3	4	5
9. Antalya'da yeterli bisiklet yolları ve alanları vardır.	1	2	3	4	5
10. Antalya'da yeterli yeşil alan vardır.	1	2	3	4	5
11. Antalya'da çok fazla alışveriş merkezi vardır.	1	2	3	4	5

E2. Mahallede Kentsel Mekan Kullanımı

Kentsel mekan kullanımı ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Mahallemizde çocukların oyun oynayabileceği yeterli sayıda çocuk parkı vardır.	1	2	3	4	5
2. Mahallemizde çocuk oyun alanları güvenlidir.	1	2	3	4	5
3. Mahallemizde çocuk oyun alanları kalabalıktır.	1	2	3	4	5
4. Mahallemizde toplu taşıma hizmeti yeterlidir.	1	2	3	4	5
5. Mahallemizde çocuklara yönelik yeterli sayıda devlet okulu vardır.	1	2	3	4	5
6. Mahallemizde yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim kurumları vardır.	1	2	3	4	5
7. Mahallemizde sağlık ocağı/poliklinik gibi sağlık kurumları yeterli sayıdadır.	1	2	3	4	5
8. Mahallemizde yeterli yaya yolu vardır.	1	2	3	4	5
9. Mahallemizde yeterli bisiklet yolları ve alanları vardır.	1	2	3	4	5
10. Mahallemizde yeterli yeşil alan vardır.	1	2	3	4	5

F. ÇOCUKLARA YÖNELİK BELEDİYE HİZMETLERİ

Çocuklara yönelik sosyal ve kültürel imkanlar ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Belediyemizin çocuklara yönelik ücretsiz kültürel, sportif ve eğitsel faaliyetleri yeterlidir.	1	2	3	4	5
2. Belediyemizin çocuk hakları konusunda bilgilendirici faaliyetleri yeterlidir.	1	2	3	4	5
3. Belediyemiz yerel hizmetler konusunda çocukların ihtiyaçlarını ön planda tutuyor.	1	2	3	4	5

G. ÇOCUK HAKLARI VE KATILIM

Çocuk hakları ve katılıma ile ilgili aşağıda verilen maddeler için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahibim.	1	2	3	4	5
2. Çocuğumun çocuk meclisine katılmasını isterim.	1	2	3	4	5
3. Antalya çocuk dostu bir kenttir.	1	2	3	4	5

H. ÇOCUK DOSTU KENT

Çocuk Dostu Kent için aşağıda verilen ifadelerden size göre önem derecesine göre ilk 3 tercihinizi sıralayınız.

	1. Öncelik	2. Öncelik	3. Öncelik
1. Yeterli ve güvenli yeşil alanlarının olması			
2. Yeterli ve güvenli park ve oyun alanlarının olması			
3. Ulaşımın güvenli ve yeterli olması (yaya ulaşımı, toplu taşıma, bisiklet yolları vb.)			
4. Çocukların eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere kolaylıkla erişebilmesi.			
5. Çocukların sosyal ve kültürel aktivitelere kolaylıkla katılabilmesi.			
6. Çocukların her türlü şiddet ve istismardan korunması.			
7. Çocukların kent hakkında verilen kararlara katılabilmeleri, istek ve ihtiyaçlarını duyurabilmeleri.			
8. Diğer……			

II. BÖLÜM

1. **Cinsiyetiniz:** ☐ Kadın ☐ Erkek

2. **Yaşınız:** ☐ 26 yaş altı ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐46-55 ☐ 56 ve üzeri

3. **Eğitim durumunuz:** ☐ Okur-yazar olmayan ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek Lisans ve üstü

4. **Mesleğiniz: ……..**

5. **Çocuğunuzun / çocuklarınızın yaşı/yaşları:** 1. Çocuk …. 2. Çocuk …. 3. Çocuk …. 4. Çocuk ve üstü ….

6. **Çocuğunuzun / çocuklarınızın cinsiyeti/cinsiyetleri:**
   - **1. Çocuk** ☐ Kız ☐ Erkek
   - **2. Çocuk** ☐ Kız ☐ Erkek
   - **3. Çocuk** ☐ Kız ☐ Erkek
   - **4. Çocuk ve üstü** ☐ Kız ☐ Erkek

7. Çocuğunuzun / çocuklarınızın okulu/okulları:

1. Çocuk ☐ Kamu okulu ☐ Özel okul

2. Çocuk ☐ Kamu okulu ☐ Özel okul

3. Çocuk ☐ Kamu okulu ☐ Özel okul

4. Çocuk ve üstü ☐ Kamu okulu ☐ Özel okul

8. Çocuğunuzun / çocuklarınızın sınıfı/sınıfları:

1. Çocuk **……..**

2. Çocuk **……..**

3. Çocuk **……..**

4. Çocuk ve üstü ……..

9. Aylık ortalama hane geliriniz: ☐ 5.501 TL altı ☐ 5.501 TL - 9.000 TL ☐ 9.001 TL – 15.000 TL ☐ 15.001 TL ve üzeri

10. Oturduğunuz mahalle: ☐ Muratpaşa /..... Mah.

☐ Konyaaltı /..... Mah. ☐ Kepez /..... Mah.

11. Arabanız var mı? ☐ Evet ☐ Hayır

12. Oturduğunuz binanın tipi: ☐ Müstakil Ev ☐ Apartman Dairesi

☐ Site ☐ Rezidans ☐ Diğer.....

13. Oturduğunuz konut mülkiyeti: ☐ Ev sahibi ☐ Kiracı ☐ Lojman ☐ Diğer…

14. Çocuğunuzun / çocuklarınızın kendilerine ait odası /odaları var mı?

☐ Evet ☐ Hayır

15. Çocuğunuzun / çocuklarınızın kendine ait bilgisayarı / tableti var mı

☐ Evet ☐ Hayır

EK 2: Veli Görüşme Formu

ANTALYA'DA ÇOCUK DOSTU KENTİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN EBEVEYN GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora tezi için hazırlanmıştır. Görüşmenin amacı "Çocuk Dostu Kent" konusunda Antalya'da yaşayan ebeveynlerin görüş ve beklentilerini değerlendirmektir. Sizden beklenen her bir soruyu görüşünüze uygun şekilde yanıtlamanızdır. Görüşme süresi yaklaşık 20 dakikadır. Görüşmeye katılımınızda gönüllülük esastır. Görüşmede verdiğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacaktır.

Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Şebnem Salim Çelikkalkan
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

A) <u>Demografik Bilgiler</u>

1. Görüşmeci:
2. Mesleği:
3. Yaşı:
4. Cinsiyeti:
5. Yaşadığı Mahalle:

B) <u>Serbest Zaman Etkinlikleri</u>

1. Çocuğunuz serbest zamanlarını nasıl geçirir?
   SORGULA
   Evde bilgisayar/tablet oynayarak
   Site bahçesinde arkadaşlarıyla oynayarak
   Sokakta arkadaşlarıyla oynayarak
   Alışveriş merkezine giderek
   Arkadaşlarıyla gezerek
   Arkadaşlarıyla sinema, tiyatro gibi sosyal faaliyetler yaparak
   Arkadaşlarıyla basketbol, futbol gibi spor faaliyetleri yaprak

C) <u>Güvenlik</u>

C1. Mahallede Güvenlik

1. Çocuğunuz mahallenizde arkadaşlarıyla tek başına vakit geçirebilir mi? Neden?
   SORGULA
   Hırsızlık/kapkaç olayları var mı?

Şiddet olayları var mı?
Trafk kazaları oluyor mu?
Yabancılar nedeniyle güvenlik sorunu var mı?

C2. Antalya'da Güvenlik

2. Antalya çocuklar için güvenli bir kent mi? Neden?

D) <u>Ulaşım</u>

1. Çocuğunuz okula nasıl gidiyor? (Yürüyerek, bisikletle, servisle, toplu taşıma ile, tek başına ya da birileriyle...?)
2. Çocuğunuz mahallenizdeki parka nasıl gidiyor? (Yürüyerek, bisikletle, servisle, toplu taşıma ile, tek başına ya da birileriyle...?)

E) <u>Kentsel Mekan Kullanımı</u>

E1. Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımı

1. Antalya'da yeterli yeşil alan var mı?
2. Antalya'da toplu taşıma hizmetleri yeterli mi?
3. Antalya'da bisiklet yolları yeterli mi?
4. Çocuğunuz Antalya'da alışveriş merkezlerine gidiyor mu? Orada ne yapıyor?

E2. Mahallede Kentsel Mekan Kullanımı

1. Mahallenizde çocuğunuzun oyun oynayabileceği yeterli sayıda oyun alanı var mı? Çocuğunuz bu oyun alanlarına gidiyor mu? Neden?
2. Mahallenizde yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim alanları var mı? Çocuğunuz buralara gidiyor mu? Neden?
3. Mahallenizde yeterli bisiklet yolları var mı? Çocuğunuz kullanıyor mu? Neden?
4. Mahallenizde yeterli yeşil alan var mı?

F) <u>Çocuklara Yönelik Eğitsel, Sosyal ve Kültürel İmkanlar</u>

1. Belediyenin ücretsiz kültürel, sportif, eğitsel faaliyetleri var mı? Çocuğunuz hiç katıldın mı?

G) <u>Çocuk Hakları ve Katılımı</u>

1. Çocuk hakları konusunda bilginiz var mı? Varsa nereden öğrendiniz?
2. Çocuk meclisleri ile ilgili bilginiz var mı? Varsa nereden? Çocuğunuzun katılmasını ister misiniz?

H) <u>Çocuk Dostu Kent</u>

1. Çocuk dostu kent ne demek biliyor musunuz? Nereden öğrendiniz?
2. Sizce çocuk dostu kent nasıl olmalı? (yeşil alanlar, güvenlik, ulaşım, sosyal-kültürel aktiviteler, eğitim-sağlık gibi hizmetlere ücretsiz ulaşma....)

EK 3: Çocuk Görüşme Formu

ANTALYA'DA ÇOCUK DOSTU KENTİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÇOCUK GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora tezi için hazırlanmıştır. Görüşmenin amacı "Çocuk Dostu Kent" konusunda Antalya'da yaşayan çocukların görüş ve beklentilerini değerlendirmektir. Sizden beklenen her bir soruda görüşünüze uygun şekilde yanıtlamanızdır. Görüşme süresi yaklaşık 20 dakikadır. Görüşmeye katılımınızda gönüllülük esastır. Görüşmede verdiğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacaktır.

Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Şebnem Salim Çelikkalkan
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

A) <u>Demografik Bilgiler</u>

6. Görüşmeci:
7. Okulu:
8. Yaşı:
9. Cinsiyeti:
10. Yaşadığı Mahalle:

B) <u>Serbest Zaman Etkinlikleri</u>

2. Serbest zamanlarını nasıl geçirirsin?
   SORGULA
   Evde bilgisayar/tablet oynayarak
   Site bahçesinde arkadaşlarımla ynayarak
   Sokakta arkadaşlarımla oynayarak
   Ailemle alışveriş merkezine giderek
   Arkadaşlarımla gezerek
   Arkadaşlarımla sinema, tiyatro gibi sosyal faaliyetler yaparak
   Arkadaşlarımla basketbol, futbol gibi spor faaliyetleri yaprak

C) <u>Güvenlik</u>

C1. Mahallede Güvenlik

3. Mahallenizde arkadaşlarınla tek başına vakit geçirebilir misin? Neden?
   SORGULA

Hırsızlık/kapkaç olayları var mı?
Şiddet olayları var mı?
Trafk kazaları oluyor mu?
Yabancılar nedeniyle güvenlik sorunu var mı?

C2. Antalya'da Güvenlik

4. Antalya çocuklar için güvenli bir kent mi? Neden?

D) <u>Ulaşım</u>

3. Okula nasıl geliyorsun? (Yürüyerek, bisikletle, servisle, toplu taşıma ile, tek başına ya da birileriyle...?)
4. Mahallenizdeki parka nasıl gidiyorsun? (Yürüyerek, bisikletle, servisle, toplu taşıma ile, tek başına ya da birileriyle...?)

E) <u>Kentsel Mekan Kullanımı</u>

E1. Antalya'da Kentsel Mekan Kullanımı

5. Antalya'da yeterli yeşil alan var mı?
6. Antalya'da toplu taşıma hizmetleri yeterli mi?
7. Antalya'da bisiklet yolları yeterli mi?
8. Antalya'da alışveriş merkezlerine gidiyor musun? Ne yapıyorsun orada?

E2. Mahallede Kentsel Mekan Kullanımı

5. Mahallenizde oyun oynayabileceğin yeterli sayıda oyun alanı var mı? Sen bu oyun alanlarına gidiyor musun? Neden?
6. Mahallenizde yeterli sayıda kütüphane, bilim sanat merkezi gibi eğitim-öğretim alanları var mı? Sen buralara gidiyor musun? Neden?
7. Mahallenizde yeterli bisiklet yolları var mı? Sen kullanıyor musun? Neden?
8. Mahallenizde yeterli yeşil alan var mı?

F) <u>Çocuklara Yönelik Eğitsel, Sosyal ve Kültürel İmkanlar</u>

1. Belediyenin ücretsiz kültürel, sportif, eğitsel faaliyetleri var mı? Hiç katıldın mı?

G) <u>Çocuk Hakları ve Katılımı</u>

3. Çocuk hakları konusunda bilgin var mı? Varsa nereden öğrendin?
4. Çocuk meclisleri ile ilgili bilgin var mı? Varsa nereden? Katılmak ister misin?

H) <u>Çocuk Dostu Kent</u>

3. Çocuk dostu kent ne demek biliyor musun? Nereden öğrendin?
4. Sence çocuk dostu kent nasıl olmalı? (yeşil alanlar, güvenlik, ulaşım, sosyal-kültürel aktiviteler, eğitim-sağlık gibi hizmetlere ücretsiz ulaşma....)

Ek 4: Belediye Görüşme Formu

ANTALYA'DA ÇOCUK DOSTU KENTİN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÇOCUK GÖRÜŞME FORMU

Bu görüşme formu Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı doktora tezi için hazırlanmıştır. Görüşmenin amacı "Çocuk Dostu Kent" konusunda Antalya'da ki Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa İlçe Belediyeleri ile Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı ve yapmayı planladığı çalışmaları değerlendirmektir. Sizden beklenen her bir soruyu belediyenin yapmış olduğu ve planladığı çalışmalara uygun şekilde yanıtlamanızdır. Görüşme süresi yaklaşık 20 dakikadır. Görüşmeye katılımınızda gönüllülük esastır. Görüşmede verdiğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacaktır.

Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Şebnem Salim Çelikkalkan
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

A) Belediye Adı

B) Çocuk Dostu Kent konusunda yaptığınız çalışmalar nelerdir?

C) Çocuklara yönelik yaptığınız çalışmalar nelerdir?

D) Çocukların sokakta güvenle vakit geçirebilmesi ve oyun oynayabilmesi için ne gibi çalışmalar yapıyor sunuz?

E) Ulaşım konusunda yaptığınız çalışmalar nelerdir?

F) Çocuklara yönelik belediyenizin sunmuş olduğu; eğitsel, sosyal ve kültürel imkanlar nelerdir?

G) Çocuk Hakları ve Katılımı konusunda herhangi bir çalışmanız var mı? Çocuk meclisi var mı?

H) Çocuk Dostu Kent konusunda belediye olarak projeniz var mı? Sizce Antalya çocuk dostu bir kent mi?

Ek 5: Milli Eğitim Onay Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.12.2022-532268

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98057890-605.01-66104031 16.12.2022
Konu : Anket Uygulaması

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 12/10/2022 tarih ve 478133 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimleri Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN'ın **"Küreselleşme Sürecinde Çocuk Dostu Kentler: Antalya Örneği"** isimli araştırmasını, ekli listede isimleri belirtilen, İlimiz Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa ilçelerindeki ortaokullarda uygulama isteği ile ilgili yazınız Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş; "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama 2020/2 Genelgesi" gereğince uygun görülmüş olup, Makamımızın 16/12/2022 tarih ve 66051450 sayılı onayı ve uygulanacak veri toplama araçları onaylanarak ekte gönderilmiştir.

İlgili genelgenin 28. Maddesi gereğince, sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında (başvuru sahibinin ekte örneği bulunan dilekçe ile) Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

Fatma Zeynep ŞEFKAN
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER:
1- Onay ve ekleri (9 sayfa)
2- Dilekçe Örneği (1 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

[redacted]

Bilgi için: E.ER
Unvan: Memur

[redacted]

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Şebnem SALİM ÇELİKKALKAN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Denizli Anafartalar Lisesi (İ.A.)
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi, Antalya/2003
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	
Dönem Proje Konusu	
Tezli Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Antalya, 2005
Yüksek Lisans Tez Konusu	Dezavantajlı Gruplardan Kadınların Kentsel Korku ve Şiddet Durumlarının İncelenmesi: Antalya Örneği
Doktora Diploması	
Doktora Tez Konusu	Küreselleşme Sürecinde Çocuk Dostu Kentler: Antalya Örneği
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Çalışma ve İş Kurumu Antalya İl Müdürlüğü (2011-….)